

Teatru

I. L. Caragiale

Conținut

Articole

O scrisoare pierdută	1
O noapte furtunoasă	47
D'ale carnavalului	71
Conu Leonida față cu reacțiunea	106
Năpasta	113
Comediile d-lui I.L. Caragiale	134

Referințe

Sursele și contributorii articolelor	140
--------------------------------------	-----

Licențele articolelor

Licență	141
---------	-----

O scrisoare pierdută

O scrisoare pierdută
de Ion Luca Caragiale

1883

Persoanele

ȘTEFAN TIPĂTESCU, prefectul județului

AGAMEMNON DANDANACHE, vechi luptător de la 48

ZAHARIA TRAHANACHE, președintele Comitetului permanent, Comitetului electoral, Comitetului școlar, Comițiului agricol și al altor comitete și comiții

TACHE FARFURIDI, avocat, membru al acestor comitete și comiții

IORDACHE BRÂNZOVENESCU, asemenea

NAE CAȚAVENCU, avocat, director-proprietar al ziarului Răcnetul Carpaților, preșident-fundator al Societății enciclopedice-cooperative "Aurora economică română"

IONESCU, institutor, colaborator la acel ziar și membru al acestei societăți

POPESCU, asemenea

GHIȚĂ PRISTANDA, polițaiul orașului

UN CETĂȚEAN TURMENTAT

ZOE TRAHANACHE, soția lui ZAHARIA TRAHANACHE

UN FECIOR

ALEGĂTORI, CETĂȚENI

În capitala unui județ de munte, în zilele noastre.

ACTUL I

(O anticameră bine mobilată. Ușă în fund cu două ferestre mari de laturi. La dreapta, în planul din fund o ușă, la stânga altă ușă, în planul din față. În stânga, planul întâi, canapea și un fotoliu)

Scena I

TIPĂTESCU, puțin agitat, se plimbă cu „Răcnetul Carpaților” în mână; e în haine de odaie; PRISTANDA în picioare, mai spre ușă, stă rezemat în sabie

TIPĂTESCU (terminând de citit o frază din jurnal) : „...Rușine pentru orașul nostru să tremure în fața unui om!... Rușine pentru guvernul vitreg, care dă unul din cele mai frumoase județe ale României pradă în ghearele unui vampir!...” (indignat) Eu vampir, 'ai?... Caraghioz!

PRISTANDA (asemenea) : Curat caraghioz!... Pardon, să iertați, coane Fănică, că întreb: bambir... ce-i aia, bambir?

TIPĂTESCU: Unul... unul care sugă sângele poporului... Eu sug sângele poporului!...

PRISTANDA: Dumneata sugă sângele poporului!... Aoleu!

TIPĂTESCU: Mișel!

PRISTANDA: Curat mișel!

TIPĂTESCU: Murdar!

PRISTANDA: Curat murdar!

TIPĂTESCU: Ei! nu s-alege!

PRISTANDA: Nu s-alege!

TIPĂTESCU: Cu toată dăscălimea dumnealui, cu toată societatea moftologică a dumnealui... degeaba! să-mi rază mie mustățile!

PRISTANDA: Și mie!

TIPĂTESCU: Dar în sfârșit, las-o asta! lasă-l să urle ca un câine!

PRISTANDA: Curat ca un câine!

TIPĂTESCU: Începuseși să-mi spui istoria de aseară. (șade)

PRISTANDA: Cum vă spuneam, coane Fănică (se apropie), aseară, ațipisem nițel după-masă, precum e misia noastră... că acum dumneavoastră știți că bietul polițai n-are și el ceas de mâncare, de băutură, de culcare, de sculare, ca tot creștinul...

TIPĂTESCU: Firește...

PRISTANDA: Și la mine, coane Fănică, să trăiți! greu de tot... Ce să zici? Famelie mare, renumerație mică, după buget, coane Fănică. Încă d-ai-a nevastă-mea zice: „Mai roagă-te și tu de domnul prefectul să-ți mai mărească leafa, că te prăpădești de tot!...” Nouă copii, coane Fănică, să trăiți! nu mai puțin... Statul n-are idee de ce face omul acasă, ne cere numai datoria; dar de! nouă copii și optzeci de lei pe lună: famelie mare, renumerație mică, după buget.

TIPĂTESCU (zâmbind) : Nu-i vorbă, după buget e mică, așa e... decât tu nu ești băiat prost; o mai cârpești, de ici, de colo; dacă nu curge, pică... Las' că știm noi!

PRISTANDA: Știți! Cum să nu știți, coane Fănică, să trăiți! tocma' dumneavoastră să nu știți!

TIPĂTESCU: Și nu-mi pare rău, dacă știi să faci lucrurile cuminte: mie-mi place să mă servească funcționarul cu tragere de inimă... Când e om de credință...

PRISTANDA: De credință, coane Fănică, să trăiți!

TIPĂTESCU: Nu mă uit dacă se folosește și el cu o para, două... mai ales un om cu o familie grea.

PRISTANDA: Nouă suflete, coane Fănică, nouă, și renumerație...

TIPĂTESCU: După buget!...

PRISTANDA: Mică, sărut mâna, coane Fănică.

TIPĂTESCU: Lasă, Ghiță, cu steagurile de alaltăieri ți-a ieșit bine; ai tras frumușel condeiul.

PRISTANDA (uitându-se pe sine și râzând) : Curat condei! (luându-și numaidecât seama, naiv) Adicăte, cum condei, coane Fănică?...

TIPĂTESCU: Contul jidanului s-a plătit la Comitet pe patruzeci și patru de steaguri...

PRISTANDA (naiv) : Da.

TIPĂTESCU: Ei?... s-a pus patruzeci și patru de steaguri?

PRISTANDA (cu tărie) : S-a pus, coane Fănică, s-a pus... Poate unul-două să le fi dat vântul jos... da' s-a pus...

TIPĂTESCU: Patruzeci și patru?

PRISTANDA: Patruzeci și patru în cap, coane Fănică.

TIPĂTESCU (râzând) : Nu umbla cu mofturi, Ghiță. Nu m-am plimbat eu la luminație în trăsură cu Zoe și cu nenea Zaharia în tot orașul? Tocmai ea, cum e glumeață, zice: „ia să-i numărăm steagurile lui Ghiță...”

PRISTANDA (mâhnit) : Îmi pare rău! tocmai coana Joițica, tocmai dumneei, care de!... să ne așteptăm de la dumneei la o protecție...

TIPĂTESCU: Apoi, ea n-a zis-o cu răutate, a zis-o de glumă. Nu știe și nenea Zaharia și ea că ești omul nostru...

PRISTANDA: Al dumneavoastră, coane Fănică, și al coanii Joițichii, și al lui conul Zaharia... Ei? și le-ați numărat, coane Fănică?... Ei? așa e? patruzeci și patru...

TIPĂTESCU: Vreo paispce... cinspce.

PRISTANDA: Apoi să le numărăm, coane Fănică; să le numărăm: două la prefectură.

TIPĂTESCU: Două...

PRISTANDA: Două pe piața lui 11 Fevruarie...

TIPĂTESCU: Patru...

PRISTANDA (căutând în gând) : Două la primărie...

TIPĂTESCU: Șase...

PRISTANDA (același joc) : Unul la școala de băieți...

TIPĂTESCU: Șapte...

PRISTANDA: Unul... la școala de fete...

TIPĂTESCU: Opt...

PRISTANDA: Unul la spital...

TIPĂTESCU: Nouă...

PRISTANDA: Două... la catrindală, la Sf. Nicolae...

TIPĂTESCU: Unsprezece.

PRISTANDA: Două la prefectură... paispce...

TIPĂTESCU (râzând) : Le-ai mai numărat pe ale de la prefectură.

PRISTANDA: Nu, coane Fănică, să trăiți! (continuă repede, pe nerăsuflăte) Două la primărie, optspce, patru la școli, douăzeci și patru, două la catrindală la Sf. Nicolae, treizeci...

TIPĂTESCU (râzând) : Le-ai mai numărat o dată pe toate astea și aduni rău...

PRISTANDA: Doamne păzește, coane Fănică, să trăiți, patruzeci și patru, în cap... patruzeci și patru... Cum zic, unul-două, poate vântul... ori cine știe...

TIPĂTESCU (râzând) : Ghiță... apoi nu mă orbi de la obraz așa.

PRISTANDA (schimbând deodată tonul, umilit și naiv) : Famelie mare... renumerație după buget mică...

TIPĂTESCU (uitându-se la ceas) : Ia să lăsăm steagurile, Ghiță...

PRISTANDA: Curat să le lăsăm, coane Fănică.

TIPĂTESCU: Spune odată istoria de-aseară, că mă grăbesc.

PRISTANDA: Bine ziceți, coane Fănică. Aseară pe la zece și jumătate, mă duc acasă, îmbuc ceva și mă dau așa pe-o parte să ațipesc numai un minuțel, că eram prăpădit de ostenit de la foc. Nevasta zice, pardon: „Dezbracă-te, Ghiță, și te culcă”. Eu, nu; eu, la datorie, coane Fănică, zi și noapte la datorie. Așa, mă scol cam pe la douăspce fără un sfert și, pardon, mă dezbrac de mondir, scoț chipiul, mă-mbrac țivilește și plec... la datorie, coane Fănică. Până să plec se făcuse vreo unul după douăspce. O iau prin dosul primăriei, și apuc pe maidan ca să ies la bariera „Unirii”. Când dau să trec maidanul, văz lumină la ferestrele de din dos ale lui d. Nae Cațavencu, și ferestrele vraiește. Ulucile înalte... dacă te sui pe uluci, poți intra pe fereastră în casă. Eu, cu gândul la datorie, ce-mi dă în gând ideea? zic: ia să mai ciupim noi ceva de la onorabilul, că nu strică... și binîșor, ca o pisică, mă sui pe uluci și mă pui s-ascult: auzeam și vedeam cum v-auz și m-auziți, coane Fănică, știți, ca la teatru.

TIPĂTESCU (interesându-se) : Ei, ce?

PRISTANDA: Jucaseră stos^[1]

TIPĂTESCU: Cine era?

PRISTANDA: Cine să fie? dăscălimea: Ionescu, Popescu, popa Pripici...

TIPĂTESCU: Și popa?

PRISTANDA: Da, popa și d. Tăchiță, și Petcuș, și Zapisescu, toată gașca-n păr. Jocul era pe isprăvite... și fumărie de tutun... ișea pe fereastră ca de la vapor. Mai juca popa și cu Petcuș. Āilalți ședeau de vorbă.

TIPĂTESCU: Și Cațavencu mă-njura?

PRISTANDA: Grozav, coane Fănică, pe guvern și pe dv. ... și-și număra voturile.

TIPĂTESCU: Dăscălimea, popa și moflujii.

PRISTANDA: Curat moflujii!

TIPĂTESCU: Las' că le dau eu voturi.

PRISTANDA: Da' să vedeți ce s-a-ntâmpat... coane Fănică. Din vorbă-n vorbă, Cațavencu zice: „Mă prinț cu d-voastră că o să voteze cu noi cine cu gândul nu gândiți, unul pe care contează bampirul — și acolo, pardon, tot bampir vă zicea — pe care contează bampirul ca pe Dumnezeu... și când l-om avea pe ala, i-avem pe toți... Ia ascultați scrisoarea asta"... și scoate o scrisorică din portofel... „Ia ascultați...” Diavolul de popă, n-are de lucru? se scoală repede de la joc și zice: „Să mă-ngropi, sufletul meu, Năică, nu citi... stăi, s-o ascult și eu... să-mi aprinz numai țigara...” Și, coane Fănică, se scoală de la joc, aprinde chibritul, trage din țigară și vine să arunce chibritul aprins pe fereastră drept în ochii mei... Mă trag înapoi, alunec de pe uluci și caz pe maidan, peste un dobitoc, care pesemne trecea ori ședeă lângă uluci. Dobitocul începe să strige, toți din casă sar năvală la fereastră; eu, cum căzusem, mă ridic degrabă, o iau pituliș pe lângă uluci și intru în curtea primăriei.

TIPĂTESCU (interesându-se de povestire) : Ei!

PRISTANDA: M-am mai întors eu, dar închiseră ferestrele și lăsaseră perdelele.

TIPĂTESCU: Cine să fie? Ce scrisoare? Nu pricep... Ghiță, eu trebuie să mă duc la dejun, să nu fac pe nenea Zaharia și pe Zoe să m-aștepte. Ei nu dejunează fără mine, și nenea Zaharia nu iese înainte de dejun. Și mai ales cum e Zoe nerăbdătoare...

PRISTANDA: Ce-mi ordonați, coane Fănică?

TIPĂTESCU: Să-mi afli ce scrisoare e aia și de cine e vorba.

PRISTANDA: Ascult, coane Fănică.

TIPĂTESCU: Dacă s-ar putea să punem mâna și pe firul ăsta, — nu doar că mi-e teamă de intrigile proaste ale lui Cațavencu, — dar n-ar fi rău să-l dezarmăm cu desăvârșire, ș-apoi să-l lucrăm pe onorabilul!

PRISTANDA: Curat să-l lucrăm!

TIPĂTESCU: Stăi un minut până să-mi schimb haina; ieșim împreună; am să-ți mai spun ceva.

PRISTANDA: Stau, coane Fănică.

(Tipătescu iese în stânga)

Scena II

PRISTANDA (singur) : Grea misie, misia de polițai... Și conul Fănică cu coana Joițica mai stau să-mi numere steagurile... Tot vorba bieteii neveste, zice: „Ghiță, Ghiță, pupă-l în bot și-i papă tot, că sătulul nu crede la ăl flământ...” Zic: curat! De-o pildă, conul Fănică: moșia moșie, funcția funcție, coana Joițica, coana Joițica: trai, neneaco, cu banii lui Trahanache... (luându-și seama) babachii... Da' eu, unde? famelie mare, renumerație după buget mică. (șade în fund pe un scaun la o parte)

Scena III

ZAHARIA TRAHANACHE, GHIȚĂ PRISTANDA,

apoi TIPĂTESCU și ZOE

TRAHANACHE (intră prin fund, fără să ia seama la Ghiță, care se ridică repede la intrare. Trahanache e mișcat) : A! ce coruptă soțietate!... Nu mai e moral, nu mai sunt prințipuri, nu mai e nimic: interesul și iar interesul... Bine zice fiu-meu de la facultate alaltăieri în scrisoare: vezi, tânăr tânăr, dar copt, serios băiat! zice: „Tatițo, unde nu e moral, acolo e corupție, și o soțietate fără prințipuri, va să zică că nu le are!...” Auzi d-ta mișelie, infamie. (vede pe Ghiță) Aici erai Ghiță? (se stăpânește)

PRISTANDA: Aici, sărut mâna, coane Zahario.

TRAHANACHE: Fănică a ieșit?

PRISTANDA: Ba nu, coane Zahario, vine numaidecât momental, e dincolo... A! iată conul Fănică...

TIPĂTESCU (cu pălăria și haina de oraș vine din stânga, e surprins la vederea lui Zaharia) : Neica Zaharia! Cum se poate? Ai ieșit înainte de dejun? Ce e?

TRAHANACHE: E comèdie, mare comèdie, Fănică, stăi să-ți spui. (îi face semn să expedieze pe Pristanda)

PRISTANDA (răpede) : Mai aveți ceva să-mi ordonați, coane Fănică?

TIPĂTESCU: Nu... Nu uiți de ce-am vorbit. Trebuie să avem dezlegarea istoriei cât mai degrabă.

PRISTANDA: Ascult.

TIPĂTESCU: Nene Zahario, e lung ce ai să-mi spui? Nu mi-o poți spune la dejun?

TRAHANACHE: Ai puțintică răbdare... Nu trebuie să știe Joițica... E comèdie mare, Fănică. (șade pe canapea, cu spatele spre fund)

TIPĂTESCU (uitându-se la ceas) : Atuncea treci, Ghiță, pe la nenea Zaharia p-acasă și lasă-i vorbă coanei Joițichii — nu-i așa, nene Zahario? — să fie așa de bună să nu se supere dacă om întârzia de la dejun... avem ceva politică de vorbit între bărbați.

PRISTANDA: Ascult, coane Fănică. (Pristanda pleacă spre fund. Tipătescu se întoarce spre Trahanache și coboară. Când Pristanda vrea să iasă prin fund, ușa din dreapta se deschide puțin, Zoe scoate capul, cheamă pe Pristanda: „Pst!” și închide repede ușa. Tipătescu se întoarce și îl vede pe Pristanda lângă ușa din dreapta)

TIPĂTESCU: 'Ai? Un' te duci?

PRISTANDA (făcându-i semn să tacă și arătându-i pe Trahanache) : Unde mi-ați ordonat.

TIPĂTESCU (fără a înțelege) : De ce nu ieși prin față?

PRISTANDA (urmându-și jocul) : Da, prin față... (se-ntoarce spre ușa din fund. Tipătescu se-ntoarce iar spre Trahanache. Jocul Zoi se repetă. Fănică se-ntoarce iar. Ghiță care este iar lângă ușa din dreapta, iese năvală pe acolo. Tipătescu, dând din umeri, fără să-nțeleagă, se coboară să șază pe fotoliu, lângă Trahanache).

Scena IV

TIPĂTESCU, TRAHANACHE

TIPĂTESCU: Ei! neică Zahario, ce e? ia spune, te văz cam schimbat!...

TRAHANACHE: Ai puțintică răbdare, să vezi... Azi-dimineată, pe la opt și jumătate, intră feciorul în odaie, — nici nu-mi băusem cafeaua, — îmi dă un răvășel și-mi zice că așteaptă răspuns... De la cine era răvășelul?

TIPĂTESCU: De la cine?

TRAHANACHE: De la onorabilul d. Nae Cațavencu.

TIPĂTESCU: De la Cațavencu?

TRAHANACHE: Zic: ce are a face Cațavencu cu mine și eu cu Cațavencu, nici în clin, nici în mâneci, ba chiar putem zice, dacă considerăm după prințipuri, dimpotrivă.

TIPĂTESCU: Firește... Ei?

TRAHANACHE: Stăi, să vezi. (scoate un răvășel din buzunar și-l dă lui Tipătescu)

TIPĂTESCU (luând răvășelul și citind) : „Venerabilului d. Zaharia Trahanache, prezident al Comitetului permanent, al Comitetului școlar, al Comitetului electoral, al Comițiului agricol și al altor comitete și comiții... Loco. (scoate hârtia din plic) Venerabile domn, în interesul onoarei d-voastre de cetățean și de tată de familie, vă rugăm să treceți astăzi între orele 9 jum. și 10 a.m. pe la biurul ziarului « Răcnetul Carpaților » și sediul Societății Enciclopedice-Cooperative « Aurora Economică Română » unde vi se va comunica un document de cea mai mare importanță pentru d-voastră... Al d-voastră devotat, Cațavencu, director-proprietar al ziarului « Răcnetul Carpaților », prezident fundator al Societății Enciclopedice-Cooperative « Aurora Economică Română »..." Ei? ce document?

TRAHANACHE: Ai puțintică răbdare! Să vezi... M-am gândit: să nu mă duc... să mă duc... să nu mă duc... ia, numai de curiozitate, să mă duc, să văz ce moft mai e și ăsta. Mă îmbrac degrabă, Fănică, și mă duc.

TIPĂTESCU: La Cațavencu?

TRAHANACHE: Stăi, să vezi... la Cațavencu. — Cum intru se scoală cu respect și mă poștește pe fotel. „Venerabile"-n sus, „venerabile"-n jos. „îmi pare rău că ne-am răcit împreună, zice el, că eu totdeauna am ținut la d-ta ca la capul județului nostru..." și în sfârșit o sumă de delicatețuri... Eu serios, zic: „Stimabile, m-ai chemat să-mi arăți un document, arată documentul!" Zice: „Mi-e teamă, zice, că o să fie o lovitură dureroasă pentru d-ta, și ar fi trebuit să te pregătesc mai dinainte, d-ta un bărbat așa de, și așa de..." și iar delicatețuri. Zic iar: „Stimabile, ai puțintică răbdare, documentul"... El iar: „... că de, damele..." Să vezi unde vrea să m-aducă mișelul!... Biata Joițica! să nu cumva să-i spui, să nu care cumva să afle! cum e ea simțitoare!...

TIPĂTESCU: Ce! a cutezat? mizerabilul! (se ridică turburat.)

TRAHANACHE (oprindu-l) : Stăi, să vezi! „...că de, damele, zice, nu înțeleg totdeauna meritele și calitățile morale ale bărbatului, și respectul care va să zică, ce trebuie să-i poarte..." În sfârșit (Tipătescu fierbe) ce s-o mai lungesc degeaba! După ce-i pui piciorul în prag și-i zic: „Ia ascultă, stimabile, ai puțintică răbdare: documentul!" vede mișelul că n-are încotro, și-mi scoate o scrisorică... Ghici a cui și cătră cine?

TIPĂTESCU (de abia stăpânindu-și emoția) : A cui? a cui, nene Zahario?

TRAHANACHE: Stăi să vezi. (răspicat și râzând) A ta cătră nevastă-mea, cătră Joițica! scrisoare de amor în toată regula... 'Ai? ce zici d-ta de asta?

TIPĂTESCU (turburat rău) : Nu se poate, nu se poate!

TRAHANACHE: Am citit-o de zece ori poate: o știi pe din-afară! ascultă: „Scumpa mea Zoe, venerabilul (adică eu) merge deseară la întrunire (întrunirea de alaltăieri seara). — Eu (adică tu) trebuie să stau acasă, pentru că aștept depeși de la București, la care trebuie să răspunz pe dată; poate chiar să mă cheme ministrul la telegraf. Nu mă aștepta, prin urmare, și vino tu (adică nevastă-mea, Joițica), la cocoșelul tău (adică tu) care te adoră, ca totdeauna, și te sărută de o mie de ori, Fănică..." (privește lung pe Tipătescu, care e în culmea agitației)

TIPĂTESCU (primblându-se înfuriat) : Nu se poate! O să-i rup oasele mizerabilului!... Nu se poate!

TRAHANACHE (placid) : Firește că nu se poate; dar ți-ai fi închipuit așa mișelie... (cu candoare) Bine frate, înțeleg plastografie, până unde se poate, dar până aci nu înțeleg... Ei, Fănică, să vezi imitație de scrisoare! să zici și tu că e a ta, dar să juri, nu altceva, să juri! (oprindu-se și privind la Tipătescu, care se primblă cu pumnii încleștați; cu mirare și ciudă) Uite-te la el cum se turbură! Lasă, omule, zi-i mișel și pace! Ce te aprinzi așa? Așa e lumea, n-ai ce-i face, n-avem s-o schimbăm noi. Cine-și poate închipui până unde poate merge mișelia omului!

TIPĂTESCU (același joc) : Mizerabilul!

TRAHANACHE: Măi omule, ai puțintică răbdare, zi-i ce i-am zis eu: „Ești tare, stimabile, la machiaverlicuri tare, n-am ce să zic; dar nu ți-ai găsit omul..." Ei, dacă a văzut că nu i se trece cu mine, știi la ce-a ajuns? Mi-a spus că,

dacă nu dau eu importanță lucrului, o să-i dea publicul, pentru că scrisoarea o să se publice duminică la gazetă și o să fie pusă în cercevea, ca s-o vadă oricine-o pofti.

TIPĂTESCU (turbat) : Îl împușcă! Îi dau foc! trebuie să mi-l aducă aici numaidecât, viu ori mort, cu scrisoarea. (se răpede în fund) Ghiță! Ghiță! Să vie polițaiul!

TRAHANACHE (după el până în fund) : Ai puțintică... (întorcându-se singur în scenă) E iute! n-are cumpăt. Aminteri bun băiat, deștept, cu carte, dar iute, nu face pentru un prefect. Într-o soțietate fără moral și fără prințip... trebuie să ai și puțintică diplomație!

TIPĂTESCU (întorcându-se din fund) : Infamul! Canalia!

TRAHANACHE: Ei, astâmpără-te, omule, și lasă odată mofturile, avem lucruri mai serioase de vorbit. Deseară e întrunire. S-a hotărât? Punem candidatura lui Farfuridi? Ce facem? — Deseară, am aflat că dăscălimea cu Cațavencu și cu toți ai lor vor să facă scandal. Trebuie să-i spunem lui Ghiță să îngrijească. Mișelul de Cațavencu o să ia deseară cuvântul ca să ne combată...

TIPĂTESCU (fierbând mereu) : Nu te teme, nene Zahario, deseară d. Cațavencu nu o să fie la întrunire, o să fie în altă parte — la păstrare.

TRAHANACHE: 'Aide, mergi la dejun?

TIPĂTESCU: Nu, neică Zahario, mulțumim, am treabă. Du-te dumneata singur; sărutări de mâini coanii Joițichii.

TRAHANACHE: Bine, dar la prânz desigur. Deseară eu mă duc la întrunire, trebuie să stai cu Joița, i-e urât singură. După întrunire avem preferanță^[2]

TIPĂTESCU (amețit) : Da, neică Zahario.

TRAHANACHE: La revedere, Fănică.

TIPĂTESCU: La revedere, neică Zahario...

TRAHANACHE (mergând spre ușe, condus de Tipătescu) : Și nu te mai turbura, neică, pentru fitece mișelie. Nu vezi tu cum e lumea noastră? Într-o soțietate fără moral și fără prințip, nu merge s-o iei cu iuțea, trebuie să ai (cu fineță) puțintică răbdare... (iese în fund.)

Scena V

TIPĂTESCU, apoi ZOE

TIPĂTESCU (vine amețit și-mpleticindu-se din fund și cade pe un scaun cu capul în mâini) : Ce să fac? Ce să fac? și nu mai vine Ghiță!...

ZOE (ieșind din dreapta misterios și coborând repede lângă el) : Fănică! Fănică!

TIPĂTESCU (ridicându-se iute) : Zoe!... Știi?

ZOE (dezolată) : Știu! Sunt nenorocită, Fănică. Știu... am fost dincolo în odaie, am intrat pe scărlicica din dos... Am venit numaidecât după Zaharia. N-am avut curaj să dau ochii cu el, măcar că nu crede... Am auzit tot, tot, tot. Sunt nenorocită, Fănică... Când a plecat Ghiță, l-am chemat dincolo (Tipătescu înțelege), i-am spus tot: numai el ne poate scăpa.

TIPĂTESCU: De unde aflaseși?

ZOE: Eu am știut numaidecât după Zaharia... Uite!... (îi dă o scrisoare. Scena aceasta se face cu multă nervozitate)

TIPĂTESCU (citind) : „Stimabilă doamnă, la redacția noastră se află un document iscălit de amabilul nostru prefect și adresat d-voastră. Acest document vi s-ar putea ceda în schimbul unui sprijin pe lângă amabilul în cestiune. Binevoiți dar a trece îndată pe la biuroul nostru, spre a regula această afacere într-un chip mulțumitor pentru amândouă părțile...” — (cu desperare) Cum? cum? când ai pierdut biletul, Zoe?

ZOE (îneacă) : Nu știu... alaltăieri seara, când am plecat de la tine, îl aveam; când am ajuns acasă, nu știu dacă-l mai aveam; poate să fi scos batista pe drum și mi-a căzut scrisoarea: le aveam tot într-un buzunar!

TIPĂTESCU: A! ce nenorocire!

ZOE: M-am dus la Cațavencu... de la el veneam acuma. Mi-a propus să-mi dea înapoi scrisoarea, cu condiție să-i asigurăm alegerea. Aminteri, publică scrisoarea poimăine...

TIPĂTESCU (în prada agitației) : Lupta este desperată. Vrea să ne omoare, trebuie să-l omorâm!... Și nu mai vine Ghiță...

ZOE: Pe Ghiță l-am trimis eu la Cațavencu, să-i cumpere scrisoarea cu orice preț.

TIPĂTESCU: Care va să zică Ghiță e acolo?

ZOE: Desigur. (se aude zgomot.)

TIPĂTESCU: El trebuie să fie... (se răpede la ușa din fund, o deschide și se trage iute înapoi.) A! Ascunde-te... degrabă. (o duce repede și ies amândoi prin stânga.)

Scena VI

FARFURIDI, BRÂNZOVENESCU, intrând misterios din fund;

apoi TIPĂTESCU din stânga

BRÂNZOVENESCU: Poate să nu fie tocmai așa; poate că e o manoperă... o manoperă grosolană, ca să intimideze pe câțiva nehotărâți...

FARFURIDI (cu intenție fină) : Pe venerabilul d. Trahanache l-am văzut intrând la Cațavencu, astăzi pe la zece, când mă duceam în târg... Eu, am n-am să-ntâlnesc pe cineva, la zece fix mă duc în târg...

BRÂNZOVENESCU: Ei!

FARFURIDI: Pe respectabila madam Trahanache am văzut-o ieșind de la Cațavencu tot astăzi pe la unsprezece, când mă-ntorceam din târg... Eu, am n-am clienți acasă, la unsprezece fix mă-ntorc din târg...

BRÂNZOVENESCU: Nu-nțeleg.

FARFURIDI: Cum nu-nțelegi? la unsprezece fix...

BRÂNZOVENESCU: Nu frate, nu-nțeleg daraverile astea cu opoziția! tu ai văzut pe Trahanache întâi, pe urmă pe madam Trahanache, și eu adineaori am văzut pe polițaiul, pe Ghiță, intrând la Cațavencu...

FARFURIDI (cu intenție) : Ei?

BRÂNZOVENESCU (cu îndoială) : Să fie trădare la mijloc? 'ai?

FARFURIDI: Eu merg și mai departe și zic: trădare să fie, dacă o cer interesele partidului, dar s-o știm și noi!...

BRÂNZOVENESCU: Prefectul trebuie să ne dea cheia comediei ăștia... Iacătă-l...

TIPĂTESCU (venind din stânga turburat și dându-și aer silit de degajare) : Salutare, salutare, stimabile!

BRÂNZOVENESCU (aparte) : E galben!

FARFURIDI (aparte) : Ce roșu s-a făcut. (tare.) Salutare, salutare, onorabile...

TIPĂTESCU (oferindu-le locuri) : Ia poftiți, ia poftiți, mă rog.

BRÂNZOVENESCU: Mulțumim, mulțumim, stimabile, dar ne cam grăbim: sunt douăsprezece trecute.

FARFURIDI: Și eu, am n-am înfățișare, la douăsprezece trecute fix mă duc la tribunal...

BRÂNZOVENESCU: Uite de ce e vorba, stimabile, să fim scurți... Prin târg... se spune...

FARFURIDI: Adică, dă-mi voie, să fim expliciti; mie îmi place să pun punctele pe i... Se aude...

BRÂNZOVENESCU: Se aude... cum că partidul nostru dă la colegiul II^[3] ajutor lui Cațavencu...

TIPĂTESCU (mișcat) : Care partid? Care Cațavencu?

BRÂNZOVENESCU: Cum care partid?

FARFURIDI: Adică partidul nostru: madam Trahanache, dumneata, nenea Zaharia, noi și ai noștri... să ducem pe brațe pe d. Cațavencu.

TIPĂTESCU: Și cine spune asta? (râde silit.)

BRÂNZOVENESCU: Nu râde, stimabile, nu râde; a început să se vorbească...

FARFURIDI: Și de!... ce să zicem! lumea are pentru ce să intre la bănuiele.

BRÂNZOVENESCU: D. Trahanache la vizită la d. Cațavencu...

TIPĂTESCU: Ei?

FARFURIDI: Madam Trahanache la vizită la d. Cațavencu...

TIPĂTESCU: Ei?

BRÂNZOVENESCU: D. Ghiță polițaiul la vizită la d. Cațavencu...

FARFURIDI: De unde și până unde?

BRÂNZOVENESCU: Noi, ce să zicem — ne temem de ce spune lumea...

TIPĂTESCU (nervos) : Ei, ce spune lumea?

FARFURIDI: Vrei să vorbesc curat și deslușit, stimabile? Ne temem de trădare... Na!

TIPĂTESCU (după ce s-a întors când la unul când la altul, supărat cătră Farfuridi) : Amice, d-le Farfuride, nu ți se pare d-tale că te faci mai catolic decât Papa?

FARFURIDI (hotărât) : Da, când e vorba de prințipuri, stimabile, da, mă fac, adică nu, nu mă fac, sunt când e vorba de asta, sunt mai catolic decât Papa...

TIPĂTESCU (supărat) : Domnilor, nu primesc acasă la mine astfel de observații, pe care, dați-mi voie să vă spui, le consider ca niște insulte...

FARFURIDI: Să nu ne iuțim, stimabile...

TIPĂTESCU: Cum să nu mă iuțesc, onorabile? D-voastră veniți la mine acasă, la mine, care mi-am sacrificat cariera și am rămas între d-voastră, ca să vă organizez partidul — căci fără mine, trebuie să mărturisiți, că d-voastră n-ați fi putut niciodată să fiți un partid — d-voastră veniți la mine acasă să mă numiți pe față trădător... A! asta nu pot să v-o permit...

BRÂNZOVENESCU (scoțând o hârtie din buzunar) : Mă rog, iată ce se împarte acum prin târg, din partea lui d. Cațavencu... E tipărit, stimabile!

TIPĂTESCU (mișcat, îi smulge hârtia) : Tipărit?

FARFURIDI (smulgându-i-o el) : Da, tipărit, dă-mi voie... (citește.) „Dăm ca pozitivă știrea cum că desigur candidatura amicului nostru politic d.Cațavencu, prezidentul grupului independent, este pusă la adăpost de orice loviri din partea administrației. Din contra, avem cuvinte puternice pentru a crede că atât bătrânul și venerabilul d. Trahanache, prezidentul Comitetului electoral, cât și junele și onorabilul nostru prefect, ar fi convinși în fine că în împrejurările prin care trece țara, județul nostru nu poate fi mai bine reprezentat decât de un bărbat independent ca amicul nostru d.Ca-ța-ven-cu... D. Cațavencu va lua cuvântul la întrunirea de deseară... Comitetul grupului independent." (vorbit)... Aud?

TIPĂTESCU (aparte) : Nu mai rămâne nici o clipă de pierdut. (tare.) Domnilor, vă rog, niște afaceri importante mă cheamă numaidecât la telegraf... Mă scuzați... dar... (merge la o masă și trage clopoțelul, apoi iese în fund.)

BRÂNZOVENESCU: Așa scurt?

FARFURIDI: Adică, cum am zice, poftiți pe ușe afară... Bine?

TIPĂTESCU (apare în fund cu un fecior) : Unde e Ghiță?

FECIORUL: L-am căutat în tot târgul, coane Fănică, nu e. (vorbesc încet în fund)

BRÂNZOVENESCU (care a vorbit încet cu Farfuridi) : 'Aide la Trahanache... Aici am aflat tot... 'Aide...

FARFURIDI: Brânzovenescule, mi-e frică de trădare... Câte ceasuri sunt?

BRÂNZOVENESCU: Douăsprece trecute...

FARFURIDI: Douăsprece trecute?... Eu, la douăsprece trecute fix...

TIPĂTESCU (coborând între ei) : Astfel dar, d-lor...

BRÂNZOVENESCU: Ne ducem, ne ducem, stimabile, nu voim să facem deranj...

FARFURIDI (grav) : Ne ducem, dar gândește-te stimabile, că suntem membrii aceluiași partid... Cum ziceam adineaori amicului Brânzovenescu: trădare să fie (cu oarecare emoție) dacă o cer interesele partidului, dar s-o știm și noi... De aceea eu totdeauna am repetat cu străbunii noștri, cu Mihai Bravul și Ștefan cel Mare: iubesc trădarea (cu intenție), dar urăsc pe trădători... (schimbând tonul, cu dezinvoltură.) Salutare, salutare, stimabile!...

BRÂNZOVENESCU (asemenea) : Salutare!...

TIPĂTESCU (închizând ușa după ei, grozav de plictisit) : A! (coboară.)

Scena VII

TIPĂTESCU, ZOE, apoi CETĂȚEANUL TURMENTAT

ZOE (ieșind din stânga repede) : S-a dus?... Ai văzut, Fănică? Ai auzit? Și Ghiță nu mai vine... Fanică, Fănică, ne amenință o nenorocire grozavă...

TIPĂTESCU: Taci! vine cineva. E Ghiță desigur. (se repede la ușa din fund prin care apare Cetățeanul turmentat.)

CETĂȚEANUL (șovăind) : Sluga! (în tot jocul sughite și șovăie)

ZOE: Cine e ăsta?

TIPĂTESCU: Ce poștești d-ta?

CETĂȚEANUL: Eu?... (sughite.) Eu sunt alegător...

TIPĂTESCU (nervos) : Cum te cheamă?

CETĂȚEANUL: Cum mă cheamă? Ce trebuie să spui cum mă cheamă... vorba e, sunt alegător? (șovăie.)

ZOE: E turmentat?

TIPĂTESCU: Dracul să-l ia! nu e nimeni afară: lasă să-mi intre aici toți nebunii, toți bețivii... 'Aide, ieși!

CETĂȚEANUL: Nu sunt turmentat... (zâmbind) coană Joițico... Las' că ne cunoaștem... Mă cunoaște conul Zaharia de la 11 Fevruarie... Nu e vorba, ținem la d. Nae Cațavencu... e din Soțietate... dar vorba e, eu alegător... eu... (sughite) apropiatar, eu pentru cine votez? (sughite) d-aia am venit. (șovăie.)

ZOE: Trimite-l, Fănică, dă-i drumul... e amețit de tot...

TIPĂTESCU (luându-l cu binișorul) : Fii bun, cetățene, du-te. Aldată mai vorbim.

CETĂȚEANUL: Dar ce să vorbim aldată?

ZOE: A!

CETĂȚEANUL: Acu ce treabă avem?... Nu vă uitați la mine că sunt așa de... Am făcut-o de oaie de tot. Să vezi d-ta cum de a devenit la băutură... (sughite) că a fost lată de tot...

TIPĂTESCU (necăjit) : Fii bun, omule, și-nțelege. (vrea să-l apuce.)

CETĂȚEANUL: Eu am găsit (sughite) o scrisoare...

TIPĂTESCU și ZOE: O scrisoare!

CETĂȚEANUL: Da. (cătră Tipătescu) A d-tale cătră coana Joițica... Am găsit-o alaltăieri seara pe drum, când ieșeam de la întrunire... Fă-ți idee, (sughită) de alaltăieri seara până azi-dimineață s-o duci într-un chef!...

TIPĂTESCU (răpezindu-se și apucându-l cu amândouă mâinile de gât) : Miserabile!

CETĂȚEANUL: Nu mă-mpinge, că amețesc... (sughite)

ZOE: Lasă-l, Fănică, să vedem.

CETĂȚEANUL: Lăsați-mă să vedeți. Când am găsit-o, de curiozitate am deschis-o și m-am dus sub un felinar, s-o citesc. N-apucasem s-o isprăvesc bine... și haț! pe la spate, d. Cațavencu dă să mi-o ia.

TIPĂTESCU: Și (desperat) ți-a luat-o?

ZOE (același joc) : Ți-a luat-o?

CETĂȚEANUL: Aș! Am băgat-o în buzunar. Zice d. Nae: „Așa? faci parte din Soțietatea noastră și primești scrisori de la prefectul, cetățene, bravos! — Zic: (sughite) Aș! de la prefectul! — Zice: I-am cunoscut slova... Ia arată-mi-o. — Doamne păzește!” Ba că dă-mi-o, ba că nu ți-o dau, din vorbă-n vorbă, tura-vura, ne-am abătut pe la o țuică... una-două-trei... pe urmă dă-i cu bere, dă-i cu vin, dă-i cu vin, dă-i cu bere... A făcut cinste d. Nae... l-am băut... oo! l-am băut!

ZOE: Dar scrisoarea?

TIPĂTESCU: Scrisoarea (se repede la el strigând), unde e scrisoarea?

CETĂȚEANUL: Nu striga, (sughite) că amețesc!... O am la mine scrisoarea. (amândoi îl ascultă și-l privesc cu îndoială și nerăbdare nervoasă.) Da.

ZOE și TIPĂTESCU: S-ar putea!

CETĂȚEANUL: Da... o am la mine. (căutându-se prin buzunare) Ehei! d. Nae zicea că-mi dă zece poli pe ea; zic: nu trebuie, onorabile, parale... slava Domnului.. apropiat sunt (sughite), alegător... (sughite și se caută mereu.) Vorba e... eu (sughite), eu pentru cine votez? (se oprește din căutat și cu simplitate.) Am pierdut-o! (se mai caută, apoi cu hotărâre.) Am pierdut-o!

TIPĂTESCU: A!

ZOE: Ți-a furat-o Cațavencu!

CETĂȚEANUL: Adică dl Nae. Se prea poate... că am și dormit... Vezi d-ta (Zoe și Tipătescu își frâng mâinile) fă-ți idee... dă-i cu bere... dă-i cu vin... dă-i cu vin... dă-i cu...

TIPĂTESCU (apucându-l și zguduindu-l) : Mizerabile! Ce ai făcut?

CETĂȚEANUL (căzând pe un scaun) : Nu mă zgudui, (sughite) că amețesc!

Scena VIII

ACEIAȘI — GHIȚĂ PRISTANDA

PRISTANDA (intră gâfâind într-un suflet, prin fund) : Coane Fănică! Coană Joițico!

TIPĂTESCU și ZOE: Ghiță!

PRISTANDA: Vine! vine conul Zaharia!

CETĂȚEANUL (pufnind) : Conul Zaharia?... nu mai spune (sughite) că amețesc...

TIPĂTESCU (lui Pristanda, arătând pe Cetățeanul turmentat) : Ia-l pe nenorocitul ăsta, și...

ZOE: Și dă-i drumul prin dos, pe scara a mică.

PRISTANDA (ridicând pe Cetățeanul turmentat) : 'Aide, cetățene! (îl împinge spre dreapta)

CETĂȚEANUL: Nu mă-mpinge (sughite) că amețesc.

PRISTANDA (același joc) : 'Aide !

CETĂȚEANUL: Vorba e... eu pentru cine votez?...

PRISTANDA: 'Aide!

CETĂȚEANUL: Nu mă-mpinge (sughite) că amețesc. (iese, împins de Pristanda)

Scena IX

ZOE, TIPĂTESCU, apoi GHIȚĂ PRISTANDA și TRAHANACHE

TIPĂTESCU (răpede Zoi) : De Zaharia nu avem teamă: știe tot, dar nu crede nimica... N-ai auzit?

ZOE: Fănică! Fănică! (Ghiță intră din dreapta) Ce-ai făcut, Ghiță? Ai fost la Cațavencu?

PRISTANDA: Am fost, coană Joițico... Se lasă greu, greu de tot: ori o mie de poli, ori deputăția...

TIPĂTESCU: Trebuie să punem mâna pe el. (hotărât) Du-te Ghiță, ia jandarmi... viu ori mort, trebuie să mi-l aduci la poliție, acuma într-un moment...

ZOE: Fănică!...

TIPĂTESCU: Du-te.

PRISTANDA: Ascult! (vrea să pornească spre fund, în momentul acesta intră Trahanache cu aerul triumfător.)

TRAHANACHE: L-am prins cu alta mai boacăină!

ZOE (începând să se jelească și căzându-i ca leșinată în brațe) : Nene! nene!

TRAHANACHE: Joițico! (către Tipătescu) A aflat?

TIPĂTESCU: Știe tot!

TRAHANACHE (îngrijind-o, după ce a pus-o cu ajutorul lui Pristanda pe fotoliu) : Bine, omule, nu ți-am zis să nu-i spui? o știam eu cât e de simțitoare! Iaca vezi! (toți o îngrijesc) Ei! ți-am spus că l-am prins pe onorabilul cu alta mai boacăină... Ghiță, iute un pahar cu apă. (Ghiță iese în stânga)

TIPĂTESCU (bătând în palmele Zoi) : Care onorabil?

TRAHANACHE (același joc) : Ei, ai puținică răbdare... Cațavencu, de...

TIPĂTESCU: Cu ce alta?

TRAHANACHE (bătând cu putere în palmele Joițichii) : Cu altă plastografie... Ce plastograf!

PRISTANDA (care a venit cu paharul cu apă) : Curat plastograf!

Cortina cade

ACTUL II

(Același salon)

Scena I

TRAHANACHE, FARFURIDI și BRÂNZOVENESCU stau împrejurul unei mese rotunde, studiând listele electorale; fiecare are câte un creion în mână

BRÂNZOVENESCU: Șaizeci și nouă cu roșu, buni... unsprece cu albastru... ai lor...

FARFURIDI: Doisprezece...

TRAHANACHE: Ai puținică răbdare... unu, doi, cinci... șapte... zece... unsprezece.

FARFURIDI: Doisprezece...

TRAHANACHE: Cu Ienache Siripeanu.

BRÂNZOVENESCU: Nici nu mai are drept de vot, de când și-a măritat fata... Nu i-a dat casele de zestre? Ei? Dacă votează, merge la pușcărie onorabilul.

TRAHANACHE: Ai puținică răbdare... Da' dacă-l putem aduce să voteze cu noi?

FARFURIDI: Altă vorbă... Să voteze cu noi, e ușor; are procesul cu epitropia bisericii, săptămâna viitoare... dar să voteze cu noi? Adică cum să voteze cu noi?...

BRÂNZOVENESCU: Adică cum să voteze cu noi?

TRAHANACHE: Să voteze cu noi.

BRÂNZOVENESCU: Nu pricepi, neică Zahario, vorba noastră? Adică „noi”, partidul nostru, pentru cine votăm noi, pentru cine lucrăm noi? Noi încă nu știm...

TRAHANACHE: Mă rog, aveți puțintică...

FARFURIDI: Nu știm...

TRAHANACHE: Mă rog, aveți...

FARFURIDI: Ba eu merg și mai departe și zic, cum ziceam lui amicul meu Brânzovenescu: mă tem de trădare...

TRAHANACHE: Cum de trădare?

BRÂNZOVENESCU: De-ai noi astăzi când am mirosit ceva cumva...

FARFURIDI: Ceva cumva...

TRAHANACHE: Ceva cumva?

BRÂNZOVENESCU: Dacă e ceva la mijloc...

FARFURIDI: Ceva la mijloc...

TRAHANACHE: Ceva la mijloc?

FARFURIDI: Da, așa, dacă e trădare, adică dacă o cer interesele partidului, fie!

BRÂNZOVENESCU: Dar cel puțin s-o știm și noi! (Trahanache vrea să-i întrerupă, fără să izbutească)

FARFURIDI: Pentru că eu am zis-o cu străbunii noștri, cu Mircea cel Bătrân și cu Vlad Țepeș, neică Zahario: îmi place trădarea, dar...

TRAHANACHE: Mă rog, ai puțintică...

BRÂNZOVENESCU: Ce răbdare, neică Zahario! Nu mai e vreme de așa lucru... Astă-seară e întrunire?

FARFURIDI: Mâine începe alegerea?

TRAHANACHE: Da...

FARFURIDI: Ei! pentru cine votăm?

BRÂNZOVENESCU: Pentru cine votăm?

TRAHANACHE: Aveți puțintică răbdare! Pentru cine ați mai votat și până acuma?

BRÂNZOVENESCU: Nu înțeleg.

FARFURIDI: Nici eu.

TRAHANACHE: Mă rog, ia să ne tălmăcim noi puțintel...

FARFURIDI: Să ne tălmăcim, da, să ne tălmăcim, asta o cerem și noi.

TRAHANACHE: Ce sunteți d-voastră, mă rog? Vagabonți de pe uliță? nu... Zavrăgii? nu... Căuzași? nu... D-voastră, adică noi, suntem cetățeni, domnule, suntem onorabili... Mai ales noi suntem stâlpii puterii: proprietari, membrii Comitetului permanent, ai Comitetului electoral, ai Comitetului școlar, ai Comitetului pentru statuia lui Traian, ai Comițiului agricol și ețetera. Noi votăm pentru candidatul pe care-l pune pe tapet partidul întreg... pentru că de la partidul întreg atârnă binele țării și de la binele țării atârnă binele nostru...

BRÂNZOVENESCU: Așa e...

FARFURIDI: Așa e, dar...

TRAHANACHE: Dar ce? Numele candidatului poate să fie al meu, al d-tale, ori al d-sale, după cum cer entereurile partidului. Din moment în moment așteptăm să-l știm... Prefectul trebuie să vie; nu-l așteptăm să vie de la telegraf? Nu bate telegraful?... Bate; ce treabă alta are? Poate că acuma când noi vorbim, poate să fi și sosit numele... pe sârmă, stimabile... Da, pe sârmă, ce crezi d-ta?

FARFURIDI: Toate bune și frumoase cum le tălmăcești d-ta, neică Zahario, dar nouă... nouă ni e frică de trădare...

BRÂNZOVENESCU: Nu din partea d-tale...

FARFURIDI: Nu din a d-tale...

TRAHANACHE: Da' din a cui?

FARFURIDI: Din a cui, din a cui? știi d-ta din a cui...

TRAHANACHE: Să n-am parte de Joița, dacă știi.

BRÂNZOVENESCU: Ei, stimabile, prea te faci chinez, dă-mi voie...

FARFURIDI: Știi ce, venerabile neică Zahario, ia să dăm noi mai bine cărțile pe față.

TRAHANACHE: Dă-le, neică, să vedem.

FARFURIDI: Ți-am spus că mi-e frică de trădare... Ei?

BRÂNZOVENESCU: Ei?

TRAHANACHE: Ei?

FARFURIDI: Ei? ni-e frică din partea amicului.

TRAHANACHE: Care amic?

BRÂNZOVENESCU: Care amic, care amic? Știi d-ta...

TRAHANACHE: Să n-am parte de Joița, dacă știi.

FARFURIDI: Iar te faci chinez...

TRAHANACHE: Zău nu...

FARFURIDI: Din partea amicului... Fănică...

TRAHANACHE (surprins) : Ce?

BRÂNZOVENESCU: Din partea prefectului.

TRAHANACHE (încruntat) : Cum?

FARFURIDI (scurt) : Nouă ni-e frică... de! că-și dă coatele cu Cațavencu...

TRAHANACHE (urmează jocul crescendo) : Cu Cațavencu?

FARFURIDI: Cu moftologul...

BRÂNZOVENESCU: Cu nifilistul...

TRAHANACHE (de-abia stăpânindu-și indignarea) : Cu Cațavencu? trădare? Fănică trădător! Ei bravos! Ei! asta mi-a plăcut! Ei! nu m-așteptam! Ei! ne-am procopsit!

FARFURIDI: De! noi...

BRÂNZOVENESCU: Ce ne-am zis...?

TRAHANACHE (biruit din ce în ce mai mult de indignare) : Ai puținică răbdare, stimabile. Nu dau voie nimănui să-și permită, mă-nțelegi, să bănuiască măcar câtuși de puțin pe Fănică. Pentru mine, stimabile, mă-nțelegi, să vie cineva să-mi bănuiască nevasta, pe Joița...

BRÂNZOVENESCU: Pe coana Joița, onorabile...

FARFURIDI: Îmi pare rău, neică Zahario, noi nu...

TRAHANACHE (și mai indignat) : Ai puținică răbdare... zic: pentru mine să vie cineva să bănuiască pe Joița, ori pe amicul Fănică, totuna e... E un om cu care nu trăiesc de ieri de alaltăieri, trăiesc de opt ani, o jumătate de an după ce m-am însurat a doua oară. De opt ani trăim împreună ca frații, și nici un minut n-am găsit la omul ăsta măcar atitica rău... Credeți d-voastră că ar fi rămas el prefect aici și nu s-ar fi dus director la București, dacă nu stăruiam eu și cu Joița... și la dreptul vorbind, Joița a stăruit mai mult...

FARFURIDI: Ei! se-nțelege, damele sunt mai ambițioase...

TRAHANACHE (și mai indignat) : Ai puținică răbdare... Nu de ambiț că ni era prieten, — pentru interesul partidului. Cine altul ar fi putut fi prefect al nostru?

FARFURIDI: S-ar mai fi găsit, poate.

TRAHANACHE: Să-mi dai voie să nu te crez. Un om endependent, care a facut servicii partidului, județului, țării... și mie, ca amic, mi-a făcut și-mi face servicii, da!... și să veniți d-voastră, tot din partid (cu ton de mustrare aspră) și să bănuși că... să vă pronunțați cu astfel de cuvinte neparlamentare... îmi pare rău...

BRÂNZOVENESCU: În sfârșit, noi...

TRAHANACHE: Ai puținică răbdare... Îmi pare rău... (indignat rău de tot.) Care va să zică unde nu înțelegeți d-voastră politica, hop! numaidecât trădare! Ne-am procopsit! Ce soțietate! Adevărat, bine zice fiu-meu de la facultate: unde nu e moral, acolo e corupție și o soțietate fără prințipuri, va să zică că nu le are. (în culmea indignării.) Trădare! Bravos! Fănică trădător! Frumos! (pleacă.) Salutare! salutare, stimabile! (iese foarte tulburat prin fund.)

Scena II

FARFURIDI, BRÂNZOVENESCU stau un minut privind unul la altul

FARFURIDI: Ei!... ți-a plăcut venerabilul?

BRÂNZOVENESCU: E tare... tare de tot... Solid bărbat! Nu-i dăm de rostul secretului. Trebuie să mai așteptăm.

FARFURIDI: Să mai așteptăm? Până când să mai așteptăm?... Deseară, la sfârșitul întrunirii, parcă-l văz pe venerabilul că se scoală și trage clopoțelul: „Stimabililor, aveți puținică răbdare:

Candidatul Comitetului nostru este onor. d. Nae Cațavencu..."

BRÂNZOVENESCU: Moftologul!

FARFURIDI: Nihilistul! — Și bravo-n sus, și bravo-n jos, și mâine și poimâine, nenea Ghiță polițaiul aleargă, până-i iese limba de un cot și ți-l toarnă pe d. Cațavencu, care ne-a înjurat și ne-a batjocorit de atâta vreme pe toate tonurile, deputat la colegiul II... Și noi... să stăm cu mâinile în sân?... peste poate!...

BRÂNZOVENESCU: Ce-o să faci? Te joci cu puterea?

FARFURIDI: Ce să fac?... Batem o depeșă la București, la Comitetul central, la minister, la gazete, scurt și cuprinzător: (bătând cu pumnul drept în palma stângă, ca un telegrafist pe aparatul lui, sacadat, tot textul-proiect al depeșii) „Trădare! Prefectul și oamenii lui trădează partidul pentru nihilistul Cațavencu, pe care vor să-l aleagă la colegiul II... trădare! trădare! de trei ori trădare!"

BRÂNZOVENESCU (scurt) : E tare! prea tare! n-o iscălesc.

FARFURIDI (cu tărie, impunător) : Trebuie să ai curaj ca mine! trebuie s-o iscălești: o dăm anonimă!

BRÂNZOVENESCU: Așa da, o iscălesc!

FARFURIDI: O iscălim: „Mai mulți membri ai partidului"...

BRÂNZOVENESCU: Da' dacă ne cunoaște slova la telegraf?

FARFURIDI: Punem pe altcineva s-o scrie.

BRÂNZOVENESCU: Pe cine?

FARFURIDI: Trebuie să găsim pe cineva să ni-o dea la telegraf! Aide, Brânzovenescule.

BRÂNZOVENESCU: Numai să nu pățim ceva.

FARFURIDI (impunător) : Trebuie să ai curaj: anonimă. Câte ceasuri sunt?

BRÂNZOVENESCU: Cinci.

FARFURIDI: 'Aide degrab', între cinci și șase fix se-nchide telegraful... (ies cu grabă)

Scena III

GHIȚĂ PRISTANDA singur; intră prin dreapta; e puțin mișcat

O făcurăm și p-asta... și tot degeaba. Am pus mâna pe d. Cațavencu... Când am asmuțit băieții de l-a umflat, striga cât putea: „Protestez în numele Constituției! Asta e violare de domiciliu!” — Zic: „Curat violare de domiciliu! da' umflați-l!” Și l-au umflat. L-am turnat la hârdăul lui Petrache. M-am întors cu birja acasă la el, am căutat prin toate colțișoarele, am ridicat dușamelele, am destupat urloaiile sobii, am scobit crăpăturile zidului: peste putință să dau de scrisoare. M-am întors la poliție, l-am scotocit prin buzunare, peste tot: nu e și nu e. L-am amenințat că am poruncă de la conul Fănică să-l chinuiesc ca pe hoții de cai,... degeaba: nu spune decât numai și numai coanii Joițichii. O caut și nu o găsesc; acasă nu-i, aici nu e... A! iacăt-o... Coană Joițico!

Scena IV

PRISTANDA și ZOE

ZOE (venind repede din fund) : Ghiță, bine că te găsesc.

PRISTANDA: Și eu vă căutam, coană Joițico...

ZOE: Ghiță, Ghiță, ce-am aflat? ce ai făcut? Ai înnebunit? Adineaori, când ieșeam de-acasă, am aflat de la doctorul că te-ai dus cu jandarmii, ai călcat casa lui Cațavencu, l-ai luat pe sus și l-ai dus la poliție, la arest! Cum ai făcut asta?

PRISTANDA: Ordin verbal de la conul Fănică.

ZOE: Unde e Fănică?

PRISTANDA: Nu știu, îl caut și eu.

ZOE: Și pentru ce l-ai arestat pe Cațavencu?

PRISTANDA: Pentru ca să-i apucăm scrisoarea.

ZOE: Și ai apucat-o?

PRISTANDA: Nu, coană Joițico, după cât am căutat și pe dânsul și la el acasă, scrisoarea este ascunsă altundeva.

ZOE: Ghiță, m-ați nenorocit! Scrisoarea o să fie publicată mâine și ai făcut și scandal degeaba. Dăscălimea o să urmeze înainte cu gazeta și în lipsa lui... Ce-o să zică la București guvernul, când o afla că ai violat domiciliul lui Cațavencu și l-ai arestat în ajunul alegerilor, după ce guvernul era asigurat că toate au să se petreacă cu bine și cu liniște?... Cum o să mai poată rămâne Fănică prefect?

PRISTANDA: Coană Joițico, am uitat să vă spui: după câte făgăduieli și amenințări i-am făcut lui Cațavencu, mi-a răspuns că în zadar mai stăruiesc și că la urma urmelor nici nu mai vrea să stea de vorbă cu nimini, dar cu nimini, decât numai cu d-voastră.

ZOE: Cu mine?... Du-te, Ghiță, du-te degrabă, dă-i drumul și roagă-l din partea mea să poftească aici... Îl aștept...

PRISTANDA: Numai dacă conul Fănică...

ZOE: Dacă ții la tine, dacă ții la familia ta, Ghiță...

PRISTANDA: Cum să nu țiiu, coană Joițico? unsprece suflete!

ZOE: Du-te degrabă, într-un suflet, și să nu vii fără Cațavencu. Poartă-te bine cu el. Ia o birjă și vino-ntr-o clipă.

PRISTANDA: Ascult!

ZOE: Ai venit?

PRISTANDA: M-am dus!...

Scena V

ZOE singură

(agitată, scoate gazeta și citește) : „în numărul de mâine al foii noastre vom reproduce o interesantă scrisoare sentimentală a unui înalt personaj din localitate către o damă de mare influență. Originalul va sta de mâine la dispoziția curioșilor, în biroul nostru de redacție. Atât pentru astăzi. A bon entendeur salut!^[4]...” Ce mai e de făcut?... (se plimbă agitată, apoi se oprește ca în fața unei inspirații) Trebuie să alegem pe Cațavencu. Nu mai încapă vorbă, nu mai e vreme de stat la gânduri. Cu un mișel ca el, când ne ține la mână așa de bine, lupta ar fi o copilărie, o nebunie... Fănică... trebuie să se învoiască... trebuie... Ei! ș-apoi! mai la urmă Cațavencu poate fi tot așa de bun deputat ca oricare altul... Dar unde e Fănică? unde poate să fie?...Unde?

Scena VI

ZOE și TIPĂTESCU venind din fund

TIPĂTESCU: Zoe! aici ești?

ZOE: Fănică!... te așteptam... Ce ai făcut? Ai arestat pe Cațavencu. Te-ai gândit bine la ce ai făcut? Cum ți-a venit să faci una ca asta? Pentru ce ai făcut-o?

TIPĂTESCU (nervos) : Pentru ce? pentru ce? Tu mă întrebi pentru ce? Pentru nerozia care ai făcut-o tu, pentru ca să evit nenorocirea pe care ai cauzat-o tu din neglijență. Se poate atâta distracție! atâta nebăgare de seamă! o scrisoare de amor s-o arunci în neștire într-un buzunar cu batista, și s-o pierzi ca și cum ai pierde o hârtie indiferentă, ca un afiș, după ce ai ieșit de la reprezentație... La atâta lipsă de judecată, să-ți spui drept, nu m-așteptam! Ce Dumnezeu! ești femeie în toată firea, nu mai ești copil. Atâta neglijență nu se pomenește nici în romane, nici într-o piesă de teatru.

ZOE: Judecă-mă, Fănică, judecă-mă... (plânge.) Da, așa e... am fost o copilă... am făcut o nerozie fără seamăn; dar acuma trebuie îndreptată. Fănică, dacă mă iubești, dacă ai ținut tu la mine măcar un moment în viața ta, scapă-mă... scapă-mă de rușine! Tu ești bărbat, nu-ți pasă! Pentru tine, afișarea intrigii noastre n-ar fi o nenorocire... dar pentru mine... Fănică, gândește-te... gândește-te. (plânge.)

TIPĂTESCU: Tocmai de-aia m-am asigurat de persoana lui Cațavencu...

ZOE: În zadar, Fănică; Cațavencu poate muri astăzi, mâine gazeta lui tot o să publice scrisoarea noastră. Dumnezeule! Cum or să-și smulgă toți gazeta, cum or să mă sfășie, cum or să răză!... O săptămână, o lună, un an de zile n-o să se mai vorbească decât de aventura asta... În orașelul ăsta, unde bărbații și femeile și copiii nu au altă petrecere decât bârfirea, fie chiar fără motiv... dar încă având motiv... și ce motiv, Fănică!... Ce vuiet! ce scandal! ce cronică infernală!... Și eu, Fănică, în timpul ăsta, ce să fac ? Să mor? să mor dacă voiești... Pentru că după asta nu o să mai pot trăi.

TIPĂTESCU: Atunci, dacă nu e altă scăpare... Zoe! Zoe! mă iubești...

ZOE: Te iubesc, dar scapă-mă.

TIPĂTESCU: Să fugim împreună...

ZOE (retrăgându-se) : Ești nebun? dar Zaharia? dar poziția ta? dar scandalul și mai mare care s-ar aprinde pe urmele noastre?...

TIPĂTESCU (descurajat) : Atunci nu ne mai rămâne nimica de făcut?

ZOE: Ba da!

TIPĂTESCU: Ce?

ZOE: Să sprijinim candidatura lui Cațavencu!

TIPĂTESCU (sărind) : Peste puțință!

ZOE: Să-l alegem!

TIPĂTESCU: Niciodată.

ZOE: Trebuie.

TIPĂTESCU: O dată cu capul! Te gândești la ce spui? Iată pe ce depeșe am pus mâna adineaori, a adus-o la telegraf canalia care a găsit scrisoarea ta, bețivul de ieri. E o depeșe anonimă. Am oprit-o și am dat ordin la telegraf să nu mai expedieze nimica fără știrea mea; dar știu eu ce poate conține o depeșe cu cheie?... Iată: „Trădare! Prefectul și oamenii lui trădează partidul pentru nihilistul Cațavencu, pe care vor să-l aleagă la colegiul II. Trădare, trădare, de trei ori trădare... Mai mulți membri ai partidului..." ...Orice s-ar întâmpla, nu se poate să sprijinim pe mizerabilul, nu, nu, nu!... Spune-mi, să căutăm, să găsim alt mijloc?

ZOE (zdrobită) : Alt mijloc nu văz,... alt mijloc nu este.

TIPĂTESCU: Atunci...

ZOE: Atunci... (îneacă) lasă-mă, lasă-mă în nenorocire... lasă-mă să mor de rușine... Omoară-mă pe mine care te-am iubit, care am jertfit tot pentru tine... Iată unde m-ai adus! iată cât plăteau jurămintele tale! M-ai adus la moarte — pentru că (hotărâtă) mă omor înainte de izbucnirea scandalului, astăzi, acuma, aici! — m-ai adus la moarte, și mă poți scăpa, și mă lași să mor... (plânge.)

TIPĂTESCU: Zoe! Zoe!

ZOE: Lasă-mă... Dacă ambiția ta, dacă nimicurile tale politice le pui mai presus de rușinea mea, de viața mea, lasă-mă! Să mor... (plângând.) Să mor cu siguranța că opt ani de zile m-ai amăgit în fiecare minută, că nu m-ai iubit niciodată... niciodată... niciodată...

TIPĂTESCU: Zoe! să vedem, să ne mai gândim!

ZOE: Nu mai e vreme de gândit, Fănică! Fiecare minută care trece mă apropie de pieire... Trebuie să te hotărăști!

TIPĂTESCU (în luptă cu el însuși) : Să mă hotărăsc! să mă hotărăsc...

ZOE (îneacă) : Adineaori, în Lipsani, am aflat de arestarea lui Cațavencu. Am alergat ca o nebună la redacție. Iată ce foaie au scos comitetul lor. (îi dă foaia, Tipătescu o citește încet) înțelege la ce trebuie să ne așteptăm după arestarea lui.

TIPĂTESCU: Omul ăsta își joacă viața!

ZOE: Nu și-o joacă pe a lui, Fănică, o joacă pe a mea; Pentru că încă o dată îți spui... din două una: ori tu mă iubești și eu trăiesc, și atunci lupta e peste putință cu Cațavencu — trebuie să-mi cedezi; ori nu, și atunci mor, și dacă mă lași să mor, după ce-oi muri poate să se-ntâmple orice... (zdrobită.) Sunt hotărâtă... (revenindu-i deodată toată energia.) Da, sunt hotărâtă, dar nu voi să mor până nu voi fi luptat cu toate împrejurările (cu energie crescândă) și am să lupt! și cu tine am să lupt din toate puterile, cu tine, om ingrat și fără inimă! cu tine trebuie să lupt, pentru că acuma tu ești piedica a mai grea, care mă oprește să-mi capăt iar liniștea!... Da, sunt hotărâtă, și trebuie să biruiesc tot, și pe tine... așa de hotărâtă sunt, încât adineaori am poruncit lui Ghiță să meargă să dea drumul lui Cațavencu și să-l poftască aici din partea mea...

TIPĂTESCU: Femeie nebună! Ce ai făcut?

ZOE: Am făcut ce am crezut că trebuie să fac. Dacă tu nu vrei să sprijini pe Cațavencu, dacă tu nu vrei să-l alegi, ca să mă scapi —atunci eu, care voi să scap, îl sprijin eu, îl aleg eu...

TIPĂTESCU: Cum?

ZOE: Da, îl aleg eu. Eu sunt pentru Cațavencu, bărbatul meu cu toate voturile lui trebuie să fie pentru Cațavencu. În sfârșit, cine luptă cu Cațavencu luptă cu mine... Aide, Fănică, luptă, zdrobește-mă, tu care ziceai că mă iubești! Să vedem! (pleacă spre dreapta.)

TIPĂTESCU: Zoe!

ZOE: Lasă-mă! (iese.)

TIPĂTESCU (urmărind-o) : Zoe! Zoe! (iese după ea. O clipă scena goală)

Scena VII

GHIȚĂ PRISTANDA și CAȚAVENCU

PRISTANDA (apărând în fund și făcând loc cu respect lui Cațavencu să treacă) : Poftiți, cocoane Nicule, poftiți... (umilit) și zău, să pardonați, în considerația misiei mele, care ordonă (serios) să fim scrofuloși la datorie. D-voastră știți mai bine ca mine... așa e polițaiul: tată să-ți fie — trebuie să-l ridici? îl ridici! n-ai ce-i face: e misie. De aia (foarte rugător) mă rog să pardonați...

CAȚAVENCU: Îmi pare rău, Ghiță, că mai stăruiești cu scuzele tale... Adică noi nu știm cum merge poliția? (sentențios) Într-un stat constituțional un polițai nu e nici mai mult nici mai puțin decât un instrument!

PRISTANDA: Curat instrument!

CAȚAVENCU: Nu brațul care lovește, voința care ordonă e de vină... Eu chiar am scris un articol în privința asta. Nu știi dacă l-ai citit?

PRISTANDA: Trebuie să-l fi citit, coane Nicule; eu gazeta d-voastră o citesc ca Evanghelia totdeauna; că să nu vă uitați la mine... adică pentru misie... (misterios) altele am eu în sufletul meu, dar de! n-ai ce-i face: familie mare, renumerație după buget mică...

CAȚAVENCU: Și în sfârșit, cum ar fi posibil martiriul, dacă n-ar exista călăul?

PRISTANDA: Curat, coane Nicule!

CAȚAVENCU (schimbând tonul) : Cetățene, nu uita condiția cu care am venit aici! Am venit în casa prefectului, nu voi însă să dau ochii cu el, nu mă pot așa de ieftin compromite. Am venit chemat de doamna Trahanache, pe dânsa voi să văz.

PRISTANDA: Mai e vorbă, coane Nicule, pe coana Joițica, pe dumneei... conul Fănică nici nu e aicea... Poftiți, poftiți, ședeți, coane Nicule, mă duc să spui coanii Joițichii că ați venit... (vrea să plece.)

CAȚAVENCU: Poți să-i adaogi chiar că mă grăbesc să mă întorc în temnița unde m-a aruncat dizgrația dumneei.

PRISTANDA: Ascult. (aparte.) Mare pișicher! Strajnic prefect ar fi ăsta! (iese aruncând priviri furișe de admirație către Cațavencu.)

Scena VIII

CAȚAVENCU singur

În sfârșit, capitulează! Se putea altfel?... Iubitul, scumpul, venerabilul nenea Zaharia (râde) parcă-l auz deseară proclamându-mă candidat al colegiului. Sărmanul Farfuridi!... (grav.) Scopul scuză mijloacele, a zis nemuritorul Gambetta^[5]!... Amabilul Fănică trebuie să facă venin de moarte... atât mai bine pentru mine! Își pierde mințile, atât mai rău pentru el! Mă arestează, atât mai bine pentru mine! Coana Joițica, mai cuminte ca toți, mă cheamă, și eu, politicoș, iată-mă, gata să-i sărut mâna cu respect... Mă rog, n-ai ce-i face: mâna care-ți dă mandatul!... Dar... unde e coana Joițica?... nu văz pe coana Joițica... (se-ntoarce spre fund, apoi spre stânga, în fine spre dreapta. În momentul acesta apare Tipătescu în ușa din dreapta, unde stă un moment nemișcat. Gest de surpriză din partea lui Cațavencu. Aparte.) Tipătescu! O preferam pe ea!

Scena IX

CAȚAVENCU, TIPĂTESCU

TIPĂTESCU (a apărut în dreapta cu aerul încruntat și pumnii încheștați, a stat în ușe, a mers apoi liniștit la ușa din fund, măsurând din ochi pe Cațavencu, și s-a oprit în fund un moment; aparte) : Ține-mă, Doamne!

CAȚAVENCU (jenat) : Stimabile domn, scuzați-mă dacă v-ar părea că mă prezint la d-voastră astfel, într-un mod neregulat... Trebuie să vă spun că am fost adus aici din arest de polițaiul d-voastră, după ordinile... și nu m-așteptam să vă întâlnesc...

TIPĂTESCU (aparte) : Impertinent!

CAȚAVENCU: Pentru că mi se spusese că eram chemat de... altfel nici nu aș fi venit... în fine, dacă sunt aici prizonier, rămâi... dacă sunt liber — și nu cer nimic mai mult — mă retrag îndată...

TIPĂTESCU (care a tot bătut din călcâi cu impaciență, coboară încet, rar și cu dinții strânși) : Iubite și stimabile d-le Cațavencu, nu înțeleg pentru ce între doi bărbați, cu oarecare pretenție de seriozitate, să mai încapă astfel de meșteșuguri și rafinării de maniere, astfel de tirade distilate, când situația lor e așa de limpede... Eu sunt un om căruia-i place să joace pe față... Să-mi dai voie să-ți spui ceva... Ia poftim, ia poftim, mă rog. (îi oferă un scaun, aparte) Să fiu cuminte. Ce bine că-i Zoe dincolo!

CAȚAVENCU: Stimabile domn, d-tale îți place să joci pe față, primesc; mie-mi place să joc scurt, scurt. (gest de rețezare) Situația noastră o putem dezlega numaidecât. (Tipătescu îi oferă jețul, el îl respinge ușor.) Mulțumesc!

TIPĂTESCU (același joc) : Ia poftim, mă rog, ia poftim!

CAȚAVENCU (același joc) : Mulțumesc!

TIPĂTESCU (privind țintă la Cațavencu și cu tonul mârâit) : Poftim de!...

CAȚAVENCU (care s-a retras puțin, cedează în sfârșit și cade pe fotoliu cam fără voie) : Mulțumesc.

TIPĂTESCU: Așa. (șade aproape de el, Cațavencu se cam retrage. Tipătescu se îndeasă spre el, Cațavencu același joc, și iar.) Astfel dar, onorabile domn, d-ta, — prin ce mijloace nu-mi pasă! — posedezi o scrisoare a mea, care poate compromite onoarea unei familii...

CAȚAVENCU (gest) : A!

TIPĂTESCU: Mă iartă că te-am ofensat. Să fiu și mai scurt... Iată: d-ta ești un om practic, d-ta posedezi un lucru care-mi trebuie mie. Eu viu și-ți zic: (cu multă afabilitate) mă rog, onorabile domn, ce-mi ceri d-ta în schimbul acelui lucru ?

CAȚAVENCU (naiv) : Cum, nu știi?

TIPĂTESCU (asemenea) : Nu...

CAȚAVENCU (asemenea) : Nici măcar nu vă dă-n gând?

TIPĂTESCU (asemenea) : Nu... d-aia întreb...

CAȚAVENCU: Stimabile domn, (cu dignitate) un om politic...

TIPĂTESCU (cu pofidă) : Adică d-ta...

CAȚAVENCU: Dă-mi voie... Un om politic trebuie, mai ales în niște împrejurări politice ca acelea prin care trece patria noastră, împrejurări de natură a hotărî o mișcare generală, mișcare ce, dacă vom lua în considerație trecutul oricărui stat constituțional, mai ales un stat tânăr ca al nostru...

TIPĂTESCU (impacientat, bătând din călcâi) : Mă rog, onorabile, încă o dată... (răspicat) ce-mi ceri d-ta în schimbul acelei scrisori ? Scurt! scurt! (repetă gestul de rețezare al lui Cațavencu.)

CAȚAVENCU: Ei?... dacă este așa, dacă voiești scurt, iată: voi (rugător) să nu mă combați, ceva mai mult, să-mi sprijini candidatura...

TIPĂTESCU (vrând să izbucnească) : Candidatura d-tale! (stăpânindu-se.) Onorabile domn, nu ți se pare că ceri prea mult?...

CAȚAVENCU: Atuncea d-ta, care mi-ai propus schimbul, care-mi faci întrebarea, trebuie să răspunzi...

TIPĂTESCU (apropiându-se și îndesându-se înspre Cațavencu, se repetă jocul de scenă de mai sus) : Ba zău, spune, nu ți se pare prea mult? 'Ai? Ce zici?

CAȚAVENCU (naiv) : Nu.

TIPĂTESCU (cu insinuare) : Dacă s-ar retrage Comitetul permanent și am rezerva un loc pentru prea iubitul d. Cațavencu?...

CAȚAVENCU (zâmbind și cu bonomie) : E un nimic, stimabile...

TIPĂTESCU: Dacă în postul de avocat al statului s-ar numi același d. Cațavencu?...

CAȚAVENCU (asemenea) : E puțin, onorabile...

TIPĂTESCU: Dacă în locul de primar, vacant acum, și în locul de episcop-efor la Sf. Nicolae s-ar numi tot nenea Cațavencu? 'Ai? (Cațavencu surâde cu un gest de refuz) Și dacă și moșia „Zăvoiul” din marginea orașului...

CAȚAVENCU (zâmbind asemenea) : Dă-mi voie, stimabile, un om politic trebuie, este dator, mai ales în împrejurări ca acele prin care trece patria noastră, împrejurări de natură a hotărî o mișcare generală, mișcare (mângâie și umflă cuvintele distilându-și tonul și accentul) ce, dacă vom lua în considerație, trecutul unui stat constituțional, mai ales un stat tânăr ca al nostru, de abia ieșit din...

TIPĂTESCU (bătând impacient din călcâi și întrerupându-l) : Ei! să lăsăm frazele, nene Cațavencule! Astea sunt bune pentru gură-cască... Eu sunt omul pe care d-ta să-l îmbeți cu apă rece?... Spune, unde să fie! bărbătește: ce vrei de la mine? (se ridică fierbând.)

CAȚAVENCU (ridicându-se și el) : Ce vreau? ce vreau? Știi bine ce vreau. Vreau ce mi se cuvine după o luptă de atâta vreme; vreau ceea ce merit în orașul ăsta de gogomani, unde sunt cel d-întâi... între frunzașii politici... Vreau...

TIPĂTESCU (fierbând) : Ce vrei?

CAȚAVENCU (asemenea) : Vreau... mandatul de deputat, iată ce vreau: nimic altceva! nimic! nimic! (după o pauză, cu insinuare caldă și crescândă) Mi se cuvine!... Te rog!... Nu mă combate... Susține-mă... Alege-mă. Poimăine, în momentul când voi fi proclamat cu majoritatea cerută,... în momentul acela vei avea scrisoarea (cu multă căldură)... pe onoarea mea!

TIPĂTESCU (aproape să izbucnească) : Pe onoarea ta?... Și dacă nu pot să te aleg?...

CAȚAVENCU: Poți!

TIPĂTESCU (pierzându-și cumpătul din ce în ce) : Și dacă nu voi? — zi că nu voi să te aleg?

CAȚAVENCU (îndârjit) : Trebuie să vrei.

TIPĂTESCU (d-abia mai stăpânindu-se) : Uți că nu e bine să te joci cu un om ca mine astfel. Nu! nu! nu voi să te aleg!

CAȚAVENCU: Trebuie!

TIPĂTESCU: Nu!

CAȚAVENCU: Trebuie să vrei, dacă ții câtuși de puțin la onoarea...

TIPĂTESCU (izbucnind) : Miserabile! (Cațavencu face un pas înapoi.) Canalie nerușinată! Nu știu ce mă ține să nu-ți zdrobesc capul... (se repede, ia un baston de lângă perete și se întoarce turbat către Cațavencu.) Mișelule! trebuie să-mi dai aci scrisoarea, trebuie să-mi spui unde e scrisoarea... ori te ucid ca pe un câine! (se repede năvală la el. Cațavencu ocolește masa și canapeaua, răstoarnă mobilele și se repede la fereastră, pe care o deschide de perete îmbrâncind-o în afară.)

CAȚAVENCU (tremurând, strigă la fereastră în afară) : Ajutor! Săriți! Mă omoară vampirul! prefectul asasin! ajutor!

Scena X

ACEIAȘI — ZOE venind repede din dreapta

ZOE (repezindu-se între Cațavencu și Tipătescu, rugătoare și foarte emoționată) : Domnule Cațavencu, domnule; pentru Dumnezeu! te rog, nu striga... Fănică, ai înnebunit?... Domnule Cațavencu... vă rog...

CAȚAVENCU (emoționat și el) : Cum să nu strig, doamnă?

TIPĂTESCU (zdrobit de mișcare, ștergându-și fruntea și căzând pe un scaun la dreapta) : Mișel! mișel! mișel!

ZOE (rugătoare) : Domnule Cațavencu, cer scuze eu pentru momentul de iuțea care l-a făcut pe Fănică să uite...

CAȚAVENCU: Nu încap scuze, doamnă... trebuie să ies d-aci numaidecât: nu mai pot sta un moment într-o casă unde-mi este viața în primejdie!...

ZOE: Domnule Cațavencu, în sfârșit d-ta ești un om cuminte, un om practic, d-tale îți este indiferent de la cine îți-ar veni aceea ce-ți trebuie așa de neapărat...

CAȚAVENCU: Nu-nțeleg...

ZOE: Ai cerut, în schimbul scrisorii de care e vorba, mandatul de deputat. Ai jurat pe onoarea d-tale că poimăine când ai fi proclamat, vei da scrisoarea aceluia ce te-ar face să fii ales... Ei! eu te aleg, eu și cu bărbatul meu; mie să-mi dai scrisoarea... Primești?...

CAȚAVENCU (ca lovit de o idee) : Primesc...

ZOE (încet cătră Tipătescu, care stă cufundat în gânduri pe fotoliu) : Și înțelegi că atunci, când, luptând cu tine, voi căpăta scrisoarea,... tot,... tot,... Fănică, va fi isprăvit între noi. (tare) Suntem deplin înțeleși, domnule Cațavencu...

CAȚAVENCU: Da, madam, pe deplin... dar... (îi face semn cătră Tipătescu.)

ZOE (stăruind lângă Tipătescu) : Fănică! Fănică! hotărăște-te! Poți fi tu dușmanul liniștii mele?... Spune!... (rugându-l frumos) Fănică!...

TIPĂTESCU (nemaiputând lupta și sculându-se) : În sfârșit, dacă vrei tu... fie!... Întâmplă-se orice s-ar întâmpla... (cu hotărâre) Domnule Cațavencu, ești candidatul Zoi, ești candidatul lui nenea Zaharia... prin urmare și al meu! Poimăine ești deputat!...

ZOE (triumfătoare) : A!

CAȚAVENCU: Poimăine veți avea... (se aude zgomot afară, vocea lui Trahanache: „Ai puținică răbdare!”)

ZOE: Nenea!

TIPĂTESCU: Zaharia!

CAȚAVENCU: Venerabilul!

TIPĂTESCU: Repede, ascundeți-vă amândoi... Nu trebuie să vă văză...

(Zoe iese degrabă în stânga, Tipătescu cu Cațavencu la dreapta)

Scena XI

TRAHANACHE:(singur)

Nimeni?... și dobitocul de fecior mi-a spus că Fănică și Zoe sunt aici... (merge la ușa din dreapta și bate cu discreție) Nimeni! (asemenea în stânga) Nimeni! (vrea să plece prin fund și ca și când și-ar aduce aminte de ceva) A! era să uit! (șade la masa de scris, ia condei și hârtie și scrie, citind) „Dragă Fănică, te-am căutat! Mă întorc peste o jumătate de ceas. Trebuie să ne vedem înainte de întrunire. Așteaptă-mă negreșit; nu ieși: ai puținică răbdare... Trahanache...” (pune scrisoarea la vedere pe masă)

Acuma să dăm de căpătâiele firelor iubitului nostru d. Cațavencu. (iese prin fund repede. Un moment scena goală; apoi ușile din dreapta și din stânga se deschid binișor. Din stânga iese Zoe, din dreapta Tipătescu și Cațavencu)

Scena XII

TIPĂTESCU, CAȚAVENCU, ZOE,

apoi CETĂȚEANUL TURMENTAT

TIPĂTESCU: Blestemată politică! un moment să n-ai pace! (merge la ușa din fund și o închide.) Suntem în liniște... (lui Cațavencu.) Eu merg la telegraf să-ți anunț la București candidatura... d-ta așteaptă acasă un cuvânt al meu... Deseară, la întrunire, fii cu tact.... trebuie mult tact. (se aud în fund bătăi în ușă; toți din scenă tac și nu mișcă; iar bătăi, apoi trei fluierături) E Ghiță, ăsta e semnalul lui! (merge și deschide ușa din fund, prin care apare Cetățeanul, fluierând ca de mirare.)

TIPĂTESCU: Iar? (se dă înapoi.)

CAȚAVENCU: Omul meu! (se dă cam la spatele Zoi.)

CETĂȚEANUL: Da, iar eu! (sughite.) Am venit pentru istoria aia de care am vorbit az-dimineață... Ce facem? Iacă, mâine începe... Eu... Pentru cine votez?

TIPĂTESCU (ținându-i calea să nu coboare în scenă) : Pentru cine? pentru cine? Lasă-mă în pace, cetățene: ai ajuns de nesuferit... Votează pentru cine poțtești...

CETĂȚEANUL: Eu nu poftesc pe nimeni, dacă e vorba de poftă...

TIPĂTESCU: Ei! lasă-mă-n pace, administrația nu voiește să influențeze câtuși de puțin pe nimini.

CAȚAVENCU (intervenind) : Pardon, dați-mi voie: mie-mi pare din contra că într-un stat constituțional, mai ales într-un stat tânăr ca al nostru, administrația ar trebui să...

ZOE (asemenea) : Se-nțelege...?

CETĂȚEANUL (cătră Cațavencu) : Ei! onorabilul! nu te vedeam; sluga! o mie de ani pace! Și zi, mă lucrași, ai? Adică, dă-i cu bere, dă-i cu vin, nu pentru cinstea obrazului... pentru ca să-mi faci pontul cu scrisoarea,... bravos! dom'le Nae.

CAȚAVENCU: A! a!

ZOE: Fănică! Fănică! trimite-l... e nesuferit!

TIPĂTESCU (nervos) : În sfârșit, cetățene, te rog lasă-ne cu binișorul, lasă-ne... Ce poțtești de la mine?

CETĂȚEANUL: Nu ți-am spus? (sughite) Mâine începe... Ei? (sughite.) Eu pe cine aleg? Pentru cine?... (face semnul votării și sughite.)

ZOE: Pentru d. Nae Cațavencu.

CETĂȚEANUL: Pentru... (sughite și pufnește de râs.) Nu mă-nnebuni că amețesc...

TIPĂTESCU (din ce în ce mai nervos, luând pe Cetățeanul de mână și zguduindu-l) : Pentru că ești un om vițios...

CETĂȚEANUL: Nu mă smuci, că amețesc!

TIPĂTESCU (asemenea) : Pentru că te-ai lăsat să-ți ia din buzunar, să-ți fure scrisoarea...

CETĂȚEANUL: Ei! nu face nimica, poate mai găsim alta...

TIPĂTESCU: Lasă-mă să vorbesc... pentru că ești...

CETĂȚEANUL: Alegător...

TIPĂTESCU: Nu... bețiv... vițios... păcătos.

ZOE: Fănică!...

TIPĂTESCU: Da, bețiv... uite și acuma ești turmentat, ești băut... (Cațavencu râde.)

CETĂȚEANUL: Aș!

TIPĂTESCU (cu dezgust) : Uite, nenorocitul! miroși cale d-o poștă... (îl împinge.)

CETĂȚEANUL (șovâind) : ăsta este mirosul meu naturel...

TIPĂTESCU: Miroși a rom...

CETĂȚEANUL: Ei bravos! Vrei să miroș a gaz?

TIPĂTESCU: Ei! pentru toate astea trebuie să-ți dai votul lui onorabilul d. Cațavencu... Pentru așa alegător, mai bun ales nici că se putea...

ZOE: Fănică!...

CAȚAVENCU: Totdeauna ironic, (zâmbind) stimabile!

Scena XIII

ACEIAȘI - FARFURIDI, BRÂNZOVENESCU și TRAHANACHE

TIPĂTESCU (montându-se treptat) : Da, pentru d. Cațavencu lucrăm noi, pe d-sa noi îl sprijinim, pe d. Cațavencu să-l alegeți d-voastră. Și nu-l sprijinim de silă, îl sprijinim pentru că dumnealui este cel mai onest concetățean al nostru...

ZOE: Fănică, fii calm...

TIPĂTESCU: Da, sunt calm... Pentru că dumnealui (Farfuridi, Brânzovenescu și Trahanache apar în fund și ascultă. Cei dintâi arată tot ce se petrece în scenă celui d-al treilea) nu e ca alții mișel, pentru că nu e ca alții canalie, nu e ca alții infam... (se montează din ce în ce)... pentru că încă o dată, la alegători ca d-ta, cu minte, cu judecată limpede, cu simț politic, nu se poate mai bun reprezentant decât d. Cațavencu, (apăsând) onorabilul d. Cațavencu! (Tipătescu împinge cu scârbă pe Cetățeanul turmentat.)

CAȚAVENCU (zâmbind cu bonomie) : Ce răutăcios!

BRÂNZOVENESCU (din fund) : A!

FARFURIDI (lui Trahanache) : Iacă trădarea! Când îți spuneam, venerabile!... (coboară toți)

TRAHANACHE: Ei! ai puținică răbdare!

ZOE: Nene! (se repede la Trahanache și-l trage deoparte unde-i vorbește încet și cu multă mișcare. Cațavencu și Cetățeanul turmentat vorbesc de altă parte asemenea)

TIPĂTESCU: Ei! lăsați-mă toți în pace!

FARFURIDI: Te lăsăm, stimabile, dar mergem la București...

BRÂNZOVENESCU: Și vom spune tot...

TIPĂTESCU (aparte) : Duceți-vă la dracul! (trece lângă Trahanache și Zoe)

FARFURIDI: La ziare!

BRÂNZOVENESCU: La Comitetul electoral central!

FARFURIDI: La guvern!

CETĂȚEANUL (arătând pe Farfuridi și Brânzovenescu lui Cațavencu) : Oleu!... fugi că amețesc! (Cațavencu și Cetățeanul turmentat convorbesc foarte mișcat deoparte cu Farfuridi și Brânzovenescu)

TRAHANACHE: În sfârșit, ce e, Fănică?

TIPĂTESCU: Nu mă-ntreba pe mine, nene Zahario!

ZOE (cu energie) : Nici o vorbă, nene, trebuie...

TRAHANACHE: De ce?

ZOE (precipitată) : Dacă mă iubești, dacă îți la mine, acuma tăcere; îți spun pe urmă tot. (vorbesc încet toți trei.)

CAȚAVENCU (cătră Farfuridi și Brânzovenescu) : Dați-mi voie, stimabile, nu d-voastră veți avea mai multă încredere față cu înaltele locuri decât onorabilul (toți ascultă, Tipătescu se plimbă agitat în fund) d. Tipătescu, prefectul cel mai onest!...

TRAHANACHE: Da!

CAȚAVENCU: Cel mai integru!...

TRAHANACHE: Da!

CAȚAVENCU: Cel mai credincios!...

ZOE: Firește!

CAȚAVENCU: Dați-mi voie să vă spun că toate zbugiumările d-voastră sunt numai și numai chestii personale, și când vin niște asemenea persoane... ca d-voastră...

CETĂȚEANUL: Nananà!

FARFURIDI: Care va să zică și insulte!

BRÂNZOVENESCU: Bravo!

CAȚAVENCU: Chestie de tarabă, onorabile! daraveri de clopotniță, stimabile!

ZOE (cătră Trahanache) : Se-nțelege!

CAȚAVENCU: Alegătorii vor vorbi...

ZOE (îndemnând pe Cetățeanul turmentat și pe Trahanache) : Da, alegătorii vor vorbi.

TRAHANACHE: Da, alegătorii vor vorbi, firește!

CETĂȚEANUL (serios) : Da, noi vom vorbi!

Scena XIV

ACEIAȘI — GHIȚĂ PRISTANDA venind fuga din fund,

cu o depeșă-n mână

PRISTANDA: Coane Fănică! o depeșă fe-fe urgentă!

ZOE: O depeșă! (se-ntorc toți spre fund.)

TIPĂTESCU (deschide nervos depeșa și citește) : „Cu orice preț, dar cu orice preț, colegiul d-voastră al II-lea trebuie să aleagă pe d. Agamemnon Dandanache. (toți mișcare.) Se face din aceasta pentru d-voastră o înaltă și ultimă chestie de încredere..." A!

FARFURIDI și BRÂNZOVENESCU: Aha!

ZOE (cu toată energia) : A! nu se poate! Vom lupta contra oricui... Vom lupta contra guvernului!... (Tipătescu a căzut obosit pe un scaun.)

TRAHANACHE: Ai puțintică răbdare!

ZOE: Da, nene! vom lupta contra guvernului!

CAȚAVENCU: Da, vom lupta contra guvernului! (Cațavencu, Zoe și Trahanache de o parte, Farfuridi, Brânzovenescu frecându-și mâinile cu satisfacție de altă parte; Ghiță în fund; Tipătescu obosit pe scaun, ca și cum n-ar lua parte la ce se petrece; Cetățeanul turmentat în mijloc)

CETĂȚEANUL (târât de curent) : Da! vom lupta contra... (sughițând și schimbând tonul)... adică nu... Eu nu lupt contra guvernului!...

Cortina

ACTUL III

(Teatrul înfățișează sala cea mare a pretoriului primăriei, un fel de hexagon din care se văd trei laturi. Trei uși în fund; cea din mijloc dă în coridorul de intrare; pe cea din dreapta se citește: „Ofițer țivil”; pe cea din stânga: „Arfiva”. În stânga la planul al doilea, o ușă cu inscripția „Cabinetul Primarelui”. În dreapta, același plan, altă ușă cu inscripția: „Registratura”. — Partea din stânga până la ușa „Arfivei” este despărțită de scenă cu un grilaj de lemn acoperit cu perdele de chembrică^[6] verde. Lângă grilaj, la stânga, în scenă, este o estradă pe care sunt așezate masa și jețul prezidențial. Înaintea mesei, puțin mai jos, este tribuna. Pe masă sunt două candelabre, hârtie, călimări și un clopoțel. Pe tribună o sticlă și un pahar de apă. De partea dreaptă sunt bănci dese și scaune; sub estradă, asemenea. Peste tot sunt bănci și scaune, afară de o cărare lăsată liber de la ușa de intrare din fund prin mijlocul scenei, pe unde vine și se duce lumea. Pe pereți câteva lămpi atârnată în cuie. Lumină cam săracă. La ridicarea perdelei, Trahanache este la masa prezidențială în jețul său, la spatele tribunei. Împrejurul mesii, Brânzovenescu și alți cetățeni. — Înaintea tribunii, cu spatele spre dânsa, alegători, cetățeni, public, unii șezând jos, alții în picioare. Pe bănci, pe scaune și împrejur asemenea. În capul băncilor din față e Cațavencu împreună cu Ionescu, Popescu și alți dascăli și partizani. — Farfuridi e la tribună. — Perdeaua se ridică asupra unei întreruperi. În toată sala e rumoare. Prezidentul agită clopoțelul)

Scena I

TRAHANACHE, CAȚAVENCU, BRÂNZOVENESCU, FARFURIDI, IONESCU, POPESCU, CETĂȚENI, ALEGĂTORI, PUBLIC. Rumoare

FARFURIDI (de la tribună) : Dați-mi voie! (gustă din paharul cu apă.) Dați-mi voie! (rumoare.)

TRAHANACHE (trăgându-și clopoțelul) : Stimabili! onorabili! (afabil) faceți tăcere! Sunt cestiuni importante, arzătoare la ordinea zilei... Aveți puținică răbdare... (cătră Farfuridi) Dă-i înainte, stimabile, aveți cuvântul!

FARFURIDI (cătră adunare) : După ce am vorbit dar din punctul de vedere istoric, din punctul de vedere de drept, voi încheia cât se poate mai scurt...

POPESCU: Parol?... Numai dacă te-i ținea de vorbă. (râsete în partea unde sunt dascălii)

FARFURIDI: Rog, nu mă-nterupeți, dați-mi voie...

TRAHANACHE (cătră partea unde e Popescu) : Stimabile, nu-nterupeți...

FARFURIDI: După ce am vorbit dar din punctul de vedere istoric și din punctul de vedere de drept, voi încheia, precum am zis, cât se poate mai scurt. (bea o sorbitură, apoi, reluându-și răsuflarea, rar ca și cum ar începe o poveste) La anul una-mie-opt-sute-două-zeci-și-unu... fix... (Rumoare și protestări în grupul lui Cațavencu: A !A !A!)

POPESCU: Dacă ne-ntoarcem iar la 1821 fix, ne-am procopsit. (rumoare și protestări.)

FARFURIDI: Dați-mi voie... La una-mie-opt-sute...

TOȚI (în cor, cu tonul lui) : Douăzeci-și-unu fix... (rumoare și protestări.)

FARFURIDI: Dați-mi voie.

TRAHANACHE (clopoțel) : Stimabile, onorabile! Nu întrerupeți... Aveți puținică...

CAȚAVENCU: Ce răbdare, venerabile domnule prezident! Ceasurile sunt înaintate. Sunt și alți oratori înscriși să vorbească...

TOȚI DIN GRUP: Da! Da!

CAȚAVENCU: Onorabilul orator a promis să încheie cât se poate mai scurt: apoi ce fel de scurt este asta, s-o luăm a doua oară de la 1821? A! A! A!

TOȚI DIN GRUP: A! A! A! (rumoare.)

FARFURIDI: Dați-mi voie...

TRAHANACHE (cătră Farfuridi cu dulceață, ridicându-se peste masă cătră tribună) : Stimabile... eu gândesc că nu ar fi rău să sărim la 48...

CAȚAVENCU (strigând) : Mai bine la 64...

POPESCU, IONESCU și TOȚI DIN GRUP: Da! da! la 64...

TRAHANACHE (ridicându-se ca și cum ar consulta adunarea) : Adică... la plebiscit^[7]?

TOȚI: Da, la plebiscit! (zgomot).

FARFURIDI (întorcându-se cu spatele spre adunare și cu fața la prezident) : Dați-mi voie, domnule prezident; mi-ați acordat cuvântul: îmi pare că un prezident o dată ce acordă cuvântul...

TRAHANACHE (sculându-se și punând, peste masă, mâinile pe umerii lui Farfuridi, mângâietor) : Dacă mă iubești, stimabile, fă-mi hatârul... să trecem la plebiscit... dorința adunării!...

FARFURIDI: Dar, domnule prezident...

TRAHANACHE (și mai rugător) : Să trecem la plebiscit! (îl întoarce binișor de umeri cu fața spre adunare.)

TOȚI (cu putere) : Da! La plebiscit! La plebiscit!

FARFURIDI (soarbe o dată și cu aerul resignat) : Ce ziceam dar? la 1864, vine, mă-nțelegi, ocaziunea să se pronunțe poporul printr-un plebiscit... Să vedem însă mai-nainte... să ne dăm seama bine de ce va să zică... de ce este un plebiscit...

IONESCU: Știm ce este plebiscitul! Mersi de explicație!

TOȚI: Nu trebuie explicație... (rumoare)

FARFURIDI (cătră întrerupători) : Dați-mi voie! (cătră Trahanache) Domnule prezident!...

TRAHANACHE (clopoțel) : Stimabili, onorabili, rog nu întrerupeți pe orator, (foarte afabil) faceți tăcere; sunt cestiuni arzătoare la ordinea zilei; aveți puținică răbdare. (cătră Farfuridi.) Aveți cuvântul, stimabile, dați-i înainte!

FARFURIDI (luând vânt) : Când zicem dar 64, zicem plebiscit, când zicem plebiscit, zicem 64... Știm, oricine dintre noi știe ce este 64, să vedem ce este plebiscitul... (cu tărie începând fraza) Plebiscitul!...

CAȚAVENCU: Aci nu e vorba de plebiscit...

FARFURIDI: Dați-mi voie; (discutând cu Cațavencu) mi se pare că atunci când zicem 64... (cu energică convingere) și să nu căutați a încerca măcar să mă combateți; vă voi dovedi cu date istorice că toate popoarele își au un 64 al lor...

CAȚAVENCU: Dați-mi voie; nu e vorba de 64. (rumoare aprobativă pentru Cațavencu.)

FARFURIDI: Dați-mi voie... (toate colocviile și întreruperile se fac avocățeste, cu multă vioiciune și cu tonul înțepat și volubil) Domnule prezident!...

TRAHANACHE (clopoțel) : Stimabile, onorabile, faceți tăcere... avem cestiuni arzătoare...

CAȚAVENCU (ridicându-se în capul băncii) : Cum, domnule prezident? De unde până unde 64 chestie arzătoare la ordinea zilei? Dacă nu mă-nșel, îmi pare că suntem în anul de grație 1883... Ce are a face? Chemați pe onorabilul orator la cestiune...

TRAHANACHE (ridicându-se iar peste masă și atingându-l pe umere pe Farfuridi) : Stimabile... (afabil și rugător) să lăsăm plebiscitul, dacă mă iubești; să trecem la cestiune.

FARFURIDI (obosit de întreruperi, întorcându-se cu fața spre Trahanache și cu spatele la adunare) : Domnule prezident, ați binevoit a-mi acorda cuvântul... Eu cred c-ar trebui...

CAȚAVENCU (strigând) : Nu trebuie, onorabile!

TOȚI DIN GRUP: Nu, nu trebuie!

TRAHANACHE (punând mâinile, peste masă, pe umerii lui Farfuridi, și foarte dulce) : Mă rog, dacă mă iubești, fă-mi hatârul... dorința adunării, stimabile... (îl întoarce de umeri binișor cu fața spre adunare)

TOȚI: Da! La chestiune! La chestiune!

FARFURIDI (foarte obosit, soarbe și se resighează) : Ajungem dar la chestiunea reviziunii constituției și legii electorale...

TOȚI (cu satisfacție) : A! Așa da!

TRAHANACHE (asemenea) : A! (clopoțel) Ei! acu aveți puținică răbdare... (cătră Farfuridi) Scurt, stimabile, scurt, dacă mă iubești: dorința adunării.

FARFURIDI (asudă, bea și se șterge mereu cu basmaua) : Mă rog, dați-mi voie! Știți care este opinia mea în privința revizuirii?

TOATĂ SALA: Nu!... Să vedem!... Spune!

CAȚAVENCU (batjocoritor) : Să vedem opinia lui d. Farfuridi. (Trahanache clopoțește)

FARFURIDI (asudă mereu și se emoționează pe văzute) : Opinia mea este aceasta: e vorba de revizuire, da?

TOȚI (puternic) : Da! Da!

FARFURIDI (emoționat și asudând) : Atunci, iată ce zic eu, și împreună cu mine (începe să se înece) trebuie să zică asemenea toți aceia care nu vor să cază la extremitate (se îneacă mereu), adică vreau să zic, da, ca să fie moderați... adică nu exagerațiuni!... Într-o chestiune politică... și care, de la care atârnă viitorul, prezentul și trecutul țării... să fie ori prea-prea, ori foarte-foarte... (se încurcă, asudă și înghite) încât vine aci ocazia să întrebăm pentru ce?... da... pentru ce?... Dacă Europa... să fie cu ochii ațintiți asupra noastră, dacă mă pot pronunța astfel, care lovesc soțietatea, adică fiindcă din cauza zguduirilor... și... idei subversive... (asudă și se rătăcește din ce în ce) și mă-nțelegi, mai în sfârșit, pentru care în orice ocaziuni solemne a dat probe de tact... vreau să zic într-o privință, poporul, națiunea, România... (cu tărie) țara în sfârșit... cu bun-simț, pentru ca Europa cu un moment mai înainte să vie și să recunoască, de la care putem zice depandă... (se încurcă și asudă mai tare) precum, — dați-mi voie — (se șterge) precum la 21, dați-mi voie (se șterge) la 48, la 34, la 54, la 64, la 74 asemenea și la 84 și 94, și ețetera, întru cât ne privește... pentru ca să dăm exemplul chiar surorilor noastre de ginte latine însă! (foarte asudat, se șterge, bea, iar se șterge și suflă foarte greu. Trahanache a urmărit cu mâna tactul sacadelor oratorice ale lui Farfuridi. Bravo și aplauze în fund, conduse de Brânzovenescu; râsete și sâsăituri în grupul lui Cațavencu. Clopoțelul lui Trahanache de abia se mai aude. — După ce s-a mai oprit zgomotul, cu multă aprindere.) Dați-mi voie! Termin îndată! mai am două vorbe de zis. (zgomotul tace.) Iată dar opinia mea. (în supremă luptă cu oboseala care-l biruie.) Din două una, dați-mi voie: ori să se revizuiască, primesc! dar să nu se schimbe nimica; ori să nu se revizuiască, primesc! dar atunci să se schimbe pe ici pe colo, și anume în punctele... esențiale... Din această dilemă nu puteți ieși... Am zis!

(Aplauze în fund, sâsăituri în față. Farfuridi coboară zdrobit, ștergându-se de sudoare, și merge în fund. Brânzovenescu și alți alegători îl întâmpină și-i strâng mâna. — Rumoare. Mai mulți din auditoriu se scoală și strică rândurile. Cațavencu suie de la dreapta în mijloc, unde vorbește încet cu grupul său gesticulând viu. Cu un alt grup mai în fund Farfuridi și Brânzovenescu asemenea. — Pristanda iese misterios din cabinetul primarului, trece prin ușcioara grilajului, care este la spatele tribunii, și trage de pulpană pe Trahanache, care sună clopoțelul.)

Scena II

ACEIAȘI — PRISTANDA

TRAHANACHE (lăsând clopoțelul și întorcându-se la spatele mesii) : 'Ai? Ce e?

PRISTANDA (misterios și repede) : Coane Zahario! Conul Fănică, coana Joița!...

TRAHANACHE: Ei? Ce?

PRISTANDA: Sunt dincoace în cabinet... au venit pe din dos, vă așteaptă. Numaidecât să poftiți acolo.

TRAHANACHE (asemenea misterios) : Nu pot să las prezidenția... să aibă puținică răbdare.

PRISTANDA: Trebuie... numaidecât!... suspandați!

TRAHANACHE (trage clopoțelul și se ridică) : Stimabilă, onorabilă adunare. După discursul important, pe care l-a ținut respectabilul nostru concetățean și avocat d. Farfuridi, eu cred că ar fi bine să suspendăm ședința pentru cinci

minute.

VOCI: Da! Da! pentru cinci minute!...

(Cațavencu cu grupul său, Farfuridi și Brânzovenescu cu al lor se amestecă în mulțime. Trahanache, care s-a dat jos de pe tribună, a deschis portița grilajului și a trecut cu Ghiță în partea stângă despărțită, bate în ușa „Cabinetului Primarelui”. Zoe și Tipătescu îi deschid; Trahanache și Ghiță dispar înăuntru; ușa se închide la loc)

Scena III

ACEIAȘI — fără TRAHANACHE și PRISTANDA

CAȚAVENCU (cătră grupul lui) : Ei, cum să-l trimeți în Cameră, nene, pe stimabilul? Nu zic, are ideile, opiniile lui — și eu respect ideile, numai să fie sincere, și el e sincer, n-ai ce zice, — respect la orice opiniune!... Dar să-ți vie stimabilul cu idei învechite, cu opiniuni ruginite, și să te sperie mereu cu Europa, cu zguduiri, cu teorii subversive... asta nu mai merge... Astfel de opiniuni nu le respect, să-mi dea voie să-i spui...

POPESCU: Nu, uite ce susține Farfuridi, n-ai înțeles; susține că adică după istorie — d-aia se teme el de zguduiri — nu trebuie să dăm exemplu rău surorilor noastre de ginte latină. N-ai auzit, chiar a zis-o el: surorile noastre de ginte latină...

IONESCU: Da! A zis-o...

CAȚAVENCU (cu aer de protecție) : Voi dascălii sunteți băieți buni, dar aveți un cusur mare: cum vă vorbește cineva de istorie, s-a isprăvit, are dreptate. (cu putere.) Ce istorie? Apoi, dacă e vorba de istorie, apoi ce te-nvață istoria mai întâi și-ntâi?

POPESCU: Că România de la Traian...

CAȚAVENCU: Nu-i așa...

IONESCU: Că adică străbunul nostru...

CAȚAVENCU: Ce străbun! ce nostru! Vezi că nu știți! (cu tonul retoric.) Or, mai întâi și-ntâi istoria ne învață anume că un popor care nu merge înainte stă pe loc, (publicul începe să-i ia aminte că perorează și se grupează încet-încet împrejurul lui ca să asculte) ba chiar dă înapoi, că legea progresului este așa, că cu cât mergi mai iute, cu atât ajungi mai departe. (grupul lui Cațavencu aprobă și admiră, grupul lui Farfuridi și Brânzovenescu, care s-a apropiat și ascultă mai dintr-o parte, dă din umeri.)

IONESCU: Asta e așa.

POPESCU: Nici nu mai încape vorbă.

FARFURIDI (înțepat) : Da! progres! progres fără conservațiune, când vedem bine că Europa...

CAȚAVENCU (întrerupându-l lătrător) : Nu voi, stimabile, să știu de Europa d-tale, eu voi să știu de România mea și numai de România... Progresul, stimabile, progresul! În zadar veniți cu gogorițe, cu invențiuni antipatriotice, cu Europa, ca să amăgiți opinia publică...

FARFURIDI (și mai înțepat) : Dă-mi voie... Mi se pare că altcineva amăgește opinia publică...

CAȚAVENCU: Nu voi să știu de ce zici d-ta.

BRÂNZOVENESCU: Firește că nu vrei să știi... nu-ți vine la socoteală...

CAȚAVENCU (și mai lătrător) : Să-și vază de trebile ei Europa. Noi ne amestecăm în trebile ei? Nu... N-are prin urmare dreptul să se amestece într-ale noastre... D-ta ești avocat, ești confrate cu mine...

FARFURIDI: Da, sunt avocat, dar nu sunt confrate cu d-ta...

CAȚAVENCU (urmându-și jocul) : Știi ca și mine principiul de drept, fiecare cu al său, fiecare cu treburile sale... oneste bibere^[8]...

FARFURIDI: Da' de onest n-ai încotro!... (grupurile Cațavencu și Farfuridi încep a se despărți, fiecare de o parte.)

CAȚAVENCU (cu totul înțepător) : Stimabile, nu știu pentru ce d-ta mă prigonești de la o vreme... Ce ai cu mine? Suntem în fața alegătorilor, stimabile: or, nu încape pică; să luptăm: d-ta o să-ți pui candidatura, o știm; eu ți-o declar că mi-o pui pe a mea... luptă electorală! și știm că lupta electorală este viața popoarelor... De ce te revolți contra adevărului? în contra dreptului?... Oneste bibere, onorabile!... (aprobări din partea grupului)

FARFURIDI (izbucnind) : Ia scutește-mă cu mofturile d-tale! Onest d-ta? Pe de o parte „Răcnetul Carpaților”, pe de altă parte chiverniseala confrăților; pe de o parte opoziție la toartă, pe de altă parte teșcherea la buzunar!... Urlă târgul, domnule...

BRÂNZOVENESCU (trăgându-l de mânecă) : Tache! Tache!

FARFURIDI (smucindu-se) : Ia lasă-mă-n pace, să mă răfuiesc odată cu domnul... Ce adică, noi nu știm, nu vedem, orbi suntem? d-ta ești candidatul prefectului...

CAȚAVENCU (râzând) : Eu sunt candidatul grupului tânăr, inteligent și independent... Onorabilul, venerabilul nostru prezident — (îl caută cu ochii) unde e venerabilul prezident? nu-l văz... — va proclama, pe cât știm, astă-seară pe candidatul comitetului dv. — comitetul dv. —... Or, dacă voi avea onoarea ca să mă agreeze și comitetul dv.... căci e al dv. ...

FARFURIDI (fierbând mereu) : Nu mai este comitetul nostru, este al dumatăle...

BRÂNZOVENESCU: Tache! Tache, fii cuminte. (îl trage de mânecă, Farfuridi se smucește)

CAȚAVENCU (cu ton batjocoritor) : Adică, dă-mi voie, d-ta nu mai ești al comitetului! (grupurile se desinează distinct de două părți și se privesc cu încordare)

FARFURIDI: Da, eu nu mai sunt, eu care am susținut totdeauna partidul... și d-ta, care l-ai înjurat totdeauna... ești!

CAȚAVENCU: Dă-mi voie!...

FARFURIDI (furios) : Ce voie! ce voie!... Vii cu moftologii, cu iconomii, cu soțietăți, cu scamatorii, ca să tragi lumea pe sfoară... cu dăscălimea d-tale, (mișcare în grupul Cațavencu) cu moftangii d-tale...

POPESCU (violent) : Domnule, retrage-ți cuvântul!

FARFURIDI (continuând) : Cu grupul (umflând cuvintele) inteligent,... independent,... impertinent! (pornește spre fund cu Brânzovenescu și cu grupul lor.)

TOȚI (din grupul lui Cațavencu) : A! a! (se reped spre ei, zgomot, învâlmășeală și ghiontuieli)

FARFURIDI (ieșind prin fund) : Vă-nvățăm noi, papugiilor!

GRUPUL CAȚAVENCU: Afară! afară! (urmărește în fund pe cei din grupul Farfuridi)

(Toată lumea s-a înghesuit în fund și a ieșit afară cu zgomot. În tot timpul scenii următoare, sala întrunirii e goală. În fund, prin ușe, se văd mai mulți alegători plimbându-se în sus și-n jos, vorbind încet și fumând)

Scena IV

TRAHANACHE ieșind repede din fund, din cabinetul primarului în partea despărțită cu grilaj, după el FĂNICĂ și ZOE urmărindu-l (scena aceasta se face misterios și repede)

TRAHANACHE: Nu! nu se poate...

ZOE (urmărindu-l) : Nene...

TIPĂTESCU (asemenea) : Neică Zahario.

ZOE: Dacă ai ținut vreodată la mine...

TIPĂTESCU: Dacă mi-ești prietin...

TRAHANACHE: Ei, aveți puțintică răbdare! (serios.) Cum putem noi să punem candidatura unui plastograf?

TIPĂTESCU: Bine, frate, plastograf, așa e; dar până să bage lumea de seamă... să-l tragem în judecată...

ZOE: Să ne facem de râs prin tribunale... nene, gândește-te...

TRAHANACHE (după un moment de ezitare) : Ei nu! Dacă ar fi numai una... aia cu scrisoarea ta către Joițica, înțeleg; să zic: pentru politică — unde e în joc interesul țării, ca oricare român, a încercat omul, ca să te forțeze adică, pentru că te știe că ții la onoarea Joițichii, ca prietin ce-mi ești, — a făcut plastografie...

TIPĂTESCU: Se-nțelege!

ZOE: Firește; în politică...

TRAHANACHE: Ei, aveți puținică răbdare... Dar astălaltă? (se lovește cu mâna pe buzunarul hainii) Apoi, dacă umblă el cu machiavelicuri, să-i dau eu machiavelicuri — (schimbând tonul) Martoră mi-e Maica Precista! Să n-am parte de Joițica — că e de față — să spuie...

ZOE (cu sentiment) : Nene!

TRAHANACHE: N-am umblat în viața mea cu diplomație; dar dacă e vorba să facem pe iezuitul a la Metternich, apoi să-i dau eu, neică...

TIPĂTESCU (impacientat) : Nu pricep, neică Zahario!

ZOE (asemenea) : Nici eu.

TRAHANACHE: Ei, aveți puținică răbdare! (scoate o hârtie din buzunar și o desface — o poliță) Asta tot pentru politică e? Girurile astea două cu care onorabilul d. Cațavencu a ridicat cinci mii de lei de la Soțietate, sunt tot pentru interesul țării?

TIPĂTESCU (luând degrabă polița și examinând-o cand pe-o parte când pe alta) : Suntem scăpați!

ZOE: Scăpați?

TRAHANACHE: Ei apoi? când îți spuneam eu să ai puținică răbdare, că l-am prins cu alta mai boacăna...

TIPĂTESCU (abia stăpânindu-și bucuria) : Nene Zahario, candidatul nostru este d. Agamiță Dandanache.

TRAHANACHE: Așa da!

ZOE: Mi-e frică!...

TIPĂTESCU: Nu mai avem nici o grijă.

TRAHANACHE: ...Dă-mi înscris pe Gagamiță ăla, să nu-i uit numele... (vorbește încet cu Zoe)

TIPĂTESCU (scoate portofelul, rupe o filă și scrie pe ea, apoi o dă lui Zaharia) : Iată...

TRAHANACHE: Mă duc să deschid ședința.

TIPĂTESCU: Anunță îndată candidatura, ridică ședința și vino să mergem la preferanță, te așteptăm...

TRAHANACHE (vrând să treacă prin porțița grilajului în partea tribunii) : A! îți-am dat polița lui Cațavencu... Să nu o pierzi. (trece.)

TIPĂTESCU: N-ai grijă, neică Zahario, eu nu pierz hârțiile de preț... (sărută repede pe Zoe)

ZOE: Fănică!

TIPĂTESCU: A! acuma, să-l lucrez eu pe nenea Cațavencu! (ies amândoi iute pe ușa din stânga)

Scena V

TRAHANACHE, care s-a urcat la tribună, apoi CAȚAVENCU, POPESCU, IONESCU, ALEGĂTORI, PUBLICUL venind din fund și ocupând locurile lor din scena I-a. Intrare zgomotoasă, acompaniată de clopoțelul prezidentului

TRAHANACHE (în picioare) : Orele sunt înaintate! poftiți, poftiți, stimabililor: avem cestiuni arzătoare la ordinea zilei... (șade.)

(Toată lumea s-a așezat la locul său.)

CAȚAVENCU (cu modestie) : D-le președinte, vă rog, cerusem și eu cuvântul...

TRAHANACHE: Da, (binevoitor) da, stimabile. Aveți cuvântul. Pofțiți la tribună!...

(Mișcare în grupul lui Cațavencu)

CAȚAVENCU (ia poză, trece cu importanță printre mulțime și suie la tribună; își pune pălăria la o parte, gustă din paharul cu apă, scoate un vraf de hârtii și gazete și le așază pe tribună, apoi își trage batista și-și șterge cu eleganță avocățească fruntea. Este emoționat, tușește și luptă ostentativ cu emoția care pare a-l birui. — Tăcere completă. Cu glasul tremurat) : Domnilor!... Onorabili concetățeni!... Fraților!... (plânsul îl îneacă) Iertați-mă, fraților, dacă sunt mișcat, dacă emoțiunea mă apucă așa de tare... suindu-mă la această tribună... pentru a vă spune și eu... (plânsul îl îneacă mai tare)... Ca orice român, ca orice fiu al țării sale... în aceste momente solemne... (de abia se mai stăpânește) mă gândesc... la țărișoara mea... (plânsul l-a birit de tot) la România... (plânge. Aplauze în grup)... la fericirea ei!... (același joc de amândouă părțile)... la progresul ei! (asemenea crescendo)... la viitorul ei! (plâns cu hohot. Aplauze zguduitoare)

IONESCU, POPESCU, TOȚI (foarte mișcați) : Bravo!

CAȚAVENCU (ștergându-se repede la ochi și remițându-se d-odată; cu tonul brusc, vioi și lătrător) : Fraților, mi s-a făcut o imputare și sunt mândru de aceasta!... O primesc! Mă onorez a zice că o merit!... (foarte volubil) Mi s-a făcut imputarea că sunt foarte, că sunt prea, că sunt ultraprogresist... că sunt liber-schimbist... că voi progresul cu orice preț. (scurt și foarte rețezat) Da, da, da, de trei ori da! (aruncă roată priviri scânteietoare în adunare. Aplauze prelungite.)

CAȚAVENCU: Da! (cu putere din ce în ce crescândă.) Voi progresul și nimic alt decât progresul: pe calea politică... (îngrașă vorbele.)

POPESCU: Bravos!

CAȚAVENCU: Socială...

IONESCU: Bravos!

CAȚAVENCU: Economică...

POPESCU: Bravos!

CAȚAVENCU: Administrativă...

IONESCU: Bravo!

CAȚAVENCU: Și... și...

IONESCU, POPESCU, GRUPUL: Bravo! bravos!

TRAHANACHE (clopoțind) : Rog, nu întrerupeți pe orator, stimabile...

CAȚAVENCU (cu tărie) : Nu mă tem de întreruperi, venerabile domnule președinte... (cătră adunare și mai ales cătră grup, cu tonul sigur) Puteți, d-lor, să întrerupeți, pentru că eu am tăria opiniilor mele... (reintrând în tonul discursului și îngrășând mereu vorbele) și... și... finanțiară. (aplauze prelungite)... Da, suntem ultraprogresiști, da, suntem liber-schimbști... Or... conduși de aceste idei, am fundat aci în orașul nostru „Aurora Economică Română”, soțietate enciclopedică-cooperativă, independentă de cea din București... pentru că noi suntem pentru descentralizare. Noi... eu... nu recunosc, nu voi să recunosc epitropia bucureștenilor, capitaliștilor, asupra noastră; căci în districtul nostru putem face și noi ce fac dânșii în al lor...

GRUPUL (aplauze) : Bravo!

CAȚAVENCU: Soțietatea noastră are ca scop să încurajeze industria română, pentru că, dați-mi voie să vă spui, din punctul de vedere economic, stăm rău...

GRUPUL (aplauze) : Bravo!

CAȚAVENCU: Industria română e admirabilă, e sublimă, putem zice, dar lipsește cu desăvârșire. Soțietatea noastră dar, noi, ce aclamăm? Noi aclamăm munca, travaliul, care nu se face deloc în țara noastră!

GRUPUL: Bravo! (aplauze entuziaste)

TRAHANACHE (clopoțind) : Stimabile... nu...

CAȚAVENCU: Lăsați, d-le președinte, să întrerupă... nu mă tem de întreruperi!... În Iași, de exemplu, — permiteți-mi această digresiune, este tristă, dar adevărată! — în Iași n-avem nici un negustor român, nici unul!...

GRUPUL (mișcat) : A!

CAȚAVENCU: Și cu toate aceste toți faliții sunt jidani! Explicați-vă acest fenomen, acest mister, dacă mă pot exprima astfel!

GRUPUL: Bravo! (aplauze)

CAȚAVENCU: Ei bine! Ce zice soțietatea noastră? Ce zicem noi?... Iată ce zicem: această stare de lucruri este intolerabilă! (aprobări în grup. Cu tărie.) Până când să n-avem și noi faliții noștri?... Anglia-și are faliții săi, Franța-și are faliții săi, până și chiar Austria-și are faliții săi, în fine oricare națiune, oricare popor, oricare țară își are faliții săi (îngrașă vorbele)... Numai noi să n-avem faliții noștri!... Cum zic: această stare de lucruri este intolerabilă, ea nu mai poate dura!... (aplauze frenetice. Pauză. Oratorul soarbe din pahar și aruncă iar priviri scânteietoare în adunare. În momentul acesta mai mulți inși se mișcă în fund, pe unde apare Cetățeanul turmentat și Ghiță în țivil.)

Scena VI

ACEIAȘI — GHIȚĂ PRISTANDA și CETĂȚEANUL foarte șovăind.

Zgomot la intrarea acestora

TRAHANACHE (clopoțind) : Faceți puținică tăcere...

CAȚAVENCU (care, în timpul scurt al rumorii provocate de intrarea lui Pristanda și a Cetățeanului turmentat, și-a consultat hârtiuțele, cu ton predominant) : Fraților, iată ce spun statutele soțietății noastre la art. I-iu: „Se formează în urbea noastră o soțietate enciclopedică-cooperativă cu numele de «Aurora Economică Română». Scopul Soțietății este ca România să fie bine și tot românul să prospere!"

CETĂȚEANUL (care, de la intrare, a venit șovăind până în mijloc și s-a turnat pe un scaun în fața tribunii, se scoală și ridică mâna) : Și eu! (sughite) și eu sunt! (șovăie și iar se toarnă pe scaun. — Râsete în fund, rumoare în față.)

CAȚAVENCU (cătră Trahanache, întorcându-se spre masa prezidențială) : Domnule președinte, rog să nu fiu întrerupt...

TRAHANACHE: Parcă ziceai, stimabile, că întreruperile...

CAȚAVENCU: Da (cu dignitate) dar...

TRAHANACHE: În sfârșit... (clopoțind) Nu întrerupeți, vă rog...

CAȚAVENCU (căutând șirul) : Ziceam dar: „... ca România să fie bine și tot românul să prospere..."

CETĂȚEANUL (se scoală șovăind și ridică mâna) : Și eu sunt! (sughite rău; râsete, rumoare)

TRAHANACHE: A! (sculându-se peste masă) Ce? ce ești d-ta, stimabile?...

CETĂȚEANUL (sughitând) : Mă cunoaște d. Nae... (arată pe Cațavencu) Cioclopedică... (râsete, rumoare.)

CAȚAVENCU (nervos) : Ce?

CETĂȚEANUL: Română!... (râsete; sughite) Aurora!... (sughite; râsete, rumoare din ce în ce mai mare.)

TRAHANACHE (nervos și el, cătră adunare, clopoțind) : Faceți tăcere, stimabile!... (cătră Cetățeanul turmentat) Cum?

CETĂȚEANUL (șovăind) : Cioclopedică! (sughite) Comportativă! (sughite.) Economie! (sughite) Soțietate care va să zică... (râsete și rumoare mare.)

IONESCU: E turmentat!...

POPESCU: E tun! (grupul se mișcă; unii se scoală.)

CETĂȚEANUL (sughitănd și strigând) : Sunt nembru!

TRAHANACHE (agitând clopoțelul cu putere, cătră Ionescu și Popescu) : Stimabile! stimabile, (cu afabilitate) rog, dați afară pe onorabilul!

IONESCU, POPESCU și GRUPUL: Afară! E turmentat! Afară! (Ionescu și Popescu îl îmbrâncesc spre ușă. Cațavencu s-a dat jos de la tribună și vorbește cu câțiva din grup)

CETĂȚEANUL (îmbrâncit de dascăli și opunându-se) : Nu mă-mbrânciți... că amețesc!

IONESCU, POPESCU și GRUPUL: Afară!

CETĂȚEANUL: Nembru!

(Toată scena aceasta a fost însoțită de râsete și rumoare. Dascălii au dat afară pe Cetățeanul turmentat. În adunare, mișcare. Pristanda se apropie la tribună, în vreme ce dascălii și grupul lor, în mijloc cu Cațavencu, se agită și-și reiau locurile.)

PRISTANDA (misterios lui Trahanache) : Coane Zahario, dă-i zor! Trebuie să-l lucrăm pe onorabilul, pe d. Nae Cațavencu; ordinul lui conul Fănică... Sunt la ușă, când oi tuși de trei ori, d-ta proclamă catindatul și ieși pe porțiță... și pe urmă-i treaba mea...

TRAHANACHE (încet) : Bine.

PRISTANDA (încet) : Când oi tuși de trei ori: nu mi-a sosit încă oamenii!... (trece lângă ușa din fund, pe unde intră cu zgomot Farfuridi, Brânzovenescu și alți câțiva. Pristanda vorbește încet cu dâșii. Toți se aranjează în fund, astupând ușa de ieșire)

Scena VII

ACEIAȘI — FARFURIDI, BRÂNZOVENESCU și alți alegători și CETĂȚEANUL TURMENTAT, apoi ZOE și TIPĂTESCU

ascunși după grilaj și ascultând ce se petrece în adunare

TRAHANACHE (clopoțind, cătră Cațavencu, care vorbește încet cu grupul lui) : Pofțiți la tribună, stimabile!... (Cațavencu pornește spre tribună)

ZOE: Nu mai auz nimic...

TIPĂTESCU: Pesemne n-a sosit încă Ghiță.

CAȚAVENCU (de la tribună) : Fraților!

FARFURIDI (aducând din fund pe Cetățeanul turmentat) : Te-a dat afară? Cum se poate, fraților, să lăsăm să gonească din adunare pe un cetățean onorabil, pe un alegător?

BRÂNZOVENESCU: Pentru că d. Cațavencu...

CAȚAVENCU (răcnind) : Stimabile! (lui Trahanache) Domnule prezident! (rumoare surdă în fund.)

TRAHANACHE: Stimabile (clopoțind) aveți puțintică răbdare. (Ghiță tușește cu putere de trei ori) Fiindcă orele sunt înaintate...

CAȚAVENCU: Dați-mi voie...

TRAHANACHE (ridicându-se) : Fiindcă unii dintre domnii alegători au început să plece, ar fi bine, cred, mâine fiind alegerea, ca chiar acum să rugăm pe onorabilul orator să-și întrerupă discursul un moment, să aibă puțintică răbdare, pentru ca să proclamăm numele candidatului propus de comitetul nostru.

CAȚAVENCU (cu aer foarte degajat) : Primesc cu mulțumire, d-le președinte. (coboară de la tribună, către grupul său.) Numele candidatului.

TOȚI (din grup și din sală) : Da! numele candidatului!

ZOE (tremurând, încet) : Fănică!

TIPĂTESCU (încet) : Taci! n-ai grijă!

TRAHANACHE (citind foaia între lumânări) : Stimabile! candidatul pe care-l susține comitetul nostru, este domnul...

IONESCU: Nae Caț...

TRAHANACHE (întrerupându-l) : Ai puțintică răbdare... (citind) domnul...

CAȚAVENCU: Domnul... (toată lumea ascultă cu mare nerăbdare și în deplină tăcere; Zoe se strânge după grilaj lângă Tipătescu)

TRAHANACHE: Domnul... Agamiță Dandanache!

(Mișcare de satisfacție în fund. În grupul din față turburare. Zoe și Tipătescu ascultă mișcați)

CAȚAVENCU (sărind în loc și răcnind) : Trădare! (gesticulează viu în mijlocul grupului său. În fund aplauze.)

TRAHANACHE (în picioare) : Dați-mi voie! (clopoțind; după un moment de tăcere) Cine a pronunțat cuvântul trădare? (toată lumea e în picioare și în fierbere.)

CAȚAVENCU (din mijlocul grupului, cu putere) : Eu!

GHIȚĂ, BRÂNZOVENESCU și CETĂȚEANUL TURMENTAT și CEI DIN FUND: Afară! afară moftologul!

TRAHANACHE (trăgând clopoțelul foarte violent, către grupul din fund) : Aveți puțintică răbdare! (cătră Cațavencu) Și cine este trădător, stimabile?

CAȚAVENCU (foarte aprins) : Acela care falsifică numele candidatului odată hotărât, acela care uită, care trădează interesele și onoarea familiei sale... (cu un gest colosal) D-ta!

TRAHANACHE (trântind clopoțelul pe masă în culmea indignării) : Apoi, ai puțintică răbdare, stimabile! Mă scoți din țâțâni... Eu falsificator?... Pe mine, cetățean onorabil, pe mine, om venerabil, să vie într-o adunare publică, să mă facă falsificator... cine? (rumoare mare. Tipătescu și Zoe ascultă palpitând) cine? (cu energie.) Un plastograf patentat!

CAȚAVENCU (sărind din loc) : Plastograf!

TOȚI DIN FUND (strigând amenințător) : Afară plastograful!

TOȚI DIN FAȚĂ (asemenea) : Afară falsificatorul! trădătorul! (fierbere mare.)

CAȚAVENCU (spumând, se repede din mijlocul grupului său la tribună cu pumnii încleștați și zbierând febril. Un moment tăcere) : Fraților! domnilor! un moment, onorabili concetățeni! Am voit să acoper o rușine care se petrece de atâta vreme în sânul orașului nostru... (Zoe și Tipătescu mișcare) am voit să cruț opinia publică de o lovitură scandalosă;... astăzi însă am fost lovit așa de crud în dignitatea mea, încât nu mai pot tăcea. (Zoe și Tipătescu mișcare) Acest onorabil cetățean, (arată pe Trahanache) acest om venerabil, d. Zaharia Trahanache...

TRAHANACHE (cu pofidă) : Ei ? Eu...

CAȚAVENCU: Este atât de naiv, încât crede că e plastografie un document olograf...

(Zoe și Tipătescu mișcare de groază)

ZOE: Fănică!... (șovăie)

TIPĂTESCU (susținând-o și răcnind cu o supremă putere) : Ghiță! (se repede la portița grilajului... Zoe se agață de el și-l oprește. Rumoare mare.)

PRISTANDA (punând mâinile amândouă lângă gură ca o port-voce și strigând asemenea spre partea de unde i-a venit chemarea) : Prezent! (cătră cei din fund) Pe el, copii! (grupul din fund cu Pristanda, Farfuridi, Brânzovenescu, Cetățeanul turmentat se repede la tribună și pun mâna pe Cațavencu)

CAȚAVENCU (continuând a zbiera în mijlocul zgomotului) : O scrisorică a prefectului cătră...

GRUPUL LUI CAȚAVENCU: Pe ei, fraților. (grupul din față dă năvală spre fund.)

TOATĂ LUMEA: Afară! ho! huideo!

(Zgomot la culme, strigăte, huiduieli, fluierături. Zaharia Trahanache a ieșit repede pe portița grilajului, a dat dincolo de Zoe și de Tipătescu, și toți trei ascultă ce se petrece în adunare. Pristanda, Farfuridi, Brânzovenescu au apucat de gât pe Cațavencu și-l târăsc afară. Grupul Ionescu și Popescu sunt grămadă peste cei din fund. Toate cuvintele și mișcările acestea din urmă se fac deodată și într-o clipă. — Cortina se lasă asupra primei mișcări a scandalului)

ACTUL IV

(Grădina lui Trahanache, în fund grilaj cu poartă de intrare în mijloc; se vede în fund perspectiva orașelului pe un fundal de dealuri. La dreapta în grădină, pe planul întâi și al doilea, intrarea, cu trei trepte de piatră, în casele lui Trahanache.

La stânga boschete. Mobile de grădină)

Scena I

ZOE și TIPĂTESCU

ZOE: Unde e? unde poate să fie Cațavencu?

TIPĂTESCU: Nu știu: a fugit, a murit, a intrat în pământ... (după o pauză, apropiindu-se de Zoe) Ei? și pentru ce voiești să știi? pentru ce să te-ngrijești mai mult acum? Din contra. Eu parcă nu mai am grije... Zoe, gândește-te: de două zile, oamenii noștri aleg pe Dandanache, pe care-l așteptăm din minut în minut, — am ordine să-i fac o primire strălucită...

ZOE: Ei și?

TIPĂTESCU: Ei!... De două zile va să zică, strivesc pe Cațavencu, și el nu e nicăiri. Unde e? pentru ce nu s-arată?... are scrisoarea, pentru ce nu o publică? Pentru ce a dispărut, nu știu, — din ce motive nu publică scrisoarea, nu-mi pasă, — destul că nu o publică... Și-l crezi tu pe mișelul capabil să nu o publice pentru altceva, decât pentru că nu poate?

ZOE: Ce inimă! ce judecată ai, Fănică? (cu frământare concentrată.) Dar aste două zile cum am trăit eu?... Ce strângere continuă de inimă! ce frică! ce tortură!... Fiecare persoană care-mi iese înaintea, fiecare figură pe care o văz, fiecare mișcare ce se face în jurul meu îmi zdrobește toata puterea... Fănică, ai milă de mine, o zi încă de astfel de chinuri și nu mai pot trăi... înnebunesc... (își ia capul în mâini și plânge.)

TIPĂTESCU: Nu fi copilă, Zoe... Zoe...

ZOE (plânsă) : Tu nu înțelegi, tu nu simți! Peste câteva minute se sfârșește alegerea și se proclamă deputat al vostru Dandanache; sunt sigură... sigură... că în același moment, mișelul, care s-a ascuns și ne pânđește din întuneric, o să-și împărăștie publicația lui infamă... ca să-și răzbune! Ei... atunci eu?...

TIPĂTESCU (scoate polița din buzunar și i-o arată) : Nu poate... dacă face asta, e pierdut...

ZOE: Ce-mi pasă! după ce m-o pierde pe mine!... Fănică! n-aș voi să mă răzbuni, aș voi să mă scapi... Prevedeam asta... Presimțeam c-o să ajungem aici, când am văzut scandalul de alaltăieri seara la întrunire... Iată culmea nenorocirii: el nu știe că ai plastografia lui... el nu știe că dacă ar veni aici să primească schimbul acestor două hârtii,

ar scăpa și el și m-ar scăpa și pe mine... Te-ai bizuit să joci cu Cațavencu și te-ai amăgit, și mi-ai jucat onoarea mea, rușinea mea, viața mea, și ai pierdut, pentru că sau el joacă mai bine ca tine, sau noi avem mai puțin noroc decât el... (se îneacă de plâns.) Ce să fac? ce să fac?

TIPĂTESCU: Taci! vine cineva... șterge-te la ochi!

Scena II

ACEIAȘI - TRAHANACHE și AGAMIȚĂ DANDANACHE

venind din fund

TRAHANACHE (foarte politicoasă) : Poftim, poftim, stimabile!

TIPĂTESCU: Cine să fie?

ZOE: Un străin?...

TRAHANACHE (coborând) : Dă-mi voie, Joițico, să-ți recomand pe d. Agamiță Dandanache!

ZOE și TIPĂTESCU: Dandanache! (complimente)

TRAHANACHE: Candidatul nostru!... adică ce mai candidat! alesul nostru.

DANDANACHE (vorbește peltic și sâsâit) : Sărut mâna... Si domnul? bărbatul dumneei?

TRAHANACHE: Nu, eu sunt bărbatul dumneei, dumneei este nevasta mea, cum am avut onoarea să vă recomand...

DANDANACHE: Si d-voastră?

TRAHANACHE: Și eu?... bărbatul dumneei... Eu (serios) Zaharia Trahanache, președintele Comitetului permanent, Comitetului electoral și... ai puținică răbdare... (se caută în buzunar și scoate o carte de vizită, pe care i-o dă lui Dandanache), sunt aicea toate comitetele...

DANDANACHE (ia cartea) : Mersi!... Si domnul?...

TRAHANACHE: Domnul Fănică Tipătescu, prefectul nostru, amicul meu și al familiei mele.

DANDANACHE (lui Fănică) : Îmi pare bine, d-le președinte! (îi dă mâna. Trahanache trece lângă Zoe)

TIPĂTESCU: Și mie, onorabile, nu mai puțin... Sunt încântat... Dar cu ce ocazie pe la noi?

DANDANACHE: Cu ocazia aledzerii, neicursorule, cu ocazia aledzerii; stii, m-a combătut opoziția și colo, și dincolo, și dincolo... și rămăsesem eu... care familia mea de la patuzsopt în Cameră... rămăsesem mă-nțelezdi fără coledzi... și așa am venit pentru aledzere.

ZOE (cu răutate) : Nu trebuia să vă mai deranjați...

DANDANACHE: Ba încă țe deranz, conia mea! Da' stii, nu făcea să nu fațem măcar act de prezență...

TRAHANACHE: Se-nțelege! foarte bine, foarte bine! trebuie, trebuie.

DANDANACHE: Da' de deranz... destul! Închipuiește-ți să vii pe drum cu birza ținți postii, hodoronc-hodoronc, zdronca-zdronca... Stii, m-a zdruținat!... și clopoței... (gest) îmi țiuie urechile... stii așa sunt de amețit și de obosit... nu-ți fați o idee, conia mea, (cătră Trahanache) nu-ți fați o idee, d-le prefect, neicursorule, (cătră Tipătescu) nu-ți fați o idee, d-le președinte puicursorule...

TIPĂTESCU: Firește...

ZOE: Mai e vorbă...

DANDANACHE: Adineaori am sosit, era să trag la otel... dar birzarul... el stia de țe viu, mi-a arătat pe d. prefect. (arată pe Trahanache.)

ZOE (încet cătră Tipătescu, care râde) : Și încă mai râzi, Fănică.

TRAHANACHE: Da, mă duceam pe la alegere să văz cum mergem... Nu-i vorba, de mers, mergem strună... dar știi, de obicei, ca un cap ce sunt al partidului, trebuie să fiu acolo...

DANDANACHE (strângându-i mâna) : Bine că te-am găsit, neicursorule, mersi. (vorbesc amândoi deoparte.)

ZOE (cătră Fănică încet) : Iată, Fănică, pentru cine mi-am pierdut eu liniștea... Și spune drept dacă nu era mai bun Cațavencu!

TIPĂTESCU (scurt) : E simplu, dar îl prefer, cel puțin e onest, nu e un mișel!

TRAHANACHE (lui Dandanache) : Stimabile, eu te las aci cu amicul Fănică și cu Joița... Eu trebuie să mă duc la alegere: peste o jumătate de ceas se deschide urna; trebuie să fiu acolo... D-ta n-ai nici o grijă, mergem la sigur, la noi opoziție nu încapă... suntem tari, stimabile... tari... Nu o să ai majoritate, stimabile...

DANDANACHE: Cum se poate? Să nu te pomenesti cu vreun balotaz? 'ai?... a mai pățit-o și alții...

TRAHANACHE: Adică, ai puținică răbdare, balotaj la noi?... zic: nu majoritate, unanimitate o să ai, stimabile.

DANDANACHE: A, așa? (cu siguranță.) Se-nțelezde... Niți nu se putea altfel...

TRAHANACHE: Salutare, stimabile, salutare... La revedere, Fănică... La revedere, Joița. (iese)

Scena III

ZOE, TIPĂTESCU, DANDANACHE

DANDANACHE: Cum îți spui, să nu m-aleg, puicursorule, nu merdzea... Eu, familia mea, de la patuzsopt... luptă, luptă si dă-i, si dă-i si luptă... si eu mă-nțelezdi tocmai acuma să remâi pe dinafară... fără coledzi!... si cât p-ați, neicursorule, să nu m-aleg...

ZOE: Să nu te-alegi d-ta, cu meritele d-tale! era peste puțință...

TIPĂTESCU: Peste puțință...

DANDANACHE: Ei, uite așa, cu meritele mele, conită, vezi! era cât p-ați, dar stii, cât p-ați... întreabă-mă, neicursorule, să-ți spui: nu vrea Comitetul țentral si pațe; zița că nu sunt marcant. Auzi, eu să nu fiu marcant... Am avut noroc, mare noroc am avut. Să vedeți. Într-o seară... țineva — nu spui ține... persoană însemnată... da' becher — vine si zoacă la mine cărți... si când pleacă își uită pardesiul la mine... A doua zi, voi să-l îmbrac... gândeam că-i al meu... văz că nu-i al meu; îl caut prin buzunare si dau... peste țe te gândești?

TIPĂTESCU: Peste?

DANDANACHE (râzând) : Peste o scrisorică.

AMÂNDOI: O scrisorică.

DANDANACHE: De amor...

AMÂNDOI (mișcați) : O scrisorică de amor?

DANDANACHE: O scrisorică de amor cătră becherul meu, de la nevasta unui prietin, — nu spui ține... persoană însemnată.

ZOE: Ei și?

TIPĂTESCU: Ei?

DANDANACHE: Ei, țe să-ți mai spui, puicursorule? Adu o birze, mă, băiete, degrabă... Mă sui în birze si mă duc la persoana, la becherul, — nu spui ține — e persoană însemnată —: Găsește-mi, mă-nțelezdi, un coledzi, ori dau scrisoarea la „Răsboiul"... De colea până colea... gâri-mâr... a trebuit, conita mea, să țedeze, si tranc! depesa aiți, neicursorule...

ZOE (agitată treptat în măsura povestirii lui Dandanache) : A! domnule Dandanache, ai făcut rău... fapta d-tale este... să-mi dai voie să-ți spui...

TIPĂTESCU (încet) : Zoe! (ea urcă.)

DANDANACHE: Asa e, puicursorule, c-am întors-o cu politică. Aud? Țe era de făcut? Aminteri dacă nu-mi dedea în gând asta, nu m-aledzeam... si nu merdzea deloc, neicursorule; fă-ți idee! familia mea de la patuzsopt (coborând cătră public) si eu, în toate Camerele, cu toate partidele, ca rumânul imparțial... si să remâi fără coledzi!

TIPĂTESCU: Vezi bine! (mușcându-și buzele) Dar nu ne-ai spus sfârșitul istoriei... scrisoarea.

ZOE: Da, scrisoarea...

DANDANACHE: Care scrisoare?

TIPĂTESCU: Scrisoarea becherului...

DANDANACHE: Care becher?

ZOE (nervoasă) : Persoana însemnată... scrisoarea... de amor... arma d-tale politică, cu care te-ai ales...

TIPĂTESCU: Scrisoarea pe care voiai s-o publici în „Răsboiul”, dacă nu...

DANDANACHE (aducându-și în sfârșit aminte) : A da! scrisoarea... da... am prițeput...

ZOE: Ei! scrisoarea?

TIPĂTESCU: Ce s-a făcut?

DANDANACHE: O am pusă acasă la păstrare... dar stii, la loc sigur...

ZOE: Nu i-ai înapoiat-o persoanei?

DANDANACHE (cu mirare) : Cum s-o înapoiez?

TIPĂTESCU: Iată te-alegi, el și-a ținut cuvântul...

ZOE: Trebuie să i-o dai înapoi...

DANDANACHE: Cum se poate,conița mea, s-o dau înapoi? S-ar putea să fac așa prostie? Mai trebuie s-aldată... La un caz iar... pac! la „Răsboiul”. (coboară.)

ZOE (cu dezgust) : A! (trecând pe lângă Fănică, încet și cu tonul lui de mai sus) E simplu, dar e un om onest! (tare, către Dandanache.) D-le Dandanache, am să vă fac o rugăciune: o să rămâneți la masă la noi... mă rog să nu povestiți istoria cu scrisoarea becherului d-voastră...

TIPĂTESCU: Știți, asupra alegătorilor ar face poate rău efect...

DANDANACHE: Nu spui, neicuserule; dar dacă oi uita — aminteri, am memorie bună... dar stii, cum sunt amețit de drum, poate să uit și să-nțep — să-mi fațeți semn. Eu la masă o să stau ori lângă d-ta, ori lângă consoarta d-tale...

TIPĂTESCU: Care consoarta mea?

DANDANACHE: Doamna.

ZOE (aparte) : A! idiot!

TIPĂTESCU (impacientat) : Pardon, d-le Dandanache, doamna e soția d-lui prezident al Comitetului, domnul care v-a adus aici, (subliniază silabic) domnul Zaharia Trahanache, doamna Zoe Zaharia Trahanache... Eu sunt Ștefan Tipătescu, prefectul județului... cu doamna sunt numai prieten...

DANDANACHE (care a ascultat cu multă atenție) : Așa e, bini ziți puicuserule... bată-vă sănătatea să vă bată... pardon... stii eu... de pe drum (serios) fă-ți idee d-ta: ținți postii, hodoronc-hodoronc, zdronca-zdronca, și clopoței... îmi țiuie grozav...

ZOE (aparte) : Trebuie să-l duc de aici să se liniștească puțin... e amețit rău de tot.

TIPĂTESCU: D-le Dandanache, nu voiți să vă odihniți, să vă liniștiți puțin...

DANDANACHE: Ba da, neicuserule... dar unde?

ZOE: Pofțiți cu mine, d-le Dandanache.

DANDANACHE (dându-i brațul și ieșind cu ea la dreapta pe scară) : Stii,conița mea, sunt așa de amețit... stii, trăsura... și clopoței... stii, îmi țiuie grozav... grozav îmi țiuie... (ies.)

Scena IV

TIPĂTESCU singur

Și-l aleg pe d. Agamiță Dandanache! Iaca pentru cine sacrific de atâta vreme liniștea mea și a femeii pe care o iubesc... Unde ești, Cațavencule, să te vezi răzbunat! Unde ești, să-ți cer iertare că ți-am preferit pe onestul d. Agamiță, pe admirabilul, pe sublimul, pe neicusorul, pe puicusorul Dandanache... Ce lume! ce lume! ce lume!...

Scena V

TIPĂTESCU, ZOE, apoi PRISTANDA

ZOE (coborând precipitat treptele) : Ai auzit, Fănică? Ai auzit? Onestul tău d. Agamiță, care reușește, care triumfează, păstrează scrisoarea... Ce trebuie să facă onestul Cațavencu, care n-a reușit, care-și mușcă acuma mâinile, își mestecă turbarea și mă ochește din cine știe ce ascunzătoare? (agitată) A! mi-e groază să mă gândesc. Ce face Cațavencu? unde e ascuns șarpele? de unde o să-și arunce veninul asupra mea!

TIPĂTESCU: Zoe! Zoe! fii bărbată...

ZOE (înecată) : Nu mai pot, nu mai pot. Vorbele lui Dandanache mi-au luat toată puterea, mi-au frânt inima... A! înnebunesc de frică. (își ascunde obrazul)

PRISTANDA (venind repede din stânga) : Coană Joițico! coană Joițico!...

TIPĂTESCU: Ghiță!

ZOE (tresărind) : Ghiță... Ce e? Spune!

PRISTANDA (oprindu-se) : Coană Joițico, voiam să...

ZOE (fierbând) : Spune, nu mă chinui! Ce e? A publicat-o? dă-mi-o s-o văz! (foarte agitată) dă-mi-o, s-o văz!

TIPĂTESCU: Zoe! ești nebună!

PRISTANDA (aparte) : Curat nebună!

ZOE: Da, sunt nebună! și ție trebuie să-ți mulțumesc de asta.

PRISTANDA (căutând s-o calmeze) : Nu, coană Joițico, nu e nimica, nu e nimica publicat... „Răcnetul" nici n-a apărut astăzi... După ce a fugit Cațavencu, dăscălimea s-a apucat la ceartă, s-au bătut, l-au bătut pe popa Pripici, și nici vorbă să mai scoată gazeta... S-a spart partidul independent... s-a spart! (încet Zoi, trecând spre Tipătescu) Am să vă spun ceva secret, acu numaidecât!

TIPĂTESCU: Nu spuneam eu! Dar Cațavencu?

PRISTANDA: Nu l-am găsit, coane Fănică, parcă a intrat în pământ. (bătându-se repede pe frunte ca și cum și-ar aduce aminte de ceva) A! ce-am uitat! Să mă iertați, sărut mâna, coane Fănică... Ministrul... nu, miniștrii, toți șapte, vă cheamă la telegraf numaidecât... de-aia vă căutam așa de zor...

TIPĂTESCU: La telegraf? Ce mai vor de la mine?

PRISTANDA: Nu știi, dar bate telegraful de un ceas, coane Fănică, trebuie să mergeți.

TIPĂTESCU: A, blestemată politică... Zoe! Zoe, curaj, mă duc...

ZOE: Du-te.

TIPĂTESCU: Mă-ntorc îndată. (îi sărută mâna.) Zoe, fii cuminte! Nu suntem pierduți; n-ai grijă; la revedere! (pleacă prin fund.)

ZOE: La revedere!... A!... cum pot să iubesc pe omul ăsta! (cade pe gânduri. Pristanda urmărește pe Tipătescu până la ieșire și se uită după el până se depărtează.)

Scena VI

ZOE, PRISTANDA

PRISTANDA (după ce s-a asigurat că Tipătescu s-a depărtat, coboară degrab') : Coană Joițico!

ZOE (tresărind) : Ai! Ghiță! iar m-ai speriat... Ce e? ce vrei? du-te! lasă-mă-n pace!

PRISTANDA: Sărut mâna, coană Joițico, nu vă supărați. (foarte cu binișorul) Este cineva,... cineva, pe care-l știți d-voastră bine,... așteaptă aici... ar voi să vă vorbească... dar numai d-voastră... De-aia eu l-am trimis pe conul Fănică la telegraf, pentru ca să rămâneți d-voastră singură... Am mințit... nu-i adevărat că-l cheamă miniștrii... Știu că o să mă ocărăscă, o să mă bată că l-am trimis la cai verzi pe păreți, dar lasă să mă ocărăscă... să mă bată... Nu e mai-marele meu? Nu e stăpânul meu, de la care mănânc pâine eu și unsprece suflete? L-am mințit, dar pentru binele d-voastră, coană Joițico... Îl primiți?... da?

ZOE (care a stat pe gânduri și n-a ascultat tirada lui Pristanda) : Pe cine să primesc?

PRISTANDA: Pe cine — pe cine?... pe d. Nae Cațavencu...

ZOE (sărind din loc) : Pe Cațavencu? E aici? Unde e, Ghiță? Să vie acu, numaidecât: mergi, adu-l iute. (e în culmea nerăbdării.)

PRISTANDA: Ascult! (merge în fund la stânga și aduce pe Cațavencu) Poftim stimabile, poftim. (îl introduce și iese repede.)

Scena VII

ZOE, CAȚAVENCU

ZOE (repezindu-se la el) : D-le Cațavencu, ai voit să mă pierzi pe mine și te-ai pierdut și pe d-ta. La ce-ai fugit, pentru Dumnezeu! la ce-ai dispărut ? Fănică are în mână o poliță, ale cărei giruri le-ai plastografiat, ca să ridici cinci mii de lei de la Societate... Știi?

CAȚAVENCU: Știu, madam, că o are, (dezolat) știu, dar ce e de făcut?

ZOE: Om nebun! ți-ai pierdut mințile? mai întrebi ce e de făcut! Nu știi? Să-ți dau polița: scapă-mă, să te scap! să schimbăm: dă-mi scrisoarea...

CAȚAVENCU (dezolat) : Madam! madam! peste puțină...

ZOE: Ce?

CAȚAVENCU: Scrisoarea d-voastră...

ZOE: Ei?

CAȚAVENCU: N-o mai am!...

ZOE: Nu se poate!...

CAȚAVENCU: N-o mai am!...

ZOE: Minți!

CAȚAVENCU: Nu minț; n-o mai am!...

ZOE: Nenorocitul! ce ai făcut-o?

CAȚAVENCU: Am pierdut-o!

ZOE (dând un țipăt și uitându-se pierdută în toate părțile) : A! de ce nu pot să te omor!

CAȚAVENCU: Omoară-mă, madam, omoară-mă, dar nu e vina mea!

ZOE: Cum ai pierdut-o? când ai pierdut-o? unde ai pierdut-o?

CAȚAVENCU: În scandalul, în bătaia de alaltăieri seara, de la întrunire, cine nu știu... mi-a smuls pălăria din cap... scrisoarea o aveam în căptușeala pălăriei...

ZOE: Care va să zică, adevărat ai pierdut-o?

CAȚAVENCU: Da!

ZOE: Mi-ai pierdut scrisoarea... și nu știi, nu bănuiești pe unde poate rătăci scrisoarea mea?

CAȚAVENCU: Nu.

ZOE: Nu?

CAȚAVENCU: Nu...

ZOE (desperată) : A! ești un om pierdut!... pierdut!... Eu poate că mai scap... căci poate să mai scap! dar d-ta... (cu putere) d-ta ești pierdut!... Când te-a arestat Fănică, te-am scăpat eu... acuma te arestez eu și n-ai să scapi decât atunci când mi-oi găsi scrisoarea... pentru că poate să mai ai noroc s-o găsec... Roagă-te la Dumnezeu s-o găsec... A! s-a întors jocul, d-le Cațavencu... începe să te părească norocul și să mai treacă și-n partea noastră... A! ești pierdut! da, pierdut!... (strigând în fund) Ghiță! Ghiță!

CAȚAVENCU: Doamnă, Pentru Dumnezeu! (se uită-n toate părțile)

ZOE: Ghiță! (cătră Cațavencu) Nu te uita pe unde să scapi... Nu mai e scăpare: plastografii dovediți nu mai au scăpare... s-a mântuit... Ghiță! Ghiță! (merge strigând în fund și se-ntâlnește piept în piept cu Cetățeanul turmentat)

Scena VIII

ACEIAȘI — CETĂȚEANUL TURMENTAT cu pălăria albă a lui Cațavencu

CETĂȚEANUL (intrând și coborând foarte bine dispus) : Nu e Ghiță, eu sunt...

ZOE: Ce cauți?

CAȚAVENCU (aparte) : Pălăria mea!

CETĂȚEANUL: Pe d-voastră, coană Joițico!

ZOE: Ce vrei cu mine?

CETĂȚEANUL: Ei! uite și d. Nae. Salutare onorabile!

ZOE (nervoasă) : Ce vrei? spune ce vrei?

CETĂȚEANUL: Ce vreu eu, bine vreu. Eu am o vorbă: o mie de ani pace! (gest de impaciță din partea femeii) Eu, coană Joițico, am găsit o scrisoare.

ZOE: Pe care ai lăsat-o să ți-o fure onorabilul d. Cațavencu...

CAȚAVENCU (zdrobit) : Doamnă!

CETĂȚEANUL: Las-o aia; ...am mai găsit una!...

ZOE: Ei, ce-mi pasă!

CETĂȚEANUL: Nu vă suparați, coană Joițico, să vedeți... nu v-am spus tot. Eu până să nu intru în politică, cum am zice, care va să zică până să nu deviu negustor și apropitar, am fost împărțitor... la poștie... mă cunoaște conul Zaharia!

ZOE: Ei! ieși odată și lasă-mă... Ghiță!

CETĂȚEANUL: Și d-atunci, care va să zică, eu dau scrisoarea după adresă. Dacă nu găsec andrisantul, scriu pe ea cu plaivaz: „andrisantul necunoscut”, ori „nu se află”, ori „mort”, care va să zică fiecare după cum devine... (Zoe se plimbă impacițată în fund) dar dacă găsec andrisantul, i-o dau andrisantului... Bunioară acuma... Eu am găsit alaltăieri, în învălmășeala de la primărie, o pălărie...

ZOE (coborând) : O pălărie?

CAȚAVENCU (aparte) : Mizerabilul...

CETĂȚEANUL: O pălărie, da, asta... și astăzi tot îndesând-o pe capul meu s-o potrivesc — că mi-era strâmtă — am vrut să-i scot căptușeala s-o mai lărgesc... când colo în căptușeală peste ce dau?

ZOE: O scrisoare!

CAȚAVENCU: O scrisoare!

CETĂȚEANUL: O scrisoare, da, domnule Nae... Nu mai mergem pe la o țuică?...

ZOE (foarte emoționată) : S-o vedem!

CETĂȚEANUL: E de la conul Fănică: andrisantul sunteți d-voastră.

ZOE: Dă-mi-o, dă-mi-o degrabă!

CAȚAVENCU: Sunt în adevăr pierdut!

ZOE: Degrabă, dacă o ai.

CETĂȚEANUL: O am, n-am pierdut-o... nu m-am mai întâlnit (sughite și arată pe Cațavencu) cu onorabilul! (scoate scrisoarea din căptușeala pălăriei și i-o dă Zoii)

CAȚAVENCU (aparte) : A! mizerabilul!

ZOE (care a smucit scrisoarea) : A!

CAȚAVENCU (încet către Cetățeanul turmentat, care a trecut lângă el) : Nenorocitul! ți-ai aruncat norocul în gărlă: te făceam om!

CETĂȚEANUL: Nu puteam... andrisantul cu domiciliul cunoscut. (arată pe Zoe)

ZOE (care s-a remis de prima emoție) : Domnule, domnule, ești un om onest, ești un om admirabil, fără pereche. Cum te cheamă, mă rog? spune-mi... recunoștința mea...

CETĂȚEANUL: Ce trebuie să mai spui cum mă cheamă? mă cunoaște conul Zaharia de la 11 februarie! Iacă un cetățean și eu...

ZOE: Cum să-ți mulțumesc? Ce ceri de la mine?

CETĂȚEANUL: Să-mi spui d-ta, pentru cine votez. Iaca mai e un sfert de ceas și se închide alegerea... Eu... Pentru cine votez?...

CAȚAVENCU (cu amărăciune) : Pentru d. Agamiță Dandanache.

ZOE (întorcându-se spre el cu o privire de dispreț și amenințare) : Domnule Cațavencu! tot mai poți vorbi? și încă ironic. A! ești tare, drept să-ți spui...

CETĂȚEANUL: Coană Joițico, adevărat?

ZOE: Da, adevărat, pentru d. Agamiță Dandanache: da, adevărat; poate că e singurul adevăr pe care d. Cațavencu l-a spus în viața d-sale...

CETĂȚEANUL: Atunci mă duc să votez... (vrea să plece) dar cum îi zice?

ZOE: D-le Cațavencu, fii bun, scrie-i, mă rog, votul acestui onest cetățean. (Cațavencu stă pe loc) Te rog... (îi arată scrisoarea. Cațavencu trece la masă, scrie un buletin și i-l dă Cetățeanului turmentat) Îmi dai voie? (ia buletinul) „Agamiță Dandanache"... Bravo, d-le Cațavencu, ești un om de bună-credință...

CETĂȚEANUL (luând buletinul) : Mă duc, nu mai e vreme.

ZOE (conducându-l) : Te rog să crezi, domnule, că oricând recunoștința mea...

CETĂȚEANUL (foarte grăbit) : Nu mai e vreme... se-nchide alegerea. (iese ducând sus biletul)

(Zoe l-a condus cu multă amabilitate până la ieșire; se-ntoarce, se oprește în fund, își deschide corsajul, pune scrisoarea în sân, se încheie la loc și coboară încet și țință spre Cațavencu. La fiecare pas al Zoii, Cațavencu se-ndoaie de încheieturi; când ea s-a apropiat bine, se oprește țăpăn înaintea lui; el cade în genuchi)

Scena IX

ZOE, CAȚAVENCU

CAȚAVENCU: Iartă-mă, iartă-mă...

ZOE (râzând) : Scoală-te, ești bărbat, nu ți-e rușine! (cu ton aspru) Scoală-te!

CAȚAVENCU (sculându-se rușinat) : Iartă-mă...

ZOE (cu dignitate) : Ești un om rău... mi-ai dovedit-o... Eu sunt o femeie bună... am să ți-o dovedesc. Acuma sunt fericită... Puțin îmi pasă dacă ai vrut să-mi faci rău și n-ai putut. Nu ți-a ajutat Dumnezeu, pentru că ești rău; și pentru că eu voi să-mi ajute totdeauna, am să fiu tot bună ca și până acuma.

CAȚAVENCU (umilit) : Madam!

ZOE: Nu tremura! Pe parola mea de onoare, ești scăpat...

CAȚAVENCU: Sărut mâinile... devotamentul meu...

ZOE: Cu o condiție: după alegere, o să fie manifestație publică,... d-ta ai s-o conduci.

CAȚAVENCU (repede și supus) : O conduc...

ZOE: D-ta o să prezidezi banchetul popular din grădina primăriei...

CAȚAVENCU (asemenea) : Prezidez...

ZOE: O să chefuiești cu poporul...

CAȚAVENCU (același joc) : Chefuiesc...

ZOE: Și o să vii aici cu toții, să saluți, în numele alegătorilor, pe deputatul ales și pe prefect...

CAȚAVENCU: Da.

ZOE: Ne-am înțeles?

CAȚAVENCU: Da.

ZOE: Du-te și ia loc în capul mesii; fii zelos, asta nu-i cea din urmă Cameră!

CAȚAVENCU: Madam, madam Trahanache, ești un înger...

ZOE: Mulțumesc, ești prea galant, dar du-te degrabă...

CAȚAVENCU: Mă duc, mă duc, și să vedeți dacă nu v-o plăcea... Sărut mâinile... sărut mâinile!... (iese repede zăpăcit prin fund.)

Scena X

ZOE singură

E adevărat, ori visez? (șade pe un scaun, scoate scrisoarea, o citește, o sărută) Fănică! (se scoală râzând, o mai citește, o mai sărută de mai multe ori și iar șade) Fănică! (plâns nervos... după o pauză, se scoală zâmbind, se șterge la ochi și răsuflă tare) A!... mi-a trecut... Fănică! (sueie repede scările la dreapta și dispăre)

Scena XI

TIPĂTESCU singur

(intră repede din fund) A înnebunit Ghiță? Mă trimite la telegraf pentru nimica... îmi face farse? Ce însemnează... Și Zoe... unde e Zoe? (se uită-n toate părțile și iese repede în dreapta.)

Scena XII

TRAHANACHE și DANDANACHE vin din dreapta din grădină, planul al treilea

TRAHANACHE: A! aici la noi, stimabile, a fost luptă crâncenă, orice s-ar zice... s-au petrecut comedii mari.

DANDANACHE: Tați, frate.

TRAHANACHE: Infamii! Închipuiește-ți d-ta, un caraghios, un mișel, ca să enfluanseze pe Tipătescu... pe Fănică de!... pe prefect. (Dandanache dă multă atenție, dar pare că nu pricepe)

DANDANACHE: A, da! așa! că nu esti d-ta prefectul.

(Se aude din depărtare intrata unui marș)

TRAHANACHE: Or să-l învrăjbească cu mine și cu familia mea... s-apucă și face o scrisorică de amor ca din partea lui Fănică, prefectul... cătră Zoița, nevastă-mea, și-i imitează slova băiatului,... știi, să juri, nu altceva... Închipuiește-ți plastografie!

DANDANACHE: Nu mă nebuni, neicursorule! La mine a fost cazul adevărat!...

(Marșul se apropie, se aud și urale)

TRAHANACHE: Cum, cazul adevărat?

DANDANACHE: Scrisoarea era a persoanei... da... becher.

TRAHANACHE: Cum becher?

DANDANACHE: Adică necăsătorit...

TRAHANACHE: Cine?

DANDANACHE: Nu spui ține, — persoană însemnată... Când i-am pus pițorul în prag, — ori coledzi, ori „Răsboiul” mă-nțeledzi, — tranc! depesa aiți...

TRAHANACHE: Nu-nțeleg. (aparte) E amețit de drum... căruța... și clopoței.

DANDANACHE (aparte) : E slab de tot prefectul, îi spui de două ori o istorie și tot nu pricepe...

(În toată scena aceasta și în cea următoare, până la intrarea mulțimii, se aude marșul și uralele treptat, din ce în ce mai aproape și mai distinct)

Scena XIII

ACEIAȘI — ZOE, TIPĂTESCU

ZOE (coborând întâi treptele, urmată de Tipătescu, veseli și fără să vază pe cei din scenă) : Și astfel, cum ai văzut (văzând pe Trahanache și Dandanache, schimbă tonul), d-le prefect, furtuna rea trece curând... (coborând) D-le Dandanache, într-un moment, masa e gata...

DANDANACHE: Tocmai îi spuneam d-lui prefect, și dumnealui îmi spunea...

TIPĂTESCU: D-lui prefect?...

DANDANACHE: Da, d-lui prefect! (arată pe Trahanache, care vorbește la o parte cu Zoe)

ZOE (încet) : Îți place, nene, alesul d-voastră?

TRAHANACHE (încet) : Deștept... dar mi se pare că e cam șiret.

DANDANACHE (lui Tipătescu) : Îmi spunea istoriile de aiți de la aledzeri, cu scrisoarea, cu plastografia (mișcarea Zoi) și eu îi spuneam de cazul meu,... că la mine a fost chiar adevărat... cu becherul...

ZOE (repezindu-se lângă el, încet) : D-le Dandanache, mi-ai promis să nu mai pomenești de istoria asta...

DANDANACHE: Eu am promis? (repede) când am promis? cui am promis? țe am promis? (aducându-și deodată aminte.) A! da! Nu mai... nu mai...

(Uralele s-au apropiat cu desăvârșire. Lumea toată intră cu muzica)

Scena XIV

ACEIAȘI - FARFURIDI, BRÂNZOVENESCU, CAȚAVENCU, CETĂȚEANUL TURMENTAT, GHIȚĂ PRISTANDA, IONESCU, POPESCU, ALEGĂTORI, CETĂȚENI, PUBLIC

(Brânzovenescu și Farfuridi cu alți alegători mai spălați, în costume de pretenție provincială, intră, venind din casă, coborând pe treptele din dreapta; salutări de toate părțile. Prin fund, Cațavencu, Ghiță polițaiul, îmbrăcat țivil, Cetățeanul turmentat, Ionescu și Popescu intră, conducând manifestația publică. Cei ce vin prin fund sunt toți amețiți, și mai ales Cațavencu și Cetățeanul turmentat, care îngHITE și sugHITE mereu. După ei vin o mulțime de cetățeni cu ramuri verzi și steaguri, asemenea foarte chefuiți. Toată lumea cu borcane de băutură în mâini. — Din casă, în urma lui Farfuridi, Brânzovenescu și a celorlalți alegători, vin feciorii cu sticle de șampanie. — Ghiță Pristanda, îndată ce sosește în scenă, face semn muzicei să tacă. Muzica tace. Se împart pahare de șampanie fruntașilor. — Tipătescu, Zoe, Trahanache, Dandanache sunt în stânga)

FARFURIDI (luând un pahar de șampanie) : În sănătatea domnului Agamiță Dandanache, alesul nostru! Să trăiască! (urale și muzică. Pristanda ține cu mâna tactul uralelor. Toți ciocnesc și beau)

DANDANACHE (îndemnat de Zoe și Tipătescu, trece în mijloc cu paharul în mână) : În sănătatea alegătorilor... cari au probat patriotism și mi-au acordat... (nu nemerește) asta... cum să zic de!... zi-i pe nume de!... a! sufradzele lor; eu, care familia mea de la patuzsopt în Cameră, și eu ca rumânul imparțial, care va să zica... cum am zițe... în sfârșit să trăiască! (urale și ciocniri)

TRAHANACHE (cătră Cațavencu, care a coborât spre el și Tipătescu) : Și așa zi, ai? d-ai noștri, stimabile? bravos! mă bucur.

CAȚAVENCU: Venerabile neică Zahario! în împrejurări ca acestea (mișcat) micile pasiuni trebuie să dispară.

TRAHANACHE: Ei, aici mi-ai plăcut! bravos! să trăiești!

CAȚAVENCU: În sănătatea venerabilului și imparțialului nostru prezident, Trahanache! (urale și ciocniri)

(Zoe vede pe Cetățeanul turmentat în grămadă, ia un pahar și merge de i-l oferă)

CETĂȚEANUL: În sănătatea coanii Joițichii! că e (sugHITE) damă bună! (ciocnește cu ea: ea-i strânge mâna din toată inima. Urale, ciocniri.)

CAȚAVENCU (lui Tipătescu încet) : Să mă ierți și să mă iubești! (expansiv) pentru că toți ne iubim țara, toți suntem români!... mai mult, sau mai puțin onești! (Tipătescu râde.) În sănătatea iubitului nostru prefect! Să trăiască pentru fericirea județului nostru! (urale, ciocniri)

TRAHANACHE (luând un pahar și trecând în mijloc foarte vesel) : Ei, aveți puțintică răbdare!... Nu cunosc prefect eu! eu n-am prefect! eu am prietin! În sănătatea lui Fănică! Să trăiască pentru fericirea prietinelor lui! (sărută pe Fănică, apoi pe Zoe. Fănică sărută mâna Zoi.)

(Urale. Dandanache între alegători, cu Farfuridi și Brânzovenescu, le povestește încet, făcând gestul cu clopoțeei; la dreapta, în fund, Pristanda, Cetățeanul turmentat, muzica și lume. În stânga Zoe, Tipătescu, Trahanache cu alți alegători. În mijloc Cațavencu)

CAȚAVENCU (foarte amețit, împleticindu-se-n limbă, dar tot îngrășându-și silabele) : Fraților! (toți se-ntorc și-l ascultă) După lupte seculare, care au durat aproape treizeci de ani, iată visul nostru realizat! Ce eram acumă câțva timp înainte de Crimeea? Am luptat și am progresat: ieri obscuritate, azi lumină! ieri bigotismul, azi liber-pansismul! ieri întristarea, azi veselia!... Iată avantajele progresului! Iată binefacerile unui sistem constituțional!

PRISTANDA: Curat constituțional! Muzica! Muzica!

(Muzica atacă marșul cu mult brio. Urale tunătoare. Grupurile se mișcă. Toată lumea se sărută, gravitând în jurul lui Cațavencu și lui Dandanache, care se strâng în brațe, în mijloc. Dandanache face gestul cu clopoțeei. Zoe și Tipătescu contemplă de la o parte mișcarea. Cortina cade repede asupra tabloului)

Note

- [1] Joc de cărți
[2] Joc de cărți
[3] În epoca Scrisorii pierdute, se vota pe colegii censitare. Cetățenii erau împărțiți, pe criterii social-economice, în trei categorii. Majoritatea nu puteau vota decât indirect, prin delegați
[4] Corespunde preceptului biblic: "Cine are urechi de auzit să audă!"
[5] Confuzie, ilustrând pretențiile de cultură ale lui Cațavencu. Formula aparține, de fapt, lui Machiavelli. Gambetta, om politic francez chiar din acea vreme, era însă mai cunoscut eroilor lui Caragiale.
[6] Pânză subțire de bumbac
[7] Este vorba despre plebiscitul inițiat de Al. I. Cuza și M. Kogălniceanu în 1864, prin care s-a aprobat reforma agrară.
[8] Începutul stâlcit al maximei latine: "honeste vivere, neminem laedere, suum cuique tribuere" (să trăiești cinstit, să nu păgubești pe nimeni, să dai fiecăruia ce e al său)

O noapte furtunoasă

O noapte furtunoasă
de Ion Luca Caragiale

1878

PERSONAJELE

JUPÂN DUMITRACHE TITIRCĂ INIMĂ-REA, chereștiu, căpitan în garda civică

NAE IPINGESCU, ipistat, amic politic al căpitanului

CHIRIAC, tejghetar, om de încredere al lui Dumitrache, sergent în gardă

SPIRIDON, băiat pe procopseală în casa lui Titircă

RICĂ VENTURIANO, arhivar la o judecătorie de ocol, student în drept și publicist

VETA, consoarta lui Jupân Dumitrache

ZIȚA, sora ei

În București, la Dumitrache

ACTUL I

(O odaie de mahala. Ușă în fund dând în sala de intrare; de amândouă părțile ușii din fund, câte o fereastră. Mobile de lemn și paie. La stânga, în planul întâi și-n planul din fund câte o ușă; în dreapta, pe planul al doilea altă ușă. În dreapta în fund, răzemată de fereastră, o pușcă de gardist cu spanga atârnată lângă ea.)

SCENA I

JUPÂN DRUMITRACHE, în haine de căpitan de gardă fără sabie, și NAE IPINGESCU

JUPÂN DUMITRACHE (urmând o vorbă începută): Iaca, niște papugii... niște scârța-scârța pe hârtie! 'I știm noi! Mănâncă pe datorie, bea pe veresie, trag lumea pe sfoară cu pișicherlicuri... și seara... se gâtesc frumos și umblă după nevestele oamenilor să le facă cu ochiul. N-ai să mai ieși cu o femeie pe uliță, că se ia bagabonții laie după dumneata. Un ăla... un prăpădit de amplotiat, n-are chiar în pungă și se ține după nevestele negustorilor, să le spargă casele, domnule!

IPINGESCU: Nu se ia după toate, jupân Dumitrache; după cum e și femeia: dacă trage la ei cu coada ochiului și face fașoane, vezi bine! bagabonții atât așteaptă.

JUPÂN DUMITRACHE: Ba să am pardon! Știu eu ce vrei dumneata să zici... Dar nevastă-mea nu-i d-alea, domnule.

IPINGESCU: Vai de mine! Jupân Dumitrache, adică, gândești că am vrut pentru ca să-ți fac un atac? Îmi pare rău!

JUPÂN DUMITRACHE: Nu, nene Nae; dar vreau să zic adică că nevasta mea nu-i d-alea cum ziseși, și iaca, după mine de ce s-a luat?

IPINGESCU: S-a luat bagabonții și după dumneata?

JUPÂN DUMITRACHE: S-a luat și se ia...

IPINGESCU: Și cum ești dumneata!...

JUPÂN DUMITRACHE: Eu am ambiț, domnule, când e vorba la o adică de onoarea mea de familist...

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Apoi să știu de bine că intru în cremenal! Să mai văz eu numai că se ține bagabontul după mine, lasă-l...

IPINGESCU: Cara bagabont?

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! iaca... un bagabont! de unde-l cunosc eu?

IPINGESCU: Apoi, dacă nu-l cunoști, de unde știi că-i bagabont?

JUPÂN DUMITRACHE: Asta-i Una vorbim și bașca ne-nțelegem. Dar de! ai dreptul; nu știi ce mi s-a întâmplat, nu știi cum mă fierbe el pe mine de două săptămâni de zile... Nu că mi-e frică de ceva, adică de nevastă-mea... să nu...

IPINGESCU: 'Aida de! Coana Veta! Mie-mi spui? n-o știu eu?...

JUPÂN DUMITRACHE: Nu că mi-e frică... dar am ambiț, domnule; când e vorba la o adică de onoarea mea de familist...

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Bagabontul...

IPINGESCU: Că bine zici! începuseși să-mi spui istoria.

JUPÂN DUMITRACHE: Stai s-o iau de la cap.

IPINGESCU: Stau.

JUPÂN DUMITRACHE: Știi dumneata că la lăsata secului am mers la grădină la "Iunio"; erau eu, consoarta mea și cumnată-mea Zița. Ne punem la o masă, ca să vedem și noi comediile alea de le joacă Ionescu. Trece așa preț ca la un sfert de ceas, și numai ce mă pomenesc cu un ăla, cu un bagabont de amplotiat...

IPINGESCU: De unde știi că era amplotiat?

JUPÂN DUMITRACHE: După port nu seamăna a fi negustor. Mă pomenesc că vine și se pune la altă masă alături, cu fața spre masa noastră și cu spatele la comedie. Șade rezemat într-un peș, șade, șade, șade, și se uită lung și galiș la cocoane, se uită, se... Eu, cum m-a făcut Dumnezeu cu ambiț, mă scol ca să plecăm; cocoanele nu! că să mai ședem, că încă nu s-a isprăvit comedia. Încep să mă-ncruntez la bagabontul și mai că-mi venea să-l cârpesc, dar mi-era rușine de lume; eu de! negustor, să mă pui în public cu un coate-goale nu vine bine... Mai mă uit eu încolo, mai mă fac că nu mă sinchisesc de el... bagabontul cu ochii zgâiți la cocoane; ba încă-și pune și ochilarii pe nas. Tii! frate Nae, să fi fost el aici să mă fiarbă așa, că-i sărea ochilarii din ochi și giubenul din cap, de auzea câinii din Giurgiu.

IPINGESCU: Rezon!....

JUPÂN DUMITRACHE: În sfârșit, se isprăvește comedia. Ne sculăm să plecăm; coate-goale se scoală și dumnealui. Plecăm noi, pleacă și dumnealui după noi. Eu îl vedeam cu coada ochiului; dar nu vream să le spui cocoanelor, ca să nu le rușinez. Știi cum e Veta mea,... rușinoasă.

IPINGESCU: Mie-mi spui? n-o știu eu?... Ei?

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! Apucăm pe la Sfântul Ionică ca să ieșim pe Podul-de-pământ, - papugiul cât colea după noi; ieșim în dosul Agiei, - coate-goale după noi; ajungem la Sfântul Ilie în Gorgani, - moftangiul după noi; mergem pe la Mihai-Vodă ca să apucăm spre Stabilament, - mațe-fripte după noi... Eu trăgeam cu coada ochiului... fierbeam în mine, dar nu vream să spui cocoanelor...

IPINGESCU: Rezon! ca să nu le rușinezi.

JUPÂN DUMITRACHE: Știi cum e Veta mea...

IPINGESCU: Rușinoasă, mie-mi spui?

JUPÂN DUMITRACHE: Când apucăm de la Stabilament în sus, mă uit înapoi cu coada ochiului și nu mai văd pe coate-goale. Mai mergem ce mai mergem, mă uit iar... mă iertase bagabontul.

IPINGESCU: Jupân Dumitrache, adică să am pardon de impresie, eu gândesc că numa' ți-ai făcut spaimă degeaba. Poate că omul o fi șezând prin partea locului, pe Dealul Spirii. Ei! a venit și el la grădină ca și dumneavoastră, a stat și el până la isprăvitul comediei, și s-a nemerit să apucați tot pe-un drum ca să vă înturnați la domiciliu. El a rămas la al lui și dumneavoastră ați mers înainte.

JUPÂN DUMITRACHE: Așa am crezut și eu întâi, dar stai să vezi!... A trecut după aia o săptămână la mijloc. Îmi ca și uitasem eu de istoria bagabondului; gândeam și eu: poate c-o fi stând coate-goale prin partea locului, - bunioară vorba dumatăle. Așa, zice cumnată-mea ieri: "Nene, hai deseară la «Iunion» la Ionescu!" Cum auzii eu de "Iunion", mă făcui verde la față. "Ce să mai căutăm la comedii alea nemțești, niște mofturi; dăm parale și nu înțelegem nimica; mai bine punem banii în buzunarul ălălalt și zicem că ne-am dus." - "'Aide, nene, zău! parol! să n-ai parte de mine și de Veta!" Ei! când am auzit așa vorbă mare, n-am putut pentru ca s-o tratez cu refuz.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! haide!... dar unde mă gândeam eu că o să mi se întâmple un așa ceva. Ne ducem. Ședem la o masă mai la o parte; ședem cât ședem, și începe comedia. Nu știu cum mă-ntorc cu ochii înapoi, și pe cine gândești că văz la masa de la spate?...

IPINGESCU: Pe bagabontul...

JUPÂN DUMITRACHE: Pe coate-goale, domnule, pe moftangiul, pe mațe-fripte, domnule! Fir-ai al dracului de pungaș!... Bagabontul, nene, cu sticlele-n ochi, cu giubenu în cap și cu basmaua iac-așa scoasă. Cum m-a văzut, - că trebuie să fi fost schimbat la față, cum sunt eu când mă necăjesc (*își mângâie favoritele*) - cum m-a văzut, a sfeclit-o... A întors capu-ncolo și a început să bea din țigară știi așa, niznai. Dar mă trăgea cu coada ochiului. Mă-ntorc eu iar la loc și mă fac că mă uit la comedii, se-ntoarce și bagabontul iar cu ochii la cocoane!... mă it iar la el, iar se-ntoarce-ncolo;... mă-ntorc iar la comedii, iar se uită la cocoane;... mă uit iar la el, iar se-ntoarce-ncolo; mă-ntorc iar comedii...

IPINGESCU: Iar se uită la cocoane...

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! iac-așa m-a fiert fără apă toată seara...

IPINGESCU: În sfârșit?

JUPÂN DUMITRACHE: În sfârșit... plecăm; coate-goale după noi. Era să mă-ntorc în poarta "Iunionului", să-i zic numa': "Ce poștești, mă musiu?" și să-l și umflu; dar știi, am ambiț; m-am gândit: eu negustor... să mă pui în public cu un bagabont ca ăla, nu face...

IPINGESCU: Rezon!... Ei! pe urmă?

JUPÂN DUMITRACHE: Pe urmă s-a ținut iar gaie după mine.

IPINGESCU: Până la Stabilament...

JUPÂN DUMITRACHE: Da, până la Stabilament! S-a ținut după mine până la răscruci, știi, unde vrei s-apuci spre cazarmă. Ce ziceam eu? "Haide, drace, haide! să intri tu pe strada lui Marcu Aoleriu ori Catilina și lasă!" Aveam de gând să intru cu cocoanele în casă, să trimit repede pe Chiriac pe poarta de din dos pe maidan să-i iasă înainte, și eu să-l iau pe la spate,... să-l apucăm la mijloc pentru ca să-l întreb: "Ce poștești, mă musiu?" și să-l și umflu!... Și dacă

nu-i ajungea, să-mi tai mie favuridele! (*își mângâie favoritele*)

IPINGESCU: Ei! dacă nu-i ajungea, despărțirea e aproape; să fi poftit la mine la despărțire cu lăcrămație, că-i îplineam eu cât îi mai lipsea.

JUPÂN DUMITRACHE: A avut noroc! mare noroc a avut bagabontul; a scăpat!

IPINGESCU: Iii! păcat... Cum?

JUPÂN DUMITRACHE: Când am trecut eu de răscruci cu cocoanele, și bagabontul era să intre după noi în uliță, a ieșit haita de câini de la maiorul din colț, și i-a tăiat drumul lui coate-goale. Am lăsat pe Zița acasă, m-am suit degrab cu Veta sus, am trimis pe Chiriac repede pe maidan, eu i-am ieșit înainte peste uluci tocmai pe la prăvălia lui Bursuc; dar... geaba! până să ieșim noi, fugise bagabontul!

(Se aude glasul lui Chiriac, strigând afară: "Spiridoane! Spiridoane!")

IPINGESCU: Iacătă vine Chiriac. Să n-auză.

JUPÂN DUMITRACHE: Aș! de el nu mă sfiesc. La din contra, el știe toată istoria, i-am spus-o de la început... Atâta om de încredere am... Băiat bun!... ține la onoarea mea de familist. Dacă nu l-aș fi avut pe el, mi-ar fi mers treaba greu. Eu, știi, cu negustoria, mai mergi colo, mai du-te dincolo, mă rog, ca omul cu daraveri, toată ziua trebuie să lipsesc de-acasă. Pe de altă parte, ce să-ți spui! am ambiț, țiu când e vorba la o adică la onoarea mea de familist. De! când lipsesc eu de-acasă, cine să-mi păzească onoarea? Chiriac săracul! N-am ce zice! onorabil băiat! De-aia m-am hotărât și eu, cum m-oi vedea la un fel cu meremetul caselor, îl fac tovarăș la parte și-l și însor!

IPINGESCU: Da'... coana Veta ce zice?

JUPÂN DUMITRACHE: Consoarta mea?... Ce să zică?... De! ca muierea... mai ursuză. Am cam băgat eu de seamă că nu-l prea are ea la ochi buni pe Chiriac; dar - știi cum m-a făcut Dumnezeu pe mine, nu-i trec muierii nici atitica din al meu, - i-am zis pe șleau: "Nevastă, e băiat onorabil și credincios; n-ai ce-i face: ce-i al omului e al omului!"

IPINGESCU: Rezon!

SCENA II

ACEIAȘI - CHIRIAC

CHIRIAC (intrând prin fund): Jupâne, trebuie să facem mandat de arestare pentru Tache pantofarul de la Sf. Lefteri; nu vrea să iasă mâine la izirciț cu nici un preț.

JUPÂN DUMITRACHE: Dar pentru ce nu vrea?

CHIRIAC: Zice că-i bolnav. Am trimis gornistul de trei ori la el cu biletul, și l-a primit cu refuz. Zice mă-sa că nu poate umbla, că de-abia s-a sculat după lingoare.

IPINGESCU: Să dea ceferticat medical.

CHIRIAC: M-am dus eu la el chiar în persoană; zic: pe ce bază nu vrei să vii mâine la ezirciț, domnule? zice: sunt bolnav, domnule sergent, zice, de-abia mă țiu pe picioare, nu pot să merg nici pân' la prăvălie, zice; zic: nu cunosc la un așa rezon fără motiv; zice: aduc martori, domnule sergent, că am zăcut o lună de zile, zice, întreabă și pe popa Zăbavă de la Sfântul Lefterie, zice, alaltăieri m-a grijit, m-a spovedit; zic: n-am eu de-a face cu popa Zăbavă, nu-l am pe listă, zic, eu pe dumneata te am pe listă; să te prezanți mâini la companie. - Acu, trebuie să-i dăm mandat, pentru ca să-l iau mâine dimineață.

JUPÂN DUMITRACHE: Să-i dăm, să-l iei! Ala-i de-al ciocoilor, îl știu eu; cât a umblat dânsul fel și chip să scape de gardă...

IPINGESCU: Și eu îl am însemnat pe musiu Tache la catastiful meu; e finul lui Popa Tache.

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! vezi!

CHIRIAC: Lasă-l că nu se sfințește el cu mine, jupâne, îl pocăiesc eu... Ei! după aia pe nea Ghiță Țircădău nu l-a putut găsi gornistul deloc. A fost la el și ieri și astăzi cu biletul; cică n-a dat pe-acasă de trei zile!

JUPÂN DUMITRACHE: Pricopsitul de cumnatu-meu, n-aș fi mai avut parte de el! Cine știe în ce cârciumă s-a-nfundat!...

IPINGESCU: L-am văzut eu azi dimineață, trece pe la despărțire.

CHIRIAC: Mă duc să-i trimeț gornistul cu biletul pentru mâine. (*iese repede*)

IPINGESCU: Era afumat rău nenea Ghiță.

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! bravos! asta e una la mână. Om stricat, domnule! Păi de ce am dezvorțat-o pe Zița de el, gândești? Nu mai putea trăi cu mitocanul, domnule...

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Fată frumoasă, modistă și învățată și trei ani la pansion, să-și mănânce ea tinerețele cu un ăla... Tot gândeam la început, că de! e tânăr, o să-i treacă mai încolo, o să-și vie la pocăință. Aș, ți-ai găsit! Țircădău și om de treabă! Eu, ca ăla, cumnat mai mare, cum am zice ca și un frate, tot i dam povețe fetii să mai rabde, să nu strice casa. Cu azi, cu mâine, a răbdat biata fată - biată să nu fie! - a răbdat cât a răbdat, până m-am pomenit într-o zi că vine țipând la mine, pe cum că: "Nene, moartă, tăiată, nu mai stau cu mitocanul, scapă-mă de pastramagiul! să știu de bine că mă duc la mănăstire, pâine și sare nu mai mănânc cu el!" Ei! dacă am văzut și-am văzut, zic: "Lasă, Zițo, zic, îți găsești tu norocul, n-a intrat zilele-n sac! acu e vremea ta! Lac să fie, că broaște destul!" - și-am și dezvorțat-o. Apoi nu mai era de suferit așa trai. N-o mai maltrata, domnule, măcar cu o vorbă bună. Mă rog, o dată ce nu e bărbatul levent, ce fel de casă să mai fie și-aia?

IPINGESCU: Mie-mi spui? Nu i-am încheiat eu procesul-verbal atuncea noaptea, când a tratat-o cu insulte și cu bătaie?

(Chiriac reintră)

JUPÂN DUMITRACHE: Apoi de ! n-a avut dreptul muierea să-l? Om fără ambiț, domnule, nu ținea la onoarea lui de familist! Un mitocan, mă rog; zice că-i negustor, alege-s-ar praful!

CHIRIAC: Jupâne, da' deseară că ești de rond... mergi?

JUPÂN DUMITRACHE: Mai e vorbă? cum să nu merg? De ce m-am îmbrăcat? nu vezi?

CHIRIAC: Jupâne, da' face toate posturile? nu-i așa? Nu sunt multe... până pe două după douășpce le isprăvești.

JUPÂN DUMITRACHE: Așa, cam pe la două după douășpce, ca totdeauna... Chiriac băiete (*îl trage la o parte*) *ia vezi tu... mă știi că am ambiț, când e vorba la o adică, ți u la...*

CHIRIAC: Lasă, jupâne, că doar nu mă cunoști de ieri de-alaltăieri.

SCENA III

ACEIAȘI - SPIRIDON (aducând o gazetă)

JUPÂN DUMITRACHE (lui Spiridon): Dar mai mult nu puteai să șezi, mă?

SPIRIDON: Vezi că era mulți muștirii, jupâne, până să-mi dea madama gazeta.

(Ipingescu ia gazeta)

JUPÂN DUMITRACHE: Mă Spiridoane, fii băiat de treabă, mă, că iau pe sfântul Niculae din cui; știi că i-am pus sfârcul nou de ibrișim să nu-i fac saftea pe spinarea ta!

SPIRIDON: Da' de ce, jupâne?

JUPÂN DUMITRACHE: Atâta-ți spui eu ție: 'aida! du-te iute și cere cocoanii să-mi dea sabia și cintironul. (*Spiridon pleacă.*) Chiriac băiete, (*îl ia la o parte*) *ia vezi, știi că am ambiț, ți u când e la o adică...*

CHIRIAC: Lasă, jupâne, mă știi că consimț la onoarea dumitale de familist.

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! ia vezi...

CHIRIAC: N-ai grije, jupâne... Eu mă duc să închiz cantorul și magazia. (*cătră* Ipingescu, care, de când a adus Spiridon gazeta, a sorbit-o cu ochii pe toate fețele.) *Bonsoar, nene Nae.*

IPINGESCU: Salutare, onorabile!

(Chiriac iese, prin fund, după ce a schimbat gesturi de înțelegere, despre onoarea de familist, cu jupân Dumitrache.)

SPIRIDON (vine din dreapta cu sabia și cintironul): Iaca, na, jupâne, poftim.

JUPÂN DUMITRACHE: Ce făcea cocoana, mă?

SPIRIDON: Cosea galoanele la mondirul lui nea Chiriac.

JUPÂN DUMITRACHE: Ce a zis?

SPIRIDON: Zicea că să vii mai devreme la noapte, că-i e urât singură-n casă.

JUPÂN DUMITRACHE: Uită mă! Ce ți-e cu muierea fricoasă! (*strajnic*) Da' Chiriac nu-i aicea?

SPIRIDON: Jupâne, nea Chiriac mi-a zic să-nchidem mai degrabă, că ai să pleci de rond.

JUPÂN DUMITRACHE: Du-t' de ado cheile și le du lui Chiriac jos. (*Spiridon iese.*) Nene Nae, auziși cum îmi poartă Chiriac de grija rondului? Ei! i-e tot frică să nu uit reglementul. Are ambiț băiatul, ca să fie compania noastră cea mai abitir din toate. Gândești dumneata că mai primeam eu să fiu căpitan dacă nu-l alegea pe el sergent? Știi cum a regulat compania? E prima domnule, poci să zic...

IPINGESCU: Bravos!

JUPÂN DUMITRACHE: Face să-i dea și dicorație!

IPINGESCU: Să-i dea! de ce să nu-i dea? Și el e d-ai noștri, băiat din popor...

JUPÂN DUMITRACHE: Firește, dicorațiile nu sunt făcute tot din sudoarea poporului?

IPINGESCU: Rezon!

SPIRIDON (venind din fund): S-a închis, jupâne; acuma eu... mă duc să mă culc?

JUPÂN DUMITRACHE: Da, dar tutun și cărticică ți-ai luat? Chibrituri ai?

SPIRIDON: Ce tutun, jupâne?

JUPÂN DUMITRACHE: Te face că nu înțelegi, ai? Nu știi ce tutun? Eu n-am aflat că tragi țigară? Aoleo, Spiridoane, nu te-oi prinde odată!... Săracul sf. Niculae! i știi tu păpara lui...

SPIRIDON: Zău, jupâne.

JUPÂN DUMITRACHE: Haida pleacă. (*Spiridon pleacă.*) Mă! spune lui nen-tu Chiriac să nu uite de ce ne-a fost vorba... să fie cu ochii-n patru.

SPIRIDON (ieșind): Bine, jupâne.

SCENA IV

IPINGESCU, JUPÂN DUMITRACHE

JUPÂN DUMITRACHE (șezând pe scaun): Hei! ia să vedem acu ce mai zice politica. Citiși ceva?

IPINGESCU: Bravos ziar, domnule! Țsta știi că combate bine.

JUPÂN DUMITRACHE: Apoi nu-i zice lui degeaba "Vocea Patriotului Național"!...

IPINGESCU (citește greoi și fără interpunctație): "București 15/27 Răpciune. - Amicul și colaboratorele nostru R. Vent. ..., un june scriitor democrat, a cărui asinuitate o cunoaște demult publicul cititor, ne trimite următoarea prefațiune a unui nou op al său. I dăm astăzi locul de onoare, recomandând cu căldură poporului suveran scrierea amicului nostru. *Republica și Reacțiunea* sau *Venitorele și Trecutul*. - Prefațiune. - Democrațiunea romană, sau mai bine zis ținta Democrațiunii romane este de a persuadea pe cetățeni, că nimeni nu trebuie a mânca de la datoriile ce ne impun solemnaminte pactul nostru fundamentale, sfânta Constituțiune..."

JUPÂN DUMITRACHE (mulțumit): Ei, bravos! Aici a adus-o bine.

IPINGESCU (căutând șirul unde a rămas): "... A mânca... sfânta Constituțiune..."

JUPÂN DUMITRACHE (cam nedomirit): Adică, cum s-o mănânce?

IPINGESCU: Stai să vei... că spune el... "Sfânta Constituțiune, și mai ales cei din masa poporului..."

JUPÂN DUMITRACHE (nedomirit): E scris adânc.

IPINGESCU: Ba nu-i adânc deloc. Nu pricepi? Vezi cum vine vorba lui: să nu mai mănânce nimeni din sudoarea bunioară a unuia ca mine și ca dumneata, care suntem din popor; adică să șază numai poporul la masă, că el e stăpân.

JUPÂN DUMITRACHE (lămurit): Ei! așa mai vii de-acasă. Bravos! Zi-i nainte.

IPINGESCU: Stai să vezi: acum vine un ce și mai tare.

JUPÂN DUMITRACHE: Ei!?

IPINGESCU (urmând citirea): "... A mânca poporul mai ales, este o greșală neiertată, ba putem zice chiar o crimă..."

JUPÂN DUMITRACHE (cu deplină aprobare): Știi că și aici lovește bine! Da! cine mănâncă poporul să meargă la cremenal!

IPINGESCU (bătând cu mâna-n gazetă): Apoi de ce scrie el, sireacul!

JUPÂN DUMITRACHE: Dă-i nainte, că-mi place.

IPINGESCU: "... Ba putem zice chiar o crimă. (*schimbând tonul și mai grav.*) Nu! Orice s-ar zice și orice s-ar face, cu toate zbierele reacțiunii, ce se zvârcolește sub disprețul strivitor al opiniei publice; cu toate urletele acelora ce cu nerușinare se intitulează sistematici opozanți..."

JUPÂN DUMITRACHE (care la fiecare accent al lui Ipingescu a dat mereu din cap în semn de aprobare, îl întrerupe cu entuziasm): Hahahaha! i-a-nfundat!

IPINGESCU (urmând cu tărie): "... Nu! în van! noi am spus-o și o mai spune: situațiunea Romaniei nu se va putea chiarifica; ceva mai mult, nu vom putea intra pe calea viritabilei progres, până ce nu vom avea un *sufragiu* universale..." (*amândoi rămân foarte încurcați.*)

JUPÂN DUMITRACHE: Adicăte, cum vine vorba asta?

IPINGESCU (după adâncă reflecție): A! înțeleg! bate în ciocoi, unde mănâncă sudoarea poporului suveran... știi: masă... sufragiu...

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! acu înțeleg eu unde bate vorba lui! Ei! bravos! bine vorbește...

IPINGESCU: Țasta combate, domnule, nu ți-am spus eu!

JUPÂN DUMITRACHE: Apoi, nu-i zice lui degeaba "Vocea Patriotului Național"!

IPINGESCU: "... Până ce nu vom avea un *sufragiu* universal. Am zis și subsemnez! R. Vent... studinte în drept și publicist."

(Când încă nu sfârșește bine Ipingescu de citit, se aude afară, în stradă, la dreapta, ceartă mare.)

UN GLAS DE BĂRBAT (de afară): Lasă, cocoană! Poate că să mor și să nu ți-o fac!

GLASUL ZIȚII (de afară): Mitocane! pastramagiule! la polițiune! (*amândouă glasurile vorbesc deodată.*) Nene Dumitrache! (Jupân Dumitrache și Nae Ipingescu rămân uimiți.)

JUPÂN DUMITRACHE (ascultând): Săi, nene Nae!

IPINGESCU: Urgent! (*strânge repede gazeta și scoate fluierul de la cheotoarea mondirului.* Amândoi ies fuga prin fund, Ipingescu șuierând signalul de alarmă.)

SCENA V

SPIRIDON (singur, intră din dreapta făcându-și o țigară): Măă! al dracului rumân și jupânul nostru! Bine l-a botezat cine l-a botezat "Titircă Inimă-Rea". Ce are el cu mine? Zău! Biata cocoană și cu nea Chiriac! Cu ei mai am noroc, ei mai mă scapă de afurisitul, că despre partea lui jupân Titircă Inimă-Rea, halal să fie de oasele mele! m-ar cotonogi. Ieri săptămâna, când s-a întors de la grădină cu cocoanele, m-a găsit deștept: "Bravos, musiu Spiridoane! zice, nu te-ai culcat pân-acuma; mâine dimineață jupânul săracul să deschiză prăvălia; ai stat pân-acuma să bei la tutun, 'ai? - Nu jupâne, zic, da' dacă nu mi-e somn. -Nu ți-i somn, 'ai? stai că-ți fac eu ție poftă de culcat!"... Bietul nea Chiriac m-a scăpat, că luase pe sfântul Niculae din cui... Ieri seară m-a găsit dormind: "Bravos, musiu Spiridoane! zice; dormi, ce-ți mai pasă! tutun ai tras destul, acum te-ai pus să tragi la aghioase; trai, neneaco, cu banii băbachii! - Nu, jupâne, da' dacă mi-a fost somn, zic. - Somn, 'ai? Te trage traiul îl bun la somn! (Auzi, cu sfântul Niculae trai bun, căde-i-ar bunul pe inimă lui jupânul!) Tragi la somn? Stai că am eu leac să-ți tai de piroteală." Și mi-a și pus mâna-n păr. Dacă nu era cocoana să sară pentru mine tocmai la aprospot, mă rupea, că nu-ș' ce-avea, era turbat rău de tot (*s-aude zgomot*). Auliu! Vine! (*stinge repede țigara cu degetele și o bagă în buzunar.*)

SCENA VI

SPIRIDON, ZIȚA (intră agitată)

ZIȚA: Auzi mizerabilul! să se-ntinză până-ntr-atâta ca să-mi facă un afront.

SPIRIDON: Dumneata ești, cocoană Zițo? Bine că veniși. Eu n-am putut să viu. Mi-era frică să nu mă spuie nea Chiriac lui jupânul, că am umblat noaptea pe drum...

ZIȚA (repede): Ei! L-ai găsit? I-ai vorbit? I-ai dat? I-ai spus?

SPIRIDON: Da, cocoană.

ZIȚA: Ce-a zis?

SPIRIDON: "Mersi!"

ZIȚA: Și tu ce i-ai spus?

SPIRIDON: "Pentru puțin."

ZIȚA: Nu i-ai spus cum ți-am zis eu?

SPIRIDON: Ba da, l-am luat să-i arăt casa.

ZIȚA: Nu mai trebuia să-i arăți nimic, că-i scrisesem eu în bilet unde să vie.

SPIRIDON: Așa mi-a zis, să-i arăt casa, ca să meargă la sigur... Dar când să ies de pă maidan cu dumnealui, tocmai trecea jupânul de la vale; am lăsat pe persoana în cheștiune să m-aștepte pe maidan și eu am sărit peste uluci prin fundul curții, că mi-era frică să nu dea jupânul cu ochii de mine, ori să vie acasă și să nu mă găsească.

ZIȚA: Prostule! Nu știi că nenea e de rond la noapte? Nu mai dă pe-acasă până la ziuă.

SPIRIDON: Dar dacă mă găsea pe uliță, plăteai dumneata pielea mea?

ZIȚA: Ei! Și zi persoana în cheștiune așteaptă pe maidan?

SPIRIDON: Da, și mi-a dat și biletul ăsta ca să ți-l aduc.

ZIȚA (luând biletul): Și nu mi-l dai mai curând! Adu să văz. (*merge la o parte și citește.*) "Angel radios! De când te-am văzut întâiași dată pentru prima oară, mi-am pierdut uzul rațiunii... (*își comprimă palpițiile.*) Te iubesc la nemurire, *Je vous aime et vous adore: que prétendez-vous encore?* Inima-mi palpită de amoare. Sunt într-o pozițiune pitorească și mizericordioasă și sufăr peste poate. O da! Tu ești aurora sublimă, care deschide bolta azurie într-o adorațiune poetică infinită de suspine misterioase, pline de reverie și inspirațiune, care m-a făcut pentru ca să-ti fac aci anexata poezie:

"Ești un crin plin de candoare, ești o fragilă zambilă, Ești o roză parfumată, ești o tânără lalea! Un poet nebun și tandru te adoră, ah! copilă! De a lui pozițiune turmentată fie-ți milă; Te iubesc la nemurire și îți dedic lira mea! Al

tău pentru o eternitate și *per toujours*."

(Foarte aprinsă, își face vânt cu scrisoarea și se plimbă repede.): Spiridoane băiete, du-te, du-te iute; te așteaptă siguralmente... du-te... spune-i să aștepte, viu și eu după tine numaidecât, numai să vorbesc cevașilea cu țățica.

SPIRIDON: Nu pot, cocoană, să mă duc, până nu mi-o da voie ori nea Chiriac, ori cocoana.

ZIȚA: Unde-i Chiriac?

SPIRIDON: Nu știu, pân curte.

ZIȚA: Dar țățica?

SPIRIDON: Lucrează dincolo. (*Zița pornește spre ușa din stânga, când ușa se deschide și Veta intră.*) *Iacătă-i cocoana.*

SCENA VII

ACEIAȘI - VETA

VETA (intră cu lucrul în mână; coase galoanele la un mondir de sergent de gardă civică; este obosită și distrată, vorbește rar și încet): Cine-i aici? (*văzând pe Zița.*) A! Tu erai? mă miram cine-i. (*trece încet să șază cu lucrul la masa din dreapta.*)

ZIȚA: Eu, țățico; te rog lasă pe Spiridon să se ducă pân' la mine acasă, ca să-mi aducă mantelul; bate vântul și mi-e frică să nu răcesc când m-o întoarce... (*tăcere. Veta șade la dreapta și lucrează adâncită în gânduri.*) Îl lași, țățo? (*se apropie de ea.*)

VETA: 'Ai? Ce să las?

ZIȚA: Să lași pe Spiridon să-mi aducă ceva de acasă.

VETA: Da, îl las.

ZIȚA: Du-te, Spiridoane.

(Spiridon, după ce schimbă privire și semne cu Zița, iese.)

VETA: Dar tu, Zițo, la ce-ai venit? (*lucrează înainte.*)

ZIȚA: Stai să-ți spui... Dar nu mă-ntrebi, țățo, să-ți povestesc ce am pățit cu mitocanul! Să vezi, e halima... Auzi, mizerabilul! să-ndrăznească să-mi ție drumul ca să-mi facă un atac... Stai, țățo, să-ți spui și să te crucești, nu altceva. Mai adineaori ședeam acasă. Tușica, cum știi c-a făcut-o Dumnezeu, se culcă o dată cu găinile. Eram ambetată absolut. "Dramele Parisului" câte au ieșit până acuma le-am citit de trei ori. Ce să fac? N-aveam ce citi. Zic: hai să mă duc la țățica, dacă nu s-o fi culcat, să mai stăm de vorbă. Scoț ivărul de la șalon și plec. Când să trec pe maidan, mă pomenesc cu mitocaul, cu pricopsitul de Țircădău, că-mi taie drumul. "Bonsoar-bonsoar", și știi așa deodată, sanfasò: "Hei, cocoană, zice, mai bine ți-e acuma văduvă? - Pardon, domnule, zic, n-am de-a face cu dumneata, și mai întâi când e la o adică, nu sunt văduvă, sunt liberă, trăiesc cum îmi place, cine ce are cu mine! Acu mi-e timpul: jună sunt, de nimini nu depand, și când oi vrea, îmi găsește nenea Dumitrache bărbat mai de onoarea ca dumneata. - Mi-i că t-ei căi! - Zic: pardon, domnule, nu-ți permit să te-ntinzi mai mult la un așa afront; mă-nțelegi? - zice..."

VETA (întrerupând-o scurt): Zițo... ce e când ți se bate tâmpla a dreaptă?

ZIȚA: Îți vine o bucurie.

VETA: Mie, bucurie?... nu crez.

ZIȚA: Da' de ce nu?

VETA: Dar când ți se bate a' stângă?

ZIȚA: Te-mpaci cu o persoană cu care ești certată.

VETA (ridicând capul cu mult interes): Da? (*dând din umeri.*) Cu cine să mă-mpac?... Nu sunt certată cu nimeni.

ZIȚA: Așa... zic mitocanului... țațo, că era trăsniț... Am auzit că de la o vreme-ncoace într-o băătură o duce. Uf! țațico, mașer, bine că m-a scăpat Dumnezeu de traiul cu pastramagiul! Să trăiesc eu cu un mitocan! Nu era de mine; eu sunt o persoană delicată; bine că m-am văzut liberă!... Așa - să nu-mi uit vorba - zic mitocanului: "Nu-ți permit, domnule, să te naintezi la un așa afront! Da' el: "Gândești, zice, că o să te măriți, cocoană? -Asta mă-mportă pe mine, cine ce treabă are! - Să te măriți, 'ai? Cât o trăi Ghiță Țircădău, ori să te-nhăitezi cu vreunul? Săracul! Dar să știu de bine că merg cu el de gât până la Dumnezeu, tot n-ai dumneata parte de un așa ceva; încai dacă m-ai lăsat pe mine, să te duci la mănăstire, că așa te lăudai la trebunar!... -Mitocane, pastramagiul! La polițiune! Vardist! Nene Dumitrache!..." Am avut țațo, parte că a sărit nenea Dumitrache și cu Nae ipistatul! aminteri, mitocanul scosese șicul de la baston pentru ca să mă sinucidă... Ei! Ce zici dumneata, țațico, de nasul care și l-a luat mitocanul? (*Veta nu răspunde; Zița s-apropie de ea și o observă.*) "Țațo! Ce ai? Plângi?"

VETA (ștergându-se la ochi): Eu? De ce să plâng? Mă doare capul, mi-e cam rău.

ZIȚA: Îți sunt ochii turburi grozav...

VETA: Nu-ș' ce am; parcă mă-ncearcă niște friguri.

ZIȚA: Nenea e de rond la noapte?

VETA: Da. (*s-apucă iar de lucrul.*) Tu mai stai, Zițo

ZIȚA: Nu, țațo; o să mă duc și eu să mă culc; trebuie să fie târziu.

SPIRIDON (intră și trece repede lângă Zița): Cocoană! (*încet.*) Până acu am așteptat degeaba. L-am căutat peste tot, și pe maidan, și pe uliță, nu e nicăieri.

ZIȚA (*încet*): Biletul, zici că i l-ai dat.

SPIRIDON: Nu știi? I l-am dat de când m-am dus la tutungerie, când m-a trimes jupânul. (*iese în dreapta*)

ZIȚA: Bine. (*cătră Veta.*) Ei! țațo, eu mă duc, bonsoar, alevoa. Culcă-te și matale, nu mai lucra dacă ți-e rău.

VETA: Lasă să-mi fie rău. (*râzând silit.*) Mai bine ar fi să mor.

ZIȚA: Vai de mine! Ce vorbă-i asta? Ce, ți-e rău de tot? Să trimitem să caute pe nenea.

VETA: Aș! Ești nebună! Nu vezi că glumesc. Mă doare capul; nu ți-am spus? Am lucrat mult la lumânare. (*are un fior.*) M-a tras și fereastra... Cum m-oi culca, îmi trece.

ZIȚA: Atunci, alevoa, bonsoir, țațo. (*pleacă și se întoarce.*) A! să nu uit; mâine ne vedem, știi că-i sărbătoare. Să ne legăm de nenea să ne ducă la "Iunion".

VETA (repede): La "Iunion"? Nu Zițo, nu mai merg la "Iunion".

ZIȚA: Da' de ce?

VETA: Pentru că... pentru că nu-mi face nici o plăcere acolo, nu-nțeleg comediile alea... Ei! Ce să-ți spui! Nu voi.

ZIȚA: Ei, Doamne! Țato, parol, știi că ești curioasă! Ce, pentru comediile alea mergem noi? Mergem să mai vedem și noi lumea. Ce, adică toți câți merg acolo înțeleg ceva, gândești? Merg numai așa de un capriț, de un pamplezir; de ce să nu mergem și noi?

VETA: De ce, de ne-ce, nu voi să merg.

ZIȚA: 'Aide, zău, țațo; i zic eu lui nenea,... vrei?

VETA: Nu voi, ți-am spus o dată, și nici dumnealui nu mai vrea să meargă; mi-a spus de azi dimineață: degeaba-i zici.

ZIȚA: Zău! Țățico, parol! Să mă-ngropi!

VETA: Nu merg, Zițo, nu. Mă știi tu; când zic o vorbă e vorbă.

ZIȚA: Zi, nu vrei să mergi, țațo?

VETA: Nu.

ZIȚA (obidindu-se treptat): Nu?

VETA: Nu.

ZIȚA (podidind-o plânsul): Fir-ar a dracului de viață ș-afurisită! Că m-a făcut mama fără noroc! (*pleacă.*) N-am avut parte și eu pe lume măcar de o compătimire! (*iese, plângând și trântind ușa, prin fund. - Spiridon intră din dreapta.*)

SCENA VIII

SPIRIDON, VETA

VETA (lasă mondirul din mână): Spiridoane băiete, tu de ce mai stai? Mai ai vreo treabă?

SPIRIDON: Nu, cocoană.

VETA: Apoi, dut-t' te culcă, ce mai aștepți? - Domnul Chiriac unde este?

SPIRIDON: E jos pân curte; adineaori șede pe lavița de la poartă. Dar... nu știu ce o fi având nea Chiriac, cocoană... parcă nu-i sunt toți boii acasă...

VETA: Cine știe ce-o fi având și dumnealui.

SPIRIDON: E necăjit foc; un ceas s-a tot plimbat pe jos; când am trecut pân curte, umbla de colo până colo, parcă vorbea singur și se bătea cu pumnii-n piept...

VETA: O fi supărat, cine știe!... Spune-i să-nchiză poarta. Galoanele i le-am cusut; uite mondirul, să i-l duci.

SPIRIDON: Bine, cocoană. (*vrea să plece cu mondirul.*)

VETA: Pe urmă, să-i spui... nu; pe urmă, să te duci să te culci, nu mai ai ce căuta p-aci. Să nu vie dumnealui să te găsească deștept, că iar o pați.

SPIRIDON (aparte): Ei, că parcă dacă m-o găsi dormind nu-i tot un drac!

VETA: 'Aide, du-te.

SPIRIDON: Mă duc; noapte bună, cocoană.

VETA: Noapte bună, Spiridoane. (*Spiridon iese.*) Noapte bună!... Săracul Spiridon! Nu știe el ce-i pe sufletul meu, nu știe el cum râde de mine! Eu și noapte bună!... (*merge încet la fereastra din dreapta ușii din fund, se uită în curte, apoi se-ntoarce tot adâncită în gânduri.*) *Ei! Iacă nu vrea omul, nu vrea! Dragoste cu sila nu se poate. - Nu-i mai place, nu mai vrea!... Bine! N-o să mor nici eu!... De unde știi? Poate mai bine că s-a întâmplat așa... A! De ce mai dă Dumnezeu omului fericire, dacă e să i-o ia înapoi!? De ce nu moare omul când e fericit!? De ce am mai trăit eu s-ajung la așa ceva!?... (plânge; se aude zgomot.) Vine! (se șterge la ochi repede și vrea să plece.) Nu! Nu mai voi să fiu proastă: dragoste cu sila nu se poate! (pornește să iasă spre stânga, când intră Chiriac, care rămâne un moment la ușă. Veta stă locului. Tăcere.)*

SCENA IX

CHIRIAC, VETA, apoi de afară JUPÂN DUMITRACHE și IPINGESCU

CHIRIAC: Dumneata m-ai chemat?

VETA: Eu?... Nu.

CHIRIAC: Spiridon mi-a spus că...

VETA: Da... am zis lui Spiridon să-ți aducă mondirul; l-am cusut.

CHIRIAC: Mersi!

VETA: Pentru puțin.

(Pauză)

CHIRIAC: Poarta... am închis-o.

VETA: Bine. (*întoarce capul în fața scenii; e mișcată.*)

CHIRIAC: Alt nimic nu mai ai să-mi poruncești?

VETA: Ce! Eu să-ți poruncesc dumitale?

CHIRIAC: Să-mi poruncești, firește; nu-mi ești stăpână?... Nu sunt slugă în casa dumitale, cu simbrie?

VETA (întorcându-se cu fața spre Chiriac): Bine, domnule Chiriac, bine; zi înainte, că n-ai zis destule.

CHIRIAC (înaintează): Ei! De ieri seama până acu cum ai petrecut? Ți-e mai bine așa?

VETA (scoborând un pas spre a se depărta de el): Da.

CHIRIAC: Îți pare bine de ce-ai făcut?

VETA: Nu mă știu să fi făcut nimic; dar nu-mi pare rău că s-a-ntâmplat așa.

(Pauză) CHIRIAC (mai apropiindu-se): Mâine seară mergi iar la "Iunion"?

VETA: Dacă o vrea dumnealui să mergem, trebuie să merg, firește.

CHIRIAC: Ca să te curtezi cu amploiul dumitale?

VETA (tresărind și ridicând capul spre el): Domnule, te-am rugat să fii bun să nu-mi mai zici vorba asta. Dacă n-ai avut destul vreme să mă cunoști, păcat! Eu te credeam pe dumneata mai deștept.

CHIRIAC (stă la îndoială, apoi se mai apropie): Jură-te încă o dată!

VETA: Să mă mai jur - eu?... Nu m-am jurat? N-am plâns? Cu ce m-am ales? Nu mai mă jur, pentru că nu mă crezi; de plâns aș mai plânge, dar nu mai pot... Dar... în sfârșit, nu strici dumneata... eu stric... nu trebuia să-mi pui mintea cu un copil ca dumneata... D-aia zic și eu mai bine că s-a întâmplat așa. Tot trebuia să isprăvim odată... Am isprăvit...

CHIRIAC: Jură-te încă o dată și...

VETA (cu emoție din ce în ce mai nestăpânită): Ce folos! Dumneata crezi mai mult în prostiile și în bănuielile lui bărbatu-meu, decât în jurământul meu, și gândesc că trebuia să ne cunoști destul de bine și pe mine și pe dânsul. Dar... foarte bine ai făcut să nu mă crezi. Așa e. Eu sunt o femeie rea; am vrut numai să râz de dumneata. Eu te las pe dumneata ca p-o slugă "cu simbrie" să păzești casa, și târăsc pe dumnealui pe la grădini ca să curtez cu alții. Eu sunt o femeie mincinoasă; n-am simțit nimic când ți-am spus că nu știu să mai fi trăit până să nu te cunosc pe dumneata... Toate le-am făcut pentru dumneata numai din prefăcătorie... totdeauna alta ți-am spus și alta am gândit; te-am mințit, te-am amăgit, am râs de dumneata atâta vreme... Acuma, bine că ți-ai deschis și dumneata în sfârșit ochii ca să vezi cine sunt. De! Ți-am făcut rău, dar... ai scăpat de mine. Lasă! Ce-a fost a trecut... Bonsoar. (*vrea să plece spre stânga.*)

CHIRIAC (ieșindu-i cu un pas înainte): Te duci?

VETA: La ce să mai stau? Ce mai am eu cu dumneata?

CHIRIAC: Nu-mi mai zice "dumneata".

VETA: Cum poftești să-ți zic?

CHIRIAC: Cum mi-ai zis până ieri.

VETA: Azi e azi, ieri a trecut. (*pornește să iasă.*)

CHIRIAC (tăindu-i drumul): Și nu vrei să se mai întoarcă?

VETA (scoboară un pas, depărtându-se de el la dreapta): Nu.

CHIRIAC (apropiindu-se): Veto!

VETA: Nu; lasă-mă... Ce folos câtă fericire am avut un an, dacă într-o zi mi-am plâns-o toată! Nu, nu mai voi; mai bine mi-este așa cum sunt...

CHIRIAC: Dar eu.. eu ce să fac?

VETA: Ce fac și eu... Învățul are și dezvăț, nu știi dumneata?

CHIRIAC: Dezvăț! Lesne din gură. Îi scoți rumânului ochii și după aia-i zici: "Lasă că nu e rău și fără să mai vezi... mai bine că s-a întâmplat așa! N-o să mori fără luminile ochilor!... Învățul are și dezvăț!..." Dar dacă n-oi vrea eu să mai trăiesc așa!... care va să zică să mor, 'ai?

VETA: Ei, bine ar fi să poată muri omul când vrea; dar... nu moare nimeni de asta!

CHIRIAC: Dar dacă eu oi muri? (*se repede și ia spanga de la pușcă.*) Vezi dumneata spanga asta?

VETA (*se reдеpe la el și vrea să i-o smucească*): Chiriac!

CHIRIAC (*luptându-se cu ea*): Fugi!... Lasă-mă!...

VETA: Nu te las! Te știu eu cine ești. Nu te las! Nu voi să ți se tragă moartea de la mine.

CHIRIAC: Lasă-mă! Lasă-mă!... (*se luptă.*)

VETA (*desperată*): Chiriac! (*încercându-se.*) Dacă vrei să te omori, omoară-mă întâi pe mine! (*se luptă din putere.*)

Chiriac!... Nu ți-e milă ție de mine? Toate, toate de un an și mai bine le-ai uitat într-o zi?... Chiriac!...

CHIRIAC: Tocmai pentru că nu le-am uitat, vreau mai bine să mor. Dacă nu mai este nimic între noi, spune-mi dumneata cum să mai trăiesc! Dacă mă lași, dacă nu mai mă vrei, tot mort sunt eu; mai bine, lasă-mă: adio, viață! (*se smucește.*) *Lasă-mă!*

VETA (*ținându-l strâns*): Chiriac! Vrei să strig? Ești nebun?

CHIRIAC: Da! Sunt nebun, firește că sunt nebun; m-ai înnebunit dumneata; dumneata să-mi tragi păcatul! Câte gânduri și dor m-a ars pe mine, nu mă-ntrebi?

VETA: Dar tu pe mine nu mă-ntrebi?

CHIRIAC: Nu mai voi să știu de nimic, nu mai știu cine sunt! Am vrut să mă omor adineori în curte, dar ți-am văzut trecând umbra peste perdeaua de la fereastră, ș-am vrut să te mai văz o dată. Încă să mor lângă tine, cum am trăit. (*cu vorbele acestea Chiriac s-a mai domolit.*)

VETA: Chiriac, ascultă. Nu mi-ai zis tu să mă jur încă o dată? Dacă m-oi jura, mă crezi?

CHIRIAC: Te crez.

VETA (*repede*): Dragă Chiriac, să n-am parte de ochii mei, să n-am parte de viața ta, să nu mai apuc măcar o zi fericită cu tine - na! Ce mai vrei? - Dacă știu eu ceva la sufletul meu din câte ți le-a sporit dumnealui.

CHIRIAC: De ce te-ai dus la grădină?

VETA: M-am dus numai de gura sorii-mii Ziții. Era lume multă, de n-aveam unde sta; cânta muzica; juca comedii; n-am auzit nimic, n-am văzut nimic. Toate seara în vuietul grădinii m-am gândit numai la tine; parcă dormeam și visam ceva... Știam eu că o să mi se întâmple mie un necaz mare; mi se făcuse semn: răsturnasem de dimineață candela.. Încă dumnealui, dacă m-a văzut că mă speriu, zice: "Ei ce e dacă s-a răsturnat! Nu mai crede în prostii de-alea. Ce! Ce-o să ni se-ntâmple? Să-mi arză chereștigiria? Arză sănătoasă! Nu m-a făcut ea pe mine! Este asiguripsită... Atâta pagubă!..." Răsturnasem candela; pe urmă ochiul ăl drept mi se bătea într-una de vreo trei zile. Pe tine te lăsasem acasă ștergându-ți pușca: știi că ruginise încărcătura înăuntru și te apucaseși s-o scoți cu vergeaua. Nu puteam să-mi iau gândul de la pușcă. Mă gândeam: dacă s-o descărca, Doamne ferește! Pușca în mâna lui, ce să mă fac eu când l-oi găsi mort întins acasă!... Da' de ce nu i-am spus să bage de seamă! De ce nu l-am rugat să o lase cu gândurile toată seara. N-am văzut, zău! N-am văzut nimic, n-am auzit nimic! Mă jur pe ce vrei tu; mă crezi?

CHIRIAC (*biruit cu desăvârșite*): Te crez! (*aruncă departe spanga și ia pe Veta în brațe.*)

VETA (*strângându-l cu putere*): Chiriac! (*rămân o clipă îmbrățișați în tăcere.*) Chiriac, să nu mai faci ce mi-ai făcut, că mor... zău! mă omori...

CHIRIAC: Nu, nu mai fac.

VETA: Îmi făgăduiești? Te juri?

CHIRIAC: Da.

VETA: Și o să mă crezi că eu numai la tine mă gândesc?

CHIRIAC: Da.

VETA: Că numai pentru tine trăiesc?

CHIRIAC: Da.

VETA: Și n-o să-mi mai zici nici o vorbă rea?

CHIRIAC: Nu.

VETA: Și n-o să mai mă faci să plâng?

CHIRIAC: Nu! Nu! Nu! Dar mă ierți?

VETA: Dar tu pe mine mă ierți?

CHIRIAC: Eu te-am iertat de mult (*se strâng bine în brațe*).

JUPÂN DUMITRACHE (de afară, sub fereastră): Chiriac! Chiriac!

(Cei îmbrățișați rămân încremeniți ascultând.)

VETA: Hii! Dumnealui...

CHIRIAC (repede, fără s-o lase din brațe, merge spre fereastră): Nu-i nimic! Trece la posturile dinspre Marmizon... (*cătră Jupân Dumitrache, pe fereastră.*) *Dumneata ești, Jupâne?*

JUPÂN DUMITRACHE (de afară): Dar ce, Chiriac puiule, nu te-ai mai culcat?

CHIRIAC: Încă nu, Jupâne, acu mă culc.

JUPÂN DUMITRACHE (de afară): Somn ușor!...

IPINGESCU (asemenea): Și vise plăcute, onorabile!

JUPÂN DUMITRACHE (depărtându-se treptat): Chiriac, puiule, ia vezi de ce am vorbit, fii cu ochii-n patru, d-aproape de tot: mă știi că ți-u când e la o adică...

CHIRIAC (strângând pe Veta cu putere): Lasă, Jupâne, mă știi că consimț la onoarea dumatile de familist!...

(**Cortina**)

ACTUL II

(*Aceeași odaie. - O lampă cu gaz arde pe masă*)

SCENA I

VETA, CHIRIAC

VETA: Du-te, puiule, du-te; fii cuminte, sunt aproape de unsprezece... Cine știe? Vine fără veste!

CHIRIAC: Aș! Mai are două ceasuri bune de alergat; nu poate veni așa degrab'.

VETA: De unde știi ce se-ntâmplă? Paza bună trece primejdia rea.

CHIRIAC: N-ai grijă, dragă, când îți spui eu că nu vine; are să meargă până la Cotroceni, ce te gândești? Nu-l știi pe el că umblă agalea?...

VETA: Bine, dar aș vrea și eu să mă culc; zău, sunt obosită grozav. Știi tu că de ieri seară de când ne-am certat, până acum n-am închis ochii?

CHIRIAC: Ei! D-apoi eu i-am închis!

VETA: Tocmai d-aia; sărută-mă încă o dată și du-te și tu de te culcă. Măine ai să ieși la ezirciț; ai uitat că trebuie să te scoli până-n ziuă?

CHIRIAC: Bine zici! Cum să uit, se poate? Măine trebuie să mă scol la patru ceasuri. Are să vie gornistul, să mergem să luăm doi oameni din companie, ca să ridicăm pe Tache pantofarul de la Sfântul Lefterie.

VETA: Apoi mi-a spus lelița Safta, că-i bolnav de lingoare.

CHIRIAC: Ce treabă am eu cu boala lui? Ce, eu sunt bolnav? Nu mă privește pe mine. Îl am pe listă, trebuie să se prezante la ezirciț.

VETA (tresărind, ca cum ar fi auzit ceva): Ia taci! (*ascultă.*) Mi s-a părut că umblă cineva pe portiță. 'Aide, Chiriac, sărută-mă și du-te.

CHIRIAC (o sărută): Mâine seară nu te mai duci la "Iunion"?

VETA: Nu, nu mai mă duc fără tine... Dar tu... nu uiți ce mi-ai făgăduit, - n-o să mă mai necăjești niciodată?

CHIRIAC: Niciodată. (*o sărută, o strânge-n brațe și pleacă.*) Bonsoar. (*se mai întoarce spre a repeta jocul și iese în stânga planul din fund.*)

VETA (singură, fredonează încet, coborând la masă): "Într-un moment de fericire, Stelele s-au umplut de dor Și, printr-o perlă de iubire, Mi-au revărsat raze lor."

(*fredonează din ce în ce mai încet.*) Trebuie să fie trecute de unsprezece... Să mă culc... Ce obosită sunt! Nu mai pot... (*șade lângă masă, deschide albumul și dă de portretul lui Chiriac.*) Ah! Ah! Chiriac! (*fredonează întâia strofă din "Portretul" de d. G. Sion.*)

"Când ore de-ntristare vor turbura vreodată Frumoasa-ți inimioară, tu vei portretul meu, Și crede că eu sufer cu tine deodată, Și c-amândoi atuncea compătimim mereu."

(Urmează mai încet; micșorează lumina lămpii de tot și începe a se pregăti de culcare. - Ușa din fund se deschide încet în vremea asta, și se arată Rică Venturiano; odaia este foarte slab luminată de flacăra închisă a lămpii.):

SCENA II

VETA și RICĂ VENTURIANO, apoi JUPÂN DUMITRACHE și IPINGESCU de afară

RICĂ (intră, se oprește pe prag, vede pe Veta în spate, răsuflă din adânc, pune mâna la inimă și înaintează în vârful degetelor până la spatele scaunului ei; cade în genunchi și începe cu putere): Angel radios!

VETA (dă un țipăt, se scoală și fuge în partea cealaltă a scenii făcându-și cruce și scuipându-și în sân): A!

RICĂ (întorcându-se în genunchi spre partea unde a fugit ea): Angel radios! Precum am avut onoarea a vă comunica în precedenta mea epistolă, de când te-am văzut întâiași dată pentru prima oară mi-am pierdut uzul rațiunii; da! Sunt nebun...

VETA: Nebun! (*strigând.*) Săriți, Chiriac! Spiridoane!

RICĂ: Nu striga, madam, (*se târăște un pas în genunchi*) fii mizericordioasă! Sunt nebun de amor; da, fruntea mea îmi arde, tâmplele-mi se bat, sufer peste poate, parcă sunt turbat.

VETA: Turbat?... Domnule, spune-mi degrab', c-aminteri, strig: cine ești, ce poftești, ce cauți pe vremea asta în casele oamenilor?

RICĂ (se ridică și se apropie de dânsa tăindu-i drumul): Cine sunt? Mă întreb cine sunt? Sunt un june tânăr și nefericit, care sufer peste poate și iubește la nemurire.

VETA: Ei! Ș-apoi? Ce-mi pasă mie! (*după o mică reflecție.*) Vai de mine! Țsta e vun pungaș: a aflat că nu-i dumnealui acasă și umblă să ne pungășească. (*tare strigând.*) Chiriac! Spiridoane! Săriți! Hoții!

RICĂ (cu mâinile rugătoare): Nu striga! Nu striga! Fii mizericordioasă; aibi pietate! M-ai întrebat să-ți spui cine sunt, și-am spus. Mă întreb să-ți spui ce caut... Ingrato! Nu mi-ai scris chiar tu însuți în original?

VETA: Eu?

RICĂ: Da! (*se ridică.*) Nu mi-ai scris să intru fără grijă după zece ceasuri la numărul 9, strada Catilina, când oi vedea la fereastră că se micșorează lampa? Iată-mă. M-am transportat la localitate pentru ca să-ți repet că te iubesc precum iubește sclavul lumina și orbul libertatea.

VETA: Adevărat, domnule, parol că ești nebun. Visezi; și-am scris eu dumitale vreo scrisoare? Auzi obrăznicie! Știi dumneata cu cine vorbești?

RICĂ: Cum să nu știu? În van te aperi. Și tu mă iubești pe mine, nu mai umbla cu mofturi. Te-am văzut d-atunci seara de la "Iunion"...

VETA: De la "Iunion"? (*caută cu gândul.*)

RICĂ: Da; chiar de atunci seara, când privirile noastre s-au întâlnit, am citit în ochii tăi cei sublimi că și tu coresponzi la amoarea mea. M-am luat după tine chiar în seara aceea până la Stabiliment. Simțisem că mitocanul de cumnatu-tău mă mirosise, știa că mă ții după voi; și, abandonându-mă curajul de a mai intra într-o stradă fără lampe gazoase, m-am întors îndărăt, pentru că-mi era frică să nu paț vun conflict cu mitocanul. Alaltăieri seară, amoarea mi-a inspirat curaj; m-am ținut după voi până în această suburbie, în colțul stradei; dar când să-ți văz justaminte adresa, mi-a tăiat drumul niște câini. Când am aflat că șezi pe aci, te-am căutat la nemurire și m-am informat prin băiatul de la chereșterea lui cumnatu-tău cum stai cu familia ta. Am aflat că acum ești liberă, și-am scris prima mea epistolă într-un moment de inspirațiune, ai primit-o, mi-ai răspuns să viu, și am venit... pentru ca să-ți repet că: (*cade iar în genunchi*) nu, orice s-ar zice și orice s-ar face, eu voi susținea, sus și tare, că tu ești aurora, care deschide bolta înstelată într-o adorație poetică, plină de... (*urmează declarația foarte iute până ce-l întrerupe Veta.*)

VETA (a ascultat cu mult interes toată tirada lui Rică și-l întrerupe izbucnind de râs): Ha! Ha! Ha! Acu înțeleg eu tot! Ha! Ha! Ha!

RICĂ: Râzi, râzi, ingrato, de amoarea mea?

VETA: Da' cum, Doamne iartă-mă! Să nu râz?... Vezi bine că râz. Apoi știi dumneata cu cine vorbești?... Mă cunoști?... Știi bine cine sunt?

RICĂ: Cum să nu știu! Tu ești angelul visurilor mele, tu ești steaua, pot pentru ca să zic chiar luceafărul, care strălucește sublim în noaptea tenebroasă a existenței mele, tu ești...

VETA (care trece la lampă, i mărește focul și se pune cu chipul în bătaia luminii): Zău? Ia uite-te bine! (*râde.*)

RICĂ (foarte încurcat, se scoală de jos și se dă înapoi împiedicându-se): Madam! Să am pardon! Scuzați! Coccoană! Considerând că... adică, vreau să zic, respectul... pardon... sub pretext că și pe motivul... scuzați... pardon...

VETA (râzând): Bine, pardonul ca pardonul, dar te rog, dacă ții la pielea dumitale, să te duci mai degrabă, să ieși curând din casa asta, că, Doamne ferește! De te-o călca aici bărbatu-meu (*accentuând*) mitocanul... De!...

RICĂ: Scuzați... pardon...

VETA: Apoi zău nu știu ce s-o mai alege de dumneata. Bărbatu-meu suferă grozav de gelozie și e în stare a fi capabil să te omoare.

RICĂ (speriat): Să mă omoare!

VETA: Deja alaltăieri seara ai avut noroc de ți-a tăiat drumul câinii și nu te-a lăsat să intri în ulița noastră. Aminteri, dumnealui s-a suit repede sus, a deșteptat pe Chiriac...

RICĂ: Chiriac!

VETA: Da, teșghetarul nostru, și au ieșit amândoi, unul pe maidan și altul pe la poartă ca să te prinză în uliță. Încă Chiriac luase și levorverul; dar până să iasă ei, dumneata fugiseși...

RICĂ (îngrijat): Levorverul!... Madam, vă rog binevoii a-mi da drumul d-aici de urgență...

VETA: Ei! Știi că-mi place! Ce! Te ții eu? Du-te, ușa-i deschisă; du-te repede, și bagă de seamă la poartă să nu dai piept în piept cu dumnealui, că de-acum încolo trebuie să se întoarcă acasă. Apucă pe maidan și ieși devala spre Antim. Bagă de seamă să nu te întâlnești cu bărbatu-meu, că te cunoaște, și cum te-o vedea, zău! Te umflă.

RICĂ: Mă umflă!... (*vrea să plece, apoi stă și se întoarce.*) Coccoană, ești o damă venerabilă; profit de ocaziune, spre a vă ruga (*cu multă volubilitate*) să primiți asigurarea înaltei stime și profundului respect, cu care am onoare a fi al domniei-voastre prea supus și prea plecat, Rică Venturiano, arhivar la judecătoria de pace circumscripția de galben, poet liric, colaborator la ziarul "Vocea Patriotului Național", publicist și student în drept...

VETA: În drept, în strâmb, ce-mi pasă mie! Du-te odată, ori ți s-a făcut pesemne de vun conflict...

RICĂ: Nu, madam, nu; eu sunt june cu educație, nu voi să paț nici un conflict!

VETA: Apoi, atunci du-te! Ce mai stai?

RICĂ: Mă duc; scuzați, pardon, bonsoar!

VETA: 'Aide! (*vrea să-l conducă până la ușă; când vrea să deschiză ușa ca să-i dea drumul, s-aude glasul lui Jupân Dumitrache în curte. - Rică și Veta coboară înspăimântați.*)

JUPÂN DUMITRACHE (afară în curte): Îți spui că i-am văzut eu capul pe fereastră. E aici în casă. Chiriac! Spiridoane!

VETA (îngrozită): Muziu! Domnule! M-ai nenorocit, și dumitale atâta ți-a fost! Fugi, fugi, că te omoară!

RICĂ: Aoleo! (*se repede să fugă pe ușă.*)

VETA (oprindu-l): Nu p-acolo!

JUPÂN DUMITRACHE (d-afară): Dacă nu i-o ajunge ce i-oi da eu moftangiului, să-mi tai mie favoridele!

IPINGESCU (tot d-afară): Rezon! (*se aud pași repezi suind scările.*)

RICĂ (desperat): Madam, cocoană! Ai mizericordie de un june român în primăvara existenței sale! De-abia douăzeci și cince de roze și jumătate înnumăr, douăzeci și șase le împlinesc tocmai la sfântul Andrei... Scapă-mă!

VETA: Da... dar pe unde? A! Pe fereastra asta; ieși curând, treci binișor pe schele la stânga, lasă-te pe scară în capătul binalii; jos e o portiță scurtă, care dă în maidan... Fugi iute!...

RICĂ (iese pe fereastră, se lovește cu capul de zid și-și turtește pălăria): Pardon!... Scuzați!... Bonsoar! (*dispare pe fereastră, pașii se apropie.*)

SCENA III

VETA singură, apoi DUMITRACHE și IPINGESCU

VETA: A scăpat sărmanul... Ce comedie! Doamne sfinte! Dacă-l prindea Chiriac, îl omora. Vezi dumneata cine mi-a fost soră-mea Zița! D-aia se ținea dumneaei de capul meu să tot batem grădinile; era amoretată. Și eu, proastă, să nu știu nimic, și să-mi fac zile amare cu Chiriac din pricina lui musiu ăsta... Bine că a scăpat, vai de el; acum trebuie să-i sfârșie călcâiele pe maidanul lui Bursuc. (*coboară la masă și se face că lucrează. Ușa din fund se deschide de perete și intră furioși Jupân Dumitrache și Ipingescu cu săbiile scoase.*)

JUPÂN DUMITRACHE (înaintează strajnic): Cocoană! Cine a fost acum aici? (*Ipingescu caută cu ochii în toate părțile, se uită pe sub pat, pe sub masă, peste tot.*)

VETA: Cine să fie?

JUPÂN DUMITRACHE (fierbând): Cine să fie?... Știi eu cine să fie? Dacă aș ști, nu te-aș întreba.

IPINGESCU: Rezon! (*caută mereu.*)

VETA: Ei! Știi că ești nu știu cum! Ce vii așa turbat? Uite, cu sabia scoasă, ca la bătălie.

JUPÂN DUMITRACHE: Nu râde, cocoană, după ce că paț un afront tocmai la ce-am ținut eu, nu râde; du-te dincolo, cocoană!... De ce nu te-ai culcat până-acum?

VETA: Zău, că nu ești în toată firea! Auzi că de ce nu m-am culcat; pentru că nu mi-a fost somn. Ce! Vrei să mă culc și să-mi las lucru? Mâine e sărbătoare, trebuie să mă gătesc să merg la biserică.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Cocoană, du-te dincolo, aci avem treabă; du-te curând. (*umblă agitat, strigând.*) Spiridoane! Spiridoane! Chiriac! Spiridoane! Chiriac! (*către Veta.*) Rău ai făcut, cocoană!

VETA: Ce rău? Ce visezi? Ce-am făcut?

JUPÂN DUMITRACHE: Știi dumneata bine! Dumneata să tragi păcatul de ce s-o întâmpla (*sinistru*), că are să se întâmple lucru mare, cocoană, măcar să știu de bine că merg la cremenal!

VETA: Ești nebun! (*aparte.*) Acu nu mai mi-e frică.

JUPÂN DUMITRACHE (strajnic la culme): Du-te, cocoană, și nu râde.

VETA: Iaca, mă duc. (*iese răsând în stânga planul întâi.*)

SCENA IV

JUPÂN DUMITRACHE, NAE IPINGESCU, apoi SPIRIDON

JUPÂN DUMITRACHE: Știi (*se înecă de emoție*), mă stăpânesc, adică-i vorbesc cu perdea, nu voi să-i isplac lucru formal, ca să n-o rușinez.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE: Știi cum e dânsa...

IPINGESCU: Coana Veta? Rușinoasă,... mie-mi spui?

JUPÂN DUMITRACHE (*plimbându-se agitat*): Adică chiar în casa mea să nu pot eu pune mâna pe bagabontul? Că n-a avut pe unde ieși; altă scară nu mai are casa. (*strigă.*) Spiridoane! Chiriac! Chiriac! Spiridoane!

SPIRIDON (*vinde din dreapta, cu părul vâlvoi, sculat zăpăcit din somn*): Ce-i porunca, jupâne?

JUPÂN DUMITRACHE: Porunca? Vino să-ți dau poruncă. (*il ia de păr.*)

IPINGESCU: Hahahaha! Dă-l, dă-l căteaua!

JUPÂN DUMITRACHE: Apoi parcă ne-a fost vorba, musiu Spiridoane băiete, să nu te mai găsesc dormind când mă-ntorc acasă! Na poruncă! Na poruncă! Mai na poruncă! Să-ți mai treacă de piroteală!

SPIRIDON (*plângând*): Auliu, jupâne, auliu! Ce ți-am făcut eu, jupâne, dacă am dormit?

IPINGESCU (*strajnic cătră Spiridon*): Pentru ce nu ești prezent la apelul nominal?...

SPIRIDON: Auliu! (*se jeleşte.*)

JUPÂN DUMITRACHE: Taci! Unde-i Chiriac?

SPIRIDON (*fugind într-un colț*): Nu știu...

JUPÂN DUMITRACHE (*se repede la el; Spiridon fuge*): Da' să mănânci și să dormi știi?

SPIRIDON: Doarmne în odaia dumnealui, jupâne.

JUPÂN DUMITRACHE: Doarme? Toți dormiți, dormire-ați somnul ăl lung! Pâinea știți să mi-o mâncați. Cheamă pe Chiriac degrabă... mergi!

IPINGESCU (*cătră Spiridon, bătându-i din picior*): Urgent! (*Spiridon iese degrab' în stânga.*)

JUPÂN DUMITRACHE: Chiriac! Chiriac!... Eu arz în foc și toți trag la aghioase! Eu arz de onoarea mea de familist și lor de somn le arde... Chiriac!

SCENA V

ACEIAȘI - CHIRIAC, apoi SPIRIDON

CHIRIAC (*Ștergându-se la ochi, în costum de noapte, vine moale de somn, din stânga*): Ce-i jupâne? Ce s-a aprins? Arde? Unde arde?

JUPÂN DUMITRACHE (*luându-l de mână și aducându-l în fața scenii*): Chiriac! (*scurt.*) M-am nenorocit!

CHIRIAC: Pentru ce?

JUPÂN DUMITRACHE: S-a dus ambițul!

CHIRIAC: Cum?

JUPÂN DUMITRACHE: Tocmai la ce am ținut...

CHIRIAC: Ce?

JUPÂN DUMITRACHE: Mi s-a necinstit onoarea de familist!

CHIRIAC: Aș! nu se poate; ți s-a părut!

JUPÂN DUMITRACHE: Am văzut cu ochii.

CHIRIAC: Aș! Așa m-ai speriat și alaltăieri seara; așa ți se năzare dumatăle.

JUPÂN DUMITRACHE: Chiriac, întreabă și pe nenea Nae!

IPINGESCU (grav): Aprob pozitiv.

CHIRIAC (dezmeticit): Cum? Când? Unde? Cine?

JUPÂN DUMITRACHE: Bagabontul!

CHIRIAC: Ei?

JUPÂN DUMITRACHE: Mațe-fripte, Chiriac puiule, l-am văzut din uliță pe fereastră aici în casă... cu ochelarii pe nas, cu giubenu-n cap.

IPINGESCU: Idem.

(Spiridon intră din dreapta.)

CHIRIAC: Aici în casă? Nu mă băga-n păcate, jupâne!

SPIRIDON (aparte): Cu ochelari? Cu giuben? E persoana cocoanii Ziții. (*iese pe furiș prin fund.*)

JUPÂN DUMITRACHE: L-am văzut cu ochii mei, și nu se poate să fi ieșit d-aici, că n-avea pe unde! Pe scară m-am suit eu cu nenea Nae, trebuia să dau piept în piept cu el. Trebuie să fie aici în casă ascuns. - Trebuie să-l găsim. (*iese în dreapta.*)

CHIRIAC (bătându-se-n piept): Las' pe mine, jupâne.

IPINGESCU (care se află la fereastra din stânga): Să am pardon: fereastra asta dă pe schele, schelele merg până-n capătul binalii.

(Jupân Dumitrache reintră și iese căutând în stânga.)

CHIRIAC: Da.

IPINGESCU: Ei! Acolo nu-i scară? Dacă o fi ieșit pe aici pe fereastră, s-a dus, a scăpat pe maidanul lui Bursuc.

CHIRIAC: Nu se poate să fi găsit scara. Schelele se-nfundă în podul grajdului; podul nu-i podit până acuma, e gratie numa, și scara este în partea ailaltă, în dosul binalii.

JUPÂN DUMITRACHE (reintră în stânga desperat): Mi s-a dus ambițul, nu mai voi să știu de nimic! Mi s-a necinstit onoarea de familist, acum nu mai îmi pasă măcar să intru și-n cremenal! (*căutând cu ochii, găsește bastonul lui Rică uitat pe scânduri lângă scaunul unde acesta a căzut în genunchi la intrare. - Chiriac și Ipingescu caută și ei în toate părțile.*) *Chiriac! Chiriac! puiule, uite!* (arată bastonul.) *Mai zi că mi s-a părut.*

SCENA VI

ACEIAȘI - VETA (din stânga)

VETA: Ce e, frate, ce e?

CHIRIAC (cu putere cătră ea): Nu scapă el, cocoană, nici mort din gheara mea!

JUPÂN DUMITRACHE (asemenea): Da, cocoană, nici mort.

IPINGESCU (asemenea): Absolut!

CHIRIAC: 'Aide, jupâne, 'aide, nene Nae! (*vrea să se repează peste fereastră cu pușca-n mână.*)

VETA (aleargă și se pune în dreptul ferestrii): Sunteți nebuni? Vreți să se rupă schelele cu voi? Chiriac, nu știi că schelele sunt părăsitate de trei săptămâni? Vrei să te prăpădești?

CHIRIAC: Lasă-ne cocoană! (*vrea s-o dea în lături, ea nu se lasă.*)

JUPÂN DUMITRACHE (asemenea): Lasă-ne cocoană!

IPINGESCU (asemenea): Pardon!

VETA (lui Chiriac): Iar te iei după vreo bănuială de-a dumnealui, iar? Ai uitat ce...

JUPÂN DUMITRACHE: Da, bănuială... cu ochilari la nas și cu giobenu-n cap!

CHIRIAC (se luptă cu Veta): Lasă-mă, cocoană! (*scapă din mâinile ei și iese pe fereastră.*)

VETA (șovăie și cade pe scaun): Chiriac!

JUPÂN DUMITRACHE: Înainte, Chiriac! Înainte, nene Nae! (*iese pe fereastră, Nae Ipingescu îl urmează.*)

VETA (sculându-se șovăind, scoate capul pe fereastră): Chiriac! Chiriac! Binișor! Să nu cazii!

SCENA VII

VETA, ZIȚA

ZIȚA (intră prin fund repede): Ce e, țațo? Ce s-a întâmplat? Mi-a spus Spiridon...

VETA (sculându-se repede de pe scaun): Zițo, Zițo, tu mi le faci toate, tu m-ai dus la "Iunion", tu ai dat nas amplotiatului să se ție după noi, de mi-am găsit beleaua cu Chiriac...

ZIȚA: Cu Chiriac?

VETA (dregând-o): Cu dumnealui, cu Chiriac, cu toți; l-ai chemat să vie, și în loc să vie la tine a venit aici.

ZIȚA: Și?...

VETA: Și tocmai când să-i dau drumul înapoi pe ușe, iacătă-i dumnealui cu Nae ipistatul se suia pe scară strigând ca niște turbați...

ZIȚA: Și pe urmă?

VETA: L-am făcut scăpat pe fereastră, i-am dat drumul pe schelă, ca să iasă pe la spatele binalii, pe portița dinspre maidan.

ZIȚA (cu spaimă): Pe portița dinspre maidan!

VETA: Da, pentru că pe scara a mare s-ar fi întâlnit piept în piept cu dumnealui.

ZIȚA (zdrobită): Țațo! *Per l'amour di Dieu!* Portița dinspre maidan e încuiată; adineori am vrut să viu eu p-acolo, ca să nu mai ocolesc, și a trebuit să mă întorc iar pe uliță ca să intru în curte.

VETA: Încuiată? Și ulucile sunt de doi stânjeni! Atunci persoana în chestie n-a putut fugi! Zițo, Zițo! E primejdie! dumnealui e grozav, Chiriac e nebun!

ZIȚA: Vai de mine! Monșorul meu! Mi-l omoară!

VETA: Chiriac a luat pușca cu spangă și dumnealui a scos sabia...

ZIȚA: Nu mai spune țațo, că mor! (*se aude o dărâmare de scânduri.*)

VETA: Taci! (*ascultă amândouă.*)

JUPÂN DUMITRACHE (de afară): Ațin'te, Chiriac!

IPINGESCU (de afară): Stai! În numele Constituțiunii!

VETA (îngrozită): L-a prins!

ZIȚA (asemenea): Ah! Mor!

VETA: Sunt în curte, 'aide să mergem degrabă. Tu ai făcut încurcătura, tu s-o descurci! 'Aide repede de scapă omul din primejdie.

ZIȚA: 'Aide! (*Amândouă pornesc să iasă prin fund; când ele vor să pășească pragul, s-aude alt zgomot afară și strigăte.*)

GLASUL LUI JUPÂN DUMITRACHE: Nu le lăsa, Chiriac! (*zgomot, strigăte și o detunătură de pușcă.*)

VETA: Chiriac!

ZIȚA: Monșorul meu! (*ies amândouă desperate.*)

SCENA VIII

RICĂ VENTURIANO, apoi SPIRIDON

RICĂ: *(Coboară încet pe fereastră pe unde a ieșit; este prăfuit de var, ciment și cărămidă; părul îi este în neorânduială; pălăria ruptă; e galben și tras la față; tremură și i se încurcă limba la vorbă; i se nălucește a spaimă din când în când și îl apucă slăbiciune la încheieturi.) Am scăpat până acum! Sfinte Andrei, scapă-mă și de acu încolo: sunt încă june! Geniu bun al venitorului României, protege-mă; și eu sunt român! *(răsuflă din greu și își apasă palpațiile.) O ce noapte furtunoasă! Oribilă tragedie!* (i se pare că aude ceva și tresare.) *Ce de peripețiuni!... Ies pe fereastră și pornesc pe dibuite pe schele! Mă țiiu binișor de zid și ajung în capătul binalii... Destinul mă persecută implacabil... Schelele se-nfundă; nici o scară... Cicoana perfidă mă indusese în eroare... Vreau să mă-ntorc și d-odată auz pe inimici venind în fața mea pe schele. O iau înapoi fără să știu unde merg; mă împiedic de un butoi cu țiiment... O inspirațiune,... - eu ca poet am totdeauna inspirațiuni! - m-ascunz în butoi! Pașii inamicilor s-apropie în fuga mare, mulți inși trec iute pe lângă butoiul meu înjurându-mă; eu, ca june cu educațiune, mă fac că n-auz... Toți se depărtează... Auz un zgomot, strigăte, țipete de femei, în fine o împușcătură. Zgomotul apoi cu încetul se stinge, totul rămâne într-un silențiu lugubru, numai din depărtare se aude orologiul de la Stabiliment bătând unsprezece și douăzeci... oră fatală pentru mine! - Ies binișor din butoiul meu, mă târăsc de-a bușele pe schele și mă pomenesc înapoi aci... Ce să fac? Pe unde să ies? Îmi trebuie o inspirațiune ingenioasă... *(pune mâna la frunte și caută în gând.) Da, am găsit-o! Să ies pe ușe.* (merge repede în vârful degetelor la ușa din fund, o deschide; afară, în sală, e beznă.) *Obscuritate absolută!* (merge la fereastră.) *A! Auz pași; vine cineva pe schele. *(se repede la ușa din dreapta, a odăii lui Spiridon.)** P-aici! *(Spiridon intră în același moment repede, și se lovesc amândoi în piept.) Ah! Cum m-ai speriat!* (îi vine rău.)**

SPIRIDON: Domnule, musiu, tot aici ești? E foc mare, trebuie să fugi! Dacă o pune mâna pe dumneata, te omoară...

RICĂ: Mă omoară?... Scapă-mă, băiete, scoate-mă de aici... Pe unde să ies? *(pornind spre ușa din dreapta, pe unde a intrat Spiridon.) Pe aici...*

SPIRIDON: Nu se poate. *(îi taie drumul.)* Odaia d-acolo răspunde tot pe scara a' mare; vrei să te-ntâlnești cu ei piept în piept?

RICĂ: Nu, nu voi; dar atunci ce-i de făcut! Existența mi-este periclitată. Voi să scap. Scapă-mă: îți dau bacșiș trei sferturi de rublă.

SPIRIDON: Trei sferturi de rublă: șase pachete de tutun! Te scap.

RICĂ: Cum? Pe unde? Spune-mi iute, că mi-e degrabă, îmi vine stenahorie.

SPIRIDON: Dumneata stăi aici. Eu mă duc coala în odăiță *(la dreapta)*, deschiz ușa care dă în scară, cum i-oi vedea că se urcă sus, te chem în odaie, închidem ușa de la mijloc, și când or intra cu toții aici, îți dau drumul pe dincolo pe scară, te cobori și ieși repede pe poartă... Lasă că te scap, n-ai grijă.

RICĂ: Da, du-te degrabă!

SPIRIDON (cu șiretenie): Apoi, nu-mi dai?

RICĂ: Ce?

SPIRIDON: Ce mi-ai făgăduit.

RICĂ: Ba da, îți dau. *(se caută în toate buzunarele și completează suma din mărunțele; Spiridon o socotește cu scumpătate.) Băiete, (solemn) tânărule! Știi tu în ce pozițiune mă gălesc? Știi tu ce pericol mă amenință?*

SPIRIDON: Ba bine că nu! Dacă n-oi ști eu păpara lui jupânul!... Hehei! Lasă; dacă n-ai putea scăpa...

RICĂ: 'Ai? *(șovăie.)*

SPIRIDON: Ai să vezi și dumneata al dracului ce e... De ce-i zice lui "Titircă Inimă-Rea"?

RICĂ: Nu, nu voi să văz, scapă-mă.

SPIRIDON (cam rece): Ei! Lasă, dacă oi putea, te scap eu, firește.

RICĂ: A! (*șovăie.*) Auz zgomot pe scară; se suie... (*șovăie.*) Aleargă; scapă-mă! (*Spiridon iese încet în dreapta, numărând gologanii; Rică îl zorește de la spate.*)

SCENA IX

RICĂ, DUMITRACHE, CHIRIAC, IPINGESCU, ZIȚA și apoi VETA

RICĂ (o clipă singur; joc de scenă mută; deodată se aud în odaia din dreapta palme, și Spiridon țipând): A! (*pași pe scară; Rică se repede la ușa din dreapta.*)

JUPÂN DUMITRACHE (întâmpinându-l cu sabia scoasă): Stăi!

RICĂ (dându-se înapoi): Sunt mort, sfinte Andrei! (*se repede la fereastra schelelor în stânga.*)

CHIRIAC (întâmpinându-l, sare pe fereastră în scenă, cu pușca cu baionetă în mână, ca de asalt): Stăi!

RICĂ (dându-se înapoi șovăind): Geniu bun al venitorului României! (*se repede la ușa din fund.*)

IPINGESCU (întâmpinându-l cu sabia scoasă): Stăi! (*recunoscând pe Rică, îi cade sabia din mână.*) Nu mă nebuni, onorabile! Dumneata ești?

RICĂ (tremurând grozav): Eu!

(Zița intră prin fund.)

JUPÂN DUMITRACHE: Ce poștești, mă musiu? (*se repede să-l umfle. Zița i sare-n piept și-l oprește.*)

CHIRIAC (trânțește pușca și scuipă în palme): Lasă-mi-l mie, jupâne! (*se repede și el să-l umfle.*)

IPINGESCU (sărind și oprind în piept pe Chiriac): Nu da, onorabile!... îl cunosc eu.

CHIRIAC (lui Ipingescu): Dă-te la o parte!

ZIȚA (lui Jupân Dumitrache): Nene Dumitrache, nu-mi asasina viitorul! (*se luptă cu el.*)

JUPÂN DUMITRACHE: Lasă-l să-l întreb numai: ce poștești, mă musiu?

CHIRIAC: Lasă-mă, nene Nae, să-l învăț eu pe mațe-fripte să mai umble după nevestele negustorilor!

IPINGESCU (strigând tare ca să acopere toate strigătele): Stați! Stați! Că e-ncurcătură! Pe dumnealui îl cunosc eu! Dumnealui nu-i d-ei de care credeți dumneavoastră; e cetățean onorabil.

CHIRIAC: Da' de onorabil n-are-ncotro! (*vrea să se repează.*)

IPINGESCU (oprindu-l): E d-ai noștri, e patriot!

JUPÂN DUMITRACHE: Dacă-i patriot, de ce umbră să-mi strice casa? De ce mă atacă la onoarea de familist? (*vrea să se repează; Veta intră prin fund.*)

ZIȚA: Nene! Nene! Iartă-mă! Nu e ce crezi dumneata.

JUPÂN DUMITRACHE: Dar ce e?

CHIRIAC: Ce e?

VETA (trecând lângă Chiriac și luându-l la o parte necăjită): Ce e, ce e! Oameni în toată firea și nu-nțelegeți ce e! Umblați ca nebunii! (*șoptindu-i repede.*) Iaca ce e! Tânărul umbă după Zița, s-a amoretat cu ea de la "Iunion", știi din seara când s-a luat după noi, și-a trimis unul la altul bilete de amor, și-n loc să meargă la ea acasă, a greșit și-a venit aici. Nu ți-am spus eu că e tot o bănuială proastă de-a dumnealui. Mă faci să intru în alte alea cu nebuniile tale. Iaca ce e; ai văzut? (*în timpul acesta Jupân Dumitrache, cam încurcat de potolirea lui Chiriac, vrea să asculte și el explicația.*)

CHIRIAC (domirindu-se): A!

JUPÂN DUMITRACHE (trecând lângă Veta): Ei! Ce e!

(În timpul acesta, scenă mută între Ipingescu, Rică și Zița mai în fund.)

VETA (cătră Chiriac): Spune-i ce e. (*trece în fund.*)

CHIRIAC (luând la o parte pe Jupân Dumitrache și șoptindu-i): Ce e, ce e! Oameni în toată firea și nu înțelegem! Umblăm ca nebunii! Iaca ce e! Tânărul umblă după Zița; s-a amorezat cu ea de la "Junion", știi, din seara aia când s-a luat după dumneavoastră, și-a trimes unul la altul bilete de amor, și în loc să meargă la ea acasă, a greșit și-a venit aici. Nu ți-am spus eu, Jupâne, că așa îți cășunează dumitale! M-ai făcut să alerg ca nebunii, să-mi rup gâtul! Doamne ferește! Dacă făceam și moarte de om? Iacă ce e; ai văzut?

JUPÂN DUMITRACHE (înseninat și domirrit): A! (*căutând la Zița cu coada ochiului.*) Ei! Bată-te, Zițe, să te bată! (*Chiriac trece lângă Ipingescu.*)

ZIȚA (plecând ochii cu nevinovăție): Nene!

JUPÂN DUMITRACHE (cu părinție): Ei! Nu te rușina! Ale tinereții valuri! (*cătră public.*) Fată romanțioasă! D-aia dumneaei: "Ai, nene, la «Junion», parol! Să mă-ngropi!"

(În timpul acesta, cei ce n-au vorbit sunt grupați în fund; Rică încă nu-și poate veni bine în fire.)

IPINGESCU (îmăntând lângă Jupân Dumitrache): Onorabile! (*cu ifos.*) Știi cine-i tânărul ăsta? (*arată pe Rică.*)

JUPÂN DUMITRACHE: Cine?

IPINGESCU: ăsta e ăl care scrie la "Vocea Patriotului Național".

JUPÂN DUMITRACHE: Nu mă nebuni!

IPINGESCU: Parol.

JUPÂN DUMITRACHE: Ei, fugi că mor!

IPINGESCU: D-apoi ce crezi! Chiar el însuși în persoană: e băiat bun, d-ai noștri, din popor. El combate în articolul ăl de astă-seară, știi cu "sufragiul".

JUPÂN DUMITRACHE (încântat): Ei bravos! (*încet.*) Apoi de! Să facem cunoștință. Cum e amorezat cu Zița, mai știi? De unde a fost să iasă norocul fetii!

IPINGESCU: Rezon! Aia ziceam și eu. (*cătră Rică.*) Onorabile domn, permite-mi pentru ca să-ți prezant pe cetățeanul Dumitrache Titircă, comersant, apropiat și căpitan în gvarda civică. (*cu importanță.*) E d-ai noștri. (*grupul din fund înaintează.*)

RICĂ: Sunt încântat. (*se confundă în complimente.*) Mersi de cunoștință.

IPINGESCU: Dumnealui este cetățeanul Rică Venturiano, angajat judiciar, student la Academie - învață legile, - și redactor la "Vocea Patriotului Național"... (*cu putere.*) E d-ai noștri... ce să mai stăm să mai vorbim... îl știi... (*amândoi recomandății se complimentează și-și dau mâna.*)

JUPÂN DUMITRACHE (cu respect amestecat cu sfială): Da, tocmai astă-seară citeam cu nenea Nae, în gazeta dumneavoastră, cum scriți despre ciocoi că mănâncă sudoarea poporului suveran. Ei, bravos! Îmi place! Bine combateți reacțiunea, nu pot să zic, știi colea, verde, românește. Să vă ajute Dumnezeu ca să scăpați poporul de ciocoi!

RICĂ (prinzând limbă, după ce a zâmbit cu multă satisfacție de vorbele lui Jupân Dumitrache): Domnule, Dumnezeu nostru este poporul: *box populi, box dei!* Noi n-avem altă credință, altă speranță, decât poporul. (*Jupân Dumitrache ascultă uimit.*) *Noi n-avem altă politică decât suveranitatea poporului; de aceea în lupta noastră politică, am spus-o și o mai spunem și o repetăm neconținut tuturor cetățenilor: "Ori toți să muriți, ori toți să scăpăm!"*

JUPÂN DUMITRACHE: Bravos! Să trăiești! (*bate-n palme, încet către Ipingescu.*) Vorbește abitir, domnule. ăsta e bun de dipotat.

IPINGESCU: Hei! Lasă-l că ajunge el și dipotat curând-curând...

(În timpul acesta Rică a venit lângă Zița.)

JUPÂN DUMITRACHE: Cum combate el, poate să ajungă și ministru. (*tare cătră Rică, care stă tot în grup.*) *Mă rog, onorabile, eu îmi cer iertare, știți că poate, adineaori, cum ți eu la... poate, v-am adus un afront; dar e și vina dumneavoastră; nu știam că veniserăți pentru Zița...*

RICĂ: Mă rog, pardon, vina nu este nici a mea, nici a dumitale, nici a madam Ziții: este a tăbliții de la poartă... Dumneai îmi scrisese că șade la numărul 9... am văzut la poartă numărul 9 și am intrat. *(vorbește încet cu Zița, Veta și Chiriac.)*

JUPÂN DUMITRACHE (către Ipingescu): Așa e; asta meșterul Dincă binagiul mi-a făcut-o; a tencuit zidul de la poartă și mi-a bătut numărul 6 d-a-ndoaselea; să-l pui mâine să mi-l întoarcă la loc, să nu mi se mai întâmple vreun conflict.

CHIRIAC (care s-a găsit în fund cu Veta, Zița și Rică): Lasă ce-i spui eu și cu cocoana, dacă vă e rușine. *(coboară cu Veta; Rică și Zița se țin în fund.) Jupâne.*

VETA: Frate.

JUPÂN DUMITRACHE: Ce-i, Chiriac, puiule? Ce-i Veto?

VETA: Avem să te rugăm ceva.

CHIRIAC: Da'... să nu ne tratezi cu refuz.

JUPÂN DUMITRACHE: Orice; mă știi cum țiiu la nevastă și la tine.

VETA: Uite ce e: musiu Rică și cu Zița compățimesc împreună.

JUPÂN DUMITRACHE (încântat): Ei! Așa e, ale tinereții valuri!

CHIRIAC: Și le e rușine să-ți spuie că ar vrea să...

JUPÂN DUMITRACHE: Să... ce?

CHIRIAC: Ei! Nu știi dumneata? Să puie pirostriile!... Vrei și Dumneata?

JUPÂN DUMITRACHE (răpit): Dacă dumnealui cabulipsește să ne onoreze cu atâta cinste... de! Zestrea nu-i așa mare, și dumnealui e... știi, ceva mai sus... noi suntem negustori.

RICĂ (coborând): Cetățene, suntem sub regimul libertății, egalității și fraternității: unul nu poate fi mai sus decât altul, nu permite Constituția.

IPINGESCU: Rezon!

JUPÂN DUMITRACHE (lui Ipingescu): Bine vorbește, domnule, bravos!

RICĂ: Eu, dacă compățimește și madam Zița la suferința mea...

JUPÂN DUMITRACHE: Mai e vorbă! Cum să nu compățimească? Zițo, nene, ia vino-ncoa. *(Zița vine rușinoasă.) Ei! Nu-ți mai fie rușine: ale tinereții valuri... Vrei?*

ZIȚA: Eu fac ce vrei dumneata; îmi ești ca și un frate mai mare.

JUPÂN DUMITRACHE: Ei! Să vă fie de bine, și ceasul ăl bun să-l dea Pronia. *(încet Ziții.) Să-ți cinstești bărbatul: ăsta e om, nu glumă; ți-ai găsit norocul.*

ZIȚA: Mersi, nene. *(trece în fund.)*

JUPÂN DUMITRACHE: Pentru puțin. *(lui Rică.)* Ei acum, cumnate, ia să vorbim o vorbă coala între bărbați, cocoanele să nu asculte; știiin dumneata, nene Nae, cum sunt cocoanele...

IPINGESCU: Rușinoase... mie-mi spui?

JUPÂN DUMITRACHE (lui Rică care a venit lângă ei): Toate ca toate, dar la onoarea de familist să ții.

RICĂ: Da, familia e patria cea mică, precum patria e familia cea mare; familia este baza societății.

JUPÂN DUMITRACHE: Așa e, bravos! *(lui Ipingescu.)* Toate le știe, îmi place...

IPINGESCU: Apoi dacă-i jurnalist...

VETA (din fund către Jupân Dumitrache): Ei! Toate bune, frățico, dar noi nu dormim în noaptea asta? Chiriac are să se scoale mâine până-n ziuă la ezirciț.

JUPÂN DUMITRACHE: Mai e vorbă, soro, cum să nu?

(Toți se dispun a se retrage; Rică e cu Zița, Chiriac cu Veta, Jupân Dumitrache suie cu Ipingescu.)

IPINGESCU (lui Jupân Dumitrache): Onorabile, îndatorează-mă cu o țigară de tutun.

JUPÂN DUMITRACHE: Și cu două, nene Nae. (*bagă mâna să scoată tabachera și se oprește încruntat cu mâna în buzunar. Nene Nae! Chiriac!*)

CHIRIAC (coborând lângă Jupân Dumitrache): Ce-i, jupâne?

JUPÂN DUMITRACHE (luând pe Chiriac și pe Ipingescu de mână și aducându-i dramatic în fața scenii): Toate le-am lămurit; bine, de cumnatul Rică nu mai am ce să zic; dar să vă arăt ce am găsit pe pernele patului dumneaei, ... că uitasem; ... îmi vine să intru la bănuiele rele.

CHIRIAC (înfiorat): Ce-ai găsit, jupâne?

JUPÂN DUMITRACHE: Uite. (*scoate din buzunar o legătură de gât.*)

IPINGESCU: Frumoasă legătură, de șic!

CHIRIAC: Aș! Ado-ncoa, jupâne; asta-i legătura mea, n-o știi dumneata?

JUPÂN DUMITRACHE (*lămurit*): Ei, bată-te să te bată! De ce nu spui așa, frate? (*lui Ipingescu, cu filozofie.*) Ei! Vezi?... Uite așa se orbește omul la necaz!

IPINGESCU: Rezon!

(Pornesc cu toții veseli spre fund.)

Cortina

D'ale carnavalului

D'ale carnavalului

de Ion Luca Caragiale

Persoanele

NAE GIRIMEA, frizer și subchirurg

IANCU PAMPON

MACHE RAZACHESCU, ce-i mai zice și **CRĂCĂNEL**

UN CATINDAT DE LA PERCEPȚIE

IORDACHE, calfă la Girimea

UN IPISTAT

DIDINA MAZU

MIȚA BASTON

UN CHELNER

O MASCĂ

MĂȘTI, PUBLIC, SERGENȚI DE NOAPTE

Într-un carnaval, în București.

ACTUL I

(Un salon de frizărie de mahala. Mobile de paie. Ușe și fereastră de prăvălie în fund. La dreapta, în planul întâi o ușe; în planul al doilea un lavabo. Ambele planuri din dreapta sunt mascate de restul scenii printr-un „paravent”)

SCENA I

IORDACHE, apoi PAMPON

IORDACHE (*șade pe un scaun și dă un brici la piatră, fredonând*): „Și mă cere, mamă, cere. — Cine dracul te mai cere? — Și mă cere d-un bărbier...”

PAMPON (*intrând prin fund*): Aici este frizăria lui d. Nae Girimea?...

IORDACHE (*sculându-se politicos*): Da, poftiți... Barba? părul?

PAMPON: Nimic...

IORDACHE: Atunci, poate, vă spălați la cap?

PAMPON: Eu nu mă spăl niciodată la cap, pentru că sufăr de...

IORDACHE: De măsea? Știi cum ți-o scoț? Odată... pac!

PAMPON: Ei, nu de măsea... sufăr de bățai...

IORDACHE: De bățai ?... Știi cum le...

PAMPON: Ei! Lasă-mă-n pace, omule; nu mă spăl la cap pentru că sufăr de bățai de inimă. Înțelege odată că n-am venit pentru alișveriș.

IORDACHE: Atunci, pentru ce?

PAMPON: Am o trebuință cu d. Nae Girimea... Nu cumva ești d-ta?

IORDACHE: Nu, eu sunt calfă...

PAMPON: D. Nae nu este aici ?

IORDACHE: Nu, domnule; îl aștept: trebuie să vie foarte curând...

PAMPON: Atunci îl aștept și eu... Se poate?

IORDACHE: De ce nu? Poftiți... (*ii dă un scaun*)

PAMPON (*după o mică pauză*): Mă rog, la d-voastră se fac și abonamente?

IORDACHE: Da: 12 rasuri 3 franci, ceva a la „vivat concurența!” Să poftească oricare daca le dă mâna; glumești d-ta? vine un ras, ori un tuns 25 de santimuri cu pudră, unt de migdale, livantă... Pentru frezat, spălat, bățături, se plătește supliment.

PAMPON: Și biletele de abonament le aveți cu o pecetie, ca ăsta? (*arată biletul pe care-l scoate din portofel*)

IORDACHE: Nu... ăsta este din ale vechi; gândesc că numai ăsta a mai rămas. (*il examinează*) Pesemne că d-ta ai luat biletul ăsta demult și ai plecat din București. Trebuie să vi-l schimbăm; pe astea le-am tras din circulație.

PAMPON (*punând biletul la loc*): Nu; e altceva cu biletul ăsta...

IORDACHE: Până acu vreo trei luni le aveam așa, pentru iconomie adică: puneam d. Nae pecetea pe o bucată de hârtie ori de mucava, și pe urmă la fiecare răsătură trăgeam cu cerneală o dungă, până se făcea douăsprece. Acu, pentru că ni s-a întâmplat o istorie cu un spițer, a hotărât d. Nae să dea la tipografie să i le facă cu numere: l-am ras ? țac! i tai numărul.

PAMPON: Cu un spițer? Ce istorie?

IORDACHE: Al dracului spițerul! Închipuiește-ți d-ta! Lua un bilet. Îi radeai, trăgeai o dungă. Să zicem că asta era marți; bun! Joi, iar o dungă; sâmbătă, alta: trei dungă. Marțea ailaltă, te uitai la bilet: numai o dungă. Peste asta mai trăgeam una; una și cu una două. Joi mai trăgeam una, care va să zică trei; bun! Marțea ailaltă... biletul alb.

PAMPON: Alb?

IORDACHE: De tot...

PAMPON: Cum asta?

IORDACHE: Așteaptă să vezi, că e frumoasă... A mers așa preț de vreo zece luni de zile, până să băgăm noi de seamă... Mușterii mulți... l-ai ras, i-ai tras dunga, te culci pe urechea aia, și nu-i mai ții altă socoteală. Într-o sâmbătă seară, vine spișterul, și nu știi cum din vorbă, — era lume multă în prăvălie, — lui d. Nae i se pare că spișterul cere un bilet, și-mi zice: „Iordache, un bilet nou lui d. Frichinescu...”, așa-l cheamă. Dar el... zice: „Eu bilet nou? n-am cerut; al meu e nenceput — ...” și scoate biletul alb ca laptele... Măi, ce dracul! Ne uităm noi lung, eu și d. Nae, la bilet... pe urmă ne uităm la spișterul, pe urmă unul la altul, și d. Nae zice: „Bine!” și-i trage o dungă. Pleacă spișterul... Zice d. Nae: „Iordache, biletul spișterului e cu scamatorie; ia să-l ținem noi de scurt: ori că ne-a luat bilete, ori că ne-a furat pecetia, ori că și-a făcut el alta pe model, că prea se-ntinde abonamentul lui ca cașcavalul prăjit...”

PAMPON: Ei, în sfârșitul sfârșitului ce era?

IORDACHE: Stăi să vezi. Al dracului spișterul! Asta era într-o sâmbătă. Marți dimineața, altă dungă; — dar acum le însemnam și cu tibișir pe pervazul ușii; — două; joi alta, trei, ... sâmbătă alta...

PAMPON (*cam impacientat*) : Patru...

IORDACHE: Joi...

PAMPON: Ei! spune odată, că n-am vreme de stat.

IORDACHE: Parcă ziceai că aștepti pe d. Nae.

PAMPON: Bine, îl aștept, dar spune odată.

IORDACHE: Daca nu mă lași... Joi, un ras și un tuns, două dungă: cinci și cu două șapte; pe bilet șapte, pe ușe șapte. În sfârșit, sâmbătă îl raz iar; dau să scriu dunga: pe bilet erau patru și cu una acu cinci; pe ușe șapte și cu una opt. Spișterul nu știa că mijlocește contabilitate dublă. Marți, pe ușe opt și cu una nouă; pe bilet trei și cu una patru; și pe urmă joi, pândeste când nu e d. Nae în prăvălie, și intră; după ce-l raz, zice: „Scrie una, că am luat bilet nou de la d. Nae...” Pe ușe nouă și cu una zece...

PAMPON: Ei? prin urmare...

IORDACHE: Ei! prin urmare, ștergea dungile cu doftorii, cu metaluri de-ale lor de la spișțarie.

PAMPON: Și cum a rămas?

IORDACHE: N-a vrut d. Nae să facă scandal, măcar că era de un procuror ceva. D. Nae, știi, mai galant, i-a luat biletul și vreo cinci franci câți i-avea în buzunar, i-a făcut un moral bun, din porc și din măgar nu l-a mai scos, i-a tras vreo două palme și l-a dat pe ușe afară...

PAMPON (*care a ascultat cu atenție, ca lovit de o inspirație*) : A! ce idee mi-a venit! Parfumurile, odicoioanele, pomădurile, liubemurile Didinii!... Spișterul!... Da!... Zici că biletele astea le-ați tras din circulație de mai bine de trei luni?

IORDACHE: Da.

PAMPON: Zici că d. Nae a luat înapoi biletul cu scamatoria de la spișterul ?...

IORDACHE: Da.

PAMPON: Ei ? Spișterul în vreme de zece luni cât v-a tras pe sfoară, numai cu un bilet a lucrat?...

IORDACHE: Știu și eu?

PAMPON: Era peste putință. Atunci ați fi băgat de seamă mai degrabă... Ia adu-ți aminte bine.

IORDACHE: De unde să-mi aduc aminte!... E de mult...

PAMPON: A! ce idee! să vedem! Mă duc... mă întorc numaidecât... spune-i lui d. Nae că am să-i vorbesc... Viu cât mai degrabă. (*iese în fund. La ieșire se lovește cu Mița, care intră foarte agitată*) A! pardon, madam!...

SCENA II

IORDACHE, MIȚA

MIȚA: Iordache! Unde e Nae ?

IORDACHE: Nu știu; a plecat de azi-dimineață și până acuma nu s-a mai întors. Trebuie să vie, ca să mă pot duce și eu la masă.

MIȚA (*trântindu-se pe un scaun*) : Am să-l aștept și eu...

IORDACHE: Dar dacă vine târziu, eu ce să fac? să rabd de foame? Trebuie să închiz prăvălia și să mă duc la mâncare...

MIȚA: Nu știu, nu voi să știu de nimic... (*patetică*) Iordache...

IORDACHE: Ce?

MIȚA: Iordache, sunt nenorocită...

IORDACHE: A simțit Crăcănel ceva...

MIȚA: Aș! Crăcănel! — îți spui că sunt nenorocită...

IORDACHE: Pentru?

MIȚA: Nae! Nae, pe care l-am iubit, pe care l-am adorat pentru eternitate, până la nebunie... Tu știi cât l-am iubit?

IORDACHE: Ei! da. Ei! ce?

MIȚA (*montându-se treptat*) : Nae mă traduce.

IORDACHE: Aș!

MIȚA: Mă traduce la sigur.

IORDACHE: Fugi de-acolo!

MIȚA: La sigur... De opt zile nu l-am văzut. Îi scriu: „Bibicule, Mangafaua pleacă mâine miercuri la Ploiești, rămâi singură și ambetată; sunt foarte rău bolnavă; vino, să-i tragem un chef...” Și Năică nici nu-mi răspunde. Iubește pe alta, mi s-a făcut semn. În cărți cade mereu gând la gând cu bucurie, cu dragoste, cu temei, cu întâlnire pe drum de seară cu o damă de verde.

IORDACHE: Aș! nu mai crede în mofturile cărților, frate...

MIȚA: Trebuie s-o știu, trebuie s-o aflu... și să vedem... O să fie un scandal... dar un scandal... cum n-a mai fost până acuma în „Universul”.

IORDACHE: Aș! nu-i nimica! ți-ai făcut spaimă de gelozie. (*dând din umeri, urcă până-n fund, unde dă piept cu Catindatul de la percepție*)

MIȚA: Un mușteriu! poate mă cunoaște... Nu voi să mă compromentez. Trec să aștept în odaie. (*iese pe după paravan în dreapta*)

SCENA III

IORDACHE, CATINDATUL legat cu o basma la fălci

CATINDATUL (*către public, coborând*): Pfi! al dracului mă doare!... dar știi cum?... lucru mare... Nu mai merge... M-am hotărât. Trebuie s-o încerc și p-asta...

IORDACHE (*care l-a urmărit, coborând înaintea un scaun până în mijlocul scenii*) : Ia poftiți! poftiți!...

CATINDATUL (*hotărât*): Știi s-o scoți? Scoate-mi-o!

IORDACHE: N-ai idee cum ți-o scot; până să clipești din ochi, o dată, pac!... Ia poftiți! poftiți!...

CATINDATUL: Uf! mersi!

IORDACHE: Ia poftiți...

CATINDATUL: Ce n-am pus, domnule? Ce să-ți mai spui? Ce n-am pus? Mi-am tăbăcit gingiile... Ce n-am pus?

IODACHE: Ce să-i pui, domnule? E odată vătămată, s-a isprăvit: picături de rădăcină de clește.

CATINDATUL: Ce n-am pus?... În sfârșit, astăzi m-a învățat unul de la noi de la percepție...

IODACHE: A! d-ta ești de la percepție?...

CATINDATUL: Da, catindez până la o vacanță. Nu e vorba, am cu ce trăi; am parte în bogășerie la Ploiești; îmi trimete parale nenea Iancu; dar știi, orișicât poți zice, trebuie pentru ca să-ți faci o carieră ca tânăr...

IODACHE: Mai e vorbă...

CATINDATUL: A! eu aș fi avut parale multe, dacă nu mă-n-curcam în tratație de amor pe vremea războiului. O iubeam, o iubeam!... și ea mă traducea... cu un ofițer de itidenție.

IODACHE: Ei, ș-acuma?

CATINDATUL: Acuma... nu-ți spui? catindez la percepție. (*mâhnit*) Dar catindez de mult... Știi, catindezi azi, catindezi mâine, o lună, două, trei, un an... Bine, până când? Nu zic să mă facă ajutor, ori reghistrat, domnule, dar măcar acolo ceva.

IODACHE: Adică să te înainteze.

CATINDATUL: Măcar un copist de clasa a doua.

IODACHE: Și acuma câtă leafă primiți în mână?

CATINDATUL: Nu ți-am spus că sunt catindat? Nimic, de doi ani de zile, nimic. (*șade*)

IODACHE: Nimic?

CATINDATUL: Nimic...

IODACHE: Dar... reținere nu vă face?

CATINDATUL: Asta, ce-i dreptul, nu...

IODACHE: Tot e bine... Ei!... ia dezleagă-te.

CATINDATUL: Pentru ce?

IODACHE: Legat, nu poci...

CATINDATUL: Ce?

IODACHE: Pentru că nu poți căsca gura.

CATINDATUL: Pentru ce să casc gura?

IODACHE: Aminteri cum să ți-o scot?

CATINDATUL: Ce să-mi scoți?

IODACHE: Ei, asta-mi place! pentru ce ai venit aicea?... Măseaua...

CATINDATUL: Măseaua?

IODACHE: Ei da, măseaua. (*merge și scoate instrumentele dintr-o masă*) Știi cum ți-o scot?... până să clipești din ochi (*revine lângă Catindat*) odată... pac!

CATINDATUL (*care s-a sculat*): Uf!

IODACHE: Șezi...

CATINDATUL: Mersi, am șezut destul...

IODACHE: Trebuie să stai jos... ca să am loc în sus să trag... d-a-mpicioarele cum ?

CATINDATUL: N-o mai scoț... mi-a trecut.

IODACHE: Cum ți-a trecut?

CATINDATUL: Nu ți-am spus că m-a învățat unul de la noi de la percepție... zice c-a citit în cartea lui Matei.

IODACHE: De la Matei citire?

CATINDATUL: Nu vanghelistul, ăsta e altul, e doftor de bătături în Italia și face și văpsea pentru păr...

IODACHE: Ei?

CATINDATUL: Ei ? să zicem că mă doare! întâi rabd cât pot... pe urmă, pui doftorii; pe urmă, dacă văz că nu mai merge, mă duc hotărât la bărbier să mi-o scoată... bun! Cum intru...

IODACHE: Ei! prin urmare...

CATINDATUL: Cum intru, zic serios: știi s-o scoți? scoate-mi-o! De par exemplu, adineaori la d-ta... D-ta nici nu înțelegeai ce vreau eu... Și pe urmă, mă dau în vorbă, mai de una, mai de alta... Dar când intru, simț odată ca un cuțit (*arată la falcă*), cald, și pe urmă rece; pe urmă din vorbă-n vorbă, vii d-ta, subfirugul, cu cleștele: atunci deodată simț iar un cuțit... rece, și pe urmă numaidecât cald... și pe urmă nu mai simț nimic... Vezi d-ta, pesemne, nu știi cum devine care va să zică de este al naturii lucru ceva, că măseaua, în interval de conversație, de frică trece... Ei... al dracului italianul!

IODACHE (*care a ascultat cu multă atenție*) : Fugi, d-le, cu superstițiile italienești... Îmi pare rău de d-ta, om tânăr!... Bine, d-ta nu vezi cum e naturelul la toate, că trebuie să aibă o bază, măcar cât de mică, dar să fie bază. Ce nu are bază cum poate să fie naturel ? ori să-mi spui d-ta că Matei ăla al d-tale — că eu nu-l cunosc — te-a învățat adică să mergi prin ploaie fără umbrelă și să zici, numai așa la un capriț, că e soare... și să nu te ude... Auzi d-ta mofturi italienești!

CATINDATUL: Așa e, decât n-are a face cu măseaua. (*face o grimasă în partea măselii*)

IODACHE: Ba prea are a face.

CATINDATUL: Ba nu. (*altă grimasă*)

IODACHE: Ba da, tot lucru naturel...

CATINDATUL: Ba nu!... (*altă grimasă*) Hait!

IODACHE: Ce?

CATINDATUL: Iar m-a apucat (*începe să se plimbe*) dar rău... rău de tot...

IODACHE: Vezi... vorba mea... știi eu...

CATINDATUL (*oprindu-se în loc din umblet și cu un ton foarte hotărât*): Știi s-o scoți? scoate-mi-o!

IODACHE: Șezi...

CATINDATUL (*hotărât*): Adu cleștele. (*șade*)

IODACHE (*merge, ia cleștele și revine*): Zi că te-a ciupit un purice... odată... pac!

CATINDATUL (*uitându-se ținută la clește și apoi sculându-se*) : Mi-a trecut. Ai văzut? vorba mea... știi eu... Al dracului italianul!...

IODACHE (*plictisit*) : A!

CATINDATUL (*foarte mulțumit*): Salutare, neică, și mersi! (*pleacă*)

IODACHE: Stai, domnule!...

CATINDATUL: Nu mai pot... e târziu... am treabă la canțilerie, am o groază de avizuri de făcut... Salutare, neică, și mersi! (*iese repede prin fund*)

SCENA IV

IORDACHE, apoi MIȚA

IORDACHE: Așa haplea mai rar... Ce dracul face d. Nae de nu mai vine... Sunt aproape de douăsprece... Mă leșin de foame. (*Mița intră din dreapta*) Mița? o uitasem!...

MIȚA: N-a venit Nae încă?

IORDACHE: Uite ce e, coană Mițo, d-ta tot zici că-l aștepți; eu mă repez aici aproape să-mbuc ceva și mă-ntorc numaidecât... nu-i așa? (*iși ia pălăria*)

MIȚA: Poți să te duci.

IORDACHE: Da', nu pleci? Să nu rămâie prăvălia singură...

MIȚA (*nervoasă*): Ți-am spus o dată: îl aștept până mâine, până poimâine, până o veni!

IORDACHE: Atunci mă duc... mă-ntorc la moment. (*iese în fund*)

SCENA V

MIȚA, apoi PAMPON

MIȚA: Să-l aștept, da, să-l aștept... Trebuie să vie... Să mă traducă pe mine Nae... și să nu-mi răzbun? Peste poate!

PAMPON (*care a intrat*): Mă rog, d. Nae n-a venit încă? (*salută*)

MIȚA (*aparte*): Un muștiriu... (*tare.*) Nu, domnule, și eu îl aștept... Dacă poftiți și dv. să-l așteptați... vine ori băiatul...

PAMPON: Mersi, madam. (*șade, aparte*) Curățică. (*tare, după o pauză*) D-voastră sunteți rudă, ori consoarta dumnealui...

MIȚA (*tristă*): Nici rudă, nici consoartă, d-le... i sunt... adică i-am fost... amică... Am venit pentru o mică afacere.

PAMPON: Ca și mine...

MIȚA (*oftând*): La d-ta... nu poate fi ca la mine... La mine e chestiune de traducere.

PAMPON: În amor?

MIȚA (*asemenea*): Da, în amor...

PAMPON: Ca și la mine...

MIȚA: Ca și la d-ta?... Cum?

PAMPON: Mi se pare, adică nu mi se pare... sunt aproape sigur că sunt tradus.

MIȚA: Ca și mine...

PAMPON: Și numai d. Nae poate să mă puie pe urma aceluia care a devenit în chestiune... A! dar n-are să-mi scape... Sunt hotărât! Am să-i dau o curățenie spițerului să mă pomenească!

MIȚA: E spițer?

PAMPON: Da, desigur, spițer. Aflasem adineaori cum îl cheamă de la băiatul de aici...

MIȚA: De la Iordache...

PAMPON: Da; îmi spusese cum îl cheamă, dar i-am uitat numele cu gândul la dovezi, — pentru că am dovezi, — niște hârtii pe care le-am găsit în odaie la Didina.

MIȚA: Didina...

PAMPON: Da, amanta mea, cel mai sacru amor, pentru care mi-am sacrificat cariera de militar, fiin'că până să nu o cunosc am fost tist de vardiști la Ploiești... Și sunt turbat de gelozie! Toată noaptea n-am dormit...

MIȚA: Ah! mie-mi spui ce-i gelozia?... Numai o noapte n-ai dormit? Nu știi nimic! Câte nopți!...

PAMPON: Nu, az-noapte nu a devenit din gelozie, pentru că nu începuse încă chestia... Am jucat la Podul Gârlii conțina cu niște papugii până la șase az-dimineată... I-am ras...

MIȚA: Să nu te bucuri... Și eu câștig la conțină, dar ce folos! noroc la cărți, nenoroc la amor...

PAMPON: Aș! la mine nu e noroc, e știință: îi iau la sigur... poate că să am o goană nebună, să pierz. Eu joc conțina oarbă cu fantele, și am eu merchezul meu. Bunioară, cărțile le ții în stânga și joc cu dreapta; am bătut cu fantele, pui cărțile bătute jos, și fantele la loc în mâna stângă, pentru altă ocazie... Az-noapte i-am stins...

MIȚA (*plictisită*): Nu mai vine Nae...

PAMPON: Astfel dar az-dimineată, conțița mea, pe la șase ceasuri, mă întorc acasă, la Didina; bat în ușe, se scoală somnoroasă și-mi deschide. Era încă întunerec; aprinz lumânarea... Dar, când viu prea târziu, e totdeauna supărată și-ncepe să mă certe... Acuma nu zice nimic: se-ntoarce, pardon, cu fața la perete și tace. Zic eu (*Mița plictisită s-a sculat și se plimbă*) în gândul meu: e supărată... s-o las să doarmă; când o vedea mâine c-am câștigat trei poli, îi trece... Dau să mă dezbrac și văz jos lângă mescioară două hârtiuțe. M-aplec — cum le-am văzut am simțit un fior rece, — m-aplec, le iau: ce era? Un bilet de abonament la frizăria model a lui d. Nae Girimea...

MIȚA: Nae Girimea?... (*se interesează*)

PAMPON: Da, și un bilet de amor de la o damă către „Bibicul” ei...

MIȚA: „Bibicul”?

PAMPON: Da, către spițerul... Să vezi cum am aflat pe urmă că e spițer.

MIȚA (*aparte*): „Bibicul”! S-ar putea?

PAMPON: Cum am citit hârtiuțele și am văzut pecetia pe bilet: „Frizăria model, Nae Girimea”, mi-am luat iar paltonul și bastonul și am ieșit binișor; Didina adormise iar. Mă duc la poliție, cercetez și află că aici e frizăria. Am venit; d. Nae nu era aici. Băiatul mi-a spus că bilete de astea...

MIȚA (*interesându-se nerăbdătoare*): În sfârșit?

PAMPON: În sfârșit, ce mai să lungim vorba degeaba, conțița mea, spițerul este... După câte mi-a spus băiatul, am fost cu biletul la o spițărie, am spus că aveam ceva scris pe el și s-a șters cu un fel de asenție și că aș vrea să știu ce era scris... se poate? și spițerii nu știu ce-a făcut, ce-a turnat pe bilet, — mirosea a spirt de țiperig — și-n două minute a ieșit iar dungile la loc...

MIȚA: Să fie cu putință?...

PAMPON: Le-am numărat: sunt cizeci și cinci de dungii... Spițerul mișel! I-am prins mai rău decât d. Nae: o să-i dau o curățenie... să-i rup șalele!...

MIȚA (*aparte*): Să fie Nae? A! ce răzbunare ar fi! (*tare*) Domnule, zici că biletul de amor este către „Bibicul” ?

PAMPON: Da!

MIȚA: Și este iscălit de cine?

PAMPON: „A ta adorantă, Mița...”

MIȚA: Mița! A! Dumnezeuule!

PAMPON: Ce?

MIȚA: Domnule, ești sigur că e spițer?...

PAMPON: Firește... Mai sigur se poate? Biletul era alb... spirt de țiperig și d-odată cizeci-și-cinci de dungii... Le-am numărat... poftim să le numeri și d-ta...

MIȚA: Și ai venit aici pentru ca să afli numele omului cu chestia de traducere?

PAMPON: Da.

MIȚA: Eu am o presimțire...

PAMPON: Care?

MIȚA: Cum este amanta dumitale?

PAMPON: Cum să fie adică?

MIȚA: De roșu, de ghindă, de tobă, ori de verde?

PAMPON: De verde...

MIȚA: De verde?

PAMPON: Da.

MIȚA: Și ai la d-ta biletul cătră „Bibicul”, pe care zici că l-ai găsit în odaia damii de verde?

PAMPON: Da.

MIȚA: A' să-l văz degrabă...

PAMPON (*dându-i biletul*): Iacătă-l.

MIȚA (*ia biletul, îl privește și face o mutră grozav de disperată*): A! am să-mi răzbun!... (*solemnă*) Domnule, nu te juca cu inima unei femei nenorocite... Spune drept: biletul ăsta l-ai găsit în odaia amantii d-tale ? Jură...

PAMPON (*grav*): Pe onoarea mea!

MIȚA: Uită-te la biletul ăsta... l-ai citit? (*citind nervos*) „Bibicule, Mangafaua pleacă mâine miercuri la Ploiești, rămâi singură și ambetată; sunt foarte rău bolnavă: vino negreșit, am poftă să-i tragem un chef... A ta adorantă, Mița...” Ai văzut biletul?... Acuma uită-te la mine bine...

PAMPON: Ei? (*îi ia înapoi biletul*)

MIȚA: Ei! Eu, eu sunt nenorocita care am scris biletul ăsta...

PAMPON: Se poate?

MIȚA: Da, se poate... (*dezolată*) Și omul care a fost la Didina dumitale este amantul meu!...

PAMPON: Amantul dumitale? Spițerul?

MIȚA: Ce spițer? nu-i spițer... (*frământându-se*) A! trebuie să am o explicație... O să-mi răzbun... o răzbunare teribilă!

PAMPON (*același joc*): Amantul dumitale? trebuie să-l știu și eu, trebuie să-l văz. Eu nu mă mulțumesc pe răzbunarea dumitale... Trebuie ca să-mi răzbun eu!... (*se plimbă turbat*)

MIȚA: Juri să ne răzbunăm împreună?

PAMPON: Jur!

SCENA VI

ACEIAȘI - IORDACHE

IORDACHE (*venind repede din fund*): Coană Mițo, ești aici? Vine.

MIȚA: Nae...

PAMPON: D. Nae.

IORDACHE (*dând pe Pampon la o parte și luând pe Mița în partea cealaltă*): Pardon. (*Miții*) Vine Crăcănel al d-tale. Viu într-un suflet de la birt din colț... Crăcănel a intrat în birt, a întrebat de prăvălia lui d. Nae Girimea, și băiatul l-a îndreptat aici. Ascunde-te iute... vine, trebuie să fie la ușe.

MIȚA: Crăcănel! ce caută?

IORDACHE: Treci degrabă în odăiță. (*Mița pleacă spre dreapta pe după paravan*)

PAMPON: Te duci?

MIȚA: Da... (*lui Iordache*) Când o pleca, dă-mi de veste... fă-i vânt degrabă...

PAMPON: Bine, da' chestia noastră cum rămâne? (*o urmărește până la ușe*)

MIȚA: Mai vorbim noi. (*iese repede în dreapta închizând ușa după ea*)

PAMPON (*aparte*): Ciudat lucru! să fie vreo moftangioaică?... (*lui Iordache*) Mă rog, cine e persoana asta?

IORDACHE: E o damă...

PAMPON: Bine, damă... O văz eu că e damă, dar cine e? (*Crăcănel intră*)

IORDACHE (*încet lui Pampon*): Lasă că-ți spui eu...

SCENA VII

ACEIAȘI — CRĂCĂNEL

CRĂCĂNEL: Mă rog aici este d. Nae frizerul?

IORDACHE: Aici este... da'... nu-i acasă.

CRĂCĂNEL: Dar... mă rog, se-ntoarce?

PAMPON (*lui Iordache aparte*): Cine-i domnul ăsta?

IORDACHE (*încet lui Pampon*): Lasă că-ți spui eu...

CRĂCĂNEL: Aud?

IORDACHE: Nu crez să se întoarcă așa degrabă... Dacă aveți trebuință chiar cu d-lui, atunci poftiți mai pe seară, poate să-l găsiți...

CRĂCĂNEL: În sfârșit, eu tot mai pot aștepta; poate să vie. (*șade*)

IORDACHE: Așteptați degeaba, domnule, vine foarte târziu...

CRĂCĂNEL: De unde știi? poate vine mai curând...

IORDACHE (*încet lui Pampon*): Cum dracul să-i fac vânt?...

PAMPON: Dacă spune o dată omul că vine deseară...

CRĂCĂNEL: Ei, poate să am noroc. Nu știi d-ta? de câte ori pleci să stai un ceas și stai cinci... Ei, de ce adică să nu pleci o dată pentru șapte și să stai numai unul?... (*se gătește în fața unei oglinzi, își piaptănește barbetele și chelia, ia o gazetă și se pune pe citit. — Iordache și Pampon dau din umeri. Pampon scoate o pereche de cărți și-ncepe să se joace cu ele pe genuchi. Iordache merge la ușa din dreapta*)

MIȚA (*scofând capul pe ușă*): Fă-i vânt!

IORDACHE: Nu e chip... Zice că vrea s-aștepte...

MIȚA: Ce dracul caută aici?

IORDACHE: Știu eu... caută pe d. Nae...

MIȚA: Nu-nțeleg.

IORDACHE: I-am spus că d. Nae vine deseară, și tot zice că-l așteaptă... A! stăi, că îi am eu leacul...

MIȚA: Domnul ălălalt s-a dus ?

IORDACHE: Nu, e aici...

MIȚA: Să m-aștepte... Bate-mi în ușe când l-ai exoflisi pe Crăcănel...

IORDACHE: Îl exoflisesc acuma, să vezi... (*coboară în scenă. Mița își retrage capul și închide ușa. Lui Pampon*) — Dama a zis s-aștepți...

PAMPON (*încet*): Bine...

IORDACHE (*către Crăcănel, care e cufundat în citirea jurnalului*): Ei, boierule, d. Nae nu mai vine... Eu trebuie să-nchiz prăvălia... am treabă să mă duc în târg...

CRĂCĂNEL (*lăsând gazeta*): A! închizi?... Atunci, dacă închizi, trebuie să mă duc și eu...

PAMPON (*strângându-și cărțile*): Firește că trebuie să te duci, nu o să te încuie aici.

CRĂCĂNEL: Daca e așa... salutare... Mă-ntorc eu mai târziu... (*iese în fund*)

IODACHE: Cu plecăciune... S-a dus! uf! Al dracului dobitoc!... De ce mușterii am eu parte astăzi!

PAMPON: Mă rog, cine e negustorul ăsta?

IODACHE: Urâtul ăsta? Este amantul damii de colo...

PAMPON (*sărind*): Amantul damii de colo?...

IODACHE: Da.

PAMPON: Care a vorbit cu mine adineaori?... Mița?

IODACHE: Da, da!

PAMPON (*fioros*): Bibicul ei? ăsta e Bibicul?

IODACHE: Ei, da, frate, când îți spui o dată; e amantul damii de colo... Ce te prinde mirarea?...

PAMPON (*care și-a luat pălăria și bastonul degrabă*) : Am pus mâna pe Bibicul! Nu-l las nici mort! nici mort! (*se repede și iese glonț pe ușa din fund*)

SCENA VIII

IODACHE, NAE, apoi MIȚA

IODACHE: ăsta este nițel cam țicnit... De ce mușterii am parte eu astăzi?... Frumos carnaval! S-o scoț pe Mița. (*Nae intră*) D. Nae, în sfârșit! credeam că nu mai vii.

NAE: De ce?

IODACHE: Te-a căutat doi inși...

NAE: Cine?

IODACHE: Unul nu știu cum îl cheamă, ălălalt era Crăcănel...

NAE: Crăcănel?...

IODACHE: Da; și coana Mița... e aici.

NAE (*strâmbându-se*) : Mița aici ? Nu i-ai spus că nu sunt acasă și că viu târziu ?

IODACHE: I-am spus, da' a zis că te așteaptă până mâine, până poimâine... Am profitat de ocazie și m-am dus la birt în colț să mănânc ceva. N-apucasem să gust de două ori, și hop! Crăcănel vine-n birt și-ntreabă pe băiat unde e frizeria model a lui d. Nae. Am alergat degrabă să dau de veste coanii Miții... Era aici și negustorul ălălalt; zice că are un bilet de abonament să-l schimbe, ori să te-ntrebe ceva... în sfârșit nu știu bine...

NAE: Care va să zică Mița e aici?

MIȚA (*care a crăpat ușa mai dinainte și a auzit ultimele vorbe ale lui Iordache, coborând*) : Aici, Bibicule; ce, îți pare rău?

NAE (*făcându-se vesel*) : Să-mi pară rău? cum să-mi pară rău?... Se poate?

MIȚA (*trecând pe lângă Nae, încet*) : Trimete de-aici pe Iordache. Am să-ți spun ceva între patru ochi...

NAE (*făcându-se că n-aude*) : Auz?

MIȚA: Iordache, daca nu mai ai treabă, fii bun și ne lasă; am să-i spui ceva lui d. Nae în secret...

IODACHE: Mă duc... să-mi isprăvesc porția de varză. (*iese în fund*)

SCENA IX

MIȚA, NAE. *Mița merge și încuie ușa din fund*

NAE: Pentru ce încuie ușa?

MIȚA (*în fund*) : Poate să vie iar cineva să ne facă deranj... Am să-ți spui ceva în liniște... (*pauză*) Nae! (*coboară încet, emoționată*) Bibicule! nu mă mai iubești... (*un pas și se oprește*)

NAE (*d-abia întorcându-se*) : Ei na! de unde ți-a mai venit ș-asta-n cap ?

MIȚA (*încă un pas*) : Pentru ce n-ai venit alaltăieri seara când ți-am scris ?

NAE (*același joc*) : Eram bolnav alaltăieri...

MIȚA (*coborând, cu energie*) : Minți!... Ai primit biletul meu?

NAE: Da.

MIȚA: Unde mi-e biletul? Arată biletul...

NAE (*după ce se caută prin toate buzunarele*) : Pesemne că l-am pierdut.

MIȚA: L-ai pierdut? Unde l-ai pierdut?

NAE: Știu eu unde l-am pierdut? dacă știam că-l pierz, firește că nu-l pierdeam...

MIȚA: Nu știi unde l-ai pierdut?

NAE: Nu...

MIȚA (*strașnică*) : Bibicule! Bibicule!

NAE: Ei?...

MIȚA: Vezi tu sticluța asta? (*scoate din buzunar o sticluță mică și i-o arată*)

NAE: Ei, ce?

MIȚA: Știi ce are înăuntru?

NAE: Cerneală...

MIȚA: Nu cerneală, Năică,... vitrion englezesc!

NAE (*dându-se înapoi*) : Vitrion? ești nebună?

MIȚA: Da, vitrion! ți-e frică?

NAE: Firește că mi-e frică, na!

MIȚA: Pentru ce, dacă te știi curat?

NAE: Pentru că tu nu știi ce e vitrionul...

MIȚA: Ba da... e un fel de metal...

NAE: Nu știi ce poate face ?

MIȚA: Ba da; pârlește, Năică; arde, Bibicule, momentan tot, tot, și mai ales ochii!

NAE: Dă-mi sticluța...

MIȚA: Aș!

NAE: Pentru ce să ții asemenea lucruri ? pentru ce ?

MIȚA (*vrând să izbucnească*) : Pentru ce?... Îmi trebuie...

NAE: Pentru ce îți trebuie?

MIȚA (*izbucnind*): Pentru ce? (*cu un gest mare, care face pe Nae să-și acopere ochii, dându-se repede înapoi*)
Pentru dumneata, musiu Năică, și pentru Didina dumitale!...

NAE (*pălind*): Care Didină? tu știi ce spui!

MIȚA: Știi și d-ta mai bine decât mine; nu umbla cu mofturi, șarlatane. Care Didină, 'ai? Didina, pentru care mă traduci pe mine; Didina, pe care o iubești; Didina, la care ai fost az-noapte, mizerabile!

NAE: Nu e adevărat, am stat acasă bolnav.

MIȚA: Minți! Adineaori spuneai că nu știi unde ai pierdut biletul... Să-ți spui eu: biletul meu l-a găsit în odaie la Didina d-tale respectivul ei.

NAE: Respectivul ? Pampon ?

MIȚA: Vezi! vezi! știi cum îl cheamă; da, unul înalt, bărbos, fioros, cu care o să ai a face chiar astăzi; pentru că s-a întâlnit cu mine aici, mi-a arătat biletul meu, și eu i-am declarat că omul cu traducerea este acela care mă traduce și pe mine, (*Nae se plimbă agitat*) amantul meu, fidelul meu amant, căruia eu (*obidită*) i-am fost întotdeauna fidea.

NAE: Ce-ai făcut?

MIȚA: Pampon te caută să te omoare... A! dar până să-și răzbune el, am să vă omor eu, eu! pe Didina, pe tine, și pe mine!... (*se trânteste pe un scaun desperată și isterică și-și ascunde capul în mâini*)

NAE (*apropiându-se binișor de ea și căutând s-o mângâie*) : Mișo, neică, vino-ți în fire...

MIȚA: Lasă-mă! (*îl respinge*)

NAE (*apucând-o în brațe și căutându-i buzunarul*): Nu; nu te las, pentru că te iubesc... numai pe tine... te iubesc... numai... pe... tine... (*a găsit buzunarul, a luat sticluța, se ridică repede și schimbând tonul*) înțelege că e încurcătură la mijloc. Mi-ai pus pe nebunul de Pampon în cap.

MIȚA: D-ta ți l-ai pus...

NAE: Vrei scandal cu orice preț?

MIȚA: Da, (*ridicându-se*) vreau scandal, da... pentru că m-ai uitat pe mine, le-ai uitat pe toate: ai uitat că sunt fiică din popor și sunt violentă; ai uitat că sunt republicană, că-n vinele mele curge sângele martirilor de la 11 Februarie; (*formidabilă*) ai uitat că sunt ploieșteancă — da, ploieșteancă! — Năică, și am să-ți torn o revoluție, da' o revoluție... să mă pomenești!...

NAE (*cam zâmbind*) : Nu fi nebună!... Ce-o să faci ?

MIȚA (*căutând sticluța în buzunar*) : Ce să fac? (*n-o găsește; se uită rătăcit împrejur... Nae i arată de departe, râzând, sticluța; ea dă un țipăt*) A! mi-ai furat sticluța, scamatorul! (*repezindu-se la el pe după mobile*) Dă-mi sticluța, șarlatane, mizerabile, infame! (*se aud bătăi tari în ușe*)

NAE: Taci! bate cineva!

IODACHE (*de afară*): Deschideți! deschideți degrabă!

MIȚA: Nu vei deschide, până nu-mi dai sticluța! (*se pune în dreptul ușii. Nae o dă în lături, trage ivărul și deschide. Iordache intră repede*)

SCENA X

ACEIAȘI — IORDACHE

IODACHE: Vine Crăcănel turbat... S-a făcut scandal; l-a bătut ălălalt care era aici... (*Mișii*) Ascunde-te... Vine!

MIȚA (*apelpisită*):Nu mai voi să știu de nimic... Să vie oricine... Voi scandal... voi să mor!... (*se repede să ia un brici; Iordache se uită afară prin ușe*)

NAE (*repezindu-se și smulgându-i briciul, o apucă de amândouă mâinile și o târăște spre dreapta*) : 'Aide dincolo, să-ți dau sticluța.

MIȚA: Nu.

IODACHE (*de la ușă*) : Fugiți, iacătă-l, fugiți!...

NAE: Haide! (*târăște pe Mița cu multă luptă și iese cu ea în odaia din dreapta, pe după paravan*)

SCENA XI*IORDACHE, CRĂCĂNEL*

CRĂCĂNEL (*intrând prin fund furios, cu pălăria stricată și tăvăliută. Iordache se dă la o parte*) : A! asta nu, asta nu poate să rămâie jos!... Ai mai pomenit d-ta una ca asta, d-le?

IORDACHE: Ce, d-le?

CRĂCĂNEL: D-le, adineaori știi că am plecat de aici.

IORDACHE: Da.

CRĂCĂNEL: N-apuc s-ajung în colț și auz pe urmele mele: „Pst! pst! Bibicule!” Pe mine mă cheamă Telemac, Mache, nu mă cheamă Bibicul. Îmi văz de drum... Iar: „Pst! pst! Bibicule!” Eu merg înainte... Când mă pomenesc că m-apucă cineva pe la spate de guler. Mă întorc. Zice: „Te faci că n-auzi, Bibicule, 'ai?” Eu zic: „Nu mă cheamă Bibicul, d-le, mă cheamă Telemac, Mache”. — „Bibicule, zice el, deodată; ești un mizerabil! ai făcut un abuz mare; ai înșelat o femeie, dar ai a face acuma cu un bărbat. De mult te caut. Avem să ne răfuim amândoi. Acu nu-i vreme, dar până una alta, ca să știi cu cine ai a face, poftim o arvună!”... N-apuc să răspunz, domnule, și șart! part! trosc! pleosc! patru palme: îmi turtește pălăria și mi-o aruncă cât colo. Până să mă plec s-o ridic, infamul se suie într-o trăsură și pleacă... Chem sergentul... nimini!... A! dar trebuie să știu cine este dobitocul ăsta smintit... trebuie să știu! Cum îl cheamă?

IORDACHE: Știu eu cine e ăla?

CRĂCĂNEL: Este mizerabilul care era adineaori aici cu d-ta, când am venit eu.

IORDACHE: Nu știu cum îl cheamă...

CRĂCĂNEL: Trebuie să știi, trebuie să-mi spui: nu plec de aicea până nu aflu; chem poliția, fac scandal!... (*se plimbă făcând gesturi exasperate*)

SCENA XII*ACEIAȘI - CATINDATUL, NAE, apoi PAMPON*

CATINDATUL (*intră prin fund, cu mâna la falcă, văitându-se*) : A! a! a! m-a apucat rău... (*se trânteste pe un scaun*)

IORDACHE: Și ai venit iar la doftoria lui Matei? nu mai merge, tânărule...

CRĂCĂNEL: D-le, înțelege odată și spune-mi...

NAE (*ieșind din odaie și coborând*) : Ce e? Ce e, domnule?

CRĂCĂNEL: Domnule! Un dobitoc, un infam, care era adineaori aici, m-a insultat cu palme pe mine, Mache, ca drept Bibicul...

NAE (*aparte*) : Pampon a fost! (*cătră Iordache încet*) Treci dincolo, i-a venit rău nebunii. (*Iordache iese iute la dreapta*)

CATINDATUL: A! a! a! (*se zvârcolește pe scaun*)

NAE (*Catindatului*) : Ce e? d-ta ce poștești ?

CATINDATUL (*sculându-se și arătându-și falca, hotărât*): Știi s-o scoți ? scoate-mi-o!

NAE: Șezi. (*Catindatul șade*)

CRĂCĂNEL: Domnule, n-am vreme de stat. Spuneți-mi cum îl cheamă...

NAE (*alegându-și instrumentele*): Nu știu, domnule, de unde vrei să știu eu numele la toți mușteriii! (*cătră Catindat*) A din fund de tot? (*Catindatul dă din cap că da*) Dezleagă-te. (*Catindatul face fasoane. Nae îl apucă cu putere și-l dezleagă*)

PAMPON (*apărând în fund*): Aha! Bibicule, iar d-ta! (*Crăcănel se dă înapoi*)

NAE (*cu un ochi la ce se petrece între Pampon și Crăcănel, și cu altul la Catindat, pe care îl ține cu putere cercând să-i vâre mâna în gură, și care se zbate și nu vrea să se lase*) : Numai s-o văz! n-o scoț!

CRĂCĂNEL (*înaintând un pas spre Pampon, făcându-și inimă și voind să-i dea fiori*): Domnule! mă cunoști d-ta pe mine?

PAMPON: Cum să nu, Bibicule! (*se apropie binișor de Crăcănel, și vrea să-l apuce*)

CRĂCĂNEL (*scăpând și ocolind pe după mobile*) : A! ajutor! poliție! vardist! (*Pampon îl urmărește neîmpăcat; Crăcănel vrea să iasă prin dreapta pe după paravan, se întâlnește piept în piept cu Iordache care intră, și care-l respinge*)

NAE (*care după o luptă, a reușit să vâre mâna în gura Catindatului*) : Șezi binișor!

CATINDATUL (*gemând cu gura înfundată și zvârcolindu-se*) :A! a! a!

IORDACHE (*care a venit de după paravan, încet lui Nae*) : I-a venit pandaliile, era să-și taie gâtul cu briciul.

CRĂCĂNEL: E nebun! ajutor! poliție! vardiști! (*iese în fuga mare prin fund*)

PAMPON: Stăi, Bibicule! (*iese furios după el*)

NAE (*trăgând cu putere*) : Nu mișca! (*după ce a tras, iese repede în dreapta, urmărit de Iordache*)

CATINDATUL (*văitându-se cu mâna la falcă*) : A! a! a! Mi-a scos alta! Măsea nevinovată, domnule!...

Cortina

ACTUL II

(*0 sală de o parte a unui bufet într-un bal mascat de mahala. Două uși în fund; cea din dreapta dând în bal, cea din stânga într-un coridor de lângă bal. La stânga, în planul din fund, o ușă a cabinetului de toaletă; la dreapta, planul întâi, o ușă dând în sala principală a bufetului. În scenă, mese pentru mâncare, una în fund între cele două uși, două în față, una la dreapta, alta la stânga. La ridicarea cortinii, se aud măsurile din urmă ale unui valț, și se vede prin ușa din dreapta, în fund, mișcarea balului*)

SCENA I

CATINDATUL, în costum și cu masca scoasă șezând la masa din stânga și bând rom cu un păhăruș, apoi CHELNERUL

CATINDATUL (*bătând în masă*) : Chelner!...

CHELNERUL (*d-afară*) : Vine!...

CATINDATUL: Am început să mă încălzesc... ori magnetismul... ori electricitatea lui Matei... nu știu ce e... dar lucrează. Am început să mă-ncălzesc. (*bate în masă*)

CHELNERUL (*din dreapta*) : Vine, vine!

CATINDATUL: Unul de la noi de la percepție m-a învățat! „Vrei să-ți treacă? mănâncă, bea, fă petreceri și magnetizează-te, dar magnetizează-te strașnic cu jamaică...” și... mă magnetizez. (*bate în masă tare*) Pfu! Cald!

CHELNERUL (*d-afară*) : Vine, vine, vine!

CATINDATUL: Nenea Iancu, săracul, dacă ar ști cum mă magnetizez... și unde? (*scoate de sub costum din sân o scrisoare și o citește cu chef*) „Am aflat că umbli prin cafenele și pe la baluri; dacă mai aflu astfel de chestii, nu-ți mai trimet nici un gologan, viu să-ți lungesc urechile; te iau înapoi la prăvălie, și te pui la ipitropie, măgarule...” Mie adică îmi scrie nenea Iancu. (*bate tare în masă*)

CHELNERUL (*intrând din dreapta*) : Vine!...

CATINDATUL: Socoteala și-ncă un rom... ăsta e al patrulea...

CHELNERUL: Ba al cincilea...

CATINDATUL: Ba al patrulea...

CHELNERUL: Al patrulea l-ați băut... și cu unu, care îl comandați acuma, cinci...

CATINDATUL: Așa, cu ăl d-acuma?... da. (*Chelnerul iese în dreapta*) Pfu! cald mi-e... lucrează magnetismul... I-am dat de leac!... Vezi ce e când nu știe cineva?... Era aproape de mîntea omului; durerea devine din mîntea, mîntea devine din răceală, răceala devine din frig; — din cald devine că nu mai e frig; dacă nu mai e frig, va să zică că răceala se duce și vine căldura; a venit căldura, a trecut durerea... (*Chelnerul vine*) Par egzemplu... (*pune mîna pe falcă*) lucrează magnetismul... arde... foc... Pfu! cald mi-e! (*Chelnerul a pus pe masă romul*) Un rom și țal!

CHELNERUL: Cinci romuri: unu și cinzeci.

CATINDATUL (*dînd romul pe gât*): Șase...

CHELNERUL: Nu, cinci...

CATINDATUL: Ba șase... Cinci cu ăsta care l-am băut, și cu unul, care o să mi-l aduci acuma, șase. (*plătește*) Lucrează strașnic magnetismul... Și am să tachinez astă-seară!... da, am să tachinez!... pe toate am să le tachinez! (*merge cam șovăind la o oglindă în stînga să-și dreagă miza*) Strașnic de cald!

SCENA II

CATINDATUL, DIDINA, apoi CHELNERUL

DIDINA (*intră prin fund de la stînga, coboară la masa din dreapta și șade; e în costum de polonez: caiacă cu brandenburguri, mîntăluță cu blană, pantaloni în cizme cu carâmb; în cap căciulă poloneză cu un pompon mare, bătînd în masă*): Băiete! (*își scoate masca și se șterge cu batista*)

CHELNERUL (*intrînd cu romul*): Vine!

CATINDATUL (*întorcîndu-se și punîndu-și masca*): O mască... Am s-o tachinez... (*Chelnerul, după ce a lăsat romul pe masă la stînga, trece la dreapta lângă Didina*)

DIDINA: O bere.

CHELNERUL: Vine!

DIDINA (*care a observat pe Catindatul, se întoarce cam cu spatele ca să nu-i vadă fața. Catindatul bea rom, suflă mereu de căldură și se uită când pe o parte, când pe alta la Didina*): N-a venit Nae încă... (*scoate o scrisorică și o citește*) „Prea iubita mea angelă, s-a întîmplat un caz de o comedie mare în chestia noastră prin respectivul tău Pampon și o individă!... Trebuie să ne vedem deseară ca să-ți spui cum curge în defavor toată intriga asupra romanțului nostru, să juri că devine ca la teatru, pentru care nu cumva să lipsești deseară de la bal cum ne-a fost vorba. Trimete-l pe Pampon să joace conțina și vino negreșit... Al tău adorant până la moarte... Nae"... Douăsprece aproape, și nu mai vine. (*Chelnerul aduce berea, o pune pe masă la Didina și iese*)

CATINDATUL: Pfu! (*Didinii*) Bonsoar, mască... (*aparte*) Am s-o tachinez... (*tare*) Ce mai faci?

DIDINA (*care îndată ce i-a vorbit Catindatul și-a pus masca*): Bine, mersi! Uite beau o bere... Da' d-ta ce faci?

CATINDATUL: Și eu bine, mersi; mă magnetizez cu jamaică.

DIDINA: Îmi pare bine.

CATINDATUL: Și mie nu mai puțin, parol! (*aparte cu chef*) Al dracului știu să le tachinez.

DIDINA (*bătînd în masă și sculîndu-se*): Să-l mai caut în bal...

CATINDATUL (*bîndu-și picătura din fund a paharului*): Ce, te duci, mască?

DIDINA: Da, mască, mă duc. (*Chelnerul vine din dreapta*) O bere, o plătesc. (*aruncă banii pe masă*)

CATINDATUL (*cătră Chelner*): Și mie o jamaică... (*cătră Didina*) Nu mai stai nițel ? să mai beau un magnet și pe urmă te joc.

DIDINA: Nu, mersi.

CATINDATUL: Să te joc o... conțină oarbă. (*râde*)

DIDINA (*aparte*): Conțina oarbă? să mă fi cunoscând? (*pleacă să iasă*)

CATINDATUL: Pe două consumății și-o guriță mazu. (*râde*) Strașnic tachinez... (*o urmărește până la ușe*)

DIDINA (*aparte*): Mazu ? m-a cunoscut. (*iese repede, în fund, la dreapta; ieșind, pomponul de la căciulă-i cade în scenă; chelnerul aduce încă un rom și-l pune pe masă la stânga, așteptând*)

CATINDATUL (*întorcându-se de la ușe și coborând*) : Strașnic am tachinat-o... (*gustă din rom și-l plătește.*) Și mi-e cald... mi-e cald... mi-e foc de cald! (*întorcându-se și zărind pomponul jos.*) Iacă! i-a căzut polinezului istoria de la căciulă... (*ia pomponul și și-l pune-n piept.*) Haha! Acu să vezi cum o tachinez. (*trage repede paharul de rom și iese iute după Didina.*) Acu să vezi cum am s-o tachinez. (*se aude în bal polca.*)

SCENA III

CRĂCĂNEL singur, în costum de bal, intrând din bufet, apoi *CHELNERUL*

CRĂCĂNEL (*coborând și scoțându-și masca*): Îl cheamă Iancu Pampon; i mai zice și „Conțina cu 5 Faști”; a fost tist de vardiști de noapte la Ploiești: acuma face pe jucătorul de cărți; e neînsurat, dar precontează pe una Didina Mazu, exmarșandă. I-am luat urma acasă, de acasă la cafenea, de la cafenea iar acasă, și de acasă aici. Trebuie să fie aici... Am mințit pe Mița că mă duc la Ploiești, și am venit... Mi-am pus costum ca să nu mă cunoască cineva și să afle Mița... cum e ea geloasă!... (*bate-n masă; Chelnerul intră.*) Am zis o bere...

CHELNERUL: Vine!

CRĂCĂNEL: A! Asta nu poate rămâne jos... Eu, când îmi trage cineva palme... eu turbez!... cu dinții îl apuc, nu-l las nici mort până nu-mi spune pentru ce? pentru ce mi le-a tras ? să știu și eu: pentru ce?... Trebuie să-mi spuie mișelul numaidecât!... (*Chelnerul aduce berea, Crăcănel o bea și o plătește. Chelnerul ia paharul de bere și paharul de rom rămas pe masa din stânga și iese.*) Dacă o fi deschis, mă duc drept la el... Dar dacă o fi mascat?... (*se gândește*) A! am găsit... Mă dau binișor pe lângă toți bărbații și le zic la ureche: „Eu sunt Bibicul, nene Iancule, nu mai poftești ?...” Să poftească în bal să-mi tragă... nu! să poftească, mizerabilul! (*își face o țigară și-o aprinde. Didina urmărită de Catindatul intră.*) Cineva! (*își pune masca.*)

SCENA IV

CRĂCĂNEL, DIDINA, CATINDATUL

DIDINA (*intrând*): S-a hotărât! nu pot să scap de dobitocul ăsta... mă cunoaște.

CATINDATUL (*urmărind-o pe pasul de polcă, șovăind puțin*) : Mască, nu te las; trebuie să facem o polcă.

DIDINA (*plictisită*) : Mersi, mască, nu joc; fii băiat cumsecade și nu te mai ține după mine...

CATINDATUL (*aparte*): Strașnic le tachinez!...

DIDINA: Ți-am spus o dată că aștept pe cineva?

CATINDATUL: Ce adică, eu nu sunt cineva?

DIDINA (*foarte plictisită*) : Ba da, decât aștept pe cineva să mă ducă acasă...

CATINDATUL: Da' ce, eu nu te poci duce acasă?

CRĂCĂNEL (*aparte*) : Țsta să fie ? că prea e obraznic... (*observă scena.*)

DIDINA (*împingând pe Catindatul, care vrea s-o ia de zor la polcă*): Vai de mine! mi-am găsit beleaua cu d-ta, îmi scoți sufletul! (*aparte*) Ce să fac ? Cum să scap ? A! (*tare*) Mască, am să te rog ceva: așteaptă-mă un minut aici... Mă-ntorc îndată...

CATINDATUL: Da' te-ntorci?

DIDINA: Mai e vorbă...

CATINDATUL: Să te-ntorci, să nu pleci până nu ne vedem, că ai pierdut ceva.

DIDINA (*plecând*) : Eu?

CATINDATUL: Da... (*aparte*) Acu am s-o tachinez...

DIDINA: Aș! Mofturi!

CATINDATUL: Zău!... cum ai venit, 'ai? N-ai venit cu pampon? Vrei să te duci fără pampon?!

CRĂCĂNEL (*sărind*) : Pampon ?!

DIDINA: Pampon?! Hotărât, mă cunoaște, trebuie să-mi schimb costumul, să-mi piarză urma... (*iese repede. Catindatul se repede să iasă după ea; Crăcănel îl urmărește, îl apucă în ușe și-l trage cu putere înapoi*)

CRĂCĂNEL (*cu tonul sfidător și melodramatic*): Eu sunt Bi-bi-cul, ne-ne Ian-cu-le!

CATINDATUL: Eu nenea Iancu? fugi d-acolo!

CRĂCĂNEL (*crescendo*): Eu sunt Bibicul, nene Iancule; nu mai poștești? poftim de! ba nu, nu! ia poftim...

CATINDATUL: Ce să poftesc, domnule? știi că ești curios d-ta!...

CRĂCĂNEL (*crescendo*): Eu sunt Bibicul, nene Iancule!

CATINDATUL: Bine, d-ta poți să fii Bibicul, dar vezi că asta-i asta, că eu nu sunt nenea Iancu... Nenea Iancu e frate-meu...

CRĂCĂNEL: Atunci, nen-tu Iancu al d-tale, este o canalie!

CATINDATUL: Da' pentru ce, d-le ?...

CRĂCĂNEL: Asta mă privește pe mine...

CATINDATUL: Ba privește familia, să mă ierți...

CRĂCĂNEL: Și-l aștept aici, pentru ca să-l iau de piept și să am o tălmăcire cu d-lui... Să vedem: pentru ce? da, pentru ce?

CATINDATUL: Aș! îl aștepti degeaba: nenea Iancu e la Ploiești...

CRĂCĂNEL: Mofturi! e la București...

CATINDATUL (*sărind*) : Nenea Iancu la București?

CRĂCĂNEL: Da, și are să vie aici! îl aștept!

CATINDATUL (*aparte*) : Nenea Iancu! să vie aici! M-am topit... Sunt nenorocit!

CRĂCĂNEL: Și o să fii față și d-ta la tălmăcire; am să te pui față ca să vezi și d-ta pentru ce nen-tu Iancu al d-tale este o canalie.

CATINDATUL (*aparte*) : Nenea Iancu! vine nenea Iancu, și ăsta cum mă cunoaște, o să mă spuie, o să mă puie față!... Trebuie să-mi piarză urma: trebuie să-mi schimb costumul... (*iese fuga în fund la stânga*)

CRĂCĂNEL: Fuge să-i dea de știre lui nen-su Iancu! Trebuie să-l țiu de scurt. (*iese fuga după Catindatul. Se aude în bal semnalul cadrilului*)

SCENA V

MIȚA singură, în domino albastru cu flori, apoi CHELNERUL

MIȚA (*intrând, își scoate masca*): Nu e... N-a venit încă? Îl cunosc... are numai două costume: un cazac și un turc... N-a venit. Trebuie să se fi dus să-și ia pe individua! Trebuie să vie împreună! A! să vie! Dumnezeu! Jur pe tot ce mi-a rămas mai scump, jur pe Statua Libertății de la Ploiești, că are să fie o istorie!... (*bate-n masă*) A! gelozie! Am să-i omor!

CHELNERUL (*intrând din dreapta*) : Vine!

MIȚA: Un vermult.

CHELNERUL: Vine. (*iese*)

MIȚA: Voi să beau, voi să beau (*cadențând*), căci nu e-n lume altă durere, decât durerea ce simțesc eu... (*Chelnerul aduce paharul. Se aude cadrulul. Mița bea paharul pe nerăsuflăte și plătește. Chelnerul ia paharul și pleacă*) Așa! să vie acuma. (*își pune masca.*)

SCENA VI

MIȚA, IORDACHE în costum de turc, apoi CRĂCĂNEL

IORDACHE (*vine suflând la masa din stânga*): Uf! Am asudat... Trebuie să mă dau la o gargariseală. (*bate-n masă*)

MIȚA (*se-ntoarce, îl vede și dă un țipăt*): Turcul! Nae! (*se repede la el*) Nae! Eu sunt, Mița. (*își scoate masca*)

IORDACHE: Mița! Coana Mița! Sunt eu, Iordache. (*își scoate masca.*)

MIȚA: Nae a venit?

IORDACHE: Nu... n-a venit...

MIȚA: Miști! a venit! A! v-am dat de urmă. L-am căutat acasă și nu l-am găsit; vardistul mi-a spus că a plecat în costum de bal în birje. A venit... E aici... E cu ea... Spune; nu miști!

IORDACHE: Ei, da, da! a venit, dar a venit și Crăcănel... (*își pune masca.*)

MIȚA: Crăcănel! aicea Crăcănel?... (*punându-și masca*) Nu-i adevărat! Mangafaua e la Ploiești.

IORDACHE: Ba-i prea adevărat! (*Crăcănel intră.*)

CRĂCĂNEL (*intră prin fund și vine țintă la Iordache*): Eu sunt Bibicul, nene Iancule, eu sunt Bibicul; nu mă cunoști?... Poftim de! ia mai poftim de!

MIȚA (*aparte*): E Crăcănel! îmi cunoaște dominul, trebuie să mi-l schimb numaidecât. (*iese repede în fund la stânga.*)

CRĂCĂNEL: Nu răspunzi? nu poftești, nene Iancule?

IORDACHE: Eu nu sunt nenea Iancu, eu sunt nenea Iordache... Pe nenea Iancu caută-l în bal...

CRĂCĂNEL: În bal? (*iese repede-n fund, dreapta*)

IORDACHE: Un nenea Iancu trebuie să găsești în tot balul. (*își scoate masca*)

SCENA VII

IORDACHE, NAE în costum de cazac, apoi CATINDATUL

NAE (*din fund, dreapta*): Iordache... (*își scoate masca.*)

IORDACHE: Aha! bine că vii! Știi cine e în bal? ia ghici...

NAE: Cine?

IORDACHE: Mița...

NAE: Mița!

IORDACHE: Și Crăcanel... ferește-te! Mița te caută...

NAE: Cum să scap de republicană asta?... Nu găsesc pe Didina să plec...

CATINDATUL (*din fund*): Peste puțină să găsesc alt costum: Bibicul ăla o să mă dea de gol lui nenea Iancu... (*își scoate masca.*)

NAE (*își pune masca repede, lui Iordache*): Pune-ți masca! (*Iordache își pune masca*)

CATINDATUL: Uf! și m-am magnetizat!... Lucrează magnetismul... Nu mai poci de cald!

NAE (*încet lui Iordache*): îl cunoști ?

IORDACHE (*asemenea*): Tânărul cu măseaua...

CATINDATUL (*văzându-i*): A! bună idee. (*vine la ei vesel*) Mască, mă cunoașteți ?

NAE: Nu...

CATINDATUL: Îmi pare rău, v-aș fi rugat ceva...

NAE: Ce?

IORDACHE (*încet lui Nae*) : Să-i scoți iar măseaua...

NAE (*Catindatului, tare*) : Cu plăcere, neică, dar n-am ostromentele...

CATINDATUL: Ce ostromente ?

IORDACHE: Pentru măsea...

CATINDATUL (*aparte*): Și ăștia sunt bărbieri... (*tare*) Aș! măseaua nu o mai scoți; i-am dat de leac: călduri cu magnetism de jamaică...

NAE: Ala-i bun...

CATINDATUL: Uite ce vream eu să vă rog; eu am un frate mai mare în bal, și mă cunoaște, și n-aș vrea să mă cunoască... Ce e de făcut?

NAE: Știu eu ? și eu aș vrea să nu mă cunoască cineva în bal: da' dacă te cunoaște o dată...

IORDACHE: Nu-i alta nimic de făcut decât să plecăm din bal...

CATINDATUL: Nu! nu voi să plec, voi să mai tachinez, voi să mă magnetizez bine! Am eu o idee...

NAE: Ce idee?

CATINDATUL: Costumurile d-voastră sunt de la grandirop, ori particulere?...

IORDACHE: Particulere.

CATINDATUL: Și al meu tot particular. Haide să le schimbăm, și apoi să mai poftească Bibicul să mă puie față cu nenea Iancu...

NAE: Faină idee! Bravos! Haide!

IORDACHE: Haide!

CATINDATUL: Haide la grandirop! (*ies toți trei în fund la stânga*) la cabinet de toaletă! (*se aude mazurca în bal; Catindatul iese pe pasul de mazurcă*)

SCENA VIII

PAMPON în costum, intrând din bal

PAMPON: Este adevărat că sunt tradus: Didina mă înșeală cu Bibicul, cu amantul femeii ăleia. Astă-seară, la cafenea, femeia aia mi-a lăsat un bilet; i-am cunoscut slova, e slova din biletul către Bibicul. Îmi scrie să vii aici, unde amantul ei are întâlnire cu Didina. Nu se poate, zic eu; Didina s-a dus la mătușică-sa. Merg degrabă acasă, Didina nu e; la mătușică-sa, Didina nu e. Mă-ntorc acasă, chem slujnica, îi trag două perechi ca la poliție și pe urmă o supun la intrigatoriu. Spune că conia a plecat în costum polinez... Aici în bal este! cu el!... cu Bibicul. A! Bibicule! ai scos o femeie din minți — femeie! ochi alunecoși, inimă zburdalnică!... astă dată n-ai să scapi... O să-ți rup șalele... (*bate în masă.*) O mastică! (*își pune masca.*)

CHELNERUL (: *d-afară*) Vine!

SCENA IX

PAMPON, CRĂCĂNEL

CRĂCĂNEL (*din fund, dreapta*): Nu pot să dau de nenea Iancu, și l-am pierdut și pe frate-său... (*văzând pe Pampon*) Pe ăsta nu l-am cercetat... Acuma îl văz întâi. (*Pampon bate iar în masă; Crăcănel coborând doi pași, tare și cu ton de sfidare melodramatică*) Eu sunt Bi-bi-cul...

PAMPON (*sărind*): Bibicul!

CRĂCĂNEL: Da, Bibicul, nene Iancule! (*își scoate masca*) nu mai poștești ?

PAMPON (*își scoate masca, fioros, gata să se repează*): A! care va să zică mă căutai, Bibicule?

CRĂCĂNEL (*potrivindu-se să-și ia vânt de scăpare*) : Da, nene Iancule...

PAMPON (*același joc crescendo*): Și eu te căutam, Bibicule! (*se repede.*)

CRĂCĂNEL (*dându-se pe după o masă*): Să nu dai! să nu dai! că fac scandal... Chem poliția... stai să ne deslușim!

PAMPON: Mișelule, să ne deslușim, 'ai? După ce mă ataci la sacrul meu amor; amăgești o ființă nevinovată... o femeie... femeie! ochi alunecoși, inimă zburdalnică!...

CRĂCĂNEL (*urmându-și jocul*) : Eu? amăgesc o femeie?... Eu nu am amăgit nici o femeie; ele m-a amăgit pe mine... și multe; nu știu nimic la sufletul meu.

PAMPON: Minți!

CRĂCĂNEL: Nu minț... Nu da! nu da! că fac scandal. Să ne deslușim: e încurcătură la mijloc... Spune care femeie...

PAMPON: O știi bine, Didina...

CRĂCĂNEL: Nu cunosc nici o Didină. Pe amanta mea o cheamă Mița...

PAMPON: Da, pe amanta ta o cheamă Mița; dar, ca un mișel ce ești, nu te-ai mulțumit cu o amantă... Ai atacat și pe amanta mea Didina... Ai nenorocit-o!

CRĂCĂNEL: Nu-i adevărat!

PAMPON: Am dovezi: ai uitat la Didina un bilet de abonament la frizerie.

CRĂCĂNEL: Nu-i adevărat! eu nu mă raz cu abonament, eu mă raza la carte.

PAMPON: Și un bilet de la amanta ta...

CRĂCĂNEL: De la amanta mea? Îți spui eu că e încurcătură.

PAMPON: Nu e nici o încurcătură, mișelule! Amanta ta, Mița, îți scrisese de miercuri că te așteaptă, că Mangafaua pleacă la Ploiești.

CRĂCĂNEL: Miercuri?... Ploiești?... Mangafaua?...

PAMPON: Da, și tu, Bibicule, în loc să te duci la ea, o părăsești și te dai pe furis la amanta mea, la Didina. (*se repede*) O să-ți rup oasele... Oasele am să ți le rup!

CRĂCĂNEL (*apărându-se*) : Stai! să nu dai, că fac scandal! Mi-e frică de o nenorocire!... (*își pune mâna la inimă să o astâmpere.*)

PAMPON: Da! să-ți fie frică de o nenorocire; pentru că precum ai vrut tu să nenorocești pe Didina... o femeie! ochi alunecoși, inimă zburdalnică!... asemenea să știi că o să te nenorocesc eu pe tine. (*se repede.*)

CRĂCĂNEL (*același joc*): Stăi! stăi, omule, pentru Dumnezeu!... Mița? miercuri? Ploiești? Mangafaua?... Dumnezeule! am o bănuială... Arată-mi biletul... Eu am fost miercuri la Ploiești...

PAMPON: La Ploiești?

CRĂCĂNEL: Da, la Ploiești... Să fie cu putință?... Mița? a opta?... Arată biletul!

PAMPON: Iacătă-l biletul! (*Crăcănel se apropie să vază biletul; Pampon îl apucă cu mâna stângă, și cu dreapta i-arată hârtia*) A! vrei să mă-nșeli ? (*îl zguduie.*)

CRĂCĂNEL (*sfârșindu-se de la inimă, se moaie din balamale, și cade pe un scaun*): Mița! m-a tradus! apă! apă!... Mangafaua... eu... eu sunt!

PAMPON: Mangafaua?

CRĂCĂNEL: Da, Mangafaua!... eu... A opta oară tradus! (*ridicând mâinile la cer.*) Este cu puțință, domnule?

PAMPON: A opta oară? (*șade lângă el.*)

CRĂCĂNEL (*dezolat*): Nu ți le mai spui p-alelalte, că sunt halimale, domnule, numai una să ți-o spui, al șaptelea caz de traducere... în vremea războiului...

PAMPON: Cu un muscal?

CRĂCĂNEL (*plin de obidă*): Nu m-ar fi costisit atâta să fi fost cu un muscal, fiindcă eu eram de la început pentru convenție... știi, muscalii luptau pentru cauza sfântă a eliberării popoarelor creștine de sub jugul semilunii barbare... Dar cu un neamț, domnule!...

PAMPON: Cu un neamț?

CRĂCĂNEL: Fă-ți idee, domnule, ce traducere!

PAMPON: Ei și?

CRĂCĂNEL (*plângând*): Am plâns, cum plâng și acuma, căci eu țiu mult la amor; am plâns și am iertat-o... pe urmă am prins-o iar, și iar am plâns și iar am iertat-o; nu de multe ori, dar cam des... așa cam de vreo cinci, șase ori... Ce-mi ziceam eu ? Vorba d-tale: femeie! ochi alunecoși...

PAMPON: Inimă zburdalnică!...

CRĂCĂNEL: Până când, într-o seară, mă duc, domnule, ca de obicei acasă; intru în sală, deșchiz ușa iatacului... întunec... „Te-ai culcat?” nu răspunde nimini. Inima-ncepe să bată rău; aprinz lumânarea, și ce găsesc pe masă, domnule?

PAMPON: Ce?

CRĂCĂNEL: Un răvășel: „Mache, m-am plictisit să mai trăiesc cu o rublă ștearsă ca dumneata. Nu mă căuta; am trecut cu neamțul meu în Bulgaria...”

PAMPON: În Bulgaria? Ce căuta neamțul în Bulgaria?

CRĂCĂNEL (*dezolat*): Nu știi! Ei! ce te faci, Mache?... de desperare, ce am zis eu? daca n-am avut parte de ce mi-a fost drag pe lume, încai să mă fac martir al independenței... și m-am înrolat de bunăvoie...

PAMPON: Volintir?...

CRĂCĂNEL: În garda națională... Știi, pentru ca să-mi mai uit focul... (*plânge.*) Și închipuiește-ți d-ta acum și Mița! (*plânge*) și garda națională s-a desființat!...

PAMPON: Care va să zică este un Bibicul...

CRĂCĂNEL: Se-nțelege; n-ai văzut biletul?

PAMPON: Care va să zică este un Bibicul, care devine în chestie de traducere și pentru mine și pentru d-ta...

CRĂCĂNEL: Firește...

PAMPON (*cu tărie*): Nu mai plânge, nu șade frumos, un volintir ca d-ta...

CRĂCĂNEL: Dacă nu pot să mă stăpânesc! mi-e naturelul simțitor...

PAMPON: Trebuie să-l găsim! Nu plânge, nu-i frumos! un volintir! Trebuie să-l regulăm pe Bibicul... Auzi d-ta? două!

CRĂCĂNEL: Cum să-l găsim?

PAMPON: Îl găsesc eu, n-ai grije; eu știu politica poliției. Nu plânge: ești volintir! Bibicul nostru e aici în bal... Didina mea este aici în bal...

CRĂCĂNEL: Poate și Mița mea...

PAMPON: Da...

CRĂCĂNEL: Da?

PAMPON (*repede*): Adică nu! În sfârșit, ce-ți pasă! vino cu mine... Nici o vorbă să nu zici. Lasă-mă pe mine, să vezi cum îl înhaț eu. 'Aide... nu plânge: ești volintir! pune-ți masca, și 'aide! (*își pune masca*)

CRĂCĂNEL: Mița? Mița?... (*hotărât*) Nu!... o mai iert acum, dar dacă s-o mai întâmplă încă o dată... hotărât mă însor! (*își pune masca*)

PAMPON: Haide... nu, nu plânge, ești volintir!... și nici un cuvânt! A! Bibicule! (*ies amândoi în bal*)

SCENA X

MIȚA în costumul polonez al Didinii, apoi IORDACHE în costumul de cazac al lui Nae

MIȚA (*scoțându-și masca; vine din bufet*): Ce dracul caută Crăcănel aici ? Mă minte că se duce la Ploiești... și vine la bal... Nu cumva Mangafaua sare garduri?... Ori a simțit ceva?... Mi-am schimbat costumul la grandirop... Nici el, nici Iordache nu mă mai poate cunoaște... Dar Nae... Năică unde-i ?... Unde e pârlitul de Pampon? (*Iordache intră*) Nae! Să vedem. (*își pune masca și urcă în fund spre stânga*)

IORDACHE (*venind din fund, dreapta și uitându-se în bal*) : A dracului istorie o să iasă... Crăcănel aici, Pampon aici, Mița aici... Numai de-ar fi plecat Nae și Didina...

MIȚA (*coborând*): Nae! (*își scoate masca.*)

IORDACHE: 'Ai! (*se întoarce.*) Fugi că mor! Mița? (*vrea să plece.*)

MIȚA (*tăindu-i drumul*): Unde pleci, mizerabile?

IORDACHE (*îi face semn că merge în bal să danseze*)

MIȚA: Nu vrei să mă cunoști, Năică, 'ai? Nu vrei să-mi vorbești? Fugi de mine, 'ai? (*îl apucă.*)

IORDACHE (*se smucește și vrea să plece*)

MIȚA (*sărindu-i înainte*): Mișelule, dacă mai faci un pas, dacă nu vorbești, te nenorocesc. A! mizerabile! ai gândit că dacă mi-ai luat sticluta cu vitrionul, nu o să mai gădesc alta! Ți-am făgăduit să-mi răzbun și...

IORDACHE: Ei apoi, dacă o iei pe coarda vitrionului, nu-mi place. (*Mița face un pas înapoi, el își scoate masca*) Nu sunt Nae; ce poftești ? Sunt Iordache, na!

MIȚA: A! care va să zică v-ați schimbat costumul, ca să mă jucați pe degete!... Și a crezut domnul Nae că scapă cu atâta de mine ?... Unde e Nae ?

IORDACHE: Trebuie să fi plecat de mult din bal; nu l-am mai văzut; și a plecat cu cheia; pe mine m-a lăsat pe dinafară. (*Pampon și Crăcănel se arată în fund și privesc scena*)

MIȚA: A! mizerabilul! (*se plimbă agitată*) Mizerabilul! (*vede pe cei din fund și-și pune iute masca; Iordache asemenea*)

SCENA XI

ACEIAȘI — PAMPON și CRĂCĂNEL scoțându-si măștile

PAMPON (*lui Crăcănel*): Costumul polinez! E Didina cu Bibicul!

CRĂCĂNEL: Cu Bibicul...

PAMPON: Pe el! (*Iordache vrea să plece; Pampon îl apucă de o parte, Crăcănel de alta, și-l readuc târâș în scenă*)

CRĂCĂNEL: Unde te duci, Bibicule?

PAMPON: Stai să te judec eu, Bibicule...

IORDACHE (*zbătându-se între amândoi*): Nu mă cheamă Bibicul, mă cheamă Iordache!...

MIȚA (*aparte*): Pampon! (*trece repede lângă Pampon și-l trage cu putere deoparte; încet*) Ești aici ? (*își arată figura la o parte și iar se maschează.*)

PAMPON: Persoana în chestie? Mița?

IORDACHE (*luptând să scape de Crăcănel, își scoate masca*) : Lasă-mă, domnule!

CRĂCĂNEL (*ținându-l din răspuțeri*): Stai aci! (*se luptă amândoi.*)

MIȚA (*lui Pampon repede și șoptit*): Nu e Bibicul, este Iordache; Bibicul, traducătorul, este îmbrăcat turc.

PAMPON (*sărind*): Turc! Turcul care ne-a tachinat adineaori?

IORDACHE: Înțelege odată, domnule, că nu sunt Bibicul! Ce, ești turbat? vrei scandal?

CRĂCĂNEL (*crud*): Da! vreau scandal...

PAMPON (*după ce a vorbit cu Mița încet, trecând repede lângă Crăcănel, pe care îl apucă și-l trage de mână în față; Crăcănel din smucitură scapă pe Iordache, care iese repede din bal dând cu tifla înapoi*) : Lasă-! nu-i ăsta! am greșit. Bibicul e turcul, turcul care ne-a tachinat adineaori...

CRĂCĂNEL: Turcul? 'Aide după el... Dar dama asta cine e?

PAMPON: O damă...

CRĂCĂNEL: O damă? bine... 'Ai după turc. (*pleacă întâi punându-și masca.*)

MIȚA (*încet lui Pampon*): Nu cumva să-i spui lui Crăcănel...

PAMPON (*asemenea*): N-ai grije. 'Ai după turc! (*își pune masca*)

CRĂCĂNEL: 'Aide după turc! (*ies toți trei în bal*)

SCENA XII

DIDINA în domino roșu, NAE în costumul de la început al Catindatului vin din bufet; apoi IORDACHE, apoi CATINDATUL și O MASCĂ tot din bufet

DIDINA: Da. (*își scoate masca, Nae asemenea.*) Când am venit adineaori în bal m-a cunoscut unul. El trebuie să fi fost, Crăcănel al tău... știe că mă cheamă Didina Mazu, știe de Pampon, știe că-i zice lui Pampon „Conțina cu 5 Fanți”. În sfârșit, m-a cunoscut bine! d-aia mi-am schimbat costumul. Haide, haide, Nae, să mergem; mi-e frică... (*se aude cadrilul*)

NAE: Da, haide să mergem, e târziu.

IORDACHE (*intrând din bal repede*): Tot aici sunteți? Plecați, plecați degrabă! Crăcănel, Pampon și Mița, toți trei, vă caută să facă scandal... Fugiți!

DIDINA: 'Aide! (*își pune masca*)

NAE: Dacă am putea să ieșim fără să mai dăm prin bal... (*își pune masca*)

IORDACHE: Nu se poate, altă ieșire nu-i; haideți! (*își pune și el masca*)

CATINDATUL (*cu o Mască pe care o aduce cam cu d-a sila la braț; e cu chef, își scoate masca și vorbește tare de tot*) : Așa sunt eu... Uite și prietenii.

NAE (*încet*) : Dracul să te ia!

MASCA (*vrând să-i scape de la braț*) : Lasă-mă.

DIDINA: Cine-i ăsta? (*Nae, Iordache și Didina vorbesc încet deoparte*)

CATINDATUL: Așa sunt eu; când mă magnetizez, mi-e cald... Pfu!... și când mi-e cald, pfu! tachinez... Trebuie să te fac un cadril. Iacă ne-am găsit vizaveaua...

DIDINA: Haide! (*vor să plece.*)

CATINDATUL: Ce, vă duceți? Nu se poate să vă duceți! (*le taie drumul.*) Trebuie să facem un cadril.

NAE: Mersi, draguță, ne ducem acasă...

CATINDATUL: Acasă? cu costumul meu? nu se poate. (*strigă tare.*) Dacă vă duceți, dă-mi înapoi costumul, trebuie să-mi dai costumul, nu te las să pleci cu costumul...

NAE (*încet*): Ne mai întârzie dobitocul!

DIDINA (*încet*): Schimbă costumul și pace!

IORDACHE (*încet*): Nu se poate, o să ieșim prin bal: Mița cunoaște costumul...

NAE (*încet*): Ce e de făcut?

IORDACHE (*încet*): Spune-i că mai rămânem...

DIDINA (*încet*): Și ne strecurăm binișor și ieșim...

NAE (*tare*): Dacă-i așa, știi ce? 'ai să mai rămânem.

IORDACHE: Să mai rămânem...

DIDINA: Să mai rămânem...

CATINDATUL: Așa da! 'Ai să facem cadrilul...

IORDACHE: În bal?

NAE: Nu merg în bal.

CATINDATUL: Atunci aici; sunt magnetizat, am poftă de cadril, să-mi fac vânt. Unde e nenea Iancu să mă vadă!

IORDACHE (*încet lui Nae și Didinei*): Jucați-l o figură, două, până uită de costum, și pe urmă o ștergem. (*vorbesc încet toți trei*)

MASCA: Ți-am spus că mi-e frică să nu mă vadă bărbatu-meu... (*luptă să scape.*)

CATINDATUL: Ei! parcă mie nu mi-e frică de nenea Iancu... (*Masca se smucește, scapă și fuge; uitându-se după ea*) Atâta pagubă! (*merge și invită la danț pe Iordache*) Ei, 'aide! Ce faceți? (*își pune masca pentru danț.*)

NAE: Ei haide, de! (*se aude o figură a cadrilului. Nae danțează cu Didina, Catindatul cu Iordache ca damă. La a doua parte a figurii contradanțului, apar în fund Pampon, Crăcănel și Mița mascați*)

SCENA XIII

CEI DE SUS, PAMPON. MIȚA și CRĂCĂNEL, apoi lume din bal

PAMPON: Iaca turcul! A! în sfârșit. (*toți trei coboară melodramatic în fața Catindatului; figura danțului se sparge; Didina, Nae și Iordache se retrag deoparte spre ușa din fund în stânga și ascultă; Mița mai la spatele lui Crăcănel și lui Pampon, care s-au oprit ținută în fața Catindatului înmărmurit; Mița a scos din buzunar sticluța și pândește.*)

DIDINA (*încet*): Pampon!

NAE (*încet*): Mița!

IORDACHE (*încet*): Crăcănel!

CRĂCĂNEL (*fioros*): Jos masca!

CATINDATUL (*tremurând*): Pentru ce?

CRĂCĂNEL: Până aici ți-a fost, Bibicule! (*stau amândoi gata să-l apuce*)

CATINDATUL: Iartă-mă, nene Iancule, nu mai fac! (*pune mâna să-și scoată masca*)

MIȚA (*care a pândit momentul, n-apucă el să-și scoată masca, și-i aruncă sticluța în ochi*): Na, mizerabile! (*fuge prin fund*)

CATINDATUL: A! Săriți! ajutor! (*vrea să fugă*)

(*Pampon și Crăcănel îl înhață și încep să-i tragă; lume mascată și nemascată vine fuga din fund la dreapta; Didina, Nae și Iordache au și dispărut în fund la stânga.*)

Cortina

ACTUL III

(Decorul actului întâi întocmai. Un moment, scena goală. Se aude o birje oprindu-se din goana mare în fund, apoi plecând peste un moment înapoi. Pe urmă se aude zgomotul unei chei deschizând broasca. Ușa se deschide de perete. În scenă întunec adânc.)

SCENA I

DIDINA, NAE și IORDACHE în costumurile de la bal, mascați, intră gâfâind prin fund; apoi PAMPON, CRĂCĂNEL și CATINDATUL de-afară

NAE: În sfârșit, am ajuns... Aprinde o lampă.

DIDINA: Ne urmărește, trebuie să ne urmărească. *(Iordache caută pe dibuite chibriturile pe o masă din fund și răstoarnă niște sticlufe)* A! m-ai speriat! *(Iordache aprinde lampa; lumină în scenă)* Uf! *(își scoate masca; toți și le scot și le aruncă fiecare pe câte-o masă.)*

NAE: Iordache, scoate cheia d-afară, și-ncuie degrab' pe dinăuntru. *(Iordache execută ordinul.)*

DIDINA: Sunt sigură că s-au luat după noi... O să fie un scandal mare... sunt nenorocită.

NAE: Lasă-i să vie, n-ai grijă; orișicum, avem pe unde scăpa.

DIDINA *(lui Iordache, care coboară)*: Zici c-ai văzut dumneata când i-a aruncat cu vitrion în ochi ?

IORDACHE: Am văzut eu, firește. A strigat o dată: „Na, mizerabile!” și paf! *(face gestul.)* și pe urmă a fugit pân lume.

NAE *(desperat)*: Cum? Cum să scap de nebuna asta? Cum să mă cotorosesc de republicana? Vrea să mă bage în primejdie!

DIDINA: Ce scandal! O să mijlocească proces, poliție, procuror, și pe urmă la jurați... O să ne dea pân gazete! Să afle la sigur Pampon... Sunt compromentată... Mi-ai oprit viitorul, d-le Nae.

NAE: Bine, soro, vina mea este? păcatele mele!

DIDINA: Da, firește, vina d-tale... Dacă știi cu ce republicană apilpăsită de Ploiești ai de-a face, nu trebuia să mă-ncurci pe mine.

NAE: Bine, neică...

DIDINA: Nu trebuia să mă-ncurci pe mine.

IORDACHE *(care a stat în fund la ușe și a ascultat afară)* : St! tăceți!

NAE: Ce?

DIDINA: 'Ai?

IORDACHE: Vine o birje... *(se aude o birje)*

DIDINA: Nu v-am spus că ne-a luat urma...

IORDACHE: Tăceți! *(toți ascultă; birja se oprește afară în fund.)* S-a oprit aici...

NAE: Hait!

DIDINA: Ei sunt!

IORDACHE: Tăceți!

DIDINA: Să stingem lampa... *(merge în vârful degetelor în fund.)*

NAE *(lui Iordache)* : Scoate cheia din ușe! *(Iordache scoate cheia. Se aud de afară glasul lui Pampon, al lui Crăcănel și al Catindatului.)*

PAMPON (*d-afară*) : E lumină! sunt aici!

NAE, DIDINA și IORDACHE (*coborând în vârful degetelor, misterios*) : St!

CRĂCĂNEL (*d-afară*): Deșchideți! (*bătăi tari în ușe; Didina stinge lampa; întunerec*)

CATINDATUL: Deșchideți! (*bătăi mai tari*)

NAE: Binișor! încet!

TOȚI DE AFARĂ: Deșchideți! (*bătăi tari*)

DIDINA (*toți trei au coborât în față de tot*): Ce e de făcut?

NAE: Să ieșim în curte pe fereastra din odăiță... St!

PAMPON (*d-afară*): Ori deșchideți, ori sparg ușa!...

CRĂCĂNEL (*d-afară*): Deșchideți!

CATINDATUL (*d-afară*): Ori spargem ușa! (*bătăi grozave*)

DIDINA (*frângându-și mâinile*): Sunt mulți! sparg ușa; îmi vine rău; mor!

NAE: Să fugim.

IORDACHE: 'Aide degrabă; e minunat! (*având o inspirație*.) Să poftească să spargă ușa... Tii! mare politică mi-a dat în cap... să poftească să spargă!...

NAE: Sunt turbați! (*se aud lovituri grele în broasca ușii*.)

IORDACHE: Lasă, că-i potolesc eu!...

DIDINA: ' Aide degrabă!

NAE: 'Aide! (*toți ies misterios și degrabă prin ușa din dreapta*)

(*Un moment scena goală; se aude lucrare la ușa din fund; ușa se cleatină, se zguduie și în sfârșit cedează*)

SCENA II

PAMPON, CRĂCĂNEL, CATINDATUL în costumurile de la bal fără măști. Catindatul e plin de pete negre pe tot obrazul; intrare fioroasă.

PAMPON: A stins lampa!

CRĂCĂNEL: Cine are un chibrit?

CATINDATUL (*se descheie la costum și scoate dedesubt din jiletcă un chibrit de ceară; îl aprinde și îl ține în mână*): Aici este la bărbierul unde mi-a scos măseaua nevinovată!... De-aia, adineaori, în bal, zicea să-mi mai scoată una...

PAMPON (*care, la lumina chibritului, a dat ocol cu ochii în scenă*): Nu mai încape vorbă, este aici. Aicea este Bibicul! (*crud*) Am să-l sfâșiu!

CRĂCĂNEL (*scrâșnind din dinți și zguduind din cap*): Cu dinții! cu dinții am să-l rup! După ce e caz de traducere dublă, ne mai duce din încurcătură în încurcătură; își bate joc de noi... Cu dinții!

PAMPON (*arătând pe Catindatul, care schimbă chibriturile, — când se stinge unul aprinde altul*): Toată încurcătura devine de la dumnealui...

CATINDATUL: De la mine?

CRĂCĂNEL: Da, de la dumneata...

CATINDATUL: Cum de la mine?

CRĂCĂNEL: Se înțelege...

PAMPON: Pentru ce ți-ai schimbat costumul ? pentru ce ai luat costumul turcului!

CATINDATUL (*lui Crăcănel*): Nu mi-ai spus d-ta că e nenea Iancu în bal!... (*schimbă chibritul*.)

PAMPON: Ei! ș-apoi?

CATINDATUL: Cum, ș-apoi ? Dacă mă prindea nenea Iancu în bal, mă lua la Ploiești, îmi omora cariera de la percepție.

CRĂCĂNEL: Și cel puțin dacă am fi siguri, sigurisimi că-i aici!... (*către Catindatul.*) pentru că d-ta ca un zevzec ce ești...

CATINDATUL: Pentru ce mă faci zevzec, d-le?

CRĂCĂNEL: Pentru că daca nu tachinai, nu se-ntâmpla ce s-a-ntâmplat...

CATINDATUL: Ce să-ți fac? Nu ți-am spus că nu mă pot stăpâni? când mă magnetizez, eu tachinez strașnic... Și nenea Iancu tachinează când are magnet, toți ai noștri tachinează... da' nu ca mine.

CRĂCĂNEL: Vezi! vezi că ești zevzec, când îți spun eu că ești zevzec...

CATINDATUL: Pentru ce mă faci zevzec, d-le?

PAMPON: Are dreptate... pentru că d-ta ți-ai schimbat costumul cu o mască, care nu știi măcar ce fel de persoană e.

CATINDATUL: Daca nu și-a scos masca? Nu ți-am spus că vorbea de măsele?... era bărbier.

PAMPON: Eu vă spui că sunt aici. Nu ne-am ținut noi după birja lor? Birja lor nu s-a oprit aici? Nu s-a-ntors înapoi? N-am oprit noi birjarul care-i adusese? Nu s-a-ntors el cu noi și ne-a arătat că aici i-a lăsat, pe doi bărbați și o damă?

CRĂCĂNEL: Da!

PAMPON: Aici sunt, aici, ascunși. Trebuie să fie aici o lumânare, o lampă... Cine a fost aici, pentru ce a fugit când am venit noi?... că a fost cineva aici.

CATINDATUL (*aprinzând alt chibrit și mergând la masa unde sunt două lămpi*): Aha! iacătă o lampă...

CRĂCĂNEL: Aprinde-o!

CATINDATUL (*pune mâna pe sticlă, o scoate și o aruncă jos*): Pfu! frige!

CRĂCĂNEL: Ai spart țilindrul!...

CATINDATUL: M-a fript!

PAMPON (*repede*): Vezi! vezi! e stinsă acuma de curând: a stins-o adineaori când eram noi la ușe...

CATINDATUL (*aprinde alt chibrit și apucă cu mâna învelită în pulpana hainei țilindrul de la o altă lampă, pe care o aprinde. Lumina în scenă. Vede o mască pe masă*): Iacătă o mască!

CRĂCĂNEL (*la altă masă*): Aici încă una!

PAMPON (*găsind a treia mască*): Încă una! Trei! Sunt aici! (*examinând masca*) Este scoasă acum de pe obraz... e caldă... e asudată! (*o miroase tare*) Asta e masca Didinii! i cunosc mirosul... Să-i căutăm; aici sunt... (*miroase încă o dată tare masca*) A! a! data asta, Bibicule, nu mai scapi!

CRĂCĂNEL: Trebuie să punem mâna pe el!

CATINDATUL: Trebuie să-mi dea costumul meu!

PAMPON (*fioros*): Am să-l sfâșiiu.

CRĂCĂNEL (*scrâșnind dinții*): Cu dinții am să-l rup!... cu dinții!...

CATINDATUL (*punând mâna la falcă*): Eu nu pot să-l rup cu dinții, dar trebuie să-mi dea costumul meu! (*toți caută în toate părțile, pe sub mobile, pe care le răstoarnă, pe după paravan*)

PAMPON (*văzând ușa din dreapta*): O ușe! p-aici! (*dă cu piciorul tare în ușe, ușa se deschide, el se repede afară în odăiță, urmat de Crăcănel și Catindatul; se aude răsturnare de mobile în dreapta.*)

SCENA III

IORDACHE în costum de oraș, IPISTATUL, doi SERGENȚI DE NOAPTE, apoi PAMPON, CRĂCĂNEL și CATINDATUL

IORDACHE (*intrând și oprindu-se în ușe, arată dezordinea din prăvălie Ipistatului; cu ton dezolat*): Iacă, domnule, iacă în ce hal e prăvălia!...

IPISTATUL (*grav*): Nu-i niminea.

IORDACHE: Pesemne a fugit!... (*se aude alt zgomot în odaie.*) Scotocesc în odaie! să nu fugă pe fereastră!...

IPISTATUL (*sergenților*): După ei degrab! (*sergenții, Ipistatul și Iordache se reped spre odaie; în momentul acesta intră Crăcănel și Pampon*) Stați! Puneți mâna pe ei! (*sergenții înhață cu putere unul pe Pampon și altul pe Crăcănel*)

CRĂCĂNEL: Poliția!

CATINDATUL (*care a scos și el capul pe ușe, să intre*): Poliția! (*își trage repede capul înapoi; Iordache merge repede în odaie*)

PAMPON (*zbătându-se în mâinile sergentului*): Pentru ce, domnule?

IPISTATUL (*bătând din picior și din mână, aspru*): Vorrhă!... Ce căutați noaptea în prăvăliile negustorilor?

CRĂCĂNEL: Căutam o persoană...

PAMPON: Da, o persoană...

IPISTATUL (*același joc, mai aspru*): Vorrhă! Ce persoană?

CRĂCĂNEL: Pe Bibicul.

PAMPON: Pe Bib...

IPISTATUL (*același joc, și mai aspru*): Vorrhă!

IORDACHE (*intrând repede din dreapta, cu gura mare*): Cum Bibicul, ce Bibicul, care Bibicul, domnule? Mofturi! Aici nu șade Bibicul... știe d. subcomisar cine șade aicea. Ia-i, d-le subcomisar, sunt pungași!

PAMPON (*ținut strâns de sergent*): Eu pungaș ?

CRĂCĂNEL: Noi pungași! Așa umblă pungașii îmbrăcați?

IPISTATUL (*și mai aspru, același joc crescendo*): Vorrhă!... Da' oamenii de treabă așa umblă?... Pe unde ați intrat?...

CRĂCĂNEL: Pe ușe.

PAMPON: Da, pe...

IPISTATUL (*foarte aspru*): Vor...vorrhă!

IORDACHE: Da, pe ușe. Da' întreabă-i d-ta cum a intrat pe ușe. A spart-o, d-le. Eu eram în odăiță dincolo; am simțit că sparge cineva ușa: de frică să nu m-apuce în casă să mă omoare, am ieșit pe dincolo pe fereastră ca să dau de știre la secție...

CRĂCĂNEL: Nu-i adevărat!... noi...

PAMPON: Am văzut...

IPISTATUL (*aspru rău de tot*): Vor... vorrhă! (*sergenților*) — Haide! luați-i! la secție! (*sergenții împing pe Crăcănel și Pampon.*)

CRĂCĂNEL: D-le subcomisar, îmi pare rău... (*sergentul îl împinge*) Nu! nu da brânci, domnule!

IPISTATUL (*grozav de aspru*): Vorrhă! (*sergenților*) Haide odată!

PAMPON (*împins de sergent*): Da, da' nu scapă Bibicul cu asta. (*sergentul îl împinge.*) Nu! nu da brânci, domnule!

IPISTATUL (*scrâșnind din dinți*): Vorrbbă! La secție! (*sergenții scot, prin fund, în brânci pe Pampon și pe Crăcănel.*)

IPISTATUL (*merge după ei până la ușe; cum au ieșit, el se întoarce repede înapoi, și cu tonul foarte dulce*): Iordache... știi de ce venisem eu ?

IORDACHE: Cum să nu știi, dacă ți-am făcut denunțul să-i iei...

IPISTATUL: Nu, știi așa vine vorba... Uite ce vream să te rog eu: am o listă de lotărie. (*scoate o listă mare*)

IORDACHE: Iar?

IPISTATUL: Un franc numărul... mai sunt numai trei numere!...

IORDACHE: Ce?

IPISTATUL: Un portabac cu muzică: are două cântece. (*scoate portabacul și-l face să cânte*)

IORDACHE: Bine, ăsta parcă-l mai puseseseși o dată la lot; aveam și eu un număr.

IPISTATUL: Da, s-a și tras, la Anul Nou.

IORDACHE: Ei?

IPISTATUL: Am câștigat-o eu; oprisem și eu un număr... Acu o pun iar, voi să-mi mai încerc norocul... Mă rog ție, nu mă refuza, pune și tu unul... să le completăm odată...

IORDACHE (*i dă un franc și scrie*): Iaca.

IPISTATUL (*strânge lista, o bagă în buzunar și plecând*): Mersi, neică.

IORDACHE (*după el*): Ia vezi, nu da drumul negustorilor ălora, până nu venim eu ori d. Nae; să vedem, să nu ne fi luat ceva din prăvălie...

IPISTATUL (*oprindu-se în ușe cu intenție foarte fină*): Vor... vorrrbbă! las' pe mine, îi reglez eu... (*iese învârtindu-și muzica.*)

SCENA IV

IORDACHE singur, apoi CATINDATUL

IORDACHE: Haha! i-am lucrat. Să vedem cum are să prinză politica; eu i-am băgat, el să-i scoată; eu i-am regulat, el să-i scape... Până una alta, să vedem de urâtul de dincolo. (*merge la ușa din dreapta*) Haide, vino!

CATINDATUL (*foarte sfios intră*): S-a dus?

IORDACHE: S-a dus...

CATINDATUL (*tremurând*): Dacă mă ducea la poliție?! Să afle nenea Iancu că m-a dus la poliție!

IORDACHE: Care nenea Iancu ?...

CATINDATUL: Nu ți-am spus? Nenea Iancu, bogasierul, din Ploiești... închipuiește-ți, domnule, să afle nenea Iancu că m-a dus la poliție!...

IORDACHE: Las-o asta; te mai doare obrazul?

CATINDATUL: De ce? de măsea? Aș! Am magnetizat-o!

IORDACHE: Nu de măsea, de vitrion...

CATINDATUL: Ce vitrion?

IORDACHE: Care ți l-a aruncat în ochi la bal.

CATINDATUL: Mi-a aruncat și cu vitrion? Cine mi-a aruncat cu vitrion?

IORDACHE: Dama, de. Uite, ești plin de pete...

CATINDATUL: Aș! aia a fost cerneală violentă, am cunoscut-o după miros; m-a stropit și-n gură; îi cunosc gustul: cerneală violentă... Știi, la noi la percepție, când pic cerneală pe concept, ... o dată cu limba! (*scoate limba și arată*)

cum linge hârtia) o șterg... Da' închipuiește-ți d-ta, domnule, să afle nenea Iancu că m-a dus la poliție!...

IODACHE: Cine strică? d-ta. Ce cauți să te amesteci cu vagabonții, cu zamparagiii, cu pungașii... să spargi uși și să intri noaptea în prăvăliile oamenilor?

CATINDATUL: Zicea că să găsim pe Bibicul...

IODACHE: Mofturi!

CATINDATUL: Bibicul, care mi-a luat în bal costumul meu și mi l-a dat pe ăsta de turc... (*dezolat*) Trebuie să-l gădesc, să-mi dea costumul meu; trebuie să mi-l dea... nu pot să plec fără costumul meu.

IODACHE: Stăi, domnule, ce poftești d-ta? Costumul? Ți-l gădesc eu, ți-l dau eu mâine, poimâine, îți dau eu garanție, să m-apuci pe mine, na! ce mai vrei?

CATINDATUL (*foarte dezolat*): Îmi trebuie acuma... Cu costumul ăsta de turc nu mă pot duce să-mi iau hainele mele. Nenea Iancu m-a căutat la bal, o să mă caute, o să m-aștepte acasă... Cum să dau eu ochi cu nenea Iancu așa turc?... Mă ia la Ploiești, îmi zdrobește cariera de la percepție.

IODACHE: Aș! vorbă!

CATINDATUL: Și nu-mi poci lua înapoi hainele nemțești, nu mă poci duce mâine dimineață la canțilerie...

IODACHE: Ei, o să lipsești o zi, ce lucru mare! tot zici că nu primești leafă...

CATINDATUL: Mă destituie, nu se poate să lipsesc.

IODACHE: Ascultă-mă pe mine, măi omule; 'ai mai întâi să tragem clopoțelul la o spițarie; trebuie să-ți cureți obrazul; nu se poate să te duci în lume așa pârilit...

CATINDATUL: E rău de tot?

IODACHE: Ești ciuruit; numai în albul ochilor n-ai...

CATINDATUL: Îi închisesem de frica lui nenea Iancu... are palmă grea...

IODACHE: Vino degrabă cu mine; cunosc eu un spițer care scoate cerneala cum scoatem noi măselele, odată...

CATINDATUL: Aoleo!

IODACHE: Vino degrabă, nu mai sta; poate te așteaptă nenea Iancu. (*sufală în lampă și-l ia pe Catindatul să plece cu el. Întunec*)

CATINDATUL: 'Aide... (*ieșind*) Dar fă-ți idee, domnule, să afle nenea Iancu că m-a dus la poliție!... (*ies, închizând bine ușa*)

SCENA V

MIȚA singură în costumul de la bal, apoi DIDINA asemenea

MIȚA (*venind din dreapta pe dibuite*): Am găsit fereastra din odăiță deschisă și am intrat... L-am nemerit? ori nu l-am nemerit? Da, trebuie să-l fi nemerit. Da, sunt o cremenală... (*se retrage pe dibuite după paravan.*)

DIDINA: Mare istorie!... Am înghețat așteptând afară în frig: a trebuit să intru înapoi pe fereastră. Nae trebuie să vie numaidecât cu Pampon. Trebuie să pândesc când or intra aici, să ies pe fereastră și pe aici mi-e drumul. Să poftească pe urmă d. Pampon acasă în costum de bal... să-l judec eu...

MIȚA: Auz mișcând... e cineva...

DIDINA: S-aprinz o lampă... (*merge pe dibuite la masa cu lămpile*)

MIȚA: Desigur e cineva...

DIDINA (*a găsit chibriturile și aprinde lampa*): Așa...

MIȚA: A! (*aparte*) O femeie! dama de verde! (*tare.*) A! în sfârșit!

DIDINA (*dând un ținț de surprindere, se întoarce*): A! (*aparte.*) O femeie! e republicana!

MIȚA (*fierbând*): V-ați speriat? pardon! Mă recomand! Mița Baston.

DIDINA (*cu contenență*): Mersi! și eu Didina Mazu.

MIȚA (*jocul crescendo*): Ce cauți aici, madamo ?

DIDINA (*cu un ton mai sus*): Da' d-ta ce cauți aici, madamo?

MIȚA (*jocul crescendo*): Eu sunt la amantul meu!

DIDINA (*foarte de sus*): Și eu sunt la amantul meu!

MIȚA (*izbucnind*): La amantul d-tale?... Amantul d-tale... a fost... era... este... amantul meu! D-ta, ca o infamă, mi l-ai răpit! (*luând o poză de atac și cu tonul tragic*) Una din noi două trebuie să moară!

DIDINA (*pregătindu-se de luptă*): Să vedem care... Pofitim!

(Mița se repede turbată la Didina, care se repede și ea și o întâmpină. Amândouă țipă și se încleștează, spumând, una de alta.)

SCENA VI

ACELEAȘI — NAE

NAE (*apărând în fund, rămâne o clipă încremenit*) : Să nu dați la oglinzi, că sunt cu chirie! (*apoi repezindu-se între cele două femei, le descleștează și le împinge pe una într-o parte, pe alta într-alta.*)

DIDINA (*căzând d-a-ndăratele pe un scaun și leșinând*) : A! a! a! (*nervi.*)

MIȚA (*același joc*): A! a! a! (*nervi.*)

NAE: Asta e curat ca la „Norma”... Acu-i acu!... (*serepede și le zguduie când pe una, când pe cealaltă.*)

DIDINA (*deșteptându-se brusc*): Unde-i republicana?

MIȚA (*asemenea*): Unde-i infama? (*se repede iar una spre alta.*)

NAE (*oprindu-se la mijloc*): Iar? Bre, femeilor, veniți-vă-n fire. Vine Pampon! vine Crăcănel!

DIDINA: Pampon?

MIȚA: Crăcănel?

NAE: Da, Pampon și Crăcănel. I-am scăpat eu de la secție, unde erau închiși! am pus la cale toate... Drept mulțumire, Pampon, Crăcănel și Ipistatul vin aici acum să facă cinste; s-a dus să cumpere vin și mezeluri. Nu mai e vreme de mofturi! (*Didinii*) Vrei să te lase Pampon ?

DIDINA (*repede*) : Ba nu! (*Didina merge în fund și ascultă afară*)

NAE (*Miții*) : Vrei să-l lași pe Crăcănel?

MIȚA (*tristă*): Ah! l-aș lăsa pe Mangafaua pentru tine... dar nu pot; trebuie mai întâi să-mi fac o carieră...

NAE: Fă-ți-o!

MIȚA: Am fost să intru la telegraf.

NAE: Electrică ploieșteancă! Ei, și?

MIȚA: Nu m-a primit...

NAE: Pentru ce?

MIȚA: Zice că n-am încă vârsta... (*Didina coboară*)

NAE: Vezi! apoi nu e mai bun Crăcănel, că nu mai întreabă de vârstă? 'Aide, 'aide! fiți fete cuminte, că pe urmă mă supăr pe amândouă...

MIȚA: Dar Crăcănel a aflat... Mangafaua știe tot...

NAE: Nu a aflat nimic, nu știe nimic.

MIȚA: A aflat de la Pampon.

NAE: Nimic!

DIDINA: Și Pampon știe bine...

NAE: Apoi daca n-ascultați... Trebuie să vă spun cum i-am liniștit, ca să știți și voi ce să spuneți, cum s-o potriviți... 'Aide, să nu dea peste noi aici... (*le apucă pe amândouă cu câte o mână și pornește cu ele spre dreapta; Iordache intră.*)

IODACHE (*din fund*): Vin! sunt la colț!

NAE: La colț? 'Aideți să punem odată la cale încheierea comediei ăștia... (*Nae, Didina și Mița ies, dreapta*)

SCENA VII

IODACHE, apoi PAMPON și CRĂCĂNEL cu butelci, pachete de mezeluri și franzele la subsuoară, apoi NAE

IODACHE (*căzând obosit pe un scaun*): De azi-dimineață!... de azi-dimineață, asta merge întruna așa! Ce goană! Ce goană turbată! Doamne! Doamne, isprăvește odată istoria asta! sunt trei după douăsprezece și mă leșin de somn și d-a-mpicioarele!

PAMPON (*intrând cu Crăcănel*): Haha! domnule Iordache...

CRĂCĂNEL: Ei! domnule, ai văzut că nu suntem pungași... Stăpânul d-tale, d. Nae, în persoană, ne-a scos de la secție.

IODACHE: Da, domnule Crăcănel...

CRĂCĂNEL: Nu mă cheamă Crăcănel; mă cheamă Mache Razachescu. (*pune ce a adus pe masă*)

PAMPON (*același joc*): Foarte urât din partea d-tale să te porți astfel! noi venisem aici pentru Bibicul, nu pentru ce credeai d-ta: nu avem de un astfel harahterul...

IODACHE: Măcar d-ta să fii ala, să găsești noaptea despre ziuă în prăvălia d-tale...

PAMPON: Eu n-am prăvălie, domnule: eu nu sunt cupeț, sunt particoler...

IODACHE: Știu, da' zi că ai... să găsești trei oameni necunoscuți...

CRĂCĂNEL: Așa e, bine zici, trei. Ce s-a făcut urâtul ăla micul... pârlitul... fratele lui nenea Iancu bogasierul? Pe el pentru ce nu l-a luat la secție?

PAMPON: Pesemne a fugit ca un laș...

CRĂCĂNEL: Iaca, mie nu-mi pare rău de ce s-a întâmplat, dacă oi câștiga portabacul cu muzică.

IODACHE (*repede*): Ați pus și d-voastră la lotăria ipistatului?

PAMPON: Mai era două numere: unul l-am pus eu, și unul amicul.

IODACHE (*aparte*): S-a complectat? A murit francul!...

PAMPON: Domnul Nae unde este?

IODACHE: Mi se pare că e dincolo în odaie, să vedem... (*merge pe după paravan; către Nae, care intră din dreapta*) . Sunt aici, te așteaptă. Așa-i că a prins bine politica mea? Femeile s-au dus?

NAE: Da, dar o să se întoarcă numaidecât; am regulat bine chestia.

IODACHE: Cum?

NAE: Ai să vezi... treci la pod în față, și așteaptă-le... (*trece în scenă; Iordache iese repede în fund*) Ehei! Salutare, neică!

PAMPON (*vesel, strângându-i mâna*): Salutare și frăție!

CRĂCĂNEL (*vesel, dar solemn, îl apucă de mână*): Mersi, neică; ești un bărbat, drept să-ți spui, nu că ești frizer, dar ești galant.

PAMPON: Da, foarte galant!

CRĂCĂNEL: Ne-ai făcut și mie și prietinelui mare bunătate: amândoi o să-ți rămânem foarte recunoscători de câte ai făcut pentru noi. (*îi strânge mâna călduros*)

NAE: N-aveți de ce! îmi pare rău... datoria: se-ntâmplase la mine-n casă...

PAMPON: 'Aida de! nu! ce-i drept e drept, neică, ai făcut mult pentru noi...

CRĂCĂNEL (*vesel*): Și care va să zică Bibicul erai d-ta, 'ai? bată-te să te bată!

NAE: Vezi bine!

CRĂCĂNEL: Și Mangafaua nu eram eu?

NAE: Aș! Mangafaua era unchiul fetii, episcopul...

CRĂCĂNEL: Bată-te să te bată. (*râde*)

PAMPON: Și închipuiește-ți, neică Năică, dacă te întâlneam azi-dimineață, când am venit întâi aici, îmi spuneai numaidecât cum a devenit chestia de ai înfășurat borcănelele cu pomadă, care le-a cumpărat de aici Didina, în ale două bilete... și ne lămuream, frate... Dar eu, prost! Să nu-mi dea în gând să întreb măcar pe Didina... Biata Didina!...

CRĂCĂNEL (*aparte*): Auzi d-ta! și eu gândeam că e biletul Miți...

SCENA VIII

ACEIAȘI — IPISTATUL, apoi IORDACHE, apoi DIDINA și MIȚA, amândouă în haine de oraș

IPISTATUL (*intrând repede din fund*): S-a tras lotul... Acum l-am tras!...

PAMPON: Ei?

NAE: Știu cine l-a câștigat.

IPISTATUL (*cu multă naivitate*): Iar eu, domnule, închipuiește-ți noroc!

NAE (*aparte*): A murit francul!

PAMPON: Tii! păcat!

CRĂCĂNEL: Rău îmi pare. (*se aude uruitul unei birji, care se oprește în fund*)

NAE: St! tăceți, mi se pare că s-a oprit aici o birjă...

PAMPON: Da...

IORDACHE (*venind repede din fund*): Două dame, vin două dame.

NAE (*naiv*): Două dame? Ce să caute la mine două dame?

CRĂCĂNEL: Două dame?

PAMPON: Nu cumva?

DIDINA (*intrând furioasă prin fund*): A! d-le Iancule, în sfârșit! (*Iordache, Ipistatul și Nae la o parte vorbesc încet.*)

PAMPON: Didina! (*Mița intră furioasă și se oprește cu brațele încrucișate în fund*)

CRĂCĂNEL: Mița? (*caută să se ascundă undeva.*)

MIȚA (*coborând la el*): Nu te-ascunde, bibiloiule! gândeai că nu o să te prinz, 'ai? De când te pasc, gândești? Aici e la Ploiești, 'ai? în costum de bal, 'ai? (*Mița lângă Crăcănel îl judecă încet și-l zguduie; Nae după paravan; Iordache și Ipistatul cară mezelurile și hutelcile în odaia din dreapta*)

DIDINA: De azi-dimineață de când ai plecat de acasă, câte ceasuri sunt? știi?

PAMPON: Îți spui eu acasă ce a fost...

CRĂCĂNEL: Mișo, Mișo, îți spui acasă...

MIȚA: Nici un cuvânt mai mult! 'aide!

DIDINA: 'Aide acasă!

PAMPON: Frate, a fost încurcătură, înțelege.

CRĂCĂNEL: Da, o încurcătură...

NAE (*ieșind de după paravan*): Se înțelege c-a fost o încurcătură, cum se-ntâmplă totdeauna în carnaval... Ei! d-ale carnavalului! Să-mi dați voie, coconițelor, să vă isplac eu încurcătura pe larg la masă. (*Crăcănel și Pampon foarte mulțumiți.*)

FEMEILE: La masă?

NAE: Da, la masă. Noi, între bărbați, pusesem de gând să îmbucăm ceva aicea la noi... Dincolo e cald, masa pusă așteaptă... Crez că nu o să capăt un refuz ?

MIȚA (*cu tonul de refuz, înțepată*): Mersi, musiu, de invitație.

CRĂCĂNEL (*stăruitor*): Mițo, să mă vezi cu ghete de brunel cu bizeț pe catafalc!... (*încet*) Frizer, frizer, da' nu știi ce băiat galant e.

PAMPON (*Didinii*): Dacă mă iubești...

SCENA IX

ACEIAȘI — CATINDATUL, curat la față. tot în costumul de turc

CATINDATUL (*intrând din fund triumfător*): M-a curățat spițerul!

DIDINA (*încet*): Cine-i ăsta?

PAMPON (*tot așa*): Lasă că-ți spui eu... (*Didina râde.*)

CRĂCĂNEL (*Miții*): Ăstuaia i-a dat o nebună la bal cu o sticluță cu doftorii în ochi!

MIȚA (*repede*): Și nu l-a ars?

CRĂCĂNEL: Aș! era un fel de cerneală violentă. (*Didina trece lângă Nae; Mița și toți ceilalți se grupează în jurul Catindatului și-l examinează*) Le-a scos toate ?

CATINDATUL: Toate, uite-te. Îți dau un franc pe una...

MIȚA (*aparte*): M-a-nșelat spițerul... mai bine!

NAE (*încet Didinii*) : Măine seară la cincii.

DIDINA (*asemenea*) : Bine!

NAE (*asemenea*) : Nu bine, negreșit! (*Didina trece și ea să examineze pe Catindatul*)

PAMPON: Nu se mai cunoaște deloc...

IORDACHE: Da' deloc. (*trece în odaia din dreapta*)

CATINDATUL: Închipuiește-ți să mă fi văzut nenea Iancu în halul ăla... (*toți îl examinează*)

MIȚA (*încet lui Nae*): Ați șoptit? Ce ți-a șoptit? ce i-ai șoptit?

NAE (*asemenea*): Ești nebună? iar începi?... Așteaptă-mă mâine la opt seara...

MIȚA: Da... (*se duc și ei lângă Catindatul*)

CRĂCĂNEL (*uitându-se în ceafa Catindatului*) : Aha! iaca una a rămas în ceafă: adu francul...

CATINDATUL: Las-o aia; aia e de la noi de la percepție; știi, am obicei, după ce scriu, șterg condeiul; îl dau pân pār. (*face gestul la ceafă; toți râd.*)

IORDACHE (*venind din dreapta*): Daca poftiți, masa e gata.

CATINDATUL: Masa? Care va să zică (*lui Nae*) ne-ncurcăm iar?

NAE: Cu plăcere, neică.

PAMPON: 'Aida la masă.

CRĂCĂNEL: 'Aida! (*toți au pornit spre dreapta; Didina cu Pampon, Mița cu Crăcănel, Nae cu Catindatul, Iordache cu Ipistatul*)

CATINDATUL (*punând repede mâna la falcă, dă un țipăt*): Ai! (*se oprește și se întoarce în loc; toți fac asemenea*)

TOȚI: Ce e?

CATINDATUL (*umblând agitat*): Pfu! Pfu! Pfu! Iar m-a apucat; dar rău, rău de tot! (*cătră Iordache, hotărât*) Știi s-o scoți? Scoate-o. (*toți privesc pe loc.*)

IORDACHE: Lasă că-i știu eu leacul ei; eu i sunt popa... de la Matei citire... (*se repede la masa din fund, ia o pereche de foarfeci mari și vine cu ele încruntat, clănțănindu-le ca la tuns; Catindatului.*) Șezi! (*Catindatul șade; Iordache cu foarfecele clănțănind îl amenință să i le bage pe gât*)

CATINDATUL (*ridicându-se înseninat*): Mersi, neică, mi-a trecut! (*toți pornesc veseli și râzând spre dreapta*)

Cortina

Conu Leonida față cu reacțiunea

Conu Leonida față cu
reacțiunea

de Ion Luca Caragiale

1880

(O odaie modestă de mahala. În fund, la dreapta, o ușă; la stânga o fereastră. De-o parte și de alta a scenii câte un pat de culcare. În mijlocul odăii o masă împrejurul căreia sunt așezate scaune de paie. Pe masă, o lampă cu gaz; pe globul lămpii un abat-jour cusut pe canava. În planul întâi, la stânga, o sobă cu ușa deschisă și cu câțiva tăciuni pâlپând. — Leonida e în halat, în papuci și cu scufia de noapte; Efimița în camizol, fustă de flanelă roșie și legată la cap cu tulpă alb. Amândoi șed de vorbă la masă)

SCENA I

LEONIDA: Așa, cum îți spusei, mă scol într-o dimineață, și, știi obiceiul meu, pui mâna întâi și-ntâi pe „Aurora Democratică”, să văz cum mai merge țara. O deschiz... și ce citesc? Uite, țiu minte ca acum: „ 11/23 Făurar... a căzut tirania! Vivat Republica!”

EFIMIȚA: Auzi colo!

LEONIDA: Răposata dumneei — nevastă-mea a d-întâi — nu se sculase încă. Sar jos din pat și-i strig: „Scoală, cocoană, și te bucură, că ești și dumneata mamă din popor; scoală, c-a venit libertatea la putere!”

EFIMIȚA (*afirmativ*): Ei!

LEONIDA: Când aude de libertate, sare și dumneei răposata din pat... că era republicană! Zic: gătește-te degrab', Mițule, și... hai și noi pe la revoluție. Ne îmbrăcăm, domnule, frumos, și o luăm repede pe jos pân' la teatru... (*cu gravitate*) Ei, când am văzut... știi că eu nu intru la idee cu una cu două...

EFIMIȚA: Ți-ai găsit!... dumneata nu ești d-ăia. Ehei! Ca dumneata, bobocule, mai rar cineva.

LEONIDA: Ori să zici nu știi ce și nu știu cum, că adicătele „acu, unde ești tu republican, ții partea națiunii...”

EFIMIȚA: Aș!

LEONIDA: Dar, când am văzut, am zis și eu: să te ferească Dumnezeu de furia poporului!... Ce să vezi, domnule? Steaguri, muzici, chiote, tãmbãlãu, lucru mare, și lume, lume... de-ți venea amețea nu altceva.

EFIMIȚA: Bine că n-am fost la București pe vremea aia! cum sunt eu nevricoasă, Doamne ferește! pățeam alte alea...

LEONIDA: Ba nu zi asta; puteai trage un ce profit. (*schimbând tonul*) Ei, cât gândești c-a ținut toiul revoluției?

EFIMIȚA: Până seara.

LEONIDA (*zâmbind de așa naivitate, apoi cu seriozitate*): Trei săptămâni de zile, domnule.

EFIMIȚA (*minunându-se*): Nu mă-nnebuni, soro!

LEONIDA: Ce te gândești dumneata, că a fost așa un bagadel lucru? Fă-ți idee: dacă chiar Galibaldi, de-acolo, de unde este el, a scris atunci o scrisoare către națiunea română.

EFIMIȚA (*cu interes*): Zău ?

LEONIDA: Mai e vorbă!

EFIMIȚA: Adică cum?

LEONIDA: Vezi dumneata, i-a plăcut și lui cum am adus noi lucrul cu un sul subțire ca să dăm exemplu Evropii, și s-a crezut omul dator, ca un ce de politică, pentru ca să ne firitisească...

EFIMIȚA (*curioasă*): Da'... ce spunea în scrisoare ?

LEONIDA (*cu importanță*): Patru vorbe, numai patru, da' vorbe, ce-i drept! Uite, țiu minte ca acum: „Bravos națiune! Halal să-ți fie! Să trăiască Republica! Vivat Prințipatele Unite!” și jos iscălit în original „Galibaldi”.

EFIMIȚA (*satisfăcută*): Apoi, atunci dacă-i așa, a vorbit destul de frumos omul!

LEONIDA: Hehei! unul e Galibaldi: om, o dată și jumătate! (*cu mândrie și siguranță*) Ei! giantă latină, domnule, n-ai ce-i mai zice. De ce a băgat el în răcori, gândești, pe toți împărații și pe Papa de la Roma?

EFIMIȚA (*mirată*): Și pe Papa de la Roma? Auzi, soro?

LEONIDA: Ba încă ce! i-a tras un tighel, de i-a plăcut și lui. Ce-a zis Papa — iezuit, aminteri nu-i prost! — când a văzut că n-o scoate la căpătâi cu el?... „Mă nene, ăsta nu-i glumă; cu ăsta, cum văz eu, nu merge ca de, cu fitecine; ia mai bine să mă iau eu cu politică pe lângă el, să mi-l fac cumătru.” Și de colea până colea, tura vura, c-o fi tunsă, c-o fi rasă, l-a pus pe Galibaldi de i-a botezat un copil.

EFIMIȚA (*cu ironie*): Și-a cunoscut omul nașul!

LEONIDA: Vezi bine!... Acu ia spune, cam câți oameni te bate gândul că să aibă Galibaldi?

EFIMIȚA: Sumedenie!

LEONIDA: O mie, domnule, numa' o mie.

EFIMIȚA: Ei! fugi că mor! și adică numa' cu o mie să...

LEONIDA (*întrerupând-o*): Da, da' întreabă-mă să-ți spun ce fel de oameni sunt.

EFIMIȚA: Ceva tot unul și unul.

LEONIDA: Ți mai prima, domnule, aleși pe sprinceană, care mai de care, dă cu pușca-n Dumnezeu; volintiri, mă rog: azi aici, mâine-n Focșani, ce-am avut și ce-am pierdut!

EFIMIȚA: Ei! așa da.

LEONIDA: Și toți se-nchină la el ca la Cristos; de hatărul lui, sunt în stare, trei zile d-a rândul, să nu mănânce și să nu bea, dacă n-or avea ce.

EFIMIȚA: Ce spui, soro?

LEONIDA: Ce-ți spui eu, și câte și mai câte altele și mai și.

EFIMIȚA: Bravos!

(*O mică pauză și căscături de amândouă părțile*)

LEONIDA: Trebuie să fie târziu, Mițule; ne culcăm?

EFIMIȚA (*se scoală și se uită la ceas*): Douăspce trecute, bobocule.

LEONIDA (*sculându-se și el și mergând spre patul din stânga*): Vezi dumneata cum trece vremea cu vorba...

EFIMIȚA (*dregându-și patul*): Ei! cum le spui dumneata, să tot stai s-ascuți; ca dumneata, bobocule, mai rar cineva.

LEONIDA (*la pat și intrând sub plapumă*): Mișo, ai zis matale fetii să vie mâine mai de dimineață ca să facă focul ?

EFIMIȚA (*stingând lampa*): Da. (*se-nchină și se așază în pat la dreapta*)

(*Odaia rămâne luminată numai de flacăra tăciunilor din sobă*)

LEONIDA (*după ce s-a învățit în pat până să-și facă culcușul, cu satisfacție*): A! așa!

(*Un moment pauză, în timp ce fiecare se așază bine în așternutul său*)

EFIMIȚA (*din așternut*): Și zi așa cu Galibardi, 'ai?

LEONIDA (*asemenea*): Așa zău!... Ei! mai dă-mi încă unul ca el, și până mâine seara, — nu-mi trebuie mai mult, — să-ți fac republică... (*cu regret*.) Da' nu e! Da' o să-mi zici că cu încetul se face oțetul, ori că mai rabdă, că n-a intrat zilele-n sac. (*cu tărie*) D-apoi bine, frate, până când tot rabdă azi, rabdă mâine ? că nu mai merge, domnule, s-a săturat poporul de tiranie, trebuie republică!

EFIMIȚA: Adică, zău, bobocule, de! eu, cu mintea ca de femeie, pardon să te-ntreb și eu un lucru: ce procopseală ar fi și cu republica?

LEONIDA (*minunat de-așa întrebare*): Ei! bravos! ș-asta-i bună! Cum, ce procopseală? Vezi asta-i vorba: cap ai, minte ce-ți mai trebuie? Apoi, închipuiește-ți dumneata numai un condei, stăi să-ți spui: mai întâi și-întâi că dacă e republică, nu mai plătește niminea bir...

EFIMIȚA: Zău?

LEONIDA: Zău... Al doilea că fieștecare cetățean ia câte o leafă bună pe lună, toți într-o egalitate.

EFIMIȚA: Parol?

LEONIDA: Parol... Par egzamplu, eu...

EFIMIȚA: Pe lângă pensie ?

LEONIDA: Vezi bine; pensia e bașca, o am după legea veche, e dreptul meu; mai ales când e republică, dreptul e sfânt: republica este garanțiunea tuturor drepturilor.

EFIMIȚA (*cu toată aprobarea*): Așa da.

LEONIDA: Și al treilea, că se face și lege de murături.

EFIMIȚA: Cum lege de murături ?

LEONIDA: Adicătele că nimini să nu mai aibă drept să-și plătească datoriile.

EFIMIȚA (*crucindu-se cu mirare*): Maică Precistă, Doamne! apoi dacă-i așa, de ce nu se face mai curând republică, soro ?

LEONIDA: Hei! te lasă reacționarii, domnule ? Firește, nu le vine lor la socoteală să nu mai plătească niminea bir! e aproape de mintea omului: de unde ar mai mânca ei lefurile cu lingura?

EFIMIȚA: Așa e... da'... (*reflectând mai adânc*) un lucru nu-nțeleg eu.

LEONIDA: Ce lucru?

EFIMIȚA: Dacă n-o mai plăti niminea bir, soro, de unde or să aibă cetățenii leafă?

LEONIDA (*în luptă cu somnul*): Treaba statului, domnule, el ce grije are? pentru ce-l avem pe el? e datoria lui să-ngrijească să aibă oamenii lefurile la vreme...

EFIMIȚA (*lămurită*): Așa da... vezi, mie nu-mi dădea-n gând. (*după o pauză de reflecție*) Ce bine ar fi! unde dă Dumnezeu odată să o mai vedem ș-asta, republica! (*Leonida începe să sforăie*) Dormi, soro?... (*Leonida sforăie-nainte*) A adormit.

SCENA II

(Coana Efimița se așază pe o ureche și adoarme și ea. — Unu după miezul nopții sună rar în vecinătate: patru bătăi pentru sferturi, apoi o bătaie mai gravă pentru ceas. În orchestră melodramă „misterioso”. Câteva momente pauză, după care s-aud în depărtare două-trei detunături de pușcă și chiote surde; apoi, altele mai multe fi strigăte mai distincte, și încă o dată)

EFIMIȚA (se deșteaptă și se ridică-n pat, privind cu nedumerire către ușa și întrebând cu neastâmpăr): Cine e? (pauză) Cine e? (pauză; sare din pat, aleargă repede la ușă și o încearcă dacă e bine încuiată, asemenea la fereastră, și se-ntoarce mai puțin îngrijată să se așeze iar la loc, făcându-și o cruce) Cine știe ce-oi fi visat!... (se culcă și așipește iar; în orchestră melodramă; pauză; o salvă de detunături și strigăte înmulțite; cocoana sare din pat cât colo)... Cine e?... (o pauză, merge tremurând la masă, caută p-întunec chibriturile și aprinde lampa; foarte emoționată, încearcă încă o dată ușa, merge în vârful degetelor la dulapul de haine, îl încuie repede, ca și cum ar fi prins pe cineva în el, și ascultă cu palpitație ce se petrece înăuntru; se uită apoi pe sub paturi și prin toate colțurile, stinge lampa, se-nchină și se urcă iar în pat) Ce-o fi ș-asta? (deodată, s-aud o nouă salvă și chiote prelungite; coana Efimița sare jos și rămâne înmărmurită în picioare ascultând; o altă salvă și strigăte) Leonido! (zgomotul se repetă) Leonido!! (pauză; zgomotul se repetă cu putere; cocoana se repede peste un scaun cu exasperare, se împiedecă și cade peste patul lui Leonida) Leonido!!!

SCENA III

LEONIDA (sculându-se din somn spăimântat): 'Ai! ce e?

EFIMIȚA: Leonido! scoal' că-i foc, Leonido!

LEONIDA (speriat): Unde-i foc ?

EFIMIȚA: Scoal' că-i revoluție, bătălie mare afară!

LEONIDA: Aș! vorbă să fie! Ce te pomenești vorbind, domnule?

EFIMIȚA: Bătălie la toartă, soro: pistoale, puști, tunuri, Leonido, țipete, chiote, lucru mare, de am sărit din somn!

LEONIDA (luând-o cu binișorul): Mițule, nu-i nimica; știi cum ești dumneata nevricoasă, unde am vorbit toată seara de politică, te-i fi culcat și cu fața-n sus și ai visat cine știe ce.

EFIMIȚA (impacientată): Leonido, deșteaptă sunt eu acuma?

LEONIDA: Apoi de! Mițule, asta dumneata știi.

EFIMIȚA (atinsă): Bravos, bobocule! nu m-așteptam ca tocmai dumneata să te pronunți cu așa iluzii în contra mea; te credeam mai altfel... îmi pare rău!... Cucoane Leonido, sunt deșteaptă; am auzit acum cum te-auz și m-auzi... revoluție, bătălie mare!

LEONIDA: Bine, Mițule, stăi, nu te importa degeaba. De când m-ai deșteptat pe mine, ai mai auzit ceva?

EFIMIȚA: Nu.

LEONIDA: Apoi de! cum vine treaba asta? spune matale...

EFIMIȚA (cam în nedomirire): De, soro, știi și eu?

LEONIDA: Apoi, vezi? Dar... s-o mai luăm și pe partea ailaltă, să vedem ce-ai să mai zici. Bine, chiar revoluție să fi fost, să zicem;... nu știi dumneata că n-are nimini voie să descarce focuri în oraș? e ordin de la poliție...

EFIMIȚA (aproape răsconvinsă): De! bobocule, să zic și eu cum zici, că după cum le spui dumneata, una și cu una fac două, n-are de unde să te mai apuce omul... (stând la gânduri și iar îndoindu-se) Da' bine, soro, am auzit, am a-u-zit; cum s-auz ce nu era? ce-am auzit dacă nu era nimica?

LEONIDA: Ei! domnule, câte d-astea n-am citit eu, n-am păr în cap! Glumești cu omul! Se-ntâmplă... (cu tonul unei teorii sigure) că fiincă de ce? o să mă-ntrebi... Omul, bunioară, de par egzamplu, dintr-un nu-știi-ce ori ceva, cum e nevricos, de curiozitate, intră la o idee; a intrat la o idee? fandăcia e gata; ei! și după aia din fandăcie cade în

ipohondrie. Pe urmă, firește, și nimica mișcă.

EFIMIȚA: Comedie, soro! (*minunându-se*) Așa o fi!

LEONIDA: Bunioară și la dumneata acuma, o ipohondrie trecătoare; nu-i nimica... Hai să ne culcăm: noapte bună, Mițule.

EFIMIȚA: Noapte bună. (*încă nedomirită oarecum, stinge lampa și se vâără în pat.*)

LEONIDA (*după o pauză*): Nu te mai culca cu fața-n sus, Mițule, că iar visezi.

(*Cocoana s-așază p-o ureche; în odaie întunec, în orchestră melodramă;*

o pauză, după care d-odată se aud în depărtare chiote, strigăte și detunături)

SCENA IV

EFIMIȚA: Ai auzit?

LEONIDA: Ai auzit?

(*Amândoi, d-odată, se ridică înfiorați. Zgomotul s-apropie*)

EFIMIȚA (*sărind din pat*): E idee, Leonido ?

LEONIDA (*cu spaimă*): Aprinde lampa... (*sare și el din pat*)

(*Zgomotul mai aproape*)

EFIMIȚA (*aprinzând lampa*): E fandacsie, bobocule ?

LEONIDA (*tremurând*): Nu-i lucru curat, Mițule!

(*Zgomotul tot mai tare*)

EFIMIȚA: E ipohondrie, soro?

(*Zgomotul crește mereu*)

LEONIDA: E primejdie mare, domnule! Ce să fie?

EFIMIȚA: Ce să fie? dumneata nu vezi ce să fie? Revoluție, bătălie mare, Leonido!

LEONIDA (*ciudindu-se*): Bine, frate, revoluție ca revoluție, da' nu-ți spusei că nu-i voie de la poliție să dai focuri în oraș?

(*Zgomotul crește înainte*)

EFIMIȚA (*tremurând*): Voie, ne-voie, auzi ?

LEONIDA (*asemenea*): Auz: da' nu e, nu se poate să fie revoluție... Câtă vreme sunt ai noștri la putere, cine să stea să facă revoluție?

EFIMIȚA: De! întreabă-mă să te-ntreb... (*zgomot mare*) Auzi ?

LEONIDA: Unde mi-este gazeta? (*nervos*) că dacă o fi să fie revoluție, trebuie să spuie la „Ultime știri”. Unde mi-e gazeta? (*merge la masă, ia gazeta, își aruncă ochii pe pagina a treia și dă un țipăt*) A!

EFIMIȚA: Ei!

LEONIDA (*pierdut*): Nu e revoluție, domnule, e reacțiune; ascultă: (*citește tremurând*) „Reacțiunea a prins iar la limbă. Ca un strigoi în întunec, ea stă la pândă ascuțindu-și ghearele și așteptând momentul oportun pentru poftele ei antinaționale... Națiune, fii deșteaptă!” (*cu dezolare*) Și noi dormim, domnule!

EFIMIȚA (*asemenea*): Cine strică, soro, dacă nu mi-ai citit gazeta de cu seara!

(*Zgomot tare*)

LEONIDA (*prăpădit*): Și pe mine mă știu toți reacționarii că sunt republican, că sunt pentru națiune.

EFIMIȚA (*tremurând și începând să plângă*): Ce-i de făcut, soro?

LEONIDA (*stăpânindu-se ca să-i facă curaj*): Nu te speria, Mițule, nu te speria...

(Salve și chiote foarte apropiate)

EFIMIȚA: Iute, soro, pune mâna.

(Amândoi trag cearșafurile din paturi în mijlocul casii, golesc dulapul, scrinul, și fac două legături mari; apoi baricadează ușa cu paturile și cu mobilele)

LEONIDA *(lucrând)*: Mergem la gară pân dosul Cișmegiului, și plecăm până-n ziuă cu trenul la Ploiești... Acolo nu mai mi-e frică: sunt între ai mei! republicani toți, săracii!

(Zgomot și mai aproape)

EFIMIȚA *(îngrozită, oprindu-se din lucru și ascultând)*: Soro! soro! auzi dumneata? Zavrăgii vin încoace!

LEONIDA *(asemenea)*: Auz... *(tremură)* Și cum sunt eu deocheat, drept aicea vin, să ne dărâme casa.

EFIMIȚA *(îndoindu-se de genuchi și înecându-se)*: Nu-mi spune, soro, că mor!

LEONIDA: Fă iute, iute!

(Zgomotul și mai aproape; Leonida cade-n genuchi)

EFIMIȚA: Soro, mor! a intrat în ulița noastră...

LEONIDA: Stinge lampa!

(Cocoana suflă iute în lampă; zgomotul este sub ferestre. Amândoi sunt trăsniți. O pauză, zgomot și apoi câteva bătăi în ușa d-afară)

EFIMIȚA *(șoptind)*: Sunt la ușă.

LEONIDA *(asemenea)*: Atât mi-a fost!... Nu te mișca. *(bătăile se repetă mai tare; zgomotul s-a cam depărtat)*. Să ne ascundem în dulap...

EFIMIȚA: Să lăsăm calabalâcul și să sărim pe fereastră...

LEONIDA: Dar dacă or fi intrat în curte?

(Bătăile în ușă se îndesesc cu nerăbdare; zgomotul se depărtează mereu)

UN GLAS DE FEMEIE *(d-afară)*: Dar asta, comedie!

EFIMIȚA *(cu uimire, plecându-se spre ușă s-asculte)*: 'Ai?

LEONIDA *(oprind-o)*: St! nu te mișca!

(Pumni tari în ușă; zgomotul și mai departe)

GLASUL *(d-afară)*: Ei! Doamne! *(strigând)* Coniță!

EFIMIȚA *(uimită)*: E slujnica, Leonido, Safta.

(Chiotele și împușcăturile d-abia se mai aud foarte departe)

LEONIDA: St! parcă s-a mai depărtat zavera!

(Bătăi desperate în ușă)

GLASUL *(d-afară)*: Deschide, cocoană, să fac focul. *(o pauză. Leonida și Efimița ascultă uimiți, neștiind ce să creadă)* Vai de mine! nu-i bună asta! a pățit boierii ceva!

EFIMIȚA: E Safta... *(vrea să meargă la ușă)*

LEONIDA *(oprind-o)*: St! nu deschide o dată cu capul!

EFIMIȚA *(nemaiputând răbda și zmucindu-se)*: Trebuie să deschiz, soro, că-ncepe dobitoaca să țipe și-i mai rău: ne dă de gol la zavrăgii!

(Bătăi din toate puterile în ușă)

LEONIDA *(comprimându-și inima și cu un ton de supremă resignare)*: Deschide!

EFIMIȚA *(mergând în vârful degetelor la ușă, întrebă cu gura jumătate)*: Cine e?

GLASUL (*d-afară*): Eu, cocoană; am venit să fac focul.

EFIMIȚA (*stă un minut la îndoială, apoi se hotărăște și, dând în lături baricada, deschide și cu glasul alertat*):
Haide, intră.

(*în odaie e întunec. Coana Efimița ține piept Saftii la ușă*)

SCENA V

EFIMIȚA (*mișcată, cu tonul misterios*): Ce-i afară, Safto ?

SAFTA (*care a intrat cu un braț de lemne*): Bine, cocoană, ce să fie! Da' pân-acuma n-am putut închide ochii: toată noaptea a fost masă mare la băcanul din colț; acu d-abia s-a spart cheful. Adineaori a trecut p-aici vreo câțiva, se duceau acasă pe două cărări; era și Nae Ipingescu, ipistatul, beat frânt; chiuia și trăgea la pistoale... obicei mitocănesc.

LEONIDA (*nedomirit*): Ce obicei?

SAFTA: Știi, a făcut oamenii chef, c-aseară a fost lăsata-secului.

EFIMIȚA (*înseninându-se și prinzând limbă, către Leonida cu umor*): A fost lăsata, secule!

LEONIDA (*îmbărbătat*): Ei vezi ? (*plin de triumful teoriei*) Tot vorba mea, domnule! Omul, bunioară, de par egzemplu, dintr-un nu-știu-ce ori ceva, cum e nevrinos, de curiozitate, intră la o idee; a intrat la o idee? fandacsia e gata; ei! și după aia, din fandacsie cade în ipohondrie. (*către cocoana*) Văzuși?

EFIMIȚA (*cu chef*): Ei! soro! parcă ziceai că nu e voie de la poliție să se dea cu pistoale în oraș ?

LEONIDA (*sigur*): Apoi bine, nu vezi dumneata că aici a fost chiar poliția în persoană...

EFIMIȚA: Ei, bobocule, apăi cum le știi dumneata toate, mai rar cineva! (*aprinde lampa*)

(*Amândoi sunt foarte veseli. Safta rămâne încremenită văzând răsturnarea odăii*)

Cortina

Năpasta

Năpasta

de Ion Luca Caragiale

ACTUL I

(Interiorul unei cârciume, clădire cu grinzi de lemn. În fund, la mijloc, ușa de intrare; la stânga, fereastră mare de prăvălie cu blon; lângă fereastră, taraba. La stânga, planul întâi și al doilea, două uși cari dau în două odăi. La dreapta, planul întâi, chepengul beciului și o ușe care dă în celar. La stânga, în față, o masă de lemn și scaune rustice. Lavițe pe lângă pereți.):

SCENA I

DRAGOMIR, GHEORGHE și ANCA (Toți trei stau împrejurul mesii pe care arde o lampă mică cu petrol. Gheorghe ține o gazetă în mână. Anca lucrează la o cămașe.)

GHEORGHE: ... E greu să scape, firește... dar se-ntâmplă... Așa fac mai toți câți scapă: dintru-întâi s-arată pocăiți, se prefac proști, se dau tot cu binișorul, și odată, când le vine bine, p-aici ți-e drumul...

DRAGOMIR: Adică și ăsta era șiret... se prefăcea... (*zâmbind.*) Am înțeles!

GHEORGHE: Știu eu?

DRAGOMIR: Fuși, mă, d-acolo!

GHEORGHE: De ce să nu crezi că s-a prefăcut?

ANCA: Asta e! Nouă ani de zile!... Cine se preface atâta vreme așa, și să nu fi fost nebun, tot acolo ajunge... până la urmă tot nebunește.

DRAGOMIR: Dac-a fost ticălos, prostul! L-a găsit cu cămașa plină de sânge, a văzut la el luleaua, tutunul și amnarul mortului... Dacă s-a bucurat să fure niște nimicuri de la un mort pe care l-a găsit în pădure, eu stric?... Era tâmpit... când i-a citit osânda, râdea...

ANCA (cu mult interes): Cum?... De unde ai văzut tu când i-a citit osânda?

DRAGOMIR: Am fost la judecată.

GHEORGHE: Ai fost?

ANCA (din ce în ce mai interesată): La care judecată?

DRAGOMIR (contrariat): La jurați, când l-a osândit.

ANCA: Ai fost tu la jurați!... și mie atâția ani de zile să nu-mi spui!

DRAGOMIR: Ți-am spus...

ANCA: Ba nu.

DRAGOMIR (supărat): Ei! Așa e, nu, firește. La ce?... Să-ncepi iar să-mi bocești pe răposatul?

ANCA (clătinând din cap): Dragomire! (*se scoală și trece la tarabă.*)

DRAGOMIR (după ce s-a uitat urât la ea, cătră Gheorghe): Ia citește, mă, înainte, să vedem ce s-a făcut nebunul.

GHEORGHE (căutând șirul în ziar, apoi urmând citirea): "... precum și toate cercetările au fost zadarnice. Soldatul mărturisește că de multe ori a mers cu nebunul la apă, că-l lăsa la fântână singur și el se ducea să-și vază amanta. Nebunul venea cu donițele pline și-l chema să se întoarcă împreună la temniță. Tot timpul, nebunul a fost ca și liber, în orice caz foarte puțin păzit. Era bun și foarte simpatic tutulor - afară de accesurile acute în care-l apuca mania persecuției. După cum afirmă soldatul, nebunul ar fi căzut în ocna a veche, care e părăsit de pe vremuri..."

DRAGOMIR (cu interes): Care va să zică... a murit...?

GHEORGHE: Ba bine că nu.

DRAGOMIR (aparte): A murit!...

GHEORGHE: Ia spune, Dragomire, ce fel de om era... Eu n-am văzut de când sunt o judecată la jurați... Aș vrea să văz și eu o dată... Ce face, ce zice, omul pe care-l judecă?

DRAGOMIR: Ce să facă?... Stă și el între puști și așteaptă să se isprăvească mai degrab'...

ANCA (la tarabă): Dar tu, Dragomire, ai mers așa din întâmplare ori dinadins?

DRAGOMIR (întorcându-se spre ea): Dinadins?... Ce nu ți-e bine?... De ce să merg dinadins? (*lui Gheorghe.*) *S-a nemerit să fiu în oraș...* mă dusesem să vânz niște lână. (*răstit, către Anca, care șade rezemată cu coatele pe tarabă.*) *Ce faci acolo?*

ANCA: Nimic... Ascult.

DRAGOMIR: Asculți! (*din ce în ce mai aspru.*) Nu-ncepi iar să bocești pe răposatul? Că iar am vorbit de el... 'Aide de! Începe... jelește-l!... (*Anca trece binișor și iese în stânga; - către Gheorghe.*) *Eu zic că nebunul nu era vinovat; degeaba l-a băgat douăzeci de ani la ocnă!*

GHEORGHE: Știi c-ar fi ciudat - că s-a mai întâmplat așa lucru... să te pomenești că prinde vreun tâlhar și ala spune: tot eu am făcut acu câțiva ani omorul din pădurea Corbenilor... Uite de ce și uite cum... 'Ai?

DRAGOMIR: Se prea poate.

GHEORGHE: Ce te faci atuncea cu nebunul?...

DRAGOMIR: Care?

GHEORGHE: Care a fost osândit degeaba.

DRAGOMIR: Ai zis c-a murit.

GHEORGHE: Să zicem că trăiește...

DRAGOMIR: Cum să trăiască?... A căzut în ocna părăsită...

GHEORGHE: Nu... să zicem că n-a căzut, să zicem c-a fugit și pun mâna pe el... Cine-i plătește atâția ani la necaz?

DRAGOMIR: Dumnezeu... (*pauză.*) Mă, Gheorghe, tu cam știi legile...

GHEORGHE: Așa ș-așa... (*Anca intră și se oprește în ușe.*)

DRAGOMIR: Nu-i așa că un om care a făcut o faptă... un omor... nu-i așa că dacă vine singur peste zece ani și se mărturisește, nu mai are nici o pedeapsă?...

GHEORGHE: Cât e nu știu sigur, dar știu că e un termen: dacă trece ala, s-a isprăvit...

ANCA (care a ascultat din pragul ușii, coboară; e plânsă): Cum adică? La zece ani un ucigaș poate veni să spuie singur ce-a făcut și lumea îl lasă în pace.

DRAGOMIR: Așa e legea...

ANCA: Bună lege, zău! (*se șterge la ochi.*)

DRAGOMIR: De ce nu te pui tu să faci alta mai bună? (*fixând-o.*) Iar ai venit! (*lui Gheorghe.*) Vezi de ce nu i-am spus... pentru că de câte ori vine vorba de răposatul, ori își aduce aminte de el cât de departe, îmi urlă toată ziua. (*cătră ea.*) Mergi d-aici, și nu mai mă boci pe cap, cobe!... Știi că dacă m-ar omorî pe mine, mi-ai juca hora la soroace în loc să-mi faci pomană... (*pauză; Anca se retrage.*) *Dacă era să bocești toată viața pe bărbatu-tău ăl dintâi, de ce te-ai măritat a doua oară?... 'Aide.. mergi!*

ANCA: De ce nu ești mai blând, Dragomire?

DRAGOMIR: Pleacă odată...!

ANCA: Mă duc. (*iese în fund.*)

SCENA II

DRAGOMIR, GHEORGHE

DRAGOMIR: Du-te la păcatele! (*se scoală supărat.*)

GHEORGHE (după o pauză): Fie, măi vere, prea aspru ești cu muierea.

DRAGOMIR: Ia lasă-mă-n pace și tu. Știi tu cum trăiesc eu?... Știi tu ce am făcut eu pentru femeia asta?... Că mai bine îmi frângeam gâtul până să n-o fi întâlnit!... Dacă nu era femeia asta îndărătnică, eu eram astăzi altfel de om! Tu nu știi ce s-a petrecut între mine și ea.

GHEORGHE: Da, da' văz ce se petrece. Vă canoniți unul pe altul degeaba: nici tu nu ești de ea, nici ea de tine.

DRAGOMIR: Ea m-a luat ca să aibă cine să-i ție soroacele de sufletul răposatului. Din ziua întâia a cununiei și până astăzi, o dată n-am văzut-o zâmbind; de atunci și până astăzi cu trupul e aicea pe lumea asta și cu gândul e la Dumitru pe lumea ailaltă.

GHEORGHE: O fi fost cu ea mai bun ca tine.

DRAGOMIR: Mai bun!... De unde știa ea din ziua întâia că n-o să fiu și eu poate mai bun decât el. Eu n-o iubeam?... Că dacă n-aș fi iubit-o!... Și mai în sfârșit, înțeleg să plângă o femeie pe bărbat dacă e văduvă... da' dacă s-a măritat o dată cu altul... Care-i ala să rabde asta?... Atunci de ce s-a mai măritat?

GHEORGHE: Ei!

DRAGOMIR: Da; de ce... dacă nu se poate despărți de umbra răposatului? Ba zi că e o femeie nebună, care mi-a stricat mîntea și mie. Eu sunt sănătos, crezi, de când am luat-o?... Uf! M-am săturat! De opt ani de zile, Dumitru și iar Dumitru; pe îl auz când vorbește ea, când mă uit la ea, îl văz pe el... Eu trăiesc în casă, mănânc la masă, dorm la un loc cu stafia lui... Așa! Asta n-o să mai meargă mult! (*Anca intră din fund încetinel, se oprește în ușă și ascultă; Gheorghe o vede și face o mișcare; Dragomir, atras de mișcarea lui Gheorghe, se întoarce și o vede.*) Uite-o! Uite-l! El e... Dumitru! (*cătră ea.*) Ieși! Ieși! Fugi, să nu te văz! (*Anca stă locului cu ochii pironiți asupra lui.*) Te duci? Or mă duc eu... Să nu te văz! (*pornește spre ea, ea înaintează spre el; el se repede, o apucă de mână și-o duce hotărât în față.*) Ce vrei?... Ce te uiți așa la mine?... Ce gândești?... Eu l-am omorât?... Da? Spune! (*o smucește.*)

ANCA (hotărât): Dragomire, ești nebun. (*își face cruce.*)

DRAGOMIR: Nebun?... Spune... (*o smucește iar.*)

GHEORGHE: Dragomire!

ANCA: O!... Nebun!

DRAGOMIR: Nu, să spui... Din două una: or crezi că l-am omorât eu...

ANCA: Poftim! Asta-i vorbă de vorbit!

DRAGOMIR: Da... și atunci de ce mai trăiești cu mine... or nu crezi și atunci de ce mă chinuiești pe mine?... Ce ai cu mine? Lasă-mă în pace pe mine cu Dumitru al tău! (*o împinge de mână și suie; ea vrea să facă un pas spre el.*) Lasă-mă în pace! (*același joc.*) Lasă-mă în pace! (*iese foarte turburat prin fund trântind ușa.*)

SCENA III

ANCA, GHEORGHE

GHEORGHE (suie până în fund): Dragomire! Dragomire!... S-a dus!

ANCA (coborând la stânga, aparte): Se duce la cârciuma Popii,... acasă n-are ce bea.

GHEORGHE (din fund): Anco! (*coboară încet.*)

ANCA: Tot aici ești?... Gheorghe, de ce nu-ți schimbi tu gândurile, mă băiete, și vrei să mi le schimbi pe ale mele? Îmi pare rău de tine!... Așa necăjită cum sunt, de ce nu mă lași tu necazului meu și mai mă turburi și tu?

GHEORGHE: Pentru că...

ANCA: Pentru că mă iubești... Asta o știu...

GHEORGHE: Da, pentru că te iubesc...

ANCA: Lasă-mă păcatelor mele, Gheorghe, și du-te. Ești tânăr, mergi de-ți caută norocul aiurea... Așa cum mă iubești tu pe mine eu nu te poci iubi...

GHEORGHE: Tu nu poți iubi?

ANCA: Ba... oi fi iubit și eu odată... dar n-am avut parte. Acu la mine a trecut vremea iubitului... D-aia Gheorghe, îți mai spui o dată, caută-ți norocul în altă parte...

GHEORGHE: În altă parte?... Bine...

ANCA: ... De ce să-ți încurci tu o viață tânără cu pățeli trecute, să iei o femeie cu gânduri vechi?... Ş-apoi chiar așa... cum să mă iei?

GHEORGHE: Ți-am spus...

ANCA: Să mă despaț eu acum de Dragomir?... Nu se poate.

GHEORGHE: Zici că ți-e greu să-l vezi.

ANCA: Da... da' mie Dumnezeu mi l-a trimis pe el; și Dumnezeu știe ce face... eu trebuie să fac voia lui...

GHEORGHE: Bine, Anco, fă cum vrei, trăiește cum îți vine... Eu m-am hotărât să plec din satul ăsta...

ANCA (repede): Să pleci?

GHEORGHE: Da... Eu te iubesc, tu nu mă poți iubi... ce ar semăna să mai stau aici degeaba?

ANCA (tristă): Pleci!

GHEORGHE: Da... Lumea a cam simțit... eu să mă stăpânesc nu poci... și nu voi să mă fac de batjocură, să mă ții de urmele tale ca un nătărău. (*Anca stă pe gânduri.*) Nu mai merge... să fii prieten cu bărbatu-tău, care nu-i om de felul meu, numai ca să te poci vedea mai des!... Ești o femeie... nu știu cum să-ți zic... Ți-e drag să trăiești cu un om care se poată cu tine ca cu un câine, și mă gonești pe mine, care te iubesc... Bine... Atuncii mai bine să nu te mai văz de loc.

ANCA: Care va să zică, pleci?... Adevărat?

GHEORGHE: Da...

ANCA: Când?

GHEORGHE: Cât s-ar putea mai curând... peste câteva zile.

ANCA: Rău îmi pare.

GHEORGHE: De ce?

ANCA: De ce, de ne-ce, îmi pare rău...

GHEORGHE: Dacă nu mă iubești?

ANCA: Ce copil ești?... Eu nu te iubesc pe tine, dar tu mă iubești pe mine: nu înțelegi tu că mai dor o să-mi fie mai la urmă mie de tine decât ție de mine...

GHEORGHE: Atuncea...

ANCA: Ce?

GHEORGHE: Vino cu mine.

ANCA: Nu se poate.

GHEORGHE: Prin urmare, eu ce să fac?

ANCA: Tu... tu să te duci, Gheorghe, cu Dumnezeu; de dorul meu să nu-ți pese... (*plânge.*)

GHEORGHE: Anco, plângi?

ANCA: Da.

GHEORGHE: Pentru ce?

ANCA: De prisos să-ți spui.

GHEORGHE: Dacă plângi...

ANCA: Să-ți vorbesc drept, Gheorghe: eu îți sunt cu mult datoare ție... Multă putere mi-a dat prieteșugul tău și gândul că un om așa de voinic ca tine mă iubește... Gândul că tu ai fi în stare să faci odată ș-odată o jertfă mare pentru mine era sprijinul sufletului meu amărât... Dacă tu te duci, cum rămâi eu?

GHEORGHE: Ce jertfă? S-o fac.

ANCA: Nu poci acuma... nu știu... n-am ce să-ți spui. (*stă un minut la gânduri.*) *Gheorghe, dacă mă iubești mult... mult... (schimbând repede tonul) du-te acuma de dormi liniștit și vino mâine dimineață aici: Dragomir pleacă la târg, putem sta mai mult de vorbă... Du-te... Noapte bună.*

GHEORGHE: Noapte bună, Anco. (*pleacă spre fund.*)

ANCA (aparte): Pleacă (*el dă să iasă; cu glasul jumătate*) Gheorghe!

GHEORGHE (întorcându-se): M-ai chemat?

ANCA: Nu... (*el o privește lung, apoi vrea să plece.*) Ba da! (*el se întoarce iar și coboară cu aerul întrebător.*)

GHEORGHE: De ce?

ANCA: Nu pricepi?

GHEORGHE: Nu.

ANCA (cu multă intenție): ...Tu n-ai simțit, n-ai priceput de loc că și eu te iubesc?

GHEORGHE: Tu... pe mine?... Adevărat?

ANCA: Adevărat... Trebuie să-ți spui, că nu mai poci. (*foarte volubil.*) Gheorghe, Dragomir o să vie acum beat... Când se-ntoarce beat, mă-njură și se culcă și doarme dus de poți tăia lemne pe el... Vino! De la tine din deal se vede fereastra asta... oblonul este închis... Pândește: când ăi vedea lampa la ochiul oblonului, vino degrabă... te aștept!

GHEORGHE: Mă iubești?

ANCA: Da, da' să nu uiți că sunt nevasta lui Dragomir... dacă moare el sunt a ta!... Gheorghe, m-am jurat: când o cădea a dintâi lopată de pământ pe coșciugul lui, eu să fiu în brațele tale... Ai priceput?...

GHEORGHE: S-aștept o viață întreagă...

ANCA (scurt): Ești un prost! M-ai fi iubind tu, da' nu mă-nțelegi... Gândește-te mai bine la ce am vorbit... Cum vezi lumina, vino, să nu te aștept... Du-te...

GHEORGHE (transportat): Mă duc... viu... Mă iubești?

ANCA: Da, da, te iubesc. (*îl strânge în brațe cu putere, apoi îi face vânt prin fund și încuie.*)

SCENA IV

ANCA (*singură, privind spre fund*) Gheorghe, Gheorghe, ce păcat te mână pe tine!... (*coboară încetinel la masă.*) O fi în stare băiatul ăsta ușurel de câte se laudă? Să vedem... Unde o fi câinele? La cârciuma Popii... joacă cărți și bea... Să vie iar beat, să mă înjure și să mă amenințe!... Aș vrea să știu cât o să mai ție asta!... Mult, nu crez!... (*ascultă.*) Haha! Vine.. el este... (*își ia lucrul și stă la masă. - O bătaie în ușe. - Anca se ridică și stă un moment.*) Am încuiat... (*încă o bătaie. Anca merge la ușe.*) Acuș-acuș! (*descuie.*)

SCENA V

ANCA, ION

ION (foarte obosit și cam tremurând): Bună vremea, nevastă.

ANCA: Mulțumim dumitale, om bun... Ce poștești?

ION: Îmi dai de mâncare?

ANCA (*aparte*): Ăsta nu-i din sat... e străin. (*tare.*) N-avem de mâncare, omule... pleacă.

ION: Da'... mă lași să dorm?... lasă-mă să dorm...

ANCA (*aparte*): E un om rău, e beat, or ce? (*tare.*) Caută-ți de drum, creștine; (*cam aspru*) 'aide!

ION (*sfios și apărându-se ca de o lovitură la cap*): Mă duc... să nu mă bați... să nu dai!

ANCA: Dec! De ce să te bat?... Du-te sănătos.

ION (*vrea să plece, își pierde puterile și se reazimă de ușe*): Nu mai poci... (*rugându-se frumos.*) Dă-mi ceva să mănânc, fă-ți pomană... mi-e foame. (*se lasă binișor pe lavița din stânga ușii.*)

ANCA: Ți-ai fi bolnav?

ION: Nu.

ANCA: Da' ce ai?

ION: Mi-e foame... sunt ostenit...

ANCA: Da'... de unde vii dumneata?

ION: Hehe, de departe... tocma' de la munte.

ANCA: Și ce vânt te-a bătut pe la noi?

ION: M-am rătăcit.

ANCA: Da-ncotro mergeai?

ION: Nu știu...

ANCA: Cum să nu știi unde mergeai?

ION (*încet și confidențial*): Vezi că eu... sunt nebun...

ANCA: Nebun?!

ION: Hăhă!... Da' nu m-apucă totdeauna... Și când mă chinuiește Necuratul, numa' vine Maica Domnului de mă scapă... Necuratul mi-a poruncit de două ori să-mi fac seama singur... ca să-mi ia sufletul...

ANCA: Sărmane, cine știe ce păcate!...

ION: Da' Maica Domnului nu m-a lăsat. (*se închină.*)

ANCA: Și din ce ți-a venit?

ION: Din bătaie... Și când mă speriu m-apucă, fie pe pustii locuri! Și, când e să m-apuce, îmi vine întâi cu grije și cu scârbă și pe urmă cu spaimă... și mă arde. (*arată moalele capului.*) Eu am o bubă aici înăuntru... Da-mi dai?

ANCA: Ce?

ION: De mâncare...

ANCA: A! Uitasem, uita-te-ar relele! (*merge la tarabă, taie un codru de pâne și i-l dă.*) Na, omule.

ION: Bodaproste!

ANCA: Vrei ș-un rachiu?

ION: Dacă-mi dai...

ANCA (îi dă un țoi de rachiu): Da' cum s-a întâmplat să-ți vie?... E de mult?

ION: Vreo zece ani...

ANCA: Zece ani... Și cine te-a bătut?... De ce?

ION: Degeaba... Eu eram pădurar la Corbeni...

ANCA (aparte): Pădurar la Corbeni!... (*tare.*) Cine te-a bătut?

ION: La judecată... că nu vream să spui.

ANCA (cu nerăbdare): Ce?

ION: Că de ce l-am omorât...

ANCA: Omorât! (*aparte.*) Doamne Isuse Christoase! Cine e omul ăsta? (*cu teamă c-a aflat adevărul.*) Te cheamă... Ion...

ION (dând din cap): Ion mă cheamă.

ANCA: Și zice c-ai omorât pe...

ION: ... Pe Dumitru Cirezarul...

ANCA (aparte): Cum a ajuns omul ăsta aici?... Tu, Maica Domnului! I-ai fost călăuză; tu l-ai purtat pe căi necunoscute și mi l-ai trimes aici ca să ridice din calea hotărârii mele îndoiala...

ION (moțând): Acu mi-e somn... (*ascultă ca de departe.*) De ce urlă câinele?

ANCA: Nu urlă nici un câine.

ION: Ascultă...

ANCA (aparte): Aiurează. (*tare.*) Ioane, vrei să te culci?

ION: Da.

ANCA: Scoală. (*îl ajută să se ridice.*) Vino cu mine... 'Aide p-aici. (*îl duce de mâini încetinel spre stânga, planul întâi.*)

ION: Când urlă câinele, moare cineva... (*șovăie, ea îl sprijinește.*)

ANCA: Încetinel...

ION: Tu știi cine o să moară... O să moară Ion?... Dacă Ion moare, scapă de dracul?... (*se oprește, face o grimasă de durere și pune mâna la cap.*) Mă doare! (*Amândoi ies încet.*)

SCENA VI

GHEORGHE, ANCA

GHEORGHE (intră repede din fund): Anco! (*venind spre stânga*) Anco!

ANCA (venind din stânga): Gheorghe! (*repede.*) Ce cauți? Ce vrei? Nu ți-am spus să nu vii până nu ți-oi face semn? Ți-am făcut semn? Vrei să dea Dragomir peste tine aici?... Pleacă, du-te și nu mai veni până nu te chem...

GHEORGHE: Stai să-ți spui... Am venit să-ți aduc o veste bună...

ANCA: Ce veste bună?

GHEORGHE: Viu de la cărciuma Popii. Dragomir e tot acolo... E băut... A jucat cărți, a pierdut și-a făcut cinste la toți... E acolo popa, notarul, primarul, sunt toți în odaie...

ANCA: Asta ți-e vestea a bună?

GHEORGHE: Stai... Dragomir pleacă până-n ziuă.

ANCA: Ei! Merge la târg.

GHEORGHE: Nu... pleacă, nu se mai întoarce.

ANCA: Ce?

GHEORGHE: Te lasă... se duce în lume!

ANCA: Cum! (*aparte.*) Nu crez eu asta.

GHEORGHE: Anco...

ANCA: 'Aida-de! Mai sunt și eu p-aici.

GHEORGHE: Nu-ți pare bine? N-ai zis că mă iubești?

ANCA: Ei da! Ș-apoi... dacă te iubesc?

GHEORGHE: Când bărbatul își părăsește nevasta, ea are drept, după lege, să se despartă de el și să ia pe cine-i place.

ANCA (impacientată): Ce vorbești prostii. Cum o să plece Dragomir? Unde să plece?

GHEORGHE: N-a spus unde, dar își ia ziua bună de la toți... zău! Până în ziuă se pornește...

ANCA: Om vedea... (*aparte.*) Așa? (*stă pe gânduri.*)

GHEORGHE: La ce te gândești?

ANCA: Gheorghe, uite-te la mine bine! Ești tu bărbat în toată firea, ori ești un om ușurel?... Mă poci eu încrede în tine? Faci ce ți-oi zice eu?

GHEORGHE: Fac.

ANCA: Dar dacă nu faci?

GHEORGHE: Spune ce, să fac!

ANCA: Bine... Să vedem ce-ți poate dragostea: du-te și orice s-ar întâmpla, până nu vezi semnul, nu te mișca. (*Gheorghe face o mișcare.*) Fără vorbă multă, pleacă. (*il împinge spre fund.*)

GHEORGHE: Anco!

ANCA: Du-te.

GHEORGHE: Mă iubești?

ANCA (foarte impacientată): Da, da' du-te. (*il împinge afară.*) Să nu te întâlnești cu el... ia seama. (*închide.*)

SCENA VII

ANCA (singură, coboară la ușa din stânga și ascultă; o deschide binișor și se uită înăuntru; trece apoi și șade la masă): Vrea să plece... Ce să fac?... Să mă duc și să strig în gura mare... să dau pe vinovatul adevărat pe mâna judecătorilor și să scap pe nevinovat... Dar dovada? Bănuiala mea. Dar ce dovadă o să fie asta dacă el o tăgădui?... Ia stai... Care va să zică el mai are un an să o ducă cu frica în sân... anul ăsta o să umble fugar, și peste un an își poate spune singur fapta, și... s-a isprăvit... Să rămâie nepedepsit... Așa e legea, bine; dar eu poci să-l las așa?... Nu... nu se poate. (*pauză.*) Nebunul ăsta tot e osândit o dată... Pentru un păcat, două ori zece, un om tot cu o viață plătește... Și fără altă vină nouă, nebunul tot are să fie prins până la urmă și întors acolo de unde a fugit... (*pauză.*) Și dacă e vorba, ce este mai bine pentru un nebun? Să-și târască viața pribeag și chinuit, fără adăpost, fără o zdreanță pe el, fără hrană, ori să trăiască la închisoare îmbrăcat, hrănit și îngrijit la vreme și adăpostit?... Să fie slobod e mai bine? Să se bucure de lumina soarelui în bunăvoie?... Dar e nebun... Mai are nebunul bunăvoie?... Lumina soarelui fără lumina minții... O să-i ție lumina soarelui singură iarna de cald, ori de foame vara? O să găsească ori nu un suflet de creștin să-l miluiască cu o fărâmă de pâine.... o să degere, or o să se coacă toată ziua, nemâncat, gonit de lipsa lui de voie, și seara o să adoarmă de foame pe pământul gol. Așa-așa... locul lui e la ocnă... Dumnezeu, cine știe pentru ce

păcate, l-a aruncat în prăpastie, dar a fost și bun și i-a luat mintea cu care să-și judece ticăloșia: i-a dat greutatea... dar i-a luat cumpăna! (*stă pe gânduri.*)

SCENA VIII

ANCA, DRAGOMIR

DRAGOMIR (intră și se oprește în prag, e palid și cam amețit): Anco!... Anco!

ANCA (tresărind): Ai venit? (*se scoală.*)

DRAGOMIR: Da... îți pare rău? Dacă îți pare rău... mă duc iar... (*șovăie.*)

ANCA: Nu-mi pare rău c-ai venit, îmi pare rău c-ai venit iar beat.

DRAGOMIR: Asta așa e... sunt... ce e drept sunt cam beat... Am băut... dar de necaz am băut. (*oftează.*) Da, să știi tu... numai de necazul tău!

ANCA: De ce ai băut nu știi, știu că ești beat... culcă-te.

DRAGOMIR: Nu voi să mă culc... Am de vorbă cu tine...

ANCA: Las' că mai vorbim mâine dimineață, acuma nu poți vorbi...

DRAGOMIR: Ba poci... Dă-mi să beau.

ANCA: Tot mai vrei?

DRAGOMIR: Tot mai vreau... Adu vin și să stai aici, că am să vorbesc cu tine. (*el stă la masă, ea îi aduce o cană cu vin.*)

ANCA: Na... să-ți treacă necazul.

DRAGOMIR (ridică la gură cana și se oprește): Tu! (*rânjește la ea*) tu, n-auzi?... De ce vrei tu să mă otrăvești pe mine?

ANCA: Ești nebun, vai de capul tău! Da' de ce să te otrăvesc?

DRAGOMIR: Ca să scapi de mine, știu eu!... Și să trăiești cu altul... Poate că ai pus ochii pe Gheorghe, învățătorul... Am cam mirosit eu ceva... (*rânjind.*) Vai de voi!... Vă pui capul la amândoi! (*aduce cana la gură și iar se oprește.*)

ANCA: Vorbești aiurea...

DRAGOMIR: Să mă otrăvești, 'ai? (*îi dă cana și aspru.*) Na ici! Bea tu întâi... să te văz eu că bei.

ANCA (ia cana, bea și i-o dă înapoi): Na.

DRAGOMIR: Tu, Anco, spune drept, ce gândești tu de mine?

ANCA (luându-și lucrul): Bine gândesc.

DRAGOMIR: Bine?... Bine să fie... Las-o încurcată... (*pauză.*)

ANCA: Aba, Dragomire, când pleci tu?

DRAGOMIR: Unde să plec?

ANCA: În lume... știu eu unde? Am auzit că vrei să mă lași și să te duci încotro ai vedea cu ochii...

DRAGOMIR: Cine ți-a spus?

ANCA: Ce-ți pasă... De ce, Dragomire?...

DRAGOMIR: Pentru că nu trăiesc bine cu tine... nu mă iubești... tu nu-mi ești nevestă, îmi ești vrăjmaș... pentru că tu m-ai nenorocit pe mine...

ANCA: Eu? Aș vrea să știu și eu cum.

DRAGOMIR: Da, tu... Dacă nu te cunoșteam pe tine, eu era să fiu altfel de om... (*bea și oftează.*) Hehe! Ce om era să fiu eu... Dar s-a dus... acu e degeaba... las-o încurcată!

ANCA: Și vrei să mă lași?

DRAGOMIR: Da, numai câtăva vreme... să vezi cum îți este și fără mine... (*bea.*) Ascultă ici la mine... unde ți-e gândul?... Eu am o daraveră departe... trebuie să plec mâine dimineață... Tu... fii cuminte... stai acasă și m-așteaptă. Să nu dea dracul!... Că te tai!...

ANCA: O să zăbovești mult?

DRAGOMIR: O lună, două, trei, mai mult... un an, nu știu...

ANCA: Dar ai să vii înapoi?

DRAGOMIR: Firește că viu... Tu ai să iei cu înscris de la Popa, -să-mi aduci aminte să-ți dau înscrisul - cinci sute de lei... Hanul poți să-l dai cu chirire; tot Popa vrea să-l ia... Șita de sub șură poți s-o vinzi... Scândurile de la deal o să le aducă peste câteva zile... mai ai să mai plătești vreo treizeci și cinci de lei... să le vinzi; poți apuca pe ele până la o sută de lei.

ANCA (după ce l-a ascultat cu răbdare, clătînând mereu din cap): Aoleu, Dragomire!

DRAGOMIR: Ce?

ANCA: Să mai crez eu că ai să te întorci? Eu nu văz că-ți faci adiata? (*se scoală.*) Dragomire, tu n-ai să pleci... Cum se poate una ca asta! Să-ți lași tu casa ta și să fugi așa în lume... De ce? Ai scăpat și mergi să slugărești unde nu te cunoaște nimeni?

DRAGOMIR: Aș!

ANCA: Ori te-a ars focul și mergi să cauți adăpost în altă parte?

DRAGOMIR: Nu!

ANCA: Atunci ai făcut poate vreo faptă rea și ți-e teamă de răspundere, de pleci așa în străinătăți de la tine și de la ai tăi...

DRAGOMIR: Dec!

ANCA: Că cine fuge așa? Cine își părăsește așa casa și locul, tam-nisam și-și ia lumea în cap?... Doar oamenii deznădăjduți, or făcătorii de rele, or... nebunii.

DRAGOMIR (*bea și rânjește*): Nebunii...

ANCA: Deznădăjduit n-ai de ce să fii, că slava Domnului, ai după ce bea apă... Fapte rele zici că n-ai făcut, că tu știi și Dumnezeu ce stă pe cugetul tău... Atunci, Doamne iartă-mă, ai fi nebun!

DRAGOMIR (*același joc*): Mai știi? Oi fi...

ANCA: De asta să nu râzi... ești tu nițel cam țicnit... adică, ce nițel! Ești bine de tot; de mult ți-ai pierdut sărita... (*Dragomir ascultă nervos.*) Noaptea visezi urât și sai din somn mereu... Ți-e frică să dormi cu lampa stinsă... Mai-nainte, unde se întâmpla la tine să te îmbeți!... Acuma îți bei mințile dintr-un țoi de rachiu... Mai-nainte mă sileai tu să fac pomană și să ți-u soroacele de sufletul lui Dumitru (*Dragomir mișcare*) -ba că ți-a fost prieten bun, ba că e păcat că s-a prăpădit așa om de omenie! - Ajunsesem să mă mir eu de tine, cum tu bărbatul meu să nu mă lași o clipă măcar să-mi uit de bărbatu-meu al dintâi... De la o vreme încoace, alta ș-alta: dacă pomenesc cât de rar de el, te-apucă alte alea... Tu n-ai băgat de seamă ce-ai făcut adineaori?

DRAGOMIR: Când adineaori?

ANCA: Adineaori, când citea Gheorghe.

DRAGOMIR: Ei?

ANCA: Vorbești niște vorbe... de nu te-ar cunoaște omul ar crede...

DRAGOMIR: Ce vorbe? Ce-am zis?

ANCA: Ce nu se cade să vorbești... Încăi la băutura, calea-valea... e omul cu mintea împăienjenită... Dar erai treaz...

DRAGOMIR: Ei! Ce-am vorbit?

ANCA: Mi-ai zis să-ți spui ce crez eu de tine, că tu ai omorât pe Dumitru... și Gheorghe era de față...

DRAGOMIR: Și tu ce-ai răspuns?

ANCA: Ți-am răspuns ca totdeauna... că ești nebun.

DRAGOMIR (încruntat): Nebun!...

ANCA: Uite, vezi... am luat seama că nu-ți place de loc s-auzi vorba asta. Ce să fie cu tine, Dragomire? Eu gândesc c-o fi vreun păcat... Să te spovedești... să te grijești...

DRAGOMIR: Ce, am să mor?

ANCA: Nu se spovedește omul numai când are să moară...

DRAGOMIR (indispus): M-oi spovedi altă dată, n-am vreme acum.

ANCA: Când?

DRAGOMIR: Când m-oi întoarce...

ANCA: Dacă t-ei mai întoarce...

DRAGOMIR: Ei, așa! Dacă m-oi mai întoarce... (*se ridică amețit*) m-oi spovedi... Ei, ș-apoi ce? Așa e viața omului! Pe toți dracul îi încalecă... toți o să moară, toți! Și eu o să mor... și tu o să mori, și Gheorghe și toți... pe rând, pe rând, ca la moară. (*se uită lung unul la altul.*) Tu, femeie, tu ești ispita... Anco! Anco! (*îi face șovăind semn să vie după el.*) 'Aide!... 'Aide, tu, n-auzi?... Mâini dimineață plec... Tu! De ce nu mă iubești tu pe mine? (*o apucă.*)

ANCA (vrând să-l depărteze): Lasă-mă...

DRAGOMIR: Nu te las... (*o ține cu d-a sila.*)

ANCA (fixându-l): Aba, Dragomire, ții tu minte alaltăieri la pomană - că uitai să te întreb - când a venit rezervistul ăla, de ce ai fugit?

DRAGOMIR (o lasă și o împinge ușor încolo): Care rezervist?

ANCA: Ăla de semăna grozav cu Dumitru...

DRAGOMIR: Tu știi care e ăla. (*se întoarce spre masă.*)

ANCA (după o pauză): Zici că pleci dis-de-dimineață?

DRAGOMIR (posomorât): Da... plec...

ANCA: Atunci, culcă-te... ai și băut... e aproape de miezul nopții...

DRAGOMIR (bea ce a mai rămas în cană): Mă duc! (*pleacă spre ușa odăii lui, la stânga, planul al doilea.*) Sunt beat...

ANCA: Crez... (*urmându-l încet.*) Du-te de te odihnește... (*subliniind*) și...

DRAGOMIR (din pragul ușii): Și... ce?

ANCA: Închină-te... să nu mai visezi urât.

DRAGOMIR: Bine! (*iese în stânga. Anca se uită din ușa în odaie.*)

ANCA: Așa... Dormi acum. (*închide ușa și ascultă, trece apoi și ascultă la ușa cealaltă, apoi coboară.*) Închină-te, Dragomire, că se apropie ceasul!

(Cortina)

ACTUL II

SCENA I

ANCA (singură la masă)

Să chem pe Gheorghe și să-l pui să-i sfărâme capul... să stau să mă spovedesc lui Gheorghe cu de-amănuntul... Am eu vreme de asta acum?... Poci să-i arăt lui așa de scurt și în pripă cum s-a strecurat și s-a înșirat îndelung, încet-încet, bănuială cu bănuială în sufletul meu, până să se înrădăcineze credința asta... că Dragomir e vinovat?... Să-mi pierz noapte cu vorbe... Dar Gheorghe poate să nu vrea, or să nu fie în stare să facă așa faptă... Cum e băiatul ușurel, m-oi căi că i-oi fi spus... (pauză.) Nu... N-am nevoie de ajutor... Să mă gândesc mai bine... Cine n-o să crează că tot nebunul fugit de la ocnă a omorât și pe Dragomir?... (pauză.) Da' de ce să-mi fac păcat și să mai străgănesc pe nevinovat?... Aseară, la cârciumă, Dragomir le-a spus la toți că pleacă-n lume. Am destul răgaz până la ziuă să-l târăsc și să-l arunc în puț; a plecat, s-a dus... nu mai vine azi, nu mai vine mâine, o lună, un an, nu mai vine de loc... M-a părăsit!... (pauză.) S-a hotărât... (se scoală, merge la tarabă și ia o bardă, apoi coboară încet.) Adică să fie greu lucru?... Doarme beat. Un uriaș doarme... doarme și cugetul lui și puterea lui și voia lui; viața lui arde încet și domol, cum arde lumânarea fără să vrea să arză... O femeie slabă, un copil fraged, hotărâre numai să aibă, poate să sufle o dată... ș-o stinge... (se joacă cu barda, ciopliind binișor pe muchia mesii; în stânga s-aud gemetele nebunului; ea se trezește din gânduri și ascultă.) Nebunul... S-a deșteptat... o să-l deștepte și pe el... Ce să fac? Să-l trăsnesc în somn!... Să moară fără să știe că moare, fără să vadă că eu îl lovesc, fără să-și aducă aminte de Dumitru... Dacă n-o vezi că vine, aia nu mai e moarte! Nu, nu vreau în somn: atunci ar fi parcă ar dormi mereu... Da... să-l deștept întâi: să știe că-i vine moartea, de la cine și de ce... (pune barda pe tarabă și pornește spre ușa lui Dragomir, face câțiva pași și se oprește; ușa de la Dragomir se deschide, el apare foarte turburat.)

SCENA II

ANCA, DRAGOMIR

DRAGOMIR (speriat): Anco!

ANCA (aparte): El!

DRAGOMIR: Anco, am visat urât... mă doare mâna!

ANCA: Aiurezi... te doare mâna din vis...

DRAGOMIR: Mă înjunghie unde am semnul de mușcătură.

ANCA: Șezi jos... tremuri. (el șade.) De unde ai tu mușcătura aia la mână, Dragomire?

DRAGOMIR: De mult.

ANCA: Bine, de mult; dar de unde?... N-auzi?

DRAGOMIR: M-a bătut când eram copil și m-a mușcat unul pe care îl trântisem...

ANCA: De ce nu vrei tu să-mi spui ce ai pe suflet? Eu văz că tu nu ești în toate ale tale... Tu ai un ghimpe în cugetul tău... Destăinuiește-te mie.

DRAGOMIR: Ție?

ANCA: Da, mie (Dragomir mișcă din cap negativ) spune și te ușurează; dacă ai duce-o mult așa, o să înnebunești...

DRAGOMIR: Să înnebunesc!

ANCA: Da... Ce ai visat?

DRAGOMIR: Un cap de mort... cu dinții mari... vrea să mă mușce... mă doare...

ANCA: Te doare că nu vrei să spui, te doare că nu te hotărăști să spargi buba și s-arunci răutatea afară... (pauză - se apropie binișor de el și-l apucă pe după gât.) Ia ascultă, Dragomire... adică ce ar fi, cum stăm noi aici amândoi, să te pomenești cu Dumitru (el face o mișcare) că intră binișor pe ușe... uite pe colo... (arată în fund) să-l vezi că vine,

cum era el înalt și voinic, și se așează frumos coala la masă în fața ta: "Ei, bună seara, frate Dragomire... Ce mai faci? Mai îți aduci tu aminte de mine?..." (*Dragomir se zgârcește pe scaun și s-apucă de masă; ea îi ia repede capul în mâini și cearcă să i-l întoarcă cu d-a sila spre fund.*) Ia uite colo... colo... Iacătă-l... iacătă-l!... Vino, vino, Dumitre!... (*vrea să-l întoarcă cu toată puterea.*) Ci uite-te!...

DRAGOMIR (smucindu-se): Lasă-mă!... (*se scoală; s-aude țipând nebunul; Dragomir se întoarce spre stânga; alt țipet.*)

ANCA: Ascultă... (*Dragomir își întoarce privirile de la stânga, ea se repede aproape de el și, jucând spaima, șoptit.*) Dragomire! (*îl smucește și-l întoarce în loc cu fața spre stânga; el dă cu ochii de nebun, scoate un strigăt înecat și rămâne încremenit.*) Uite-l... Știi cine e? E nebunul care a scăpat de la ocnă...

DRAGOMIR: Ion! (*cade zdrobit pe scaun.*)

ANCA: Ei!

SCENA III

DRAGOMIR, ANCA, ION

ION (coboară tremurând): Mi-e foame... Îmi dai să mănânc?

ANCA (lui Dragomir încet): Trebuie să-l oprim aici până mâine... (*merge la tarabă, ia pâine, o cană de rachiu și țoiuri și le aduce pe masă.*) Șezi coala, Ioane...

ION: Șez. (*șade sfios în fața lui Dragomir, care se dă înapoi cu scaunul.*)

ANCA (dându-i să bea): Cum e la ocnă, Ioane?

ION: Bodaproste... e bine. (*la întrebările ei, Ion răspunde lui Dragomir.*)

ANCA: Și cum ai fugit de acolo?

ION (ca iluminat): Vezi că s-a pogorât Maica Domnului la mine și zice: pe cum că, Ioane, când ai ajunge la fântână sub deal, o să-ți iasă înainte cine să te aducă la mine, și să vii negreșit... să vii, că eu te scap de toți dușmanii tăi, și o să-ți fie bine, că eu, Maica Domnului, o să pui stavilă între tine și rele: relele să nu mai poată trece la tine, și nici tu să nu mai pot trece la ele... (*simplu.*) Așa...

ANCA: Ei?...

ION: Pe urmă, vere, m-am dus la fântâna de sub deal și am pus donițele jos... Ei! Era frumos și cald... și era pădurea singură... doar într-o tufă fluiera de departe o mierlă... Numa', dinspre partea dealului, iacătă că-mi iese înainte o veveriță, - vezi, o trimisese Maica Domnului! - Sta în fața mea în două labe și se uita la mine drept cu ochii ei mititei și galbeni. Eu am dat s-o prinz, când colo ea... țușt! A sărit p-o cracă subțire de alun: acu se încovoia craca și s-apleca cu ea până la pământ, acu se ridica, acu se ridica, acu se apleca. Eu după ea, ea iar înaintea mea, în două labe, se uita la mine... Îi sclipea ochii, vere, de parcă era două schinte și mă chema iac-așa... (*face gestul.*) Am umblat o zi întregă: la urmă a pierit și am rămas rătăcit... Da' acuma o să mă duc înapoi acasă.

ANCA: Unde acasă?

ION: La ocnă.

DRAGOMIR: Ai scăpat și vrei să te duci singur înapoi?

ANCA: Da' de ce te-a închis pe tine, Ioane?

ION: Pentru că am omorât pe Dumitru.

DRAGOMIR: Da' tu l-ai omorât?

ION: Eu.

ANCA: Ba nu tu.

ION: Ba eu... Luleaua și tutunul și amnarul lui era la mine.

DRAGOMIR: Ei, ș-apoi? Dacă s-o găsi luleaua și tutunul și amnarul tău la mine, se cheamă că te-am omorât, 'ai?

ION (neînțelegând bine): E!...

ANCA: Ascultă-l pe el, Ioane, tu stai degeaba închis.

ION (dă din cap): Hăhă!

DRAGOMIR: Și o să scapi curând de acolo... Peste un an... (*se oprește privind bănuitor la Anca; ea face o mișcare de inteligență, trece la tarabă, d-acolo în celar și ascultă prin ușe, pe care a lăsat-o crăpată.*)

ION: Mai am unsprece ani.

DRAGOMIR: Ba unul.

ION: Ba unsprece...

DRAGOMIR (impacientat s-apropie de Ion și confidențial, după ce a aruncat o căutătură de jur împrejur): Dacă mâine, poimâine, o ieși un om ș-o zice: dați-i drumul lui Ion, că nu este el vinovat, e altcineva...

ION: Altcineva... Ei! Așa a făcut unul de la noi de la ocnă... om milos, vere, Dumnezeu să-l miluiască...

DRAGOMIR (urmându-și jocul): Lasă-mă să-ți spui... E altcineva: Ion a fost un prost, i-a luat din buzunar luleaua și tutunul; dar când i le-a luat, Dumitru era mort...

ION: Ba nu...

DRAGOMIR: Ba era mort... cu fața la pământ...

ION: Ba nu, era trântit pe spate (*Anca mișcare*) și a deschis ochii la mine...

DRAGOMIR: Ce!

ANCA (coboară repede la masă): Ș-apoi?

ION: Apoi l-a podidit sângele pe nas și pe gură ș-a murit... (*mănâncă. Anca își șterge ochii și se uită la Dragomir.*)

DRAGOMIR (răstit la ea): Ce te uiți la mine așa? (*ea apleacă privirile; el mai aspru.*) Uite-te la mine! (*bate cu pumnul în masă; Ion tresare; foarte animat, către Ion.*) Când l-ai găsit în pădure?

ION (se scoală speriat și începe să tremure): Spui, să nu mă lovești, să nu mă bați!...

DRAGOMIR: Cine te bate?... șezi jos... (*Ion șade înfricoșat.*) Pentru ce să te bat?

ION: Pentru că am omorât pe Dumitru...

ANCA (coborând): Creștinul lui Dumnezeu, înțelege că nu tu.

ION (cătră Dragomir): Nu eu... da' cine? (*Dragomir îfnește.*)

ANCA: Spune cine, Dragomire.

DRAGOMIR (fierbând): Nu te-amesteca tu în vorbă!... Lasă-ne-n pace!... Nu știu... (*bea cu sete.*)

ANCA (foarte simplu): Vrei să-ți spui eu, Ioane?... Uite cine. (*arată pe Dragomir; acesta face o mișcare violentă.*) Uite, Ioane, vezi tu? Țsta a omorât pe Dumitru. (*lui Dragomir.*) Zi tu că nu-i așa!... (*Ion se scoală, începe să răză pe-nfundate și să ochească pe Dragomir.*)

DRAGOMIR (bea până-n fund, trânteste pe masă cana, care se face țandări, și se scoală): Sunt prost eu că stau la vorbă cu doi nebuni!

ANCA: Doi nebuni!

DRAGOMIR (amenințător): Tu, femeie!... (*încrunat, pornește spre ea, care s-a retras la tarabă.*)

ION (dă un răcnet și se năpustește asupra lui Dragomir tăindu-i drumul; îl apucă de gât și-l învârtește în loc): Stai aci!... De ce l-ai ucis, mă, pe creștin? (*Anca din fund urmărește cu tot interesul jocul lor.*)

DRAGOMIR (luptând, înecat): Lasă-mă, nebunule!

ION (crescendo): Atunci, dacă l-ai omorât tu, pe mine de ce m-a închis, mă?... De ce m-a chinuit? De ce m-a lovit în cap? De ce? (*îl zguduie și-l împinge departe în față lângă masă; Dragomir palid cade gâfâind pe un scaun...*) Dacă

tu ești vinovat (*obidindu-se treptat și arătându-și moalele capului*) De ce mi-a făcut mie bubă aici înăuntru? (*se vaită.*) Mă doare!... Mă doare!...

DRAGOMIR (*se ridică pe furiș de pe scaun și face un pas*): Cum să scap?

ION (*oprindu-se din plâns și repezindu-se*): Stai aci! (*îl apucă de gât.*)

DRAGOMIR: Anco, mi-a stins puterile!

ION (*crescendo*): Tu... ești dracul!... Dacă tu ești dracul, de ce nu te duci să stai în balta unde te-a gonit Maica Domnului?... Or de ce nu mergi pe pustii locuri? Or de ce nu te întorci în fundul iadului?... De ce? (*îl pune în genunchi.*)

DRAGOMIR: M-a răpus!

ION: De ce să mă chiniești tu pe mine? (*îl lasă un moment și-l privește rânjind sălbatic.*) Măi!... este la noi o ocnă părăsită... În fund e o baltă neagră... Dacă arunci o piatră-n fund, numa!, de departe, din inima pământului, începe să aue, și aue tot mereu, și tocm-a doua zi tace, când zice Maica Domnului: destul!... Acolo trebuie să vii tu cu mine... să te iau de gât (*îl înhață*) să te ridic și să te arunc în fundul bălții... așa!... Haide. (*urlând.*) Haide!... (*îl târăște; Dragomir se zbate.*)

ANCA (*aparte*): Îl omoară... nu trebuie!... (*pune mâna pe bardă.*)

DRAGOMIR: Săi, Anco!

ION (*îl târăște*): haide! Nu urla, câine!

ANCA (*alergând în fața lui Ion, cu barda ridicată*): Nebunule! Îți crăp capul!

ION (*tresare, lasă pe Dragomir și se dă la o parte sfios*): Nu el?... N-ai zis tu?... Tu ai zis. (*se retrage spre fund.*)

ANCA (*ajutând pe Dragomir să se ridice*): Scoală!...

ION (*depărtându-se*): Atunci, mă duc. (*iese repede în fund.*)

ANCA (*după ce a ridicat pe Dragomir, care se așază obosit la masă și uitându-se în toate părțile*): Dragomire, s-a dus!

DRAGOMIR: S-a dus?

ANCA: Se duce-n sat... Trebuie să-l întoarcem înapoi și să-l ținem aci până vedem ce e de făcut... 'Aide după el!

DRAGOMIR: Nu merg...

ANCA: Fuge! N-o să-l mai ajungem...

DRAGOMIR: Du-te tu.

ANCA (*suie și privind către el, aparte*): Așteaptă tu! D-abia a-nceput!... (*iese în fugă prin fund.*)

SCENA IV

DRAGOMIR singur, apoi ION

DRAGOMIR: N-o să-l mai poată ajunge... și chiar să-l ajungă, ce folos! Parc-o să aibă ea destul putere să se lupte cu nebunul... A putut femeia să mă vânză... acu ar vrea să mă scape, dar n-o să poată... Ion o să spuie... Încă un an... Pentru un an, să pierz viața întreagă!... Pentru un an! A! Când n-are omul noroc! (*își apucă cu mâinile capul. - Ion a apărut la vorbele din urmă, coboară și pune mâna pe umărul lui Dragomir; acesta se scoală și rămâne ca trăsnet.*) Anco!

ION: A trecut pe lângă mine acuma... eram pe laviță; s-a dus încolo la vale... Mi-e foame, dă-mi să mănânc. (*șade.*) Șezi și tu. (*bea.*) Bea și tu. (*Dragomir se supune; - după o pauză lungă.*) E unul la noi la ocnă... Ce om bun, vere! Cum mă miluiește el pe mine: mănâncă numai câte o fărimică și tainul lui mi-l dă mie! Ăla a fost ucis pe tată-său, și-l băgase pe frate-său la ocnă... Pe urmă, vezi ce l-a învățat pe el Maica Domnului, să vie la ocnă și să spuie: eu am răpus pe taica, lui neica să-i dați drumul, că nu e vinovat... (*simplu.*) Iac-așa.

DRAGOMIR (din ce în ce mai mișcat): Și...

ION: Și i-a dat drumul lui frățini-său și l-a închis pe el.

DRAGOMIR: Pe el...

ION: D-apăi!... Într-un târziu după aia, a aflat el că frățini-său umblă să moară, și s-a rugat să-l lase de la ocnă să meargă acasă cu soldați numai pentru trei zile, că zice că: ce-am avut eu cu taica aia a fost altă socoteală; dar nu voi să plece alde neica până nu m-o ierta...

DRAGOMIR: Și l-a iertat?

ION: Da' de unde!...

DRAGOMIR: Nu l-a iertat?

ION: Nu, n-a vrut să-l lase de la ocnă să meargă...

DRAGOMIR: Și frate-său a murit așa?

ION (dă din cap că da, bea, apoi se uită lung la Dragomir): Mă Dragomire, tu ești sănătos și cu mintea întreagă și o să trăiești bine... și eu... (*zâmbind trist*) o să mor așa... necăjit, bătut și nebun! (*se ridică.*)

DRAGOMIR (foarte pătruns): Ioane!...

ION: Vezi... Tu la ce n-ai venit să spui pe cum că Ion nu-i vinovat... Pe Ion l-ați bătut în cap degeaba... Luați-mă pe mine. Ce-am avut eu cu Dumitru e altă socoteală, dar pe Ion lăsați-l săracul! (*cu obidă adâncă*) și Ion s-ar fi rugat la Maica Domnului Buna pentru păcatele tale... Vezi!... Vezi. (*plânge liniștit.*)

DRAGOMIR (plânge înfundat): Ioane, eu caut să te scap pe tine... Tu să nu mai mergi, nu mai trebuie să mergi înapoi la ocnă...

ION: Da' unde o să mă duc eu?

DRAGOMIR (iute): Tu o să stai aci cu noi. (*Anca intră prin fund și se oprește în ușe să asculte.*) Or nu; mai bine să plecăm... Vino cu mine... scăpăm amândoi. Îți cumpăr haine nouă, pălărie, cizme nouă... De mâncare, de băutură... tot... îți dau eu ce-ți trebuie. (*Anca se retrage afară în închide ușa; Dragomir pleacă amețit spre dreapta și se întoarce înapoi.*) Or nu... vino și tu cu mine...

ION: Unde?

DRAGOMIR: Colea în beci... să scoatem banii (*ia lampa*) și să plecăm... 'Aide... (*Dragomir pleacă cu lampa înaintea spre chepengul beciului; Ion îl urmează. Dragomir deschide și pornește să scoboare. Ion se retrage.*) 'Aide!

ION (retrăgându-se cu frică): Nu, nu intru...

DRAGOMIR: Da' să nu pleci!

ION: Nu.

DRAGOMIR: Or nu... stăi (*iese din beci, aleargă la ușa din fund, o încuie și ia cheia; o pune în buzunar și coboară iar în beci.*) Viu acuș...

ION (trece la masă și bea, fredonează un cântec haiducesc, apoi se oprește ascultând): A început iar... Când urlă câinele, moare cineva...

DRAGOMIR (iese din beci cu lampa și cu o ulcă în mână; închide chepengul la loc; vine la masă, scoate o basma din sân și toarnă în ea banii din ulcă; înnoadă basmau și o pune în sân): Gata, Ioane!

ION (apucat de un fior): Mi-e frig! (*Dragomir, mereu pripit, se repede în stânga și vine îndată cu o zeghe, pe care o aruncă pe umerii lui Ion, și cu două pălării, una i-o pune lui Ion și alta o pune el pe cap.*)

DRAGOMIR: Acu plecăm... Tu să nu vorbești nimic pe drum... să mă lași pe mine. 'Aide...

ION: 'Aide! (*alt fior. Pornesc amândoi... Ușa e încuiată.*)

DRAGOMIR: Ne-a închis pe dinafară! (*stă un moment, caută cu gândul și aducându-și aminte.*) A! (*se caută în buzunare... găsește cheia și deschide. Anca le vine în față; ei se dau înapoi; ea intră și închide ușa.*)

SCENA V

DRAGOMIR, ION, ANCA

ANCA: Da' încotro, Dragomire?... Încotro, neică Ioane?

DRAGOMIR: Ascultă, Anco...

ANCA (coborând cu Dragomir): Nu mai spune, că știu; eram la ușe. (*Ion se-nvelește în zeghe, se trânteste pe o laviță și se culcă.*) Vezi, Dragomire, când zic eu că tu ești mai nebun decât... (*arată cu ochii pe Ion.*) Să fugi în lume cu el!... Pe unde o să umble? Pân pustii? O să vă întâlniți cu oameni... O să-l cunoască cineva... E scăpat de la ocnă... Și chiar să nu-l cunoască nimeni, poți tu să-i stăpânești mintea? Da' când l-o apuca iar turba ca adineaori?

DRAGOMIR (demoralizat): Atunci?...

ANCA: Ce copil o să auză asta și n-o să priceapă ce legătură e între oamenii ăștia doi, de pribegesc în lume, fără să poată spune de unde vin, fără să știe unde se duc?

DRAGOMIR (descurajat de tot): Dar ce să fac?

ANCA: Să rămâi aici și să-l ținem și pe el până ne-om gândi la altceva mai cuminte.

DRAGOMIR: Dacă n-o vrea... dacă nu-l putem ține... (*Ion geme și se zbuciumă în somn; Dragomir se sperie și se îndeasă spre Anca.*)

ANCA: Trebuie să putem... Cât o fi aici, îl iau eu pe seamă. (*merge la Ion, care se muncește rău în somn și zguduindu-l forte brusc.*) Ioane! Ioane!

ION (sare din somn; e cu totul apucat): Da! Eu sunt vinovat... Maica Domnului mi-a zis să spui, ca să nu mă loviți... Bateți-l!... Dați-i la cap!... Se preface că e nebun... (*înduioșat către Dragomir.*) Uite cum îl bate! Uite cum îi dă la cap lui Ion! (*țipând de groază.*) A!... Nu!... Nu!... Nu dați! (*în culmea spaimii.*) O să-i spargă oasele, îi turtește țeasta capului... O să-l omoare!... (*își acopere ochii.*)

ANCA: Ioane!

ION (crescendo): De ce-l mai bate pe Ion dacă a murit? (*dă cu piciorul ca cum ar vrea să înlătore ceva.*) Să-l ia de aici... e plin de sânge... (*mai dă o dată.*) Nu mai mișcă... (*iar.*) A murit... (*pornește spre fund.*)

DRAGOMIR: Pleacă! (*amândoi se reped după el și vor să-l apuce.*)

ION (țipând): Nu puneți mâna!... Să nu dați... Ion a murit! (*se smucește și le scapă; se repede la tarabă, ia un cuțit mare și ridicându-l în sus măreț.*) Nu puneți mâna!... Ion merge la Maica Domnului. (*se precipită în odaia din stânga.*)

ANCA: După el!

DRAGOMIR (oprind-o): A luat cuțitul!

ANCA: Nu e nimic!... După el, să-l liniștim! Dacă răcnește așa, aude cineva de pe drum. (*vrea să meargă spre stânga; Ion, cu figura radioasă, reappare ținând în sus cuțitul plin de sânge; face doi pași și se prăbușește; amândoi se reped la el și-l ridică.*)

DRAGOMIR: S-a înjunghiat! (*îl așează pe o laviță lângă masă.*)

ANCA: Înjunghiat aici!... În casa noastră! (*stă pe gânduri; pe chipul ei strălucește o inspirație.*)

DRAGOMIR (dezolat): Ce-ai făcut, Ioane?

ION (deschizând ochii): Dă-mi apă... mi-e sete!

ANCA (cu o bărdacă de apă): Ține, Ioane.

ION (bea): Bodaproste... Maica Domnului mi-a zis: scoate-ți măruntaiele când intră Necuratul, și aruncă-le câinelui...

ANCA: Ascultă, Dragomire.

ION: ... Că eu, Maica Domnului, o să pui stavilă între tine și rele... ș-o să dormi... o să dormi... Dă-mi apă... mă arde... (*Anca îi dă.*)

DRAGOMIR: Ioane!

ION (dând cu mâna într-o parte bărdaca): Scoate-mi măruntaiele și dă-le câinelui să nu mai urle!... Caută-mă la picior, din jos de genunchi... am un chimir... Să te duci la ocnă și să-l dai de la mine ăluia de a omorât pe tată-său...

ANCA (scoate chimirul și-l bagă în buzunarul lui Dragomir): Ține... (*aparte.*) Nu moare odată... o să ne apuce ziua.

ION (iluminat): Uite veverița!... colo sus... pe cracă!... Uite-o (*vrea să se închine și-i cade mâna; - în extazul suprem.*) Maica Domnului!... Tu ești?... Tu mă chemi?... Stai, că viu... iacătă-mă, viu!... (*expiră.*)

ANCA (închinându-se foarte pătrunsă): S-a isprăvit!... Dumnezeu să te ierte, omule. (*Dragomir e zdrobit; ea, schimbând tonul d-odată.*) Acu-i acu, Dragomire... acu ce ne facem?...

DRAGOMIR: Să dăm de știre...

ANCA: Vrei să intri, or să mă bagi pe mine în fundul ocni! Să zică că l-am omorât noi!... Nu. Până acuma nu știe nimeni c-a venit aici: să-l aruncăm în puțul ăl părăsit. Mâine om astupa, puțul și atât... 'Aide! Nu e vreme de pierdut! Se luminează de ziuă; rămânem cu mortu-n casă până mâine noaptea... A! Să sting lumina... trece cineva pe drum și ne vede ieșind așa... (*stinge lampa.*) Pune mâna... (*Amândoi iau pe Ion și pornesc spre fund; se aud în depărtare clopotele de la biserică... Ei se opresc s-asculte.*) Toacă de utrenie... Ai avut încai noroc la moarte, Ioane: îți trage clopotele ca la toți creștinii!... La alții nici măcar atâta!... (*Ies prin fund... Pauză - în timp ce clopotele urmează. Amândoi reintră. Anca aprinde lampa și-o aduce pe masă. Dragomir foarte deprimat șade; cămașa îi e mânjită puțin de sânge.*)

SCENA VI

ANCA, DRAGOMIR

ANCA: Acu, ce stai? Trebuie să te gătești de plecare.

DRAGOMIR: De plecare...

ANCA: Firește.

DRAGOMIR: De ce să mai plec?

ANCA: Ca să scapi și tu și să mă scapi și pe mine. Dacă se află, și ești tot aici, și eu am tăcut, se cheamă că amândoi l-am omorât... Eu... sunt nevinovată și nu vreau să cază vina pe mine. Dacă vrei să stai, eu caută să mă duc în sat și să spui tot, tot, tot... Dacă pleci, mă fac că găsesc pe Ion în puț și dau de știre... N-ai grije; îți las eu vreme destul s-ajungi departe... Tu ești fugarul, tu vinovatul... ș-am scăpat amândoi...

DRAGOMIR: Vino și tu.

ANCA: Dacă fug și eu, cade vina pe mine; nu poci asta... (*suie; după o pauză mare, coborând la el cu brațele încrucișate.*) Nu ți-e rușine! Nu ți-a fost milă și păcat de Dumnezeu!... Creștin ești tu?... Om ești tu? Vine un biet păcătos în casa ta, îți cere o bucătică de pâine la masa ta, e obosit și te roagă de adăpost sub acoperemântul tău, îți spune taina lui, și tu, fiară fără de lege, pui mâna pe cuțit și spinteci omul! (*Dragomir face niște ochi foarte mirați.*) Cu ce-ți greșise bietul nebun?... Ce piedică ți-era el în lumea asta largă, unde e loc pentru toți? (*cu toată energia.*) De ce ai omorât pe Ion?

DRAGOMIR: Eu... pe Ion!...

ANCA: Pe Ion.

DRAGOMIR: Eu... am omorât... pe Ion! (*râde febril.*)

ANCA: Râzi? Nu tu, da' cine? (*el se uită la ea lung; ea îi înfruntă căutătura; merge la el și-l apucă de pieptul cămășii.*) Asta ce e? Sângele ăsta al cui e? Nu-i sângele lui Ion?...

DRAGOMIR (își încheie repede minteanul la piept): Fugi d-aici!

ANCA: Nu te-ncheia, Dragomire; pe cămașe e puțin; în odaie dincolo e mult; uite, ici e plin... Du-te în curte, e stropit peste tot; mergi de scoate o găleată din puț, să vezi apa roșie... Tu, ucigașule, tu! O să te gunoiești de viu între pereții de sare umezi până o socoti Dumnezeu c-a venit ceasul să te cheme ca să te judece el mai bine...

DRAGOMIR: Pentru ce?

ANCA: Pentru că ai ridicat viața altuia...

DRAGOMIR: A cui?

ANCA: A lui Ion.

DRAGOMIR (stă un moment și se șterge la ochi): Femeie! Dacă te-ar întreba cineva pe tine de asta, ce-ai spune?...

ANCA: Ce-am văzut.

DRAGOMIR (ciudit din ce în ce): Ce?

ANCA (simplu): Că Dragomir a răpus pe Ion nu știi de ce!...

DRAGOMIR: Tu?

ANCA (ia lampa și o pune la oblon; apoi coboară): Măcar că tu ai fost rău cu mine, mie tot mi-e milă de tine, Dragomire; am să-ți dau o povață... Dacă s-o întâmpla și n-ai avea noroc să scapi până la urmă; dacă or pune mâna pe tine, nu fi prost și te-apuca să tăgăduiești cum faci cu mine, că acolo nu te joci ca aicea: te-or pune la chinuri, vai de viața ta!... O să-ți rupă carnea, să-ți smulgă dinții și unghiile, să-ți descheie țeasta capului... Ascultă-mă pe mine, eu îți vorbesc de binele tău. (*se uită cu neastâmpăr în fund.*)

DRAGOMIR: Care va să zică...

ANCA: Faci ce-ți spui eu: mărturisești c-ai ucis pe Ion și te alegi numai cu pedeapsa; încai scapi de chinuri.

DRAGOMIR (revoltat, bătând cu pumnul în masă): Da' dacă nu l-am ucis eu?

ANCA: Asta e! Începem iar; ba nu, ba da, ba da, ba nu.

DRAGOMIR (fierbând): Lasă-mă! (*își vâră capu-n mâini, astupându-și urechile.*)

SCENA VII

ACEIAȘI - GHEORGHE

GHEORGHE (intră repede, vede pe Dragomir și vrea să se retragă): Dragomir!

ANCA (suind la Gheorghe; foarte repede și șoptit): Mergi în sat, ia pe primar și oricâți oameni găsești, spune că te-am trimes eu pentru un omor... și vino cu ei...

GHEORGHE: Ce e?

ANCA: Mergi, îți spui... o să vezi... Vino iute! (*îl mână afară.*)

SCENA VIII

ANCA, DRAGOMIR

ANCA: (vine cu pasul grav la Dragomir, care stă pe un scaun cu capul în mâini)

Scoală, Dragomire, c-a sosit ceasul!

DRAGOMIR (se scoală): Ceasul!

ANCA: Ceasul socotelii. Stăi drept... adună-ți mințile câte le mai ai și răspunde la ce te-oi întreba... Pentru ce l-ai omorât?

DRAGOMIR (îneecat de ciudă până la lacrimi): Nu! Nu l-am omorât eu!... N-ai fost tu aicea? N-ai văzut tu?

ANCA: Nu pe Ion... pe Ion lasă-l... De altcineva îți vorbesc eu acuma...

DRAGOMIR (pălind, încet): De cine?...

ANCA: Știi de cine, nu te mai prefăc... Tu vrei să pleci, tu caută să pleci. (*el face trist din cap că da; ea, aspru.*)

Ei!... Nu faci un pas de-aici până nu-i zici pe nume... (*privindu-l cu toată puterea.*) Zi-i odată pe nume!

DRAGOMIR (încet de tot): Du...mi...tru!

ANCA (răsuflând din adânc): Ai văzut? Așa! Du-mi-tru! (*șade jos; el stă în picioare.*) Pentru ce l-ai ucis...

DRAGOMIR: Pentru tine...

ANCA: Pentru mine...

DRAGOMIR: Ca să te iau eu...

ANCA: Cum l-ai ucis? Spune. (*își pune coatele pe masă și bărbia în palma și ascultă nemișcată; el stă drept, se încheie cu îngrijire în mintean și povestește simplu.*)

DRAGOMIR: Mă tot goneai... Odată, când ai ieșit de la biserică la Vinerea Marea, seara - ți-aduci aminte - m-am dat pe lângă tine și ți-am zis încet: "Anco! De ce n-ai vrut să mă iei pe mine? Eu tot te iubesc... Lasă-l pe Dumitru și vino!..." Ți-aduci aminte?

ANCA: Da, mi-aduc.

DRAGOMIR: Tu mi-ai răspuns: "Am bărbat, lasă-mă-n pace!..."

ANCA: Și tu?

DRAGOMIR: Eu am plecat acasă, n-am dormit toată noaptea și dimineața... m-am hotărât.

ANCA: Cum ai făcut?

DRAGOMIR: Știam când se-ntoarce de la deal pân pădure... și l-am așteptat... Venea șuierând... Ne-am întâlnit, ne-am dat în vorbă... i-am arătat o plută înaltă; el a ridicat ochii în sus. Am tras cuțitul, și până s-aplece iar ochii... (*se oprește, stingându-i-se glasul.*)

ANCA (își acopere fața - un moment - apoi și-o descopere și-l privește așteptând): Ei?... Înainte.

DRAGOMIR: Ce să-ți mai spui?

ANCA: El ce-a făcut?

DRAGOMIR: A țipat și-a căzut în genunchi... a dat să scoată cuțitul... da' m-am repezit și l-am lovit peste mână și la beregată... când m-am aplecat la el, m-a mușcat de mână.

ANCA: De la el era mușcătura! (*îi face semn să urmeze.*)

DRAGOMIR: Pe urmă, l-am întors cu fața în jos, am mers la fântână de m-am spălat și m-am dus acasă să mă culc, că nu mai puteam, cădeam d-a-n picioarele de ostenit... Ion l-a găsit acolo... Pe urmă... știi...

ANCA (sculându-se): Știu... La un an ai venit și mi-ai zis: "Anco, nu-ți mai trăiește bărbatul, mă iei?" Vorba ta și glasul cum mi-ai spus-o, mi-au dat un junghi pân inimă; nici nu te luam altfel, că mi-erai urât; de-aia te-am luat ca să te aduc în sfârșit aici. De la început te-am bănuț. Tot ce-ai făcut pe urmă, întâi grija de sufletul răposatului, apoi spaimele și turba ta când îți pomeneam de el, vorbele tale fără șir tot de omorători și de termenele până când încape pedeapsa, și visurile tale cu capete de morți, care te mușca, și câte altele, puneau mai mult temei bănuțelii mele. Mai întâi, mă hotărâsem să te curăț - ba era să bag și alt suflet în păcat! - pe urmă am stat să mă gândesc mai bine. Adineaori credeam că o să te sugrume nebunul; era să las să te socotești cu el, dar aveam și eu cu tine o răfuială mai mare: nu te puteam lăsa să treci dincolo așa nejudecat aicea. (*pauză.*) Te-am judecat, te-ai mărturisit, trebuie să-ți dau acum pedeapsa ce ți se cade c-ai răpus pe omul ce mi-era drag ca lumina ochilor, tu, care mi-ai fost urât totdeauna... (*suie și-l lasă-n urmă.*)

DRAGOMIR: Eu te-am iubit... și...

ANCA: Și?...

DRAGOMIR: Și... da' acu e degeaba... Eu trebuie să plec în lume; tu... poate să iei pe Gheorghe... (*îneacă și foarte încet*) dar să știi că tot te iubesc...

ANCA: Da? (*râde.*) Așteaptă să vezi tu acuma cum o să-ți plătesc eu ție dragostea. (*pauză.*)

DRAGOMIR: Anco, eu plec... să mă ierți!

ANCA: Să te iert! D-aia te-am răbdat eu lângă mine, d-aia am umblat eu atâta vreme să te aduc aici, ca să te iert? (*râde. Se aud pași și glasuri afară.*)

DRAGOMIR: Taci!... Anco, vine cineva...

ANCA: Da, vine Gheorghe, cu oameni... vin să te ridice că ai omorât pe Ion.

DRAGOMIR: Pe Ion! (*izbucind.*) Tu m-ai vândut... cu Gheorghe...

ANCA: D-apoi cine?

DRAGOMIR (îngrozit, căutând în toate părțile): Femeie! Vreau să scap... Nu vreau să puie mâna pe mine!... Mi-e frică!... Vreau să scap!

ANCA: Nu se mai poate! (*s-aude glasul lui Gheorghe.*)

GHEORGHE (d-afară): Haide toți!

DRAGOMIR (răcnind): A! (*țintește pe Anca și se precipită la ea s-o strângă de gât.*)

ANCA (șipând și fugind spre ușe): Săriți, fiara! (*ușa se deschide; Gheorghe și alți oameni năvălesc înăuntru*) mă omoară și pe mine!

SCENA IX

DRAGOMIR, ANCA, GHEORGHE, mai mulți oameni

DRAGOMIR: (coboară aiurit și se înțepenește în față; Gheorghe și alți doi oameni coboară la el și-l apucă de amândouă brațele; el se uită la ei pierdut și tremurând)

Merg... merg eu... să nu mă bateți, merg! (*rugător către Gheorghe.*) Nu mă strânge așa tare de-acolo... Ți-am spus că mă doare!

ANCA: Oameni buni... a tras aseară la noi în gazdă un biet drumeț; nu știu de unde venea, nici unde se ducea... L-a ucis bărbatu-meu! În odaie și colea, uitați-vă, e lac de sânge!... Căutați în puțul ăl părăsit de lângă grădină... Avea nenorocitul de el un chimir la picior... acu e la Dragomir în buzunar. (*Dragomir pune machinal mâna, scoate chimirul și-l dă răsărind prosteste unuia din oameni.*)

UN OM (cu o frânghie în mână): De ce omorâși creștinul, mă? (*il leagă.*)

ALT OM: Luați-l!... La primărie...

ANCA: Oameni buni... eu v-am descoperit fapta; dar omul ăsta e bărbatul meu... O să mi-l luați de tot.. rămâi singură. Trebuie să mă lăsați să-i spui și eu o vorbă... (*Oamenii se dau cu respect în lături; ea s-apropie de Dragomir, care stă nemișcat, și răspicat îi șoptește.*) Dragomire, uite-te la mine (*el o privește*) pentru faptă răsplătită și năpastă pentru năpastă!

(Cortina)

Comediile d-lui I.L. Caragiale

Comediile d-lui I.L.

Caragiale

de Titu Maiorescu

1885

O noapte furtunoasă, Conul Leonida față cu reacțiunea, O scrisoare pierdută, D-ale carnavalului - cine din cei ce se duc la teatrul român nu a văzut una sau alta din aceste comedii? Mulți cunosc pe cea dintâi, mai toți pe cea de-a treia și câțiva pe celelalte.

De meritat toate merită să fie cunoscute și, după părerea noastră, laudate - toate fără excepție.

Publicul primelor reprezentări a judecat altfel. Scrisoarea pierdută a avut un succes mare; și Noaptea furtunoasă a avut succes; dar Conul Leonida, jucat pe o scenă de a doua mână, nu a plăcut; și D-ale carnavalului a fost fluierată.

Foarte bine!

Este însă vremea să ne explicăm o dată asupra acestor lucruri, dacă se poate; și cine știe de nu se va putea? În materie de gust literar - ce e drept - discuția e totdeauna grea, și e grea mai ales acolo unde lipsește încă tradiția literară și prin urmare comunitatea de idei în privința operelor ce le numim frumoase.

Dar greutatea este uneori un îndemn mai mult pentru încercare, și tocmai când nu există încă siguranța principiilor, stabilirea lor este cu atât mai de trebuință.

Și mai întâi să căutăm a ne înțelege asupra părții celei mai puțin contestate din meritul literar al d-lui Caragiale care ne pare a fi următoarea:

Lucrarea d-lui Caragiale este originală; comediile sale pun pe scenă câteva tipuri din viața noastră socială de astăzi și le dezvoltă cu semnele lor caracteristice, cu deprinderile lor, cu expresiile lor, cu tot aparatul înfățișării lor în situațiile anume alese de autor.

Stratul social pe care îl înfățișează mai cu deosebire aceste comedii este luat de jos și ne arată aspectul unor simțiminte omenești, de altminteri aceleași la toată lumea, manifestate însă aici cu o notă specifică, adecă sub formele unei spoieli de civilizație occidentală, strecurată în mod precipitat până în acel strat și transformată aici într-o adevărată caricatură a culturii moderne.

Conul Leonida citește jurnale, explică nevastei sale esența republicei cum o pricepe el, valoarea lui "Galibaldi" și teoria halucinațiilor. Jupân Dumitrache, cherestegiul, caută să înțeleagă în convorbiri cu ipistatul Nae Ipingescu ce este "sufragiul universal", este pătruns de demnitatea gardei civice și primește de la Rică Venturiano deslușiri asupra suveranității poporului; iar cocoana Veta își cântă amorul "într-un moment de fericire și printr-o perlă de iubire". Candidatul de la percepție vrea să scape de dureri după sistemul lui Mattei; Mița Baston jură pe statua libertății din Ploiești și ipistatul Carnavalului pune un "potrabac" cu muzică la "lotărie". Ziaristul Nae Cațavencu și avocatul Farfuridi fac discursuri electorale asupra progresului economic și revizuirii constituționale; Dandanache își susține dreptul la deputăție prin tradiția de la "patrușopt", iar polițaiul Ghiță este un element principal pentru alegerea "curat constituțională". Adevăratul om onest este simplul "Cetățean" alegător, care este totdeauna "turmentat".

Printre aceste figuri, cu straniul lor vestmânt de aparență unei culturi superioare, se agită pornirile și pasiunile omenești, deșertăciunea, iubirea, goana după câștig și mai ales exploatarea celor mărginiți, cu ajutorul frazelor declamatorii neînțelese - unul din semnele caracteristice ale epocii noastre.

"Ce lume, ce lume!" zice prefectul Tipătescu, și așa zicem și noi când prindem de veste că este înadevăr o parte a lumii reale ce ni se desfășură astfel înaintea ochilor.

În acest caleidoscop de figuri, înlănțuite în vorbele și faptele lor spre efecte de scenă cu multă cunoștință a artei dramatice, d. Caragiale ne arată realitatea din partea ei comică. Dar ușor se poate întrevădea prin această realitate elementul mai adânc și serios, care este nedezlipit de viața omenească în toată înfățișarea ei, precum în genere îndărătul oricărei comedii se ascunde o tragedie.

Lăsând acum la o parte, în această privire mai generală asupra lucrărilor d-lui Caragiale, întrebările de o ordine secundară, dacă de exemplu unele situații și expresii nu sunt exagerate din punct de vedere al chiar realității ce vor să reproducă, dacă în diferitele piese nu este un fel de monotonie a figurilor înfățișate sau cel puțin a modului înfățișării lor, o lipsă, aproape desăvârșită, a părților mai bune ale naturii omenești ș.c.l., și mărginindu-ne la relevarea meritului necontestabil al comediilor autorului nostru, putem constata și recunoaște acest merit în scoaterea și înfățișarea plină de spirit a tipurilor și situațiilor din chiar miezul unei părți a vieții noastre sociale, fără imitare sau împrumutare din literaturi străine.

Și oare acesta este puțin lucru? Oare nu este aici un adevărat început de literatură dramatică națională, independentă, trăind din propriile sale puteri, în înțelesul aceleiași mișcări intelectuale sănătoase, în care sunt și Novelele lui Slavici, și Amintirile lui Creangă, și Copiile de pe natură ale lui Negruzzi, și Poeziile lui Eminescu - mișcare deșteaptă în literatura noastră prin acea culegere de poezii populare prin care Alecsandri a îndreptat spiritul tinerimii de astăzi spre izvorul veșnic al tuturor inspirațiilor adevărate; simțirile reale ale poporului în care trăim, și care simțiri numai întrucât sunt oglindite prin artă în această realitate a lor devin o parte integrantă a omenirii exprimată în forma literară?

Privită din acest punct de vedere, lucrarea d-lui Caragiale se învederează cu însemnătatea ei și se arată a fi, în afară de orice comparare, superioară acelor piese meșteșugite din atmosfere străine, care caută în zadar să se intereseze la peripețiile unor marchizi și a unor dame cu camelii, pentru a căror înțelegere lipsește și publicului și actorilor noștri orice element mai apropiat.

Dar dacă poate ni se admite de mulți cititori această parte a meritului d-lui Caragiale, este însă o imputare ce o auzim făcându-se adeseori în contră-i și care, tocmai fiindcă este așa de des repetată, merită o mai de aproape cercetare.

Și fiindcă zicem că merită o mai de aproape cercetare, se înțelege de la sine că nu poate fi vorba de insinuarea ce nu s-a sfiit a se produce și în unele organe de publicitate, că adevărat comediile d-lui Caragiale urmăresc scopuri politice și vor să-și bată anume joc de unele apucături ale partidului liberal, și că prin urmare ar trebui oprite de pe scena teatrului din ordinul guvernului de astăzi (pe atunci ministrul I. C. Brătianu).

O asemenea imputare este prea puțin serioasă pentru a fi discutată, și avem numai interesul să dovedim că s-a adus în adevăr prin publicitate.

Citim pe a doua pagină a unui ziar liberal din București, de la 13 aprilie 1885, despre comedia D-ale carnavalului:

Și ce piesă! O stupiditate murdară, culeasă din locurile unde se aruncă gunoiul. Femei de stradă de cea mai joasă speță, bărbieri și ipistați, în gura cărora se pun cuvinte insuflătoare pentru mișcări ca cea de la 11 februarie, pentru libertate și egalitate, cari sunt baza organizațiunii noastre politice.

Palma primită de la public, care a fluierat, nu ne mulțumește; e de datoriu ministrului instrucțiunii să puie în vederea direcțiunii ce caragialiadă a făcut, și pe acest temei s-o schimbe, ca incapabilă și nedemnă. Voiam un teatru național, nu o gașcă de opoziție nedemnă, în care se insultă poporul și instituțiile țării.

Cerem cu insistență ministrului instrucțiunii să intervie.

Și foaia acelor tineri, foarte tineri, din capitală, care își închipuiesc că sunt socialiști, se grăbește a doua zi să țină isonul ziarului citat mai sus și scrie pe pagina întâi a numărului de la 14 aprilie 1885:

Ziarul *** publică în numărul său de ieri două articole foarte drepte la adresa direcțiunii teatrelor, prin care critică drumul pe care a apucat și supunerea pe care o arată unei oarecare găști literare din București.

Avis celor în drept a lecui răul.

Adecă, cum am zice, poliția în contra literaturii! Cenzura guvernamentală în contra spiritului comediilor! Destituirea comitetului teatral și poate pedepsirea autorului!

Cum se repetă toate în lume, deși mutatis mutandis! Și în Franța secolului trecut, la sfârșitul terorismului, Ducancel pusese în scenă "l'intérieur des comités revolutionnaires", unde își bătea joc de radicalii teroriști și "insulta instituțiunile țării", și atunci foaia radicală L'ami des lois ceruse pedepsirea autorului, care n'expierait point par mille morts tout le mal qu'il a fait a la liberté".

Numai că vremurile s-au schimbat, și s-au cam schimbat și oamenii. Radicalii teroriști din Franța de atunci își executau dorințele lor prin sânge, și în contra lor a trebuit să opereze ghilotina; radicalii noștri de astăzi își arată dorințele dumnealor prin cerneală, și în contra lor e destul să opereze o foaie de hârtie sugătoare.

Căci pentru orice om cu mintea sănătoasă este evident că o comedie nu are nimic a face cu politica de partid; autorul își ia persoanele sale din societatea contemporană cum este, pune în evidență partea comică așa cum o găsește, și acelaș Caragiale, care astăzi își bate joc de fraza demagogică, și-ar fi bătut joc ieri de ișlic și tombateră și își va bate joc mâine de fraza reacționară, și în toate aceste cazuri va fi în dreptul său literar incontestabil.

Așadar, nu la asemenea imputări nechibzuite ne putem opri. E însă o altă imputare mai serioasă ce se face autorului nostru, și pe aceasta ne credem datori să o cercetăm mai de aproape.

Comediile d-lui Caragiale, se zice, sunt triviale și imorale; tipurile sunt toate alese dintre oameni sau vițioși, sau proști; situațiile sunt adeseori scabroase; amorul e totdeauna nelegiuit; și încă aceste figuri și situații se prezintă într-un mod firesc, parcă s-ar înțelege de la sine că nu poate fi altfel; nicăiri nu se vede pedepsirea celor răi și răsplătirea celor buni.

Pentru cei ce cunosc multele discuții deșteptate și în literatura altor țări asupra acestor întrebări, ne-am putea mărgini să răspundem: există aceste tipuri în lumea noastră? sunt adevărate aceste situații? Dacă sunt, atunci de ce la autorul dramatic trebuie să cerem numai ca să ni le prezinte în mod artistic; iar valoarea lor morală este afară din chestie. Nici în comediile lui Aristofan, nici în *Mariage de Figaro*, nici în *Sganarelle*, nici în sute de comedii cunoscute și recunoscute nu e vorba de o asemenea morală.

Dar acest răspuns, îndestulător poate acolo unde sunt tradiții literare, nu este îndestulător la noi, și de aceea ne cerem voie să motivăm ceva mai pe larg părerea noastră asupra punctului în discuție.

Dacă ni se pune întrebare: arta în genere și în special arta dramatică are sau nu are și o misiune morală? contribuie ea la educarea și înălțarea poporului? Noi răspundem fără șovăire: da, arta a avut totdeauna o înaltă misiune morală, și orice adevărată operă artistică o îndeplinește.

Va să zică, asupra acestui punct nu suntem dezbinați.

Rămâne numai să ne înțelegem în ce consistă, în ce poate consista acea influență morală a lucrărilor de artă.

Și aici trebuie să stabilim mai întâi un punct de plecare elementar: influența morală a unei lucrări literare nu poate să fie alta decât influența morală a artei în genere. Dacă arta în genere are un element esențial moralizator, acelaș element va trebui să-l găsim și în orice artă deosebită, prin urmare și în arta dramatică.

Ar fi o confuzie, care ar împiedica de la început orice dreaptă înțelegere a lucrului, dacă ne-am închipui că poezia, fie lirică, fie epică, fie dramatică, are altă esență morală decât arta în genere. Poate să o aibă într-un grad mai mare sau mai mic, dar nu poate să o aibă de o altă natură și nu trebuie să ceri poeziei o altă influență morală decât o ceri muzicii, sculpturei, arhitecturii și picturii. Căci întâmplarea că poezia întrebunțează acelaș organ de comunicare sau acelaș material brut ca și codicele penal și catehismul de morală, adică cuvintele, nu-i poate schimba esența ei de artă, precum nu se poate confunda arta sculpturii cu meseria pavajului, deși amândouă întrebunțează materialul piatră.

Aceeaș influență asupra înălțării morale a individului ce o poți aștepta din producerea simțământului estetic la auzirea unei simfonii de Beethoven și la privirea statuei lui Apollo din Belvedere sau a Venerii de Medicis, aceeaș, și nu alta, trebuie să o aștepti de la citirea unei poezii sau de la asistarea la o reprezentare dramatică.

Este destul să aducem această considerare generală în cercetarea noastră de față, pentru ca orice inteligență neprevăzută să fie îndată convinsă despre temeiul ei elementar; și nici că a fost vreundea îndoială serioasă asupra acestui punct.

De aici câștigăm însă prima măsură mai potrivită pentru judecarea întregii întrebări.

Venera aflată la Milo este jumătate nudă; cea de Medicis este nudă de tot. Amândouă sunt expuse vederii tuturor în muzeele din Paris și din Florență, și cine găsește că sunt imorale?

În ce consistă dar moralitatea artei?

Orce emoțiune estetică, fie deșteptată prin sculptură, fie prin poezie, fie prin celelalte arte, face pe omul stăpânit de ea, pe câtă vreme este stăpânit, să se uite pe sine ca persoană și să se înalțe în lumea ficțiunii ideale.

Dacă izvorul a tot ce este rău este egoismul și egoismul exagerat, atunci o stare sufletească în care egoismul este nimicit pentru moment, fiindcă interesele individuale sunt uitate, este o combatere indirectă a răului, și astfel o înălțare morală. Și cu cât cineva va fi mai capabil prin dispoziția sa naturală sau prin educație a avea asemenea momente de emoțiune impersonală, cu atât va fi mai întărită în el partea cea bună a naturei omenești.

Aceasta este cu atât mai important în zilele noastre cu cât simțimântul religios, care mai nainte îndeplinea misiunea de a înălța spiritele deasupra intereselor egoismului zilnic, dispare din ce în ce mai mult din clasele culte și trebuie înlocuit cu alte emoțiuni impersonale.

Înălțarea impersonală este însă o condiție așa de absolută a oricărei impresii artistice, încât tot ce o împiedică și o abate este un dușman al artei, îndeosebi al poeziei și al artei dramatice. De aceea, poeziile cu intenții politice actuale, odele la zile solemne, compozițiile teatrale pentru glorificări dinastice etc. sunt o simulare a artei, dar nu artă adevărată.

Esența acesteia este de a fi o ficțiune, care scoate pe omul impresionabil în afară și mai presus de interesele lumii zilnice, oricât de mari ar fi în alte priviri.

Chiar patriotismul, cel mai important simțimânt pentru cetățeanul unui stat în acțiunile sale de cetățean, nu are ce căuta în artă ca patriotism ad-hoc, căci orice amintire reală de interes practic nimicește emoțiunea estetică.

Există în toate dramele lui Corneille un singur vers de patriotism francez? Este în Racine vreo declamare națională? Este în Moliere? Este în Shakespeare? Este în Goethe?

Și dacă nu le are Corneille și Goethe, să ne învețe domnul X, Y, din București ca să le avem noi?

Subiectul poate să fie luat din realitatea poporului, dar tratarea nu poate să fie decât ideal-artistică, fără nici o preocupare practică.

Prin urmare, o piesă de teatru cu directă tendență morală, adică cu punerea intenționată a unor învățături morale în gura unei persoane spre a le propaga în public ca învățături, este imorală în înțelesul artei, fiindcă aruncă pe spectatori din emoțiunea impersonală a ficțiunii artistice în lumea reală cu cerințele ei, și prin chiar aceasta îi coboară în sfera zilnică a egoismului, unde atunci - cu toată învățătura de pe scenă - interesele ordinare câștigă preponderență. Căci numai o puternică emoțiune impersonală poate face pe om să se uite pe sine și să aibă, prin urmare, o stare sufletească inaccesibilă egoismului, care este rădăcina oricărui rău.

Așadar, arta dramatică are să expună conflictele, fie tragice, fie comice, între simțirile și acțiunile omenești cu atâta obiectivitate curată, încât pe de o parte să se poată emoționa prin o ficțiune a realității, iar pe de alta să se înalțe într-o lume impersonală. Nici fraza de morală practică, nici intenționata pedepsire a celui rău și răsplătire a celui bun nu se țin de artă, ci sunt de-a dreptul contrare.

Cât este de adevărat, aceasta se poate constata din examinarea multora din dramele cele mai renumite, care au încântat și încântă lumea spectatorilor.

Ce tendență de morală practică este în Othello? Othello este gelos; în gelozia sa sugrumă pe Desdemona. Ce a păcătuat Desdemona de este așa de crunt lovită? Care este răsplata nevinovăției ei?

Ofelia iubește pe Hamlet. Face vreun rău cu aceasta? Ea rămâne virtuoasă și supusă, însă înnebunește din cauza lui, și de cea mai puternică emoțiune este scena în care ni se înfățișează nebunia ei. Ce învățătură de morală practică putem scoate de aici?

Falstaff este un berbant bețiv, care râde totdeauna, face glume indecente și ne face să râdem și noi. Cine a condamnat vreodată această figură a lui Shakespeare?

Alceste-Mizantropul este omul cel mai virtuos, dar ceilalți își bat joc de el, Celimena îl părăsește și el rămâne singurul nefericit în piesă. Unde e moralitatea?

Sunt de ajuns aceste exemple, care de altminteri s-ar putea înmulți cu sutele, pentru ca să înțelegem cât ar fi de greșită la operele de artă cerința unei morale în înțelesul practic al cuvântului; și nu putem întări mai bine această expunere decât făcându-i oarecum contraprobă și arătând unde ajungem cu opinia cealaltă, că adecă piesa de teatru să aibă o intenție morală.

Între puținele traduceri din Shakespeare ce le avem în românește, cea mai veche este a lui Toma Bagdat, publicată la București, în 1848 din "Tipografia lui Josef Kopainig". Ea cuprinde Romeo și Julieta și Othello.

D. Bagdat era de părerea celor ce așteaptă de la comediile d-lui Caragiale mai multă moralitate, și de aceea a însoțit traducerea d-sale cu o "consecvență morală" după fiecare tragedie. Iacă la ce rezultat ajunge d. Bagdat din acest punct de vedere în privința lui Othello (p. 214, 215):

Această tragedie cuprinde în sine moralul: înfățișându-ne primejdiile amorului peste măsură, ale ambiției din care ies mai multe și mari răutăți și ale descrederii ce trebuie să avem în femei. Ale amorului, întâi pentru că dacă Desdemona era mai păzită și se lăsa după alegerea părinților săi, nu pătimea astfel de nenorocire, și al doilea că dacă Roderigo n-ar fi fost atât de uimit după Desdemona, n-ar fi îndemnat pe Jago spurcatul să surpe amorul maurului cu venețianca ce iubea el. Din ambiție pentru că Jago insuflat de Roderigo că generalul nu-l înalță ca pe Cassio, pe care îl favorizează mult, să mijlocească să-l surpe, ajunse până în minutul cel mai după urmă al înființării planului său. Din descrederea ce trebuie să avem în femei, pentru că Jago, încredințând taina soției sale, fu descoperit de dânsa, care dimpreună cu stăpâna sa și cu stăpânul său fu prada ambițiosului, nelegiuitului, cruntului și preaspurcatului acestuia, care rămase a se munci în veci pe lumea aceasta și pe cealaltă.

"Dintr-aceste puteți lua o bună și frumoasă lecție de moral, în care poetul englez scrie cu atâta foc pentru binele omenirii."

"Consecvența morală" a d-lui Bagdat ne scutește de a mai adăuga ceva în contra unor asemenea consecvențe.

Revenind acum la comediile d-lui Caragiale, vom zice: singura moralitate ce se poate cere de la ele este înfățișarea unor tipuri, simțiminte și situații în adevăr omenești, cari prin expunerea lor artistică să ne poată transporta în lumea închipuită de autor și să ne facă, prin deșteptarea unor emoțiuni puternice, în cazul de față a unei veselii, să ne uităm pe noi înșine în interesele personale și să ne înălțăm la o privire curat obiectivă a operei produse.

Aceasta trebuie să o cerem de la autor. De la noi, spectatorii, trebuie să cerem ca înaintea unei opere de artă să ne prezentăm dispuși, nepreveniți, fără intenții străine artei. Căci dacă artistul nu este totdeauna capabil de a lucra, ci trebuie să fie inspirat, nici spectacolul nu este în fiecare moment capabil de a primi o impresie estetică; poate unii nu sunt capabili niciodată; și cine la o piesă de teatru nu-și poate uita grijile sale personale, sau legăturile sale de partid politic, sau catehismul său de morală convențională, acela să nu se mai amestece în ale artei.

Dacă ne-am putut înțelege cu cetitorii noștri până aici, ușor va fi să ne înțelegem asupra "trivialității" ce se mai impută.

Orce concepție artistică este în esența ei ideală, căci ne prezintă reflexul unei lumi închipuite. Prin chiar aceasta ne produce caracteristica impresie personală. Tipurile înfățișate în comediile d-lui Caragiale trebuie să vorbească cum vorbesc, căci numai astfel ne pot menține în iluzia realității în care ne transportă. Menținerea acestei iluzii este singurul element hotărâtor, și un limbaj academic în gura lui Nae Ipingscu ar nimici toată lucrarea; pe când în gura lui Ramiro din eleganta Sara la curte a d-lui Ioan Cerchez este foarte potrivit.

Murillo a zugrăvit madone, dar a zugrăvit și copii murdari și zdrențuroși, care mănâncă pepene. Poate zice cineva că madonele lui Murillo se țin de adevărata pictură, iar acei copii zdrențuroși ar fi prea triviali pentru artă?

În faimosul Salon Carré din Louvre la Paris, unde este așezată la un loc chintesența picturii frumoase, se vede, alături de Sfânta familie a lui Rafael, Femeia hidropică a lui Gerard Dow, dinaintea căreia stă doctorul, examinându-i lichidul într-o sticlă. A contestat vreodată cineva acestui tablou al lui Dow marea lui valoare artistică?

Aici concepția artistului inspirat este unica măsură a convenienței, și în lumea artei adevărate nici nu poate fi vorba de trivial. "Trivial" este o impresie relativă din lumea de toate zilele, ca și decent și indecent.

Dacă pseudoartistul rămâne el însuși în această culme de rând, dacă el însuși nu este cuprins de inspirația impersonală, și prin urmare nu ne poate transporta nici pe noi în lumea curată a ficțiunilor, atunci se înțelege că lucrarea sa poate să fie trivială, indecentă, lascivă, după cum îi este felul și ținta. Dar aceasta nu atârână nici de la obiect, nici de la expresii, ci de la chiar genul inspirării sale; și atunci o împărăteasă cu expresii academice, manierate, după gustul trecător al unui public trecător, poate să fie în adevăr trivială, pe când soția chereștiului Dumitrache nu este.

Terminând această încercare de înțelegere, ne aducem aminte de cuvintele cu care am început-o: în materie de gust literar, discuția e totdeauna grea, și tocmai în fața acestei greutăți am trebuit să ne mărginim la simpla tragere a liniei de hotar între ceea ce este artă și se poate cere de la artă și între ceea ce nu este artă și nu i se poate cere.

O dată hotarul așezat, nu mai încapem îndoială că se pot face multe deosebiri și înlăuntrul terenului artei; numai să se recunoască mai întâi că ne aflăm pe teren de artă. Valoarea va fi mai mare sau mai mică după însemnătatea mai mare sau mai mică a caracterelor prezentate, a conflictului, a situațiilor. Și în această privință am simțit și noi, ca toată lumea, diferența de valoare în diferitele comedii ale d-lui Caragiale; și noi credem, de exemplu, că O scrisoare pierdută este superioară farsei D-ale carnavalului.

Dar nu vedem pentru moment nici o trebuință de a stăruî asupra acestui punct. Cu atât mai puțin, cu cât atunci s-ar da ultimei piese a d-lui Caragiale o însemnătate la care nu aspiră. D-ale carnavalului este o simplă farsă de carnaval, precum se și numește, veselă și fără pretenții, și un public neprevenit nu-i poate cere alta decât un moment de bună petrecere.

Însă în aceste limite mai modeste și această lucrare rămâne o lucrare de merit. Căci literatura adevărată, cu felurile ei produceri, se poate asemăna unei păduri naturale cu felurile ei plante. Sunt și copaci mari în pădure, este și tufiș, sunt și flori, sunt și simple fire de iarbă. Toate împreună alcătuiesc pădurea, fiecare în felul său trăiește și înveselește ochiul privitorului; numai să fie plantă adevărată, cu rădăcina ei în pământ sănătos, iar nu imitație de tinichea vopsită, cum se pune pe unele case din oraș.

Comediile d-lui Caragiale, după părerea noastră, sunt plante adevărate, fie tufiș, fie fire de iarbă, și dacă au viața lor organică, vor avea și puterea de a trăi.

Sursele și contribuitorii articolelor

O scrisoare pierdută *Sursă:* <http://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=77829> *Contribuitori:* AdiJapan, Alex:D, Astazi, Bogdan, Deu, Firilacroco, Gangleri, Ionutzmovie, J.delanoy, Jokes Free4Me, Memo18, Mercy, Minisarm, Mishuletz, Mvelam, Pmlineditor, Rebel, Sophomoricus, TBloemink, Tavilis, 213 {{PLURAL:\$1|modificare anonimă|modificări anonime|de modificări anonime}}

O noapte furtunoasă *Sursă:* <http://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=76907> *Contribuitori:* Alex:D, Alextepes, Bogdan, Mathonius, Mishuletz, Mvelam, Rebel, Reder, 38 {{PLURAL:\$1|modificare anonimă|modificări anonime|de modificări anonime}}

D'ale carnavalului *Sursă:* <http://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=77014> *Contribuitori:* Alextepes, Bogdan, Ionutzmovie, Mishuletz, Mvelam, Pmlinediter, Rebel, 33 {{PLURAL:\$1|modificare anonimă|modificări anonime|de modificări anonime}}

Conu Leonida față cu reacțiunea *Sursă:* <http://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=76415> *Contribuitori:* Bogdan, Danielgs, MJ for U, Minisarm, Mvelam, Rebel, 13 {{PLURAL:\$1|modificare anonimă|modificări anonime|de modificări anonime}}

Năpasta *Sursă:* <http://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=78101> *Contribuitori:* A Reader, Bogdan, J.delanoy, MJ for U, Mathonius, Rebel, 25 {{PLURAL:\$1|modificare anonimă|modificări anonime|de modificări anonime}}

Comediile d-lui I.L. Caragiale *Sursă:* <http://ro.wikisource.org/w/index.php?oldid=65729> *Contribuitori:* Bogdan, Mishuletz, Mvelam, Rebel2, Tavilis, 5 {{PLURAL:\$1|modificare anonimă|modificări anonime|de modificări anonime}}

Licență

Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported
[//creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)
